

รายงานวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทย
ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The Study of the Chinese Identities Change in Thai Society: A Case Study of
Thai Teachers at Thammasat Secondary School

หัวหน้าโครงการ ปริญญา มงคลพานิชย์

ผู้ร่วมวิจัย ชุตินา เข้มเจริญ

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

รายงานวิจัย

การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทย

ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

The Study of the Chinese Identities Change in Thai Society: A Case Study of

Thai Teachers at Thammasat Secondary School

หัวหน้าโครงการ ปริญญา มงคลพานิชย์

ผู้ร่วมวิจัย ชุตินา เข้มเจริญ

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจมุมมองของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในยุคปัจจุบันว่าอัตลักษณ์จีนด้านต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจีนตามชนบอย่างไร และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างไร โดยการสำรวจจากอัตลักษณ์ความเป็นจีนทั้งสิ้น 29 อัตลักษณ์ จำแนกได้เป็น 5 ด้าน คือ 1. ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล 2. ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป 3. ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต 4. ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน 5. ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

ผลการวิจัยพบว่าครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองว่าอัตลักษณ์ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน และด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตยังมีความสำคัญอยู่มาก เป็นไปได้ว่าอัตลักษณ์ทั้งสามด้านนี้เชื่อมโยงกับพิธีกรรมที่สะท้อนความกตัญญูต่อกตเวทิต่อบรรพบุรุษอย่างเข้มข้น ส่วนอัตลักษณ์ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูลและด้านค่านิยมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปนั้นถูกมองว่ามีความสำคัญน้อยมากถึงปานกลางเพราะว่ามีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องกับค่านิยมข้างมาก แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกอัตลักษณ์นั้นก็คือรูปแบบการแสดงออกของแต่ละอัตลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วจากความเป็นจีนตามชนบของคนไทยเชื้อสายจีนในอดีต ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยทั้งการศึกษาสมัยใหม่ ความเท่าเทียม ความเป็นมหาอำนาจของจีน ความแตกต่างของสภาพภูมิศาสตร์ระหว่างไทยและจีนที่ทำให้ทรัพยากรแตกต่างกัน รูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน สภาพเศรษฐกิจ การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลืนกลายทางวัฒนธรรมก็นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ความเป็นจีนเช่นกัน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ ความเป็นจีนตามชนบ ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลง ชาวไทยเชื้อสายจีน ครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

This research aims to explore the views of Thai teachers at Thammasat Secondary School on current Chinese Identity and the importance of Chinese identity in different areas. A total of 29 Chinese identities were explored, divided into 5 areas: 1. Family ties and consciences, 2. Values inherited from ancestors and the opportunity to pass on to the next generation, 3. Lifestyles and practices, 4. Preservation of Chinese traditions and culture, and 5. The importance of life-related traditions and rituals.

The results showed that Thai teachers at Thammasat Secondary School, both with and without Chinese descent, had a view that the identity of the lifestyles was conducted. The preservation of Chinese traditions and culture, and the emphasis on ritual traditions related to life are still very important. The identity of the relationship and the sense of genealogy and values inherited from the ancestors and the opportunity to pass on to the next generation is seen as of little to moderate importance because there are quite a lot of external factors involved. However, what happens to all identities is that the expression pattern of each identity has changed from traditional Chineseness in the past, which is due to many factors including modern education, equality, China's superpower, geographical differences between Thailand and China that make resources different, form of knowledge transfer from ancestors to offspring, economic conditions, transnational marriage, and especially cultural assimilation, which brings a change in Chinese identity.

Keywords: identity, traditional Chinese, Changing Chinese, Thai people of Chinese descent, Thai teachers at Thammasat Secondary School

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นผลงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย ประเภททุนวิจัยพัฒนาศักยภาพ ผลงานวิจัย (Fast Track) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามสัญญาเลขที่ TUFT 43/2564 ซึ่งสำเร็จลง ได้ด้วยความกรุณาของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตรวจทาน ให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เป็นทั้งอาสาสมัคร เพื่อนร่วมงาน และผู้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณนางสาวภัททิรา เรืองเวช นักวิจัยปฏิบัติการ ประจำคณะวิทยาการการเรียนรู้และ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ ทั้งการจัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ และช่วยติดต่อประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเล่มให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณผู้เขียนและผู้จัดพิมพ์หนังสือและเอกสารทุกเล่ม รวมทั้งผู้จัดทำข้อมูลในเว็บไซต์ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ในฐานะแหล่งอ้างอิงสำคัญที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าตลอดการทำงานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องที่ให้ความห่วงใย และเป็นกำลังใจให้กับ ผู้วิจัยมาโดยตลอด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณไปยังกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนในการช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยในทุกขั้นตอนการทำงานเสมอมา จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บัญชีตาราง	ฉ
บัญชีภาพประกอบ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	8
1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย	8
1.4 คำจำกัดความ	8
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	10
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์	10
2.2 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์	14
2.3 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะความเป็นจีนในประเทศไทย	18
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	27
3.1 การรวบรวมข้อมูล	27
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
3.3 การนำเครื่องมือไปใช้	60
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	60
3.5 การสัมภาษณ์อาสาสมัครครั้งที่ 1	61
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 บันทึกผลและเขียนรายงานวิจัย	61
บทที่ 4 ผลการวิจัย	62
4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม	62

เรื่อง	หน้า
4.2 ผลการวิเคราะห์มุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนของคนไทยเชื้อสายจีน	63
4.2.1 ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้๊งภากรณ์ (แซ่อิง คือ แซ่หวง 黄)	64
4.2.2 ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล	67
4.2.3 ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า	69
4.2.4 ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แก้ว แก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว	71
4.2.5 อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่ร่วมกันหลายคน	74
4.2.6 บริหารกิจการแบบกงสี	76
4.2.7 เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจ	79
4.2.8 ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล	82
4.2.9 ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว	84
4.2.10 สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี	86
4.2.11 ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง	88
4.2.12 ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกได้สืบทอด	91
4.2.13 มีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ	93
4.2.14 ยึดหลักคำสอนของขงจื้อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ สุจริต	96
4.2.15 ท่องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน	98
4.2.16 ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้เป่าแก่ลูกหลาน	100

เรื่อง	หน้า
4.2.17 ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้ บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมผเวสี	103
4.2.18 ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้อง เดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)	105
4.2.19 ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล	108
4.2.20 ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการ ไหว้ขนมบ๊ะจ่าง	110
4.2.21 ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย	112
4.2.22 จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้อง เคร่งครัด	114
4.2.23 เฝ้ากระดาดเงินกระดาดทอง และเสื่อผ้าในเทศกาลสำคัญ	117
4.2.24 จัดงานงเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต	119
4.2.25 จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส	121
4.2.26 จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วย ตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍	123
4.2.27 ความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่ กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว	125
4.2.28 ความเชื่อในปืงตามนักษัตร	127
4.2.29 มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต	130
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	133
5.1 สรุปผลการวิจัย	133
5.1.1 สรุปผลการวิจัยด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล	133
5.1.2 สรุปผลการวิจัยด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมี โอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป	135
5.1.3 สรุปผลการวิจัยด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	137
5.1.4 สรุปผลการวิจัยด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและ วัฒนธรรมจีน	137

เรื่อง	หน้า
5.1.5 สรุปผลการวิจัยด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต	139
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	141
5.2.1 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่”	141
5.2.2 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดซื้อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล	143
5.2.3 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการใช้สรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัวและใช้เรียกคนที่มีโชญาติพี่น้อง	144
5.2.4 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่	145
5.2.5 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการบริหารกิจการแบบกงสี	147
5.2.6 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ หรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน ความขยัน อดทนในการประกอบอาชีพ และการยึดหลักคำสอนของขงจื้อ	148
5.2.7 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว และสะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่สามีเป็นอย่างดี	150
5.2.8 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัว	152
5.2.9 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย	154
5.2.10 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการท่องเที่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน	155
5.2.11 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลต่าง ๆ	156
5.2.12 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด	160

เรื่อง	หน้า
5.2.13 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการเผากระดาษเงิน กระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ และอัตลักษณ์เรื่องจัดงานงเด็กให้ คนในบ้านที่เสียชีวิต	161
5.2.14 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดงานแฮนด์ให้ อาวโส	163
5.2.15 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดพิธีแต่งงานแบบจีน	165
5.2.16 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว	166
5.2.17 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องมีความเชื่อในปืขงตาม นักษัตร และความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต	168
5.3 ข้อเสนอแนะ	172
บรรณานุกรม	175
ภาคผนวก	186
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	187
ภาคผนวก ข หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน	189
ภาคผนวก ค แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ	191
ภาคผนวก ง ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	196
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงเป็นรูปแบบออนไลน์เพื่อนำไปใช้กับอาสาสมัคร	199
ภาคผนวก ฉ โครงร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	206
ภาคผนวก ช ผลการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของครูชาวไทยใน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	210
ประวัติโดยย่อผู้วิจัย	214
ประวัติโดยย่อผู้ร่วมวิจัย	215

บัญชีตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 อัตลักษณ์ความเป็นเงินแต่ละด้านที่จำแนกตามหมวดหมู่	28
5.1 สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นเงินด้าน สายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล	135
5.2 สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นเงินด้านค่านิยม ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป	136
5.3 สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นเงินด้านวิถี ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	137
5.4 สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นเงินด้านการ ธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน	139
5.5 สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นเงินด้านการให้ ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต	140
6.1 ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	197
6.2 ผลการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่ง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	211

บัญชีภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า
4.1 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 1 “ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้จิ้ง ภากรณ์ (แซ่อี้จิ้ง คือแซ่หวง 黃)”	64
4.2 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 2 “ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล”	67
4.3 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 3 “ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า”	70
4.4 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 4 “ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เอี้ย เจ้ แถ่แก๋ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว”	72
4.5 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 5 “อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน”	74
4.6 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 6 “บริหารกิจการแบบกงสี”	77
4.7 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 7 “เล่าเรื่องราวบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจ”	79
4.8 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 8 “ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล”	82
4.9 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 9 “ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว”	84
4.10 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 10 “สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี”	86
4.11 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 11 “ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง”	88
4.12 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 12 “ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกทายาทไว้สืบสกุล”	92

ภาพที่	หน้า
4.13 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 13 “ความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ”	94
4.14 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 14 “ยึดหลักคำสอนของขงจื้อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต”	97
4.15 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 15 “ท่องเที่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน”	98
4.16 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 16 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน”	101
4.17 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 17 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี”	104
4.18 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 18 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น เดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)”	106
4.19 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 19 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล”	108
4.20 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 20 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง”	110
4.21 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 21 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย”	112
4.22 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 22 “จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด”	114
4.23 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 23 “เผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ”	118
4.24 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 24 “จัดงานงิ้วเด็กให้คนที่เสียชีวิต”	120
4.25 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 25 “จัดงานแซ่ฮิดให้ผู้อาวุโส”	122

ภาพที่	หน้า
4.26 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 26 “จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การ แปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍”	124
4.27 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 27 “มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว”	125
4.28 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 28 “มีความเชื่อในปืซงตามนักษัตร”	127
4.29 ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 29 “มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนิน ชีวิต”	130
5.1 แสดงจุดร่วมของอัตลักษณ์ทั้งสามเรื่อง	149
6.1 หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน	190

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ทุกวันนี้การผงาดความยิ่งใหญ่ในเวทีโลกของประเทศจีน โดยเฉพาะความเจริญรุดหน้าทางด้านการค้า เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำให้ประเทศจีนถูกมองว่าเป็นชาติมหาอำนาจไปแล้ว ทุกการกระทำของจีนจึงส่งผลกระทบต่อทิศทางของโลกเสมอ ดังที่มีการคาดคะเนกันว่าประเทศจีนจะกลายเป็นมหาอำนาจเทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกาได้อีกไม่ช้าไม่นานนี้

ภายหลังจากที่ประเทศจีนได้เปิดประเทศทำให้มีเงินทุนมหาศาล พร้อม ๆ กับการปรากฏตัวขึ้นของแบรนด์ธุรกิจสัญชาติจีนที่ทั่วโลกให้การยอมรับมากขึ้น ก็บ่งชี้ได้ถึงอัตราความรุ่งโรจน์ที่ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของจีนได้เป็นอย่างดี การเติบโตของประเทศจีนในเวทีโลกจึงได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหลายอย่างตามแนวโน้มความเจริญที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

หากย้อนกลับไปดูในประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่า จีนเป็นชาติที่ยิ่งใหญ่ เป็นหนึ่งในอารยธรรมสำคัญของโลกที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นแม่แบบทางนวัตกรรมหลายอย่างในสมัยโบราณ อย่างเช่น กระดาษ แทนพิมพ์ เข็มทิศ ดินปืน และความเลื่องลือของผ้าไหมแพรวพรรณอันเป็นต้นกำเนิดการค้าบนเส้นทางสายไหมก็ยังเป็นที่ประจักษ์ต่ออารยธรรมทางซีกโลกตะวันตกด้วย

นอกจากนี้จีนยังมีความหลากหลายทางด้านภูมิปัญญา ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนว่ารากฐานทางประวัติศาสตร์ของประเทศจีนมีมาตั้งแต่สมัยยังเป็นอารยธรรมแห่งลุ่มแม่น้ำฮวงโหที่ยังคงปกครองโดยราชวงศ์ต่าง ๆ ติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาหลายพันปี (สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, 2553, น. 3) ที่เป็นดังรากฐานทางวัฒนธรรมให้กับประเทศอื่น ๆ ได้นำไปประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของประเทศนั้น โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย หากดูจากหน้าประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่าตั้งแต่อดีต แผ่นดินจีนได้มีโอกาสด้อนรับผู้คนจากหลากหลายชนชาติ และชาวจีนก็ได้สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้คนจากหลากหลายดินแดน นั่นก็เพราะว่าแผ่นดินจีนมีอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาล ทำให้มีเขตแดนติดกับประเทศอื่นอีกหลายประเทศ ด้วยขอบเขตที่กว้างขวางเช่นนี้ยังส่งผลต่อความหลากหลายของผู้คนในประเทศจีนเองให้มีความแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัด

ของสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ผู้คนที่เข้ามาติดต่อปฏิสัมพันธ์กับจีน หรือแม้กระทั่งชาวจีนใน ภูมิภาคใด ๆ ที่ได้มีโอกาสเดินทางไปยังดินแดนภายนอกนั้นก็ยังได้ส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไปยังดินแดนที่คนจีนเหล่านั้นได้ออกไปตั้งรกรากด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ นอกเหนือไปจากความมั่งคั่งทางด้านการค้าที่เป็นทักษะสำคัญที่มีอยู่ติดตัวชาวจีนแล้ว มันยังส่งผลต่อ การสืบสานส่งต่อจนเกิดเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมไปในที่สุด ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในนั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนปรากฏมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัย ดังมีหลักฐานจาก นักสำรวจช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ที่ย้อนไปบอกเล่าเรื่องราวของชาวจีนที่เข้ามาบุกเบิกทำ เหมืองแร่แถบภาคใต้ของไทย จนเกิดข้อสันนิษฐานว่าอาจนำมาสู่การมีลูกจีนในสยามเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก (ลูกที่มีบิดาเป็นคนจีน มารดาเป็นคนไทย) ก็เป็นไปได้ (จี. วิลเลียม สกินเนอร์, 2548, น. 1-3) ต่อมา ในสมัยราชวงศ์ช่งของจีนประมาณ พ.ศ. 1669-1822 (ค.ศ. 1126-1279) ก็ได้มีอิศรมาเสนาบดีจีน คนหนึ่งหนีพวกมองโกลจากกวางตุ้งมาตั้งรกรากอยู่ที่สยามจนถึงแก่กรรม หรือชาวจีนคนหนึ่งที่ลอย เรือเข้ามาเร่ขายเกลือที่เมืองสยามจนได้เป็นข้าราชการ ส่วนในสมัยสุโขทัยก็ได้มีข้อมูลปรากฏว่าราช สำนักรมองโกลได้ส่งคณะทูตจีนถือสาส์นมาถวายพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งพระองค์เองก็ได้ตอบรับโดยส่ง คณะทูตไปยังกรุงปักกิ่งเมื่อ พ.ศ. 1839 (ค.ศ. 1296) (ถาวร สิกขโกศล, 2558, น. 48-49, จี. วิลเลียม สกินเนอร์, 2548, น. 3) จวบจนสมัยอยุธยาที่ยังคงเห็นภาพชาวจีนอพยพเข้ามาแสวงโชคในสยามได้ อย่างชัดเจนเพราะดินแดนแถบนี้เจริญรุ่งเรืองจากการค้าและยังเป็นเมืองท่าสำคัญของภูมิภาคจนทำ ให้สมัยการสำรวจเส้นทางเดินเรือช่วง พ.ศ. 1948 (ค.ศ. 1405) และพ.ศ. 1976 (ค.ศ. 1433) ก็มี หลักฐานว่านักเดินเรือชาวจีนนามว่าเจิ้งเหอเคยเดินทางมายังอยุธยาอย่างแน่นอน ยังไม่หมดแต่เพียง เท่านั้นยังพบว่าในอยุธยาได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งรกรากและประกอบอาชีพอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะย่านคลองในไถ่ที่มีชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน กระทั่งเกิดเป็นชุมชนจีนขึ้นมา มีศาลเจ้า ตลาด บ้านเรือน ร้านค้า อาชีพ และศิลปวิทยาการที่แสดงถึงร่องรอยของชาวจีนในดินแดนสยาม (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2560, น. 170-173) ชาวจีนที่อพยพเข้ามามีได้มีแต่เพียงเพื่อแสวงหาช่องทางทำมาหา กินเท่านั้นแต่ยังมีส่วนหนึ่งลี้ภัยสงครามมา โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลอื่น ๆ ด้วย ดังเช่น ในช่วง พ.ศ. 2188 (ค.ศ. 1645) ที่ชาวแมนจูรุกรานจีนตอนใต้ ทำให้ชาวจีนต้องอพยพมายังเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยจะอพยพมามากที่แถบจังหวัดสงขลาและชลบุรี (จี. วิลเลียม สกินเนอร์, 2548, น. 11 อ้างถึงใน กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 7)

ในสมัยกรุงธนบุรีก็ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาในสยามมากขึ้น เนื่องจากว่าพระเจ้าตากสินซึ่งมีเชื้อสายจีนได้ให้การต้อนรับชาวจีนที่หลบหนีภัยพิบัติจากบ้านเกิดเมืองนอนมา ทำให้ชาวจีนรู้สึกปลอดภัยและรู้สึกมั่นคง ชาวจีนเหล่านี้จึงได้ชักชวนญาติพี่น้องให้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของสมเด็จพระเจ้าตากสินกันมากขึ้น ซึ่งส่วนมากจะอาศัยอยู่แถบจังหวัดจันทบุรี อยุธยา และริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา รวมถึงท่าเรือบางแห่งในภาคใต้ ต่อมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้เกิด คำว่า “คนจีนเสียผีหมอนใบ” อพยพเข้ามาตั้งรกรากและประกอบอาชีพ พึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์บนแผ่นดินไทยก็นับเป็นหนึ่งในจุดเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและเทคโนโลยีระหว่างไทย-จีนกันมาตลอด สัดส่วนของชาวจีนโพ้นทะเลที่เข้ามาตั้งรกรากในแผ่นดินไทยจึงมีมากที่สุดเกิดเป็นความผูกพันอันแนบแน่นที่ทำให้แทบจะเรียกได้ว่าไทยกับจีนเป็นพี่น้องกัน (ถาวร สิกขโกศล, 2558, น. คำนำสำนักพิมพ์) สังคมชาวจีนที่แต่เดิมเคยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในกรุงเทพฯ สมัยกรุงธนบุรีได้ถูกย้ายไปยังพื้นที่ตอนใน เนื่องจากบริเวณชุมชนจีนเดิมนั้นจะถูกใช้สร้างพระบรมมหาราชวัง บริเวณที่ชุมชนชาวจีนย้ายไปตั้งอยู่ใหม่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้รู้จักกันดีในชื่อว่าเยาวราชและสำเพ็ง ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นย่านชาวจีนที่ใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ นั้นเอง (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 7-8)

กล่าวถึงเฉพาะกลุ่มชาวจีนในไทยนั้นมียุ่่มากมายหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ช่วงสมัยอยุธยาได้มีทั้งชาวจีนกวางตุ้ง ฝูเจี้ยน และกวางสี นิยมตั้งที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะวันออกทั้งนอกและในกำแพงเมือง ตั้งแต่วัดพนัญเชิงถึงปากคลองข้าวสาร และปากคลองสวนพลู เป็นชุมชนจีนขนาดใหญ่ มีศาลเจ้าปากน้ำแม่เปี้ย ชุมชนจีนที่บ้านเขาหลวง ตลาดบ้านจีนย่านขุนละครไชย ริมคลองถนนจีนมีวัดสามจีน แถบย่านในไก้ก็เป็นตลาดใหญ่อีกแห่ง ส่วนนอกพระนครมีตลาดวัดเดิม (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2560, น. 171-172) ถ้าเป็นบริเวณนอกราชธานีในสมัยอยุธยา ยังมีชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพมามากที่แถบจังหวัดสงขลา และจีนแต้จิ๋วที่บางปลาสร้อย บริเวณจังหวัดชลบุรีด้วย (จี. วิลเลียม สกินเนอร์, 2548, น.11 อ้างถึงใน กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 7)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยแต่ละยุคสมัยจะมีกลุ่มชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตลอดเรื่องราวในประวัติศาสตร์ไทย แต่โดยภาพรวมจะพบว่าชาวจีนกลุ่มหลัก ๆ อยู่ 5 กลุ่ม ประกอบด้วย (บำรุงสุขพรรณ, 2524, น. 29-30 อ้างถึงใน กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 11) 1. จีนแต้จิ๋ว ถิ่นฐานเดิมคือเมืองซัวเถา มณฑลกวางตุ้ง กลุ่มนี้ที่มาจากเบกสยาม เข้ามาทำการค้าและพัฒนากาณิชยกรรม เป็นกลุ่ม

ชาวจีนที่มีจำนวนมากที่สุดในเมืองไทย ส่วนมากอาศัยในกรุงเทพฯ มีบทบาทด้านเศรษฐกิจ ชาวจีนกลุ่มนี้เองที่ระหว่างอพยพมาเมืองไทยได้นำเอาขนมแข่งขันมเทียนติดตัวมาเป็นเสบียง (ตัวหนังสือ, 2529, น.171 อ้างถึงใน กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 11) 2. จีนแคะ อยู่กันมากแถบจินตวนใต้ แถบมณฑลฮกเกี้ยน และกวางสีและตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้ง เกาะฮ่องกง และเกาะไหหลำ กลุ่มอาชีพของชาวจีนแคะจะเป็นอาชีพเย็บผ้า ทำหนัง ช่างเงิน ช่างทอง 3. จีนฮกเกี้ยน มีถิ่นฐานใหญ่อยู่ที่มณฑลกวางตุ้ง มีความชำนาญด้านเครื่องจักรกล โรงเหล็ก และการพิมพ์ 4. จีนกวางตุ้ง ถิ่นเดิมอยู่ในมณฑลฮกเกี้ยน ส่วนมากที่เดินทางมาทางใต้มักตั้งถิ่นฐานบริเวณเกาะปีนัง สิงคโปร์ มาเลเซีย และภาคใต้ของไทย 5. จีนไหหลำ ภูมิลำเนาอยู่ที่เกาะไหหลำ อาชีพส่วนมากเป็นอาชีพด้านการบริการ เช่น ค้าขาย นอกจากนี้ยังทำประมงและต่อเรือ (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553, น. 11-12)

ปัจจุบันยังหลงเหลือหลักฐานว่าในประเทศไทยเคยมีชุมชนจีนกระจายตัวอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ถึงแม้บางแห่งจะหลงเหลือแค่ภาพอดีตกับมรดกทางโบราณสถาน และลูกหลานบางตระกูลที่สืบทอดกิจการจากบรรพบุรุษอยู่บ้าง แต่บางแห่งยังคงเป็นชุมชนจีนสำคัญที่เป็นจุดศูนย์รวมชาวจีนเช่นเดียวกับเยาวราชในกรุงเทพฯ เช่น ตลาดน้ำปากคลองลาดพลี จังหวัดราชบุรี ส่วนมากเป็นจีนเชื้อสายแต้จิ๋วและไหหลำ ชุมชนชาวจีนปากน้ำโพและชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ชุมชนจีนที่จังหวัดภูเก็ต ที่บรรพบุรุษเป็นจีนฮกเกี้ยน เป็นต้น¹ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

ความแตกต่างหลากหลายของชาวจีนหลายกลุ่มนี้ อาจมีทั้งจุดร่วมและจุดต่างของความรู้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน บางอย่างอาจสูญหายไปตามกาลเวลา บางอย่างก็ถูกประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสังคมที่ความรู้ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาเหล่านั้นเผยแพร่ไปถึง ตัวอย่างของสิ่งเหล่านี้ที่ยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันก็อย่างเช่น ภาษาจีนที่ต้นกำเนิดดั้งเดิมมาจากอักษรภาพแต่ปัจจุบันได้ถือเป็น 1 ใน 6 ภาษาสำคัญของสหประชาชาติไปแล้ว (ถาวรสิกขโกศล, 2558, น. 1-2) ด้านอาหารการกินที่ถูกผนวกรวมให้เข้ากันกับตำรับของสมุนไพรบางชนิดจนเกิดเป็นศาสตร์ทางการแพทย์ที่สามารถรับประทานได้ในชีวิตประจำวัน ด้านความคิดสร้างสรรค์และศิลปะ ตั้งแต่การวาดภาพสัตว์ในยุคหินจนกระทั่งนำรูปสัตว์ไปประดิษฐ์เป็นลวดลายมงคล เช่น หงส์ มังกร กิเลน และสิงโต ก็มีมาแต่เก่าก่อน การแสดงอุปรากรจีน (จิว) ที่มีคติเรื่องการใช้สีสันเป็นองค์ประกอบในการสร้างความหมายและอุปนิสัยให้กับตัวละคร ตลอดจนด้านความเชื่อ ศาสนาและ

¹ <https://mgronline.com/travel/detail/9630000007510> สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564

ประเพณีพิธีกรรม ธรรมเนียมการไหว้เจ้าก็เป็นที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนานจนฝังรากลึกอยู่ในใจคนจีนมาจนถึงทุกวันนี้ แม้ว่าเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไกล แต่คนจีนก็ยังคงยึดมั่นในธรรมเนียมเหล่านี้อยู่เสมอ

แต่กระนั้นก็ตาม สิ่งต่าง ๆ อันเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีจีนแบบดั้งเดิมนี้กำลังเผชิญกับความเจริญแห่งยุคโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับความหลงใหลในวัตถุนิยม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่เป็นกระแสพัดพาไป จนอาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า ปัจจัยเหล่านี้ได้ไปสั่นคลอนกับชนบดินทรีย์ที่เคยยึดมั่นกันมาในบรรพบุรุษชาวจีนรุ่นก่อน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในลูกหลานชาวจีนในยุคนี้ คุณลักษณะที่แสดงถึง “ความเป็นจีน” หลายอย่างที่เคยสำคัญอาจถูกลดระดับความสำคัญลง และบางอย่างอาจถูกประยุกต์ให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนแปลง หากมองในภาพใหญ่ที่ประเทศจีนเอง ตัวอย่างของ “ความซื่อตรง” ที่เป็นมรดกคำสอนของบรรพบุรุษจีนที่สืบทอดกันมาช้านานนับว่ากำลังถูกตั้งข้อสงสัย จนกระทั่งทำให้ลูกหลานชาวจีนเกิดความตะขิดตะขวงใจแทนที่จะภูมิใจว่าตนมีคุณลักษณะของความซื่อตรงอยู่จริง ๆ หรือไม่ (เฉียวตง, 2555, น. 79) สิ่งนี้เป็นความรู้สึกในระดับปัจเจกบุคคลที่ยึดโยงกันอย่างแยกไม่ออกกับภาพรวมของสังคมจีนอันเนื่องมาจากความอ่อนไหวในเรื่องการปลอมแปลงในเชิงการค้าและภาคธุรกิจของจีน ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของชาติต่อสายตาคนภายนอก และเริ่มส่งผลต่อความรู้สึกในใจคนจีนด้วยกันเอง

วัฒนธรรมจีนในประเทศจีนก็เช่นเดียวกัน การเชื่อมโยงข้องเกี่ยวกับชาวต่างชาติที่เพิ่มมากขึ้นทุกวันนี้ได้เป็นช่องทางนำพามาซึ่งวัฒนธรรมต่างแดนอันน่าตื่นตามากมายให้เผยแพร่เข้ามาอย่างถล่มทลาย ทั้งวัฒนธรรมยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลี ด้านหนึ่งชาวจีนอาจเปิดรับกับวัฒนธรรมต่างชาติเหล่านี้ แต่อีกด้านหนึ่งกลับพบท่าทีที่ดูจะไม่ได้ตระหนักร้อนใจถึงภาวะวิกฤตทางวัฒนธรรมที่ชาติของตนเผชิญอยู่ โดยเฉพาะภาษาจีนที่ถูกมองว่าเป็นภาษาชั้นสองมากขึ้นทุกวัน ประเพณีจีนบางประเพณีก็เริ่มสูญหายไปจากปฏิทิน ถูกแทนที่ด้วยวันหยุดสากล ในขณะที่เทศกาลตรุษจีนก็ได้สูญเสีย “จิตวิญญาณของตรุษจีน” ไปเรียบร้อยแล้ว เช่น การจุดประทัดที่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติเพื่อขับไล่เสนียดจัญไรและต้อนรับสิริมงคลนั้น กลับถูกทางการสั่งห้ามปฏิบัติ (เฉียวตง, 2555, น. 197-203)

ในขณะที่ชาวจีนในประเทศไทย หรือชาวไทยเชื้อสายจีนก็พอจะมีตัวอย่างให้เห็นในประวัติศาสตร์ไทยสามารถพบภาพลักษณ์และตัวตนของชาวจีนที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ส่วนหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับการนิยามความเป็นจีนของรัฐบาล หรือการให้คุณค่าชาวจีนแก่สังคม บางยุคสมัยชาวจีนถูกนโยบายการผสมกลมกลืนที่เข้มงวด บางยุคสมัยก็ถูกปราบปราม บางยุคสมัยชาวจีนก็

กลับกลายเป็นความภาคภูมิใจ และถูกยอมรับว่าชาวจีนก็เป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, น. 8) แสดงให้เห็นว่า นอกจากยุคสมัยแล้ว ยังมีเงื่อนไขบางอย่างที่ทำให้นิยามความเป็นจีนนั้นเปลี่ยนไป

การตั้งชื่อลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพบเห็นที่เมื่อก่อนเคยใช้แซ่ แต่ในปัจจุบันมักจะมีอิทธิพลของยุคสมัยเข้ามาเกี่ยวข้อง บางครอบครัวที่มีลูกหลายคนอาจตั้งชื่อลูกคนแรกเป็นภาษาจีน เนื่องด้วยคติแบบจีนที่พ่อแม่ได้รับการสืบทอดมาจากปู่ย่า อาจอาม่า ส่วนลูกคนต่อมาก็จะมีชื่อเป็นไทยบ้าง ฝรั่งเศสบ้าง ญี่ปุ่นบ้างก็มี ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่พ่อแม่ได้รับวัฒนธรรมต่างชาติที่แพร่หลายเข้ามามากขึ้น และประเด็นเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างลูกชายและลูกสาวหรือสิทธิระหว่างชายหญิงนั้นก็เป็นที่น่าสนใจเช่นกันว่า ในปัจจุบันที่กระแสสังคมเริ่มให้ความสำคัญเท่าเทียมระหว่างชายหญิงมากขึ้นนั้นจะส่งผลกระทบต่อความนิยมการมีลูกชายของคนเชื้อสายจีนในปัจจุบันด้วยหรือไม่

การจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมก็เช่นกัน ที่ในปัจจุบันพบว่าพลันบรรพบุรุษตั้งแต่ยุคอากอมาไปแล้ว พ่อแม่รวมถึงลูกหลานรุ่นต่อมาไม่สามารถจัดของไหว้เจ้าได้อย่างถูกต้องครบถ้วน จึงทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้พลอยเลือนหายไปด้วย นับเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน จนดูเหมือนเป็นเรื่องปกติไป

ในขณะที่สถานการณ์ของภาษาจีนในประเทศไทย หากย้อนไปในช่วงสงครามเย็นปราบคอมมิวนิสต์ เคยมีสำนวนไทยที่ว่า “เรียบริยโรงเรียนจีน” เกิดขึ้นมา (ล้อม เพ็งแก้ว, 2536) เป็นการเปรียบเปรยว่าในช่วงนั้นภาษาจีนถือเป็นภาษาต้องห้ามถึงขนาดที่โรงเรียนจีนถูกสั่งปิด แต่กลับกลายเป็นว่าปัจจุบันภาษาจีนกลับแพร่หลายในประเทศไทยมากขึ้น ดังข้อมูลจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ได้รับไว้เมื่อ พ.ศ. 2559 พบว่ามีสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมอาชีวะและการศึกษานอกระบบแล้ว มีจำนวนทั้งสิ้นเกือบ 2,000 แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

สถานการณ์เหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูอยู่ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีความสนใจต่อปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทย ด้วยภายใต้ปรัชญาของโรงเรียนที่ระบุว่า “การเรียนรู้ที่ดีเป็นสิ่งประเสริฐสุดของชีวิต” อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างผู้เรียนให้ตระหนัก เข้าใจ เท่าทัน และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น (เป้าหมายการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง, 2564, น. 1, 6) การสกัดเอาประสบการณ์และความรู้จากครูในโรงเรียนที่มีต่อปรากฏการณ์ทางสังคมก็นับเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้แบบบูรณาการให้แก่ผู้เรียนต่อไป ดังที่โรงเรียนเชื่อมั่นว่าการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของครูอย่างต่อเนื่องจะทำให้ครูมีความพร้อมและสามารถสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ (หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง, 2563, น. 3)

นอกจากโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีปณิธานในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตอย่างมีมิติทั้งทางด้านวิชาการที่ส่งเสริมให้ตระหนัก และเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคมแล้ว โรงเรียนยังเป็นสถานที่บ่มเพาะการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิจัยของคณาจารย์โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ รวมถึงคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตลอดจนหน่วยงานภายนอก อีกทั้งยังเป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่ชุมชนและจังหวัดใกล้เคียงด้วย (หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง, 2563, น. 3) ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ “ระบบนิเวศการเรียนรู้” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับปัญหาและสถานการณ์จริงผ่านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (ฐิติมา ชาลีกุล, 2563) ดังนั้นครูจึงต้องเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อที่จะได้ออกแบบการเรียนรู้โดยบูรณาการองค์ความรู้และทักษะของศาสตร์ต่าง ๆ ได้ (หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง, 2563, น. 6-7)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลจากครูโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่ามีมุมมองต่อ “อัตลักษณ์ความเป็นจีน” ในยุคปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้นอกจากจะทำให้เห็นมุมมองของคนรุ่นปัจจุบันที่มีต่อความเป็นจีนในสังคมไทยแล้ว ยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นแก่คนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนทั้งในรุ่นเดียวกันและต่างรุ่นกันให้เข้าใจกันได้มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาทางสังคม ประวัติศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรมจีนในการเรียนการสอนของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.2.1 เพื่อสำรวจมุมมองของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในยุคปัจจุบันว่าอัตลักษณ์จีนด้านต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญอย่างไร

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ว่าอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่มาจากมุมมองของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจีนตามชนบอย่างไร และมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอย่างไรในอนาคต

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

1.3.1 ประชากร ครูโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวนทั้งสิ้น 66 คน

1.3.2 กลุ่มเป้าหมาย ครูโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉพาะครูชาวไทย เท่านั้น จำนวนทั้งสิ้น 61 คน

1.3.3 แบบแผนการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยเป็นการสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย ของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.3.4 เครื่องมือ แบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย กรณีศึกษาครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์ภายใต้ชื่อโครงการเดียวกัน

1.4 คำจำกัดความ

อัตลักษณ์ หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของคน บ่งชี้ลักษณะเฉพาะของบุคคลที่ไม่เหมือนกับสังคมอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เป็นตัวตนภายนอก เช่น ภาษา กิริยาท่าทาง การแสดงออกต่อบุคคลอื่น และลักษณะที่เป็นตัวตนภายใน เช่น นิสัย ความรู้สึก ความคิด คตินิยม ความเชื่อ และสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ (ยุรฉัตร บุญสุนทิ, 2546, น. 65 อ้างถึงใน สุทธิ กาบพิลา, 2558, น. 15)

ความเป็นจีนตามชนบ หมายถึง อัตลักษณ์จีนที่ยังคงแบบแผนดั้งเดิมอยู่มาก มีความใกล้เคียงกับธรรมเนียมปฏิบัติจากเมืองจีนซึ่งมักติดตัวมากับชาวจีนอพยพแต่ก็ยังคงพบเห็นได้ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง อัตลักษณ์จีนที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปจาก “ความเป็นจีนตามชนบ” ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ

ชาวไทยเชื้อสายจีน ในที่นี้จะหมายถึง 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกของชาวจีนอพยพ คนกลุ่มนี้จะมียศหรือมารดาเป็นคนจีน กลุ่มที่สองคือ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่เป็นลูกหลานของคนกลุ่มแรก ดังนั้นคนกลุ่มนี้อาจจะมีเชื้อชาติหรือสัญชาติไทยแล้ว แต่มีบรรพบุรุษเป็นคนจีนหรือเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

ครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หมายถึง ครูชาวไทยทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน ซึ่งในที่นี้เป็นทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครในการตอบแบบสอบถาม รวมถึงเป็นผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอัตลักษณ์ความเป็นจีนด้วย ซึ่งในการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยบทที่ 4-5 ผู้วิจัยจะเรียกคนกลุ่มนี้ว่า “ผู้ตอบแบบสอบถาม” หรือ “ผู้ถูกสัมภาษณ์”

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย กรณีศึกษาครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.2 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์

2.3 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะความเป็นจีนในประเทศไทย

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์เป็นภาษาบาลีประกอบด้วยคำ 2 คำ คือคำว่า อุตต หมายถึง ตัวตน รวมกับคำว่า ลักษณะ หมายถึง ลักษณะ หรือสมบัติเฉพาะตัว คำว่าอัตลักษณ์เป็นการให้ความหมายเชิงคุณค่าที่ได้รับการยอมรับในทางวัฒนธรรม (สุทธิ กาบพิลา, 2558, น. 11) ซึ่งงานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ได้มีการให้ความหมายในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา (2544) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากการพิจารณาผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น พิธีกรรม การแต่งกาย ภาษา อาหาร อาชีพ หรือวิถีชีวิตอื่น ๆ ที่สร้างความเป็นตัวของตัวเองและบ่งบอกถึงความเหมือนกันของสมาชิกในกลุ่ม ขณะเดียวกันสัญลักษณ์ก็ยังบอกอัตลักษณ์ที่เป็นเครื่องมือแบ่งแยก “พวกเรา” ออกจาก “พวกเขา” ได้ด้วย นอกจากนี้พัฒนา กิติอาษา (2546, น. 139) ยังได้กล่าวอีกว่า อัตลักษณ์คือจิตสำนึกส่วนตัวและส่วนรวมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าเป็นใคร เป็นมาอย่างไร แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และใช้อะไรเป็นเครื่องแสดงออก

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ อัตลักษณ์ทำให้ตัวเรารู้สึกว่าเป็นหนึ่งเดียวกันกับกลุ่ม โดยไม่จำเป็นต้องเหมือนคนอื่น นอกจากนี้อัตลักษณ์ยังเกี่ยวกับการสร้างภาพตัวตนของเรา ว่าเราจะเลือกใช้หรือนำสิ่งใดมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไร

ขวัญชีวัน บัวแดง (2546) กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการเลือก ปรับใช้ และผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมบางอย่างของคนกลุ่มหนึ่ง ๆ บนพื้นฐานของวัฒนธรรมหลายอย่างที่กลุ่มนั้นมีปฏิสัมพันธ์ด้วย อัตลักษณ์จึงเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงออกที่บ่งบอกความเป็นตัวตน ความเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่ม และการแสดงออกนั้นไม่หยุดนิ่งตายตัวทั้งในด้านรูปแบบ และเนื้อหา ขึ้นอยู่กับการต่อรองทางด้านความหมายกับกลุ่มอำนาจต่าง ๆ และเป็นการสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองเพื่อความอยู่รอด ตลอดจนการสร้างสภาพให้กับกลุ่มของตนเอง

ยุรฉัตร บุญสนิท (2546) กล่าวว่า อัตลักษณ์คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าเป็นใคร มีความเป็นมาอย่างไร และแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร และมีสัญลักษณ์แสดงออกถึงความต่างนั้นอย่างไร ซึ่งก็คือการแสดงความเป็นตัวตนนั่นเอง แบ่งเป็นตัวตนภายนอก เช่น กิริยาท่าทาง การแสดงออก ภาษา และตัวตนภายใน เช่น ความรู้สึก นิยัย ความเชื่อ ค่านิยม สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งโดยรวมแล้วก็หมายถึง สังคม ชุมชน เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม เป็นต้น อันเป็นตัวบ่งบอกว่าเราไม่เหมือนคนอื่น

นันทนัย ประสานนาม (2550) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่าฉันคือใคร อะไรคือตัวตนของเรา และรับรู้ได้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร อัตลักษณ์จะเกิดขึ้นได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรา อัตลักษณ์จึงต้องการความตระหนักในตัวเอง การแสดงออกของอัตลักษณ์จะกระทำผ่านการเลือกใช้สัญลักษณ์แทนความหมายที่เราเลือกแล้วว่าจะยอมรับมันและจะแสดงมันออกไป อย่างไรก็ตามการเลือกอัตลักษณ์มีข้อจำกัดจากโลกภายนอก และเงื่อนไขทางสังคมด้วย

ยศ สันตสมบัติ (2551) กล่าวว่า เมืองเป็นพื้นที่ของการต่อสู้แย่งชิงความหมายและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันเกิดมาจากการเลื่อนไหลของผู้คน สินค้า และวัฒนธรรม ดังนั้นความหลากหลายทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์จึงเป็นสินค้าและตลาดที่มีพื้นที่ส่วนหนึ่งอยู่ในเศรษฐกิจของเมือง

สุจรรยา โชติช่วง (2554) กล่าวว่า อัตลักษณ์หมายถึง คุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ว่าเขาคือใคร มีลักษณะอย่างไร มีความเชื่อลักษณะนิสัยอย่างไร สิ่งเหล่านั้นแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไร และสิ่งเหล่านั้นอาจแสดงออกได้ผ่านทางตัวแทนความมีตัวตน เช่น สถานะของบุคคล เพศ ตำแหน่ง บทบาท หรืออาจเป็น

สัญลักษณ์ เช่น การแสดงออกทางพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ทางสังคมที่คนในสังคมมีส่วนร่วม

พิณวิไล ปริบุญณะ (2555) กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นกระบวนการทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่าง ๆ เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลซึ่งอาจเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น เป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็น “เรา” หรือ “พวกเรา” และมีความแตกต่างไปจากคนอื่น จนสามารถแบ่งแยกได้ว่าเป็นของคนกลุ่มใด ทั้งนี้อัตลักษณ์ยังสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคม

อภิญญา เฟื่องฟู (2556) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า ฉันคือใคร ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเอง และคนอื่นมองเรา ซึ่งมโนทัศน์ของอัตลักษณ์จะออกมาอย่างนั้นยึดโยงอยู่กับอำนาจด้วยว่ามีผลต่อการมองนั้นอย่างไร

สุทธิ กาบพิลา (2558) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือสิ่งที่บุคคลมีความรู้สึกตระหนักรู้ร่วมกันในบางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา และการยอมรับในตัวตนของเราที่แสดงให้เห็นว่าเหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร การเลือกว่าจะนำอัตลักษณ์ใดมาแสดงนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์อาจกำหนดได้จากบุคคลเป็นผู้กำหนดเอง หรือกำหนดโดยสังคม ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงแยกขาดจากกันไม่ได้

ศศิมา ตุ่มนิลกาล (2560) กล่าวว่า อัตลักษณ์คือความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนว่าฉันเป็นใคร เป็นสิ่งที่บ่งบอกตัวตน ความเป็นคน และยังบ่งบอกถึงสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์อยู่ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งบุคคลสามารถแสดงความเป็นตัวตนเพื่อให้สังคมนั้นรับรู้ได้ว่าตนเองนั้นเป็นแบบไหน อัตลักษณ์ของบุคคลและของกลุ่มจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมที่เกิดจากการจัดระบบของสังคม นอกจากนี้การสื่อสารก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของบุคคลได้ด้วย

Berger and Luckmann (1966) กล่าวว่า อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม เมื่อตกผลึกแล้วอาจคงที่ ปรับเปลี่ยน หรือแม้กระทั่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นหลัก

Barth (1969) กล่าวว่า วัฏจักรอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทางสังคม เกิดขึ้นจากการที่บุคคลพยายามแสดงตัวตนว่าเขาเป็นใคร โดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็น “ยุทธวิธี” ในการจัดวางตนเองตามบริบทเงื่อนไขและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นคุณลักษณะบางประการ เช่น ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น จึงไม่อาจจะบ่งชี้เอกลักษณ์ได้อย่างตายตัว เพราะคนแต่ละคนแต่ละกลุ่มอาจเลือกใช้คุณลักษณะบางอย่างในการแสดงตัวตนเป็นคนกลุ่มหนึ่ง แต่กลับเลือกเน้นคุณลักษณะอีกอย่างหนึ่งในการแสดงตัวตนกับคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งคาดเดาไม่ได้

Jenkins (2004) กล่าวว่า วัฏจักรอัตลักษณ์มีใช้สิ่งที่เกิดขึ้นมาเองพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์แต่ละยุคสมัย อัตลักษณ์จึงสามารถถูกสร้างใหม่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้สร้างเลือกที่จะนิยามตนเองว่าอย่างไร ดังนั้น อัตลักษณ์จึงมีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่เสมอขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เวลา สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคม

Michel Foucault (อ้างถึงใน อภิญา เฟื่องฟูสกุล, 2555, น. 27-28) มองว่าความเป็นตัวตนของมนุษย์ถูกผลิตและถูกกระทำจากสังคมซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้เรื่อย ๆ และอัตลักษณ์สามารถใช้กล่าวถึงความเป็น “พวกเขา” และ “พวกเรา” ซึ่งถูกหล่อหลอมมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อัตลักษณ์จึงสะท้อนความเป็นตัวเราที่แตกต่างจากคนอื่นอย่างไรนั่นเอง

Schlesinger (1993) อธิบายถึงอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมซึ่งจะทำให้สมาชิกตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่มและเข้าใจว่า “พวกเรา” มีความแตกต่างจาก “พวกเขา” อย่างไร สำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยต้องอาศัยร่วมกับการสื่อสารและการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น เพลงพื้นบ้าน ตำนานเรื่องวีรกรรมของบรรพบุรุษ ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการสร้างใหม่ การดำรงรักษาและปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์โดยตรง

Woodward (2004) กล่าวถึงอัตลักษณ์ไว้ว่า อัตลักษณ์ของบุคคลนั้นมีปัจจัยพื้นฐานบางอย่างที่คนเราต้องใช้แสดงตน อาจเป็นข้อตกลงบางอย่างร่วมกันที่ข้อตกลงนั้นจะปราศจากการควบคุมของปัจเจก ดังนั้นคนหรือกลุ่มคนจึงเลือกและยอมรับกับปัจจัยพื้นฐานนั้นอย่างตั้งใจเพื่อให้ข้อตกลงนั้นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของเรา

สรุปแล้ว อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของตนเองและบ่งบอกถึงความเหมือนกันของสมาชิกในกลุ่ม เป็นจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมที่เกิดจากการนิยามตนเองและนิยามกลุ่มเดียวกันว่าเป็นใคร แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร การสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการเลือก ปรับใช้ และผสมผสานวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายประหนึ่งว่าเป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนความมีตัวตนของเราเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น หรือกลุ่มอื่น ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเกิดขึ้นได้

จากการที่คนอื่นมองเราได้ด้วยเช่นกัน เป็นการต่อสู้ ต่อรองในการให้ความหมายของอัตลักษณ์ คนแต่ละคนแต่ละกลุ่มอาจเลือกใช้คุณลักษณะบางอย่างในการแสดงตัวตนเป็นคนกลุ่มหนึ่ง แต่กลับเลือกเน้นคุณลักษณะอีกอย่างหนึ่งในการแสดงตัวตนกับคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งคาดเดาไม่ได้ อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขของพื้นที่ เวลา และสถานการณ์

2.2 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2542) ศึกษาเรื่องแนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย กล่าวว่า การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อน หลากหลาย ไม่หยุดนิ่ง ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการหยิบยืม และผสมผสานทางวัฒนธรรม ระหว่างกัน ฉะนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต้องการรักษาความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้าง “ความเหมือน” และ “ความต่าง” จึงเกิดขึ้น ในกระบวนการนี้อาจมีทั้งการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างสิ้นเชิง และการหยิบยืมวัฒนธรรมบางส่วนของคนอื่นมาทำให้เป็นของเรา อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นอาจใช้ได้ดีในยุคหนึ่ง เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปอัตลักษณ์ดังกล่าวใช้ไม่ได้ผล เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มมีการปรับตัว ด้วยเหตุนี้ เมื่ออัตลักษณ์ใช้ไม่ได้ อัตลักษณ์ใหม่จึงถูกสร้างขึ้นมาทดแทน อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว ไม่หยุดนิ่ง การสืบทอดและผลิตอัตลักษณ์ใหม่จึงเกิดขึ้นได้เสมอตามเงื่อนไขของเวลาและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป

วันดี สันติวุฒิเมธี (2545) ศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ ชายแดนไทย-พม่า กล่าวว่า กระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อน หลากหลาย ไม่ตายตัว เพื่อที่แต่ละกลุ่มต้องรักษาความเป็นพวกเดียวกัน ดังนั้น จึงมีกระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อสร้างความเหมือนในพวกเรา และความต่างในพวกเรา อาจมีทั้งการสืบทอดของเก่าและหยิบเอาบางส่วนทางวัฒนธรรมคนอื่นมาปรับปรุงใหม่ ให้เป็นของเรา เมื่อกาลเวลาผ่านไป อัตลักษณ์ที่ยังใช้ได้ก็ยังคงอยู่ เป็นการรักษาอัตลักษณ์ของตนไม่ให้สูญหายไป

เสกสรร สรรสพิสุทธ์ (2546) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของไทยลื้อและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นตัวตน หรือแสดงถึงลักษณะทางชาติพันธุ์ของกลุ่ม เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์และมีประสบการณ์ใน

การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ส่งผลให้สมาชิกในสังคมต้องพยายามปรับตัวและดำรงตนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ ตลอดจนกระบวนการทางสังคมได้ก่อให้เกิดกฎเกณฑ์ ระเบียบ ธรรมเนียม ประเพณีของสังคม มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาและพัฒนาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในสังคม

ปฐม หงษ์สุวรรณ (2556) ได้ศึกษาเรื่องเล่าพื้นบ้านด้วยมุมมองและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ได้อธิบายเกี่ยวกับอัตลักษณ์หลายแง่มุม แต่โดยรวมแล้วมีความสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า อัตลักษณ์คือการนำข้อมูลทางคติชนมาใช้ในการแสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคนอื่นกับตัวเรา เป็นไปเพื่อดำรงความเป็นศูนย์กลางของ “กลุ่มเรา” เพื่อโต้ตอบกับคน “กลุ่มอื่น” อัตลักษณ์อาจเกิดจากการสร้างพื้นที่ในจินตนาการให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นการนำเรื่องเล่า วิรบุรุษทางวัฒนธรรม รวมถึงตำนานสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ทั้งสิ้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีตัวตนเพื่อใช้ต่อรองพื้นที่ทางวัฒนธรรม

ประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547) ศึกษาเรื่องการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง กล่าวว่า รูปแบบของการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ของชนชาตินั้นจะไม่หยุดนิ่งตายตัว หากแต่มีกระบวนการสร้างและกระบวนการสืบทอดอัตลักษณ์ มีการปรับเปลี่ยนและผลิตซ้ำอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมันควรจะต้องพิจารณาจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วย เช่น ภาษา ระบบคุณค่า ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ การประกอบอาชีพ หรือการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ด้วยการนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบเดิมมานิยามตนเอง เช่น การสร้างสมาคมต่าง ๆ การให้คุณค่าใหม่ในการปรับความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชนชาตินั้นเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่แวดล้อมอยู่ในช่วงเวลาต่าง ๆ และมักเกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

พิเชฐ สายพันธ์ (2547) ชี้ให้เห็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มคนไทยในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามสองกลุ่มคือกลุ่มไทเมืองและกลุ่มไทแดง พบว่าตามประวัติศาสตร์แล้วกลุ่มไทแดงที่เป็นผู้มาทีหลังกลุ่มไทเมืองซึ่งอยู่ในพื้นที่มาก่อน กลุ่มไทแดงจึงรู้สึกว่ามีสถานภาพทางสังคมด้อยกว่ากลุ่มไทเมืองจึงต้องการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนให้เป็นไปตามกลุ่มไทเมือง โดยพยายามนิยามตนเองใหม่ว่าเป็นกลุ่มไทเมืองโดยการแต่งงานเพื่อก้าวข้ามความเป็นไทแดงไปสู่ความเป็นกลุ่มไทเมือง เป็นการสร้างอัตลักษณ์ตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าในสังคม

พัชรี กล่อมเมือง (2562) ศึกษาเรื่องคนชายขอบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า อัตลักษณ์ร่วมของคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเกิดขึ้นจากการถูกขีดเส้นแบ่งจากพื้นที่ทาง ภูมิศาสตร์โดยคนกลุ่มหนึ่งใช้อำนาจกระทำกับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่พยายามจะรวม รวมคนส่วนน้อยใน สังคมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคมทั้งชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม และพยายามจะ เปลี่ยนความต่างนั้นให้เหมือนกับคนกลุ่มใหญ่ในสังคมด้วย การเข้ามาจัดการอัตลักษณ์ของคน ส่วนน้อยโดยให้เหมือนกับคนส่วนใหญ่เช่นนี้จึงเป็นกระบวนการที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากแต่เกิดจากการกระทำที่สร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั่นเอง

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2549) ศึกษาเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อความเป็นคนชายขอบใน สังคมไทย พบว่าการสร้างอัตลักษณ์ของคนชายขอบเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้แปลกแยกออกจากคน ส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งจากการตีตรา กีดกัน หรือลดทอนอำนาจทางสังคม ทำให้คนกลุ่มนี้ รู้สึกแปลกแยกจากสังคม ไม่มีอำนาจในการต่อรองกับผู้ที่มีอำนาจทั้งทางสังคม วัฒนธรรม และทาง เศรษฐกิจ จนในที่สุดก็ถูกผลักไปตกอยู่ในส่วนชายขอบของสังคมซึ่งอาจถูกแสดงออกได้ด้วยการใช้คำ เรียกในแง่ลบ ดังนั้นความเป็นคนชายขอบจึงเชื่อมโยงอยู่กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจด้วย

สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2560) ศึกษาเกี่ยวกับการธำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทาง ชาติพันธุ์ของชาวไทดำผ่านดนตรี พบว่าการขับ (ร้อง) ไทดำมีบทบาทในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์ทาง วัฒนธรรมที่ทำให้ชาวไทดำสามารถธำรงความเป็นไทดำไว้ได้ในสังคมสมัยใหม่ด้วยการตอกย้ำ จิตสำนึกเชิงประวัติศาสตร์ผ่านสัญญาณองค์ประกอบทางดนตรีเพื่อให้เกิดความทรงจำร่วมให้ชาว ไทดำรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกันทั้งในด้านพรมแดนและด้านชาติพันธุ์ในกลุ่มของตนเอง นอกจากนี้ ชาวไทดำยังรู้จักปรับตัวให้ดนตรีของตนมีความทันสมัยโดยการนำองค์ประกอบทางดนตรีดั้งเดิมของ ตนมาผสมผสานเข้ากับจังหวะของดนตรีกระแสหลักจนเกิดเป็นรูปแบบประยุกต์ขึ้นแล้วหาโอกาส นำไปแสดงให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมได้เห็นหรือเข้าถึงดนตรีของตน เป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรม รวมถึงใช้การเผยแพร่ผ่านสื่อที่ทันสมัยอย่าง VCD มิวสิควิดีโอ และช่องทางออนไลน์ด้วย

Hechter (2001) ศึกษาเรื่องบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งเป็นเหมือนวัฒนธรรมทางสังคมที่ กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ หากไม่มีบรรทัดฐานทางสังคมจะทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนไม่ สามารถเกิดขึ้นได้ เขาได้เสนอว่าการกลืนกลายทางชาติพันธุ์คือการที่รัฐบาลเร่งให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วน น้อยรวมเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนมากซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า โดยการผลักดันให้ใช้ภาษา ราชการ หรือเพื่อให้ได้โอกาสเข้าถึงการจัดการของรัฐ เช่น การศึกษา การรับราชการ หรือโอกาสใน

การสร้างเนื้อสร้างตัว สังคมกระแสหลักจึงเข้มแข็งขึ้นจากการที่ชาติพันธุ์กลุ่มน้อยเข้าร่วมกับชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่

Van der Berghe (1981) ศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางด้านชาติพันธุ์ ได้วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของเชื้อชาติและชาติพันธุ์ว่าถูกแสดงออกได้หลายรูปแบบทั้งจักรวรรดินิยม ทาสระบบวรรณะ โดยศึกษาจากประวัติศาสตร์และการข้ามวัฒนธรรม ซึ่งประเด็นเรื่องการกลืนกลายทางชาติพันธุ์ที่จะประสบความสำเร็จนั้น จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการเห็นพ้องต้องกันระหว่างความต้องการกลืนกลายและความต้องการถูกกลืนกลายของคนทั้งสองกลุ่ม

จากการศึกษางานด้านอัตลักษณ์ในมิติต่าง ๆ เหล่านี้จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยอยู่มาก ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลา แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือความเป็นจีนมักจะถูกมองว่าเป็นอัตลักษณ์ของคนส่วนน้อยและจะถูกกีดกันจากภาครัฐที่พยายามเข้ามาเปลี่ยนเพื่อให้กลายเป็นไทยตามอัตลักษณ์ของคนส่วนใหญ่โดยใช้หลายวิธี อย่างไรก็ตามในหมู่คนชาติพันธุ์จีนเองโดยเฉพาะคนรุ่นก่อนที่ชีวิตผูกพันอยู่กับบรรพบุรุษมักจะมี ความเข้มข้นในการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้เข้มข้นกว่าบรรดาลูกหลานรุ่นหลัง ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าด้วยความต่างของยุคสมัย ทรัพยากร และสภาพสังคมที่ต่างกันนั้น การจะคงไว้ซึ่งความเป็นจีนตามขนบแบบหยูตึงตายตัวมีอาจเป็นไปได้ เราจึงเห็นได้ในปัจจุบันว่าอัตลักษณ์จีนนั้นมีทั้งการสืบทอดของเก่าและหยิบเอาบางส่วนของวัฒนธรรมอื่นมาผสมผสานหรือปรับปรุงใหม่ให้ทันตามยุคสมัยเพื่อที่อัตลักษณ์นั้นจะได้ดำรงอยู่ จึงเป็นธรรมดาที่บางอัตลักษณ์อาจจะเคยได้รับความนิยมในยุคสมัยหนึ่ง เมื่อกาลเวลาผ่านไปอัตลักษณ์นั้นก็ค่อย ๆ เสื่อมคลายลง แม้ความเป็นจีนในทุกวันนี้จะยังคงอยู่มากน้อยแค่ไหนและลักษณะใดก็ตามย่อมปฏิเสธมิได้ว่าการได้แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนออกมานั้นเป็นดังการใช้พื้นที่เพื่อทำให้คนในสังคมได้เห็นตัวตนและจิตวิญญาณของคนจีนที่มักสะท้อนออกมาผ่านวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในขณะที่สังคมไทยปัจจุบันนี้ก็ได้มีการกลืนกลายคนจีนอย่างเข้มงวดเช่นในอดีตแล้ว การอยู่กันอย่างสมานฉันท์ของคนสองเชื้อชาติจนกระทั่งวัฒนธรรมจีนบางอย่างได้นำเอาความเป็นไทยมาผสมผสาน ปรับใช้ และประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยและสภาพสังคมอย่างเต็มใจนั้นจึงเข้าช่วยการหลอมรวมทางชาติพันธุ์ที่เกิดจากการเห็นพ้องต้องกันระหว่างผู้ต้องการกลืนกลายและผู้ที่ถูกกลืนกลายนั่นเอง

2.3 งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะความเป็นจีนในประเทศไทย

เกษียร เตชะพีระ (2537) ศึกษาเรื่องความเป็นจีนในสยาม พบว่ารัฐบาลไทยยุคชาตินิยมบังคับให้ลูกหลานจีนเลือกระหว่างการรักษาสัญลักษณ์วัฒนธรรม กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งลูกหลานชาวจีนเลือกอย่างหลัง ทำให้ต่อมาภายหลังเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ถูกครอบครองโดยชาวไทยเชื้อสายจีน รวมถึงอำนาจในแวดวงการเมืองด้วย ประกอบกับรัฐสามารถผลักดันนโยบายการกลืนกลายทางชาติพันธุ์จีนได้สำเร็จทำให้คนจีนกลายเป็นคนไทยเพื่อไม่ให้กลายเป็นภัยคุกคามตามบริบทการเมืองกระแสชาตินิยมจีนที่เกิดขึ้นในหมู่คนจีนและคนจีนโพ้นทะเลทั่วโลก นอกจากนี้ยังมีการออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 เพื่อควบคุมโรงเรียนจีนในสยามโดยตรง อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ลูกหลานจีนจำเป็นต้องเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบไทย รู้ภาษาไทย และสอนให้จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยห้ามไม่ให้สอนแนวคิดทางการเมืองอื่นนอกจากแนวคิดการเมืองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เท่านั้น

วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล (2552) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง โดยมีกรณีศึกษาคือ เมืองหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าความสัมพันธ์ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนมักจะมีเรื่องของอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่อำนาจที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น การแสดงออกในช่วงเวลาของวัฒนธรรมประเพณี อำนาจที่สะท้อนออกมาผ่านการแต่งงาน เช่น การเลือกคู่ครอง อำนาจที่มาพร้อมกับความสัมพันธ์ทางเครือญาติในระบบอาวุโส และอำนาจในหน้าที่การงานที่ส่งผลให้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับคนหลายกลุ่มที่อาจไม่ใช่พวกพ้องเดียวกันทำให้อัตลักษณ์เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ และในระดับสังคม นอกจากนี้การนิยามอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนก็ได้ถูกผูกขาดจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเฉพาะตนเองเท่านั้นเป็นผู้นิยาม แต่มีอัตลักษณ์เกิดขึ้นหลายชุดที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลา และสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

เกษวดี พุทธภูมิพิทักษ์ (2545) ศึกษาลักษณะความเป็นจีนของผู้มีเชื้อสายจีนในพิษณุโลก พบว่าความเป็นจีนมีความหลากหลายในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ มีทั้งถูกนิยามขึ้นโดยรัฐ และทั้งสร้างขึ้นจากวิถีชีวิตของชาวจีนเองที่มีปฏิสัมพันธ์กับชาวจีนกลุ่มอื่นหรือกลุ่มเชื้อชาติอื่น ๆ ตัวอย่างของการถูกนิยามโดยรัฐที่ทำให้ชาวจีนในไทยต้องปรับตัวคือ การเปลี่ยนชื่อ-สกุล โดยกล่าวถึงช่วงการปกครองของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่มองว่าความเป็นจีนเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจดังเช่น การใช้แซ่ ดังนั้นวิธีหนึ่งที่ทำให้ชาวจีนในไทยต้องปรับตัวต่อนโยบายของรัฐคือ การเปลี่ยนชื่อ-สกุลให้เป็น

ไทย โดยคาดหวังประโยชน์ในการติดต่อราชการ เพราะรัฐมองว่าชื่อ-สกุลเป็นอัตลักษณ์ด่านแรกที่ทำให้เป็นคนไทย

พิชณี สวัสดิ์ดัตยวงศ์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของภาษาจีนในประเทศไทยในอนาคตโดยเก็บข้อมูลจากชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวย่านเยาวราชในช่วงอายุตั้งแต่ 15-65 ปี รวมทั้งสิ้นจำนวน 100 คน พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวและบุตรมีความรู้พื้นฐานและการใช้ภาษาจีนแต่จิวสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับอายุ ส่วนทัศนคติด้านความรู้และทักษะภาษาจีนพบว่าคนในทุกช่วงอายุเห็นว่าควรเรียนรู้ภาษาจีนกลางเพิ่มรวมทั้งส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนรู้เพิ่มด้วยเช่นกัน ส่วนชาวไทยที่มีเชื้อสายไทย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลมาจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ของผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าคนกลุ่มนี้และบุตรไม่มีความรู้พื้นฐานการใช้ภาษาจีนเลย แต่มีความสนใจที่จะเรียนภาษาจีนกลางและอยากส่งเสริมให้บุตรได้เรียนรู้ด้วย ดังนั้นสถานการณ์ด้านความรู้พื้นฐาน การใช้ภาษา และทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนแต่จิวมีแนวโน้มที่ถดถอย แต่ทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนกลางมีแนวโน้มที่กำลังเติบโต

วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย (2553) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่ พบว่ามีอยู่หลายลักษณะ มีความยืดหยุ่น และยังขึ้นอยู่กับบริบทในสังคม มีทั้งอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามตนเอง และอัตลักษณ์ที่เกิดจากการนิยามโดยคนกลุ่มอื่นโดยยึดโยงอยู่กับ “พื้นที่” พวกเขาจะแสดงตัวตนแบบใดขึ้นอยู่กับการให้ความหมายของพื้นที่ตรงนั้น ในพื้นที่หนึ่ง ๆ อาจมีกลุ่มคนหลายกลุ่มที่มาต่อรอง ชัดแจ้ง ครบจำ หรือกีดกันระหว่างสมาชิกของสังคมด้วยการจะเลือกเอาสิ่งใดเป็นอัตลักษณ์นั้นจะขึ้นอยู่กับพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่บางช่วงจะยึดเอาการใช้แซ่ บางช่วงจะเลือกเอาการเข้าร่วมเทศกาลตรุษจีน การไหว้เจ้า การเข้าร่วมพิธีกรรม ส่วนภาษา ภาพ และอักษรจีน เป็นพื้นที่สะท้อนอัตลักษณ์ร่วมของคนไทยเชื้อสายจีน

Ma Guitong (2554) ศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาพบว่า อัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่มีลักษณะผสมผสานกลมกลืนระหว่างไทยจีน เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเพื่อความอยู่รอด แต่ก็ยังคงสืบทอดจากรุ่นก่อนไว้อย่างต่อเนื่อง วิธีการดำรงชีวิตผูกพันกับธรรมชาติอย่างแนบแน่น ยังคงยึดตามความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมเป็นแบบแผนตั้งแต่เกิดจนตายและเป็นตัวกำกับพฤติกรรม โดยมีผู้นำและคณะกรรมการของสมาคม รวมถึงผู้อาวุโสเป็นกลไกของชุมชนในการชี้แนะ

อัตลักษณ์ที่ยังคงดำรงนั้นอยู่ ได้แก่ ความกตัญญูตเวที ความมีระเบียบวินัย จิตสำนึกทางสังคม การมี วิชาความรู้ลุ่มลึก สามัคคี และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สุชาดา ตั้งตะสุรฤกษ์ (2532) ศึกษาเรื่องการส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลใน ประเทศไทย กล่าวว่า เมื่อคนจีนอพยพเข้ามายังประเทศไทย ได้นำเอาแบบแผนทางสังคมและ วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนติดตัวมาด้วย เมื่อเวลาผ่านไปก็ได้ประยุกต์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ของตนจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะในสังคมไทย

พัชรี วราศรัย (2537) ศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายไทยที่เสนอภาพสังคมคนจีนในเมืองไทย จากการศึกษพบว่า นวนิยายเรื่อง “ล่อลลายมังกร” แสดงให้เห็นภาพลักษณ์ของคนจีนที่ดี เช่น ความขยันขันแข็ง ความมานะอดทนอดทนต่อความยากลำบาก ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพสังคมของคนจีนในเมืองไทย

เพ็ญภา หมอนสะอาด (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของคนจีนที่ปรากฏใน นวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 โดยแบ่งการศึกษานวนิยายออกเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรกคือ ภาพลักษณ์ของคนจีนจากนวนิยายในช่วง พ.ศ. 2480-2500 จากการศึกษพบว่าอัตลักษณ์ของคนจีน มีลักษณะในเชิงลบ ไม่ยอมปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับสภาพสังคมของคนไทย เกาะกลุ่ม กันเฉพาะพวกพ้องของตน ซึ่งก่อกวนผลประโยชน์ ซึ่งภาพลักษณ์ตรงนี้จะสัมพันธ์กับระบอบการ ปกครองของจีนแผ่นดินใหญ่ที่ทำให้รัฐบาลไทยไม่ไว้วางใจคนจีน ช่วงที่สองคือภาพลักษณ์ของคนจีน จากนวนิยายในช่วง พ.ศ. 2512-2533 เป็นภาพลักษณ์ในเชิงบวก คนจีนถูกมองว่าเป็นผู้มีความขยัน อดทน มีคุณธรรม กตัญญูต่อแผ่นดินไทย และมีความสามารถทางการค้าจนประสบความสำเร็จ ภาพลักษณ์เช่นนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเริ่มยอมรับคนจีนในฐานะเป็นคนไทยด้วยกันอีกด้วย เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวผู้นำไทยได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารประเทศ เน้นการ ประนีประนอม และอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับคนจีนเพื่อมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ นอกจากนี้นโยบาย ชาตินิยมยังสนับสนุนให้คนจีน รวมถึงลูกผสมไทย-จีนเลือกเปลี่ยนสัญชาติเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้ได้รับสิทธิบางอย่างในฐานะคนไทย

สุชาวดี เกษมณี และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2554) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยจาก วรรณกรรมไทยช่วง พ.ศ. 2500 – 2550 ทั้งในด้านเนื้อเรื่อง ตัวละคร และบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง กับชาวจีนในไทย พบว่าวรรณกรรมไทยสามารถสะท้อนอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยในเรื่องความสัมพันธ์ ในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของเพศชายมากกว่าเพศหญิงในตอนแรก ก่อนที่ต่อมาจะยอมรับเพศ

หญิงมากขึ้น การใช้ภาษาจีนเพื่อให้สังคมชาวจีนมีความเป็นเอกภาพ เห็นความสำคัญของประเพณี บางอย่างเช่นการแสดงจี้ที่กำลังการต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์จีนในปัจจุบัน ลักษณะของการคงอยู่ของวัฒนธรรมและประเพณีจีนในสังคมไทยมีอยู่หลายรูปแบบทั้งเกิดการยอมรับ ผสมผสาน และกลืนกลายทางวัฒนธรรมเข้ากับประเพณีและวัฒนธรรมไทย

พิณวิไล บริบูรณ์ (2555) ศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย กรณีศึกษาตัวละครคนจีนอพยพในนวนิยายเรื่องลอลายมังกรพบว่าตัวละครชาวจีนอพยพพยายามรักษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนโดยไม่นิยามตนเองว่าเป็นคนไทย ซึ่งสะท้อนชัดผ่านการยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีจีน ค่านิยม วิถีชีวิต และการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเป็นจีนสามารถดำรงอยู่ได้เกิดจากการรวมกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กันกับคนจีนด้วยกัน เช่น แต่งงานกับกลุ่มคนที่เป็นชาติพันธุ์จีนเหมือนกัน อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไปตัวละครต้องเผชิญกับบริบทใหม่ทั้งรูปแบบสังคมการเมืองแบบปิตาธิปไตยรวมถึงสภาพเศรษฐกิจที่เน้นการดำเนินธุรกิจหลายอย่างมีอิทธิพลแบบเข้ามาในชีวิตมากขึ้น ตัวละครจีนจึงต้องปรับตัวโดยปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เพื่อให้อยู่ได้ในวัฒนธรรมใหม่อย่างกลมกลืน

Ma Qiang หรือสุเมธ อาชาสมประสงค์ (2555) ศึกษาเรื่องภาพสะท้อนของคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย พบว่าละครโทรทัศน์ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของตัวละครที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนในฐานะผู้นำและผู้ตามที่เหมาะสมกับเพศ รวมทั้งสถานภาพในครอบครัวและสังคม ถึงแม้วิถีชีวิตยังคงยึดถือตามแบบอย่างของบรรพบุรุษ แต่ก็มีเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของตัวละคร เช่น การสร้างครอบครัว ที่ปรับเปลี่ยนจากการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวขนาดเล็กตามอิทธิพลของสังคมไทย ด้านความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม แม้ยังคงรักษาแบบแผนของบรรพบุรุษ แต่เมื่อได้ไปศึกษาต่างประเทศแล้วก็รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาด้วย นอกจากนี้ยังมีด้านหน้าที่การงานที่นิยมการมีลูกชายเพื่อให้สืบทอดตำแหน่งจากพ่อ การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีความกตัญญู รวมทั้งค่านิยมในด้านอำนาจ เงินทอง และความซื่อสัตย์ ที่นำมาซึ่งความขัดแย้งจนเกิดปัญหาภายในครอบครัวด้วย

จรัสใจ (2556) ศึกษาภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทยจำนวน 7 เรื่อง โดยมีสมมุติฐานว่าภาพสะท้อนการมีครอบครัวใหญ่เป็นแนวคิดพื้นฐานของชาวจีนที่มุ่งสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่วงศ์ตระกูล ผลการศึกษาพบประเด็นที่สะท้อนด้านการมีครอบครัวใหญ่ของชาวจีนใน 3 ประเด็นคือ 1. สภาพความเป็นอยู่ ที่มีโครงสร้างครอบครัวขนาดใหญ่ มีจำนวน

พี่น้องหลายคน มีทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย 2. การประกอบอาชีพของคนจีนรุ่นแรกที่ย้ายมาจากเมืองจีนมักเป็นอาชีพรับจ้างและค้าขาย ส่วนลูกหลานมีทั้งการสืบทอดกิจการ และประกอบอาชีพตามความฝันของตนเอง 3.วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี คนไทยเชื้อสายจีนส่วนมากยังคงยึดถือวัฒนธรรมและประเพณีของตนเองไว้ในชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งงาน พิธีกวดเด็ก การดูโหงวเฮ้ง เป็นต้น เทศกาลที่คนไทยเชื้อสายจีนมักจะปฏิบัติเป็นสำคัญและถือเป็นสัปดาห์ที่โดดเด่นในสังคมไทยคือ การแสดงเชิดสิงโต

เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2558) การสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย โดยเก็บข้อมูลจากคนไทยเชื้อสายจีนทั้ง 4 รุ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าคนรุ่นแรกที่ย้ายมาจากเมืองจีนยังคงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้ได้เด่นชัดที่สุด ส่วนลูกหลานของคนรุ่นที่ 1 ลงมาจะมีความเข้มข้นของอัตลักษณ์ความเป็นจีนลดหลั่นลงมา ซึ่งส่งผลสืบเนื่องมาซึ่งความคิดจะสืบทอดอัตลักษณ์ของจีนในด้านต่าง ๆ มากน้อยแตกต่างกันไปด้วยอันเกิดจากหลายสาเหตุ ทั้งความรู้ความเข้าใจที่มีต่อคติเบื้องหลังของอัตลักษณ์นั้น ๆ เช่น ขนบที่ใช้ในเทศกาล ความหมายของสัญลักษณ์ในธรรมเนียมจีน ความเข้มงวดของคนรุ่นพ่อแม่ที่จะส่งต่อหลักปฏิบัติให้แก่ลูกหลาน ข้อจำกัดทางดานเศรษฐกิจและหน้าที่การงาน รวมทั้งมุมมองต่อความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เป็นต้น อัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลนั้นแบ่งได้เป็นอัตลักษณ์ด้านภาษาจีน ด้านความเชื่อ ด้านหลักปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม อย่างไรก็ตามยังคงพบเห็นได้ว่าลูกหลานจีนในรุ่นปัจจุบันบางครอบครัวยังมีความคิดที่จะสืบทอดอัตลักษณ์แบบจีนเอาไว้บ้างโดยเฉพาะหลักปฏิบัติในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของจีน โดยเฉพาะเทศกาลและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไม่ว่าจะเป็นตรุษจีน สารทจีน และเซ็งเม้ง ยังคงเป็นประเพณีสำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีนของคนรุ่นปัจจุบันและอนาคตอย่างน้อยอีก 2-3 รุ่นอายุขึ้นไป

ภัทรกร สุวรรณจินดา (2559) ศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชพบว่า เทศกาลบางอย่างของคนไทยเชื้อสายจีนย้ายเยาวราชได้เสื่อมสลายลงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ทศนคติของคนในชุมชน ค่านิยม วิถีชีวิต รวมถึงการถูกกลืนกลายให้เป็นไทยมากขึ้น แม้คนในพื้นที่ยังคงยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติอยู่แต่ก็ได้ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไทยมากขึ้น ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะให้การขัดเกลทางสังคมให้แก่ลูกหลานทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น ทำให้ลูกหลานดูเป็นตัวอย่าง หรือสั่งสอนให้รู้เกี่ยวกับพิธีกรรม เพื่อให้ลูกหลานซึมซับขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนและรำลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ

ณัฐนิชา คงประกอบ (2560) ศึกษาเรื่องข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่ามี 4 ลักษณะคือ 1. ลักษณะที่อยู่อาศัย ในอดีตจะอยู่รวมกันเป็นชุมชนขนาดเล็กและขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ แต่ปัจจุบันจะอยู่กันแบบกระจายตัว ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย 2. ภาษา ในอดีตคนจีนจะใช้กันอยู่ 5 กลุ่มภาษา แต่ปัจจุบันเหลือเพียงภาษาแต้จิ๋วเป็นหลักใช้ควบคู่กับภาษาไทยในการติดต่อค้าขาย ผู้อาวุโสยังคงใช้ภาษาจีนพูดสื่อสารกับคนในครอบครัว แต่รุ่นลูกหลานมักไม่ได้ใช้ภาษาจีนแล้ว แต่ก็จะถูกส่งเสริมให้เรียนภาษาจีนกลางเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารประกอบธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ 3. ประเพณีและพิธีกรรม ยังคงยึดถือปฏิบัติจากบรรพบุรุษอยู่หลายประเพณีและได้อนุรักษ์สืบทอดต่อมา ประเพณีตรุษจีนและประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากแม่น้ำโพธิ์เป็นประเพณีโดดเด่นที่สร้างชื่อด้านการท่องเที่ยว 4. อาหาร ประจำท้องถิ่น ที่โดดเด่นมีอยู่ 8 กลุ่มด้วยกัน คือ อาหารชานตง อาหารเสฉวน อาหารกวางตุ้ง อาหารเจียงซู อาหารเจ้อเจียง อาหารฮกเกี้ยน อาหารหูหนาน และอาหารอานฮุย

สุภัทรา โยธินศิริกุล (2561) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องศาสตร์ฮวงจุ้ยของชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช พบว่าชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ใช้องค์ประกอบหรือสัญลักษณ์ที่เป็นสิริมงคลแบบจีนตามศาสตร์ฮวงจุ้ยทั้งในและนอกที่พักอาศัย เช่น โคม ภาพมงคล รูปปั้น อักษร วัตถุมงคล และเทพเจ้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตแต่โดยมากแล้วจะให้ความสำคัญกับความหมายด้านการค้าและเงินทองเป็นหลัก สืบเนื่องจากย่านนี้เป็นย่านเศรษฐกิจสำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้วิจัยยังพบว่าชาวจีนมีความเชื่อในการให้ความสำคัญต่อการเลือกสิ่งที่เป็นสิริมงคลเงินจากการเปรียบคำพ้องเสียง รูปลักษณ์ และการแทนด้วยความหมายของสัญลักษณ์ที่มาจากสิ่งมงคล

หลี เส้าฮุย และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย (2562) ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์องค์ความรู้อัตลักษณ์จีนในประเทศไทยในรอบ 22 ปี (พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2560) พบว่าการศึกษาอัตลักษณ์จีนในประเทศไทยสามารถแยกออกเป็น 4 ด้านดังนี้ 1. ด้านความสัมพันธ์ทางครอบครัว ระบบเครือญาติและแซ่ตระกูล 2. ด้านภาษาจีน 3. ด้านศิลปะการแสดง และ 4. ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี โดยเฉพาะด้านที่ 4 พบว่า แม้ชาวจีนรุ่นแรกจะเคร่งครัดในวัฒนธรรมประเพณีมากเพียงใด แต่ลูกหลานที่เกิดในประเทศไทยก็เปิดรับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทยมากขึ้นเพราะ และประเทศไทยก็เป็นสังคมที่มีลักษณะแตกต่าง จากสังคมของบรรพบุรุษ ทั้งสภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่แตกต่างย่อมส่งผลให้แบบแผนวัฒนธรรมประเพณีเดิมของชาวจีนรุ่นแรกเกิดการเปลี่ยนแปลง บางประเพณีก็สูญหายไป ยิ่งชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมีอายุห่างกันเท่าใดก็ยิ่งพบความแตกต่าง

ทางด้านวัฒนธรรมประเพณีมากยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่ยังคงเหนียวแน่นมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงคือการที่ชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนปลูกฝังให้บุตรหลานยึดมั่นใน ความกตัญญูซึ่งนับว่าเป็นตัวอย่างและอัตลักษณ์ที่ดีงาม

ชญานิษฐ์ เชิดธรรมธร (2563) ศึกษาประเด็นที่ว่าทำไมลูกหลานจีนในประเทศไทยไม่พูดภาษาจีนเหมือนประเทศอื่น โดยมองว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่จะมีอัตลักษณ์อยู่แล้วโดยกำเนิดตามทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) ที่ไม่ว่าใครก็ตามล้วนต้องการถูกเติมเต็มหรือถูกรวมเข้าไปอยู่ในกลุ่ม หรือเป็นสมาชิกในกลุ่มที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองจนอาจนำไปสู่การเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดที่สุดที่เกิดกับลูกหลานจีนในไทยจะเข้าข่ายทฤษฎีการกลืนกลายทางชาติพันธุ์ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนในประเทศไทยถูกกลืนกลายมากกว่าชาติพันธุ์อื่นอันมีลักษณะ 4 ประการคือ 1. การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ เป็นกระบวนการที่ผลักดันการกลืนกลายให้สำเร็จมากยิ่งขึ้น 2. การอยู่อย่างกระจัดกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้ไม่เกิดความหนาแน่นของการรวมตัว รัฐจึงเข้ามาครอบงำได้ง่ายส่งผลแบ่งบวต่อการกลืนกลายทางชาติพันธุ์ด้วย 3. สังคมแบบเปิดเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนและติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ 4. ชีตความสามารถของรัฐที่ผลักดันนโยบายการกลืนกลาย

ถึงแม้การกลืนกลายทางชาติพันธุ์ในไทยจะปรากฏชัดผ่านทางภาพของอำนาจรัฐก็จริง แต่แท้จริงแล้วยังมีความต้องการถูกกลืนกลายของกลุ่มชาติพันธุ์เองด้วย เนื่องจากว่าคนกลุ่มนี้ก็เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้จากการถูกกลืนกลายเช่นกัน ชาวจีนจึงจำเป็นต้องปรับตัวเข้าหาสังคมและวัฒนธรรมกระแสหลักรวมถึงการรู้ภาษาไทย ผลที่ตามมาคือลูกหลานที่เกิดจากการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างคนจีนและคนไทยซึ่งเป็นคนท้องถิ่นจะพูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่เพื่อเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพ และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดหาเพื่อให้เท่าเทียมแบบคนไทยด้วย

Lin Shiya และอิมริรา อ่อนคำ (2563) ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวแต้จิ๋วกรณีศึกษาย่านเยาวราชพบว่า ประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วย่านเยาวราชและจังหวัดก๊กเอี้ย ประเทศจีนนั้นประกอบไปด้วยประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต 5 ประเพณีคือ ประเพณีการเกิด ประเพณีซูกฮวยฮั้ง ประเพณีแต่งงาน ประเพณีแซยิด ประเพณีการตาย ประเพณีตามเทศกาลมี 5 ประเพณีคือ ตรุษจีน เช็งเม้ง ไหว้บ๊ะจ่าง ไหว้พระจันทร์ และกินเจ และมีวันจากคติความเชื่ออีก 3 วันคือ วันไหว้ศาลเจ้าตุ้จู้เอี้ยะ ไหว้เจ้าแม่หม่าโจ้ว และไหว้บรรพบุรุษ และยังพบว่าชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยมากขึ้นโดยการปรับเปลี่ยนขั้นตอนประเพณี

บางส่วนซึ่งอาจสืบเนื่องได้จากทั้งนโยบายรัฐ การย้ายถิ่นฐาน การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ แต่ชาวจีนกลุ่มนี้ก็ยังคงสืบทอดประเพณีเหล่านี้ได้จวบจนปัจจุบัน

Milton J. Esman (2004) ได้สำรวจสังคมพหุนิยมด้านชาติพันธุ์ วิเคราะห์สาเหตุและความขัดแย้งระหว่างบทบาทของรัฐกับคนชาติพันธุ์ พบว่าคนชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลในประเทศไทยนั้นแตกต่างจากคนจีนโพ้นทะเลในประเทศอาเซียนอื่น ๆ ในแง่ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลในไทยนั้นเป็นเพียงกรณีเดียวที่ถูกชนชาติพันธุ์กระแสหลักกลืนกลายได้สำเร็จแต่ลูกหลานชาวจีนรุ่นใหม่กลับพูดภาษาจีนไม่ได้เลย ในขณะที่ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศอาเซียนประเทศอื่น ๆ สามารถสื่อสารภาษาจีนได้

Yin Saijiao และภารตี มหาพันธ์ (2560) ศึกษาความเชื่อเรื่องปีชงของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี พบว่าความเชื่อปีชงมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับเรื่องหยินหยาง ห้าธาตุ นักษัตร ศาสนาเต๋า และให้ส่วย ซึ่งผูกพันกับชีวิตประจำวันของชาวจีน ส่วนความเชื่อเรื่องปีชงของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่แม้จะยังคงมีอยู่แต่หลักปฏิบัติในเรื่องนี้ผ่อนคลายลงแล้ว บางอย่างก็เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม เช่นเข้าวัดแบบไทยมากขึ้นแทนการไปทำพิธีที่ศาลเจ้า เป็นต้น ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องปีชงนั้นเกิดจากทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม ปัจจัยทางศาสนา เศรษฐกิจ และการพัฒนาทางการแพทย์ นอกจากนี้ยังมีเรื่องประสบการณ์ส่วนตัวและความเจริญทางวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์สิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลก็ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องนี้ด้วยเช่นกัน

จากการศึกษางานที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์จีนเหล่านี้ทำให้เห็นถึงพลวัตของความเป็นจีนที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยได้ในหลายช่วงเวลา ตั้งแต่ที่บรรพบุรุษอพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาตั้งรกรากที่แผ่นดินไทยก็ได้มีการพยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลาน เราจึงเห็นได้ทั้งการใช้พื้นที่ของงานเทศกาลหรือพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นเวทีเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของตน ทั้งเทศกาลตรุษจีน การไหว้เจ้า หรือการใช้วัฒนธรรมเช่น ภาพ ภาษา และอักษรจีนเป็นเสมือนตัวแทนของสิ่งที่ได้รับการสืบทอดต่อมา ทั้งหมดนี้ล้วนมีภาพทางประวัติศาสตร์ที่พบเจอได้จากหลักฐานหลายอย่างที่บอกเล่าตัวตนของคนเชื้อสายจีนในแต่ละช่วงเวลาที่ต้องอยู่ภายใต้สภาพสังคมที่แวดล้อมไปด้วยคนไทย บทบาทและสถานภาพของคนจีนในสังคมไทยจึงเลื่อนไหลไม่หยุดนิ่ง บางยุคถูกกีดกัน บางยุคถูกเชิดชู ภาพคนจีนเช่นนี้ในปัจจุบันยังถูกฉายผ่านสื่อจำพวกนวนิยายหรือละครโทรทัศน์อยู่เสมอ เป็นภาพจำที่ทำให้คนในสังคมคุ้นเคยกับอัตลักษณ์จีนที่ซึ่งบางคนอาจเคยมีประสบการณ์ร่วมด้วยในชีวิตประจำวันจากการอาศัยอยู่ในชุมชนที่แวดล้อมไปด้วยคนเชื้อสายจีน แม้ทัศนคติของคนในชุมชน ค่านิยม วิถีชีวิต จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้วจากรุ่น

บรรพบุรุษ แต่เหนือสิ่งอื่นใดการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ระหว่างไทยและจีนก็มีส่วนทำให้การกลืนกลายของสองวัฒนธรรมหลอมรวมกันได้มากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ร่วมกัน จนเมื่อเวลาผ่านไปก็ได้ประยุกต์ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมกระทั่งเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะในสังคมไทย

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์หรือลักษณะความเป็นจีนในประเทศไทยทำให้ได้เห็นอัตลักษณ์หรือลักษณะหลายอย่างที่ยังคง “ความเป็นจีนตามชนบ” ในแบบที่สามารถรับรู้และเห็นกันได้จากครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยปัจจุบันที่ได้รับการปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เช่น ในด้านความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม คำสั่งสอน การประกอบอาชีพอุปนิสัย ตลอดจนหลักการประพฤติปฏิบัติของคนไทย-จีน ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ และสมาคม ที่หลายอย่างยังคงได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมายังรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน แต่ก็เป็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยอยากศึกษาต่อว่า ในภาพความเป็นจีนตามชนบที่ยังคงดำเนินไปในปัจจุบันนี้ เมื่อถูกปัจจัยภายนอกหลายอย่างของยุคโลกาภิวัตน์ถาโถมเข้ามาอย่างรวดเร็ว และผู้คนสามารถเปิดรับได้อย่างสะดวกง่ายดายเช่นนี้ จะเข้ามาท้าทายและมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะคนไทยเชื้อสายจีนในยุคนี้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และจะส่งผลต่อการเลือกอัตลักษณ์ เพื่อยินยอมความหมายในการประกอบสร้างตัวตนความเป็นจีนที่เปลี่ยนไปของตนเองอย่างไร

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย กรณีศึกษา ครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 การรวบรวมข้อมูล
- 3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การนำเครื่องมือไปใช้
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม
- 3.5 การสัมภาษณ์อาสาสมัครครั้งที่ 1
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 บันทึกผลและเขียนรายงานวิจัย
- 3.7 การสัมภาษณ์อาสาสมัครครั้งที่ 2 รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ บันทึกผลและเขียนรายงานวิจัย¹

การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

3.1 การรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในประเทศไทย ที่เป็นทั้งข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากเว็บไซต์ รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลส่วนมากที่ได้จากขั้นตอนนี้จะยังคงเป็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยที่มีลักษณะของความเป็นจีนตามชนบทที่ถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองจีนอยู่มาก

3.1.2 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 3.1.1 มาพิจารณาอย่างละเอียดเพื่อคัดเลือกเอาเฉพาะอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยบางอัตลักษณ์ที่ยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันไปสร้างเป็นข้อคำถามในเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยต่อไป ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมอัตลักษณ์ความเป็นจีนมาได้ทั้งสิ้น 29 อัตลักษณ์ที่ยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันและยังเป็นอัตลักษณ์ที่มีงานวิจัยหรือมีแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้อ้างอิงถึง

¹ ขั้นตอนนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของผู้วิจัยในกรณีที่ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม

ความสำคัญของอัตลักษณ์นั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้แหล่งอ้างอิงประกอบไว้ทุกอัตลักษณ์ โดยอัตลักษณ์แต่ละข้อผู้วิจัยรวบรวมและสังเคราะห์มาจากข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในประเทศไทยที่ยังคงปรากฏให้เห็นสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

3.1.3 นำอัตลักษณ์ทั้ง 29 ข้อ มาจัดหมวดหมู่เป็น 5 ด้าน คือ 1. ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล 2. ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป 3. ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต 4. ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน 5. ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

อัตลักษณ์ความเป็นจีนแต่ละด้านที่จำแนกตามหมวดหมู่

ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล
1. ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้จางกรณ (แซ่อี้จาง คือแซ่หวง 黄)
2. ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล
3. ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า
4. ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แอ้แก๋ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว
5. อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน
6. บริหารกิจการแบบกงสี
ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป
7. เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน
8. ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล
9. ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว
10. สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี
11. ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง
12. ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกถ่ายทอดไว้สืบสกุล

ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
13. มีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ
14. ยึดถือหลักคำสอนของขงจื้อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต
ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน
15. ท่องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน
16. ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน
17. ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี
18. ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเหม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)
19. ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล
20. ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง
21. ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย
ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต
22. จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด
23. เผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ
24. จัดงานงูเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต
25. จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส
26. จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍
27. มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว
28. มีความเชื่อในปี่ซงตามนักษัตร
29. มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต

3.1.4 ถึงแม้ว่าอัตลักษณ์จีนบางอย่างจะผ่อนคลายความเคร่งครัดจากรุ่นบรรพบุรุษไปบ้างแล้วก็ตาม แต่จากการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย ทำให้เชื่อว่าอัตลักษณ์ที่ผ่านการ

คัดเลือกมานี้ได้ผ่านการพิสูจน์ทั้งเงื่อนไขด้านระยะเวลา สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างกันมาแล้วจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่กลับยังคงคุณค่าบางอย่างมากพอที่ทำให้อัตลักษณ์เหล่านั้นยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยและคนรุ่นราวคราวเดียวกัน (คนรุ่นนี้ยังเป็น Generation ที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการจะเก็บข้อมูลอีกด้วย) ยังคงได้เห็น ได้ปฏิบัติ และได้สืบทอดอัตลักษณ์เหล่านั้นจากรุ่นบรรพบุรุษ เพื่อจะได้ถ่ายทอดและส่งต่อเป็นมรดกให้กับลูกหลานต่อไปในอนาคต ดังนั้นผู้วิจัยจึงขออธิบายความสำคัญของอัตลักษณ์ทั้ง 29 ข้อ ไว้ดังนี้

(1) ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้ภากรณ์ (แซ่อี้ คือแซ่หวง 黄)

แซ่ (姓) คือนามสกุลของคนจีนที่มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานหลายพันปี และมีส่วนต่อการสร้างกลุ่มสังคมให้กับชาวจีนในรูปแบบ “ระบบตระกูล” มาอย่างยาวนาน ในประเทศจีนนั้นมีสิ่งที่บ่งบอกถึงระบบตระกูลแซ่อยู่หลายลักษณะ เช่น ปุ่มประจำตระกูล ที่บ่งบอกที่มาที่ไปของแซ่นั้น ๆ รวมถึงการบอกลำดับรุ่นในตระกูลแซ่ ศาลบรรพชน กฎของวงศ์ตระกูล ถึงแม้ว่าชาวจีนจะมีแซ่แตกต่างกันมากมาย แต่การยึดถือว่าทุกแซ่ล้วนเป็นลูกหลานของเหียนตี้และหวงตี้เหมือนกันก็เป็นการปลูกสำนึกความเป็นชาติให้เกิดขึ้นกับคนจีนทุกคนทุกแซ่ได้ ความสำคัญของระบบแซ่จึงเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวจีนทุกคนว่า “แซ่เดียวกันถือเป็นญาติกันต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” เหมือนกับที่ ผศ.ถาวร สิกโกศล กล่าวว่า การนับญาติของแซ่ต่าง ๆ เป็นระบบที่สร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นเอกภาพของคนจีนทุกแซ่ว่าเป็นลูกหลานของเหียนตี้และหวงตี้ที่มีบรรพบุรุษร่วมกัน และเมื่อ “ชาวจีนโพ้นทะเล” ออกเดินทางไปยังดินแดนใดก็ไม่เคยลืมสำนึกในเรื่องแซ่เลย (ศิลปวัฒนธรรม, 2563)

จากข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2558 พบการรายงานข่าวเกี่ยวกับจำนวนของแซ่ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยยังคงใช้กันอยู่ว่ามีถึง 4,700 แซ่ และจำนวนผู้ที่ยังคงใช้ “แซ่” เป็นนามสกุลแบบจีนนั้นมีอยู่กว่าเจ็ดแสนคน นับว่าเป็นจำนวนที่น้อยลงกว่าก่อนหน้านี้ เพราะคนไทยเชื้อสายจีนบางส่วนมีการแปลงความหมายจากแซ่เดิมให้มาเป็นนามสกุลแบบไทยแล้วนั่นเอง (เรื่องเด่นเย็นนี้, 2558) การเปลี่ยนจากแซ่ให้มาเป็นนามสกุลนี้ยังพบตัวอย่างได้ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยมีเหตุผลหลัก ๆ คือนโยบายของรัฐที่มีตัวอย่างมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่รัฐพยายามกลืนกลายคนจีนให้เป็นคนไทยโดยออกนโยบายให้คนจีนเปลี่ยนจากการใช้แซ่แบบจีนมาใช้นามสกุลแบบคนไทย ทำให้ชาวจีนสามารถติดต่อราชการในไทยรวมถึงเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ตามแบบของคนไทยได้ แต่ก็พบว่ายังมีชาวไทยเชื้อสายจีนบางส่วน เช่น อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่เลือก

ปรับปรุงมองของตนเองต่อนโยบายของภาครัฐให้มีลักษณะประนีประนอมกับการเลือกแสดงอัตลักษณ์ของพวกตน โดยมองว่าการเปลี่ยนนามสกุลมาเป็นแบบไทยก็เพื่อความเป็นสิริมงคลของตระกูล และเพื่อความสะดวกในการติดต่อราชการ และยังมีการใช้ชื่อภาษาจีนควบคู่กับชื่อภาษาไทยด้วย (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย, 2553, น. 34) การปรับปรุงมองอัตลักษณ์ของตนเองต่อนโยบายรัฐในลักษณะนี้จึงนับว่ามีนัยสำคัญบางอย่างที่พยายามจะคงอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ข้อมูลเรื่องระบบตระกูลแซ่ของชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในภาคใต้ตอนล่างพบว่า คนรุ่นบรรพบุรุษจะมีการยึดติดกับการใช้ระบบตระกูลแซ่กันอย่างเข้มข้น เห็นได้จากการจัดตั้งสมาคม ชมรม และมูลนิธิตระกูลแซ่เพื่อรวมกลุ่มสืบสานวัฒนธรรมและประเพณี รวมกลุ่มสร้างวัด ศาลเจ้า และศาสนสถาน รวมถึงรวมกลุ่มอาชีพ และรวมกลุ่มประกอบธุรกิจ แต่สิ่งเหล่านี้จะพ่นคลายลงในรุ่นลูกหลานอันเนื่องจากหลากหลายปัจจัย เช่น รุ่นพ่อแม่อาจถูกสังคมไทยหล่อหลอมจากนโยบายของรัฐ วัฒนธรรมบริโภคนิยม ระบบการศึกษาสมัยใหม่ ที่ส่งผลให้รุ่นลูกหลานมีโลกทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากบรรพบุรุษ ทำให้เกิดความคิดและทัศนคติใหม่ ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในภาคใต้ตอนล่างมีความเป็นไทยมากขึ้นซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการรวมตัวกันของตระกูลแซ่ด้วย โดยรุ่นลูกหลานจะนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการรวมกลุ่มมากขึ้นผ่านกลุ่มสังคมออนไลน์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแทนการไปรวมตัวที่สมาคมหรือมูลนิธิ (Ma Guitong, 2561, น. 139, 153)

(2) การตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล

วัฒนธรรมจีนเชื่อกันว่าการตั้งชื่อให้ลูกหลาน นอกจากจะต้องมีความไพเราะแล้ว ชื่อนั้นควรจะต้องมีความหมายมงคลกับชีวิตของลูกหลานด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การงาน ความมั่งคั่ง โชคลาภ และความเจริญรุ่งเรือง ดังนั้นการตั้งชื่อจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงถึงความหมาย (Tulya, 2564)

คนจีนรุ่นก่อนมักจะตั้งชื่อลูกหลานโดยไม่มีชื่อเล่น และตั้งชื่อให้มีความหมายมงคลโดยเชื่อว่าถ้าชื่อความหมายดีก็จะพาสิ่งดี ๆ เข้ามาในชีวิต ชื่อของเด็กจึงเหมือนตราสินค้าคุณภาพที่มีมาแต่กำเนิด แสดงให้เห็นถึงความต้องการธำรงอัตลักษณ์ปัจเจกบุคคลที่มีมาแต่เดิมในเรื่องการตั้งชื่อ ซึ่งการตั้งชื่อของเด็กที่คำนึงถึงความหมายเช่นนี้ถือเป็นธรรมเนียมเป็นแบบแผนปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังนั้น “ชื่อ” ในความคิดของคนจีนจึงเป็นเครื่องเตือนใจให้ลูกหลานได้สำนึกในความเป็น

ชาติพันธุ์จีนรากเหง้าเดิมของตนเองอยู่เสมอ เมื่อคนจีนอพยพมาอยู่เมืองไทยจึงได้นำธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้มาด้วย ตัวอย่างเช่นนี้ปรากฏในนวนิยายหลายเรื่องที่เล่าถึงชีวิตชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพมายังสยาม ในนวนิยายเรื่องตลอดลายมังกรจึงมีเหตุการณ์ที่เหลียง (ตัวเอกของเรื่องซึ่งเป็นชาวจีนอพยพ) วิจารณ์ชื่อเล่นภาษาไทยที่นำเอาชื่อสัตว์ต่าง ๆ มาตั้งให้ลูกหลานว่าไม่เป็นมงคล ทั้ง ๆ ที่หลานก็มีชื่อจริงที่เป็นมงคลอยู่แล้ว (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 22) หรือการนิยมตั้งชื่อเงินควบคู่กับชื่อไทยของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ก็สะท้อนอัตลักษณ์ที่ต้องการแสดงออกว่าเขาคือ “คนจีน” เช่นกัน (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2544 อ้างถึงใน วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย, 2553, น. 34-35)

ในขณะที่ผู้วิจัยก็เคยตั้งข้อสังเกตต่อการเปลี่ยนแปลงในการตั้งชื่อลูกหลานของคนไทยเชื้อสายจีนในยุคนี้จากการสังเกตครอบครัวของคนรอบข้างที่บางครอบครัวมีลูกหลานหลายคนแต่มีการตั้งชื่อให้แต่ละคนด้วยภาษาที่ต่างกันก็มี สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นได้ว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยม หรือเกิดจากการที่คนรุ่นพ่อแม่มีโอกาสดูแลพบเจอกับสภาพสังคมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน รวมทั้งความแพร่หลายทางวัฒนธรรมที่ผู้คนในยุคนี้เปิดใจรับมากขึ้นก็ล้วนส่งผลต่อการตั้งชื่อลูกได้ทั้งสิ้น

ในปัจจุบันนี้พบว่ายังคงมีการเผยแพร่ความรู้เรื่องการตั้งชื่อเงินให้ลูกหลานตามความหมายมงคลอยู่หลากหลายวิธี ทั้งการใช้โปรแกรมช่วยตั้งชื่อ หรือการเสนอชื่อเด็กชายและหญิงด้วยการจำแนกตามหมวดหมู่เอาไว้เพื่อให้พ่อแม่ได้พิจารณาเลือกนำไปใช้ เช่น ลูกสาวใช้ชื่อเงินที่มาจากดอกไม้ ผลไม้ สีสัน ส่วนลูกชายใช้ชื่อเงินตามหมวดของทิศทาง เครื่องดนตรี กีฬา และอาชีพ ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อเงินให้ลูกหลานในยุคนี้ นอกจากจะเชื่อว่าเป็นการทำให้เด็กที่เกิดมาไม่ลืมเชื้อชาติที่เป็นต้นกำเนิดของบรรพบุรุษแล้ว ยังเพิ่มเรื่องของการแสดงถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับชนชาติไทยด้วย (Sopa, 2563, Tulya, 2564)

(3) ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า

การใช้คำสรรพนามแบบจีนเรียกคนในครอบครัวเป็นเรื่องปกติทั่วไปของคนไทยเชื้อสายจีนในอดีตที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ถึงแม้ในปัจจุบันจะยังคงพบเห็นได้อยู่ในครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีนแทบทุกพื้นที่ แต่บางครอบครัวอาจจะปรากฏน้อยลงหรือไม่ปรากฏแล้วในรุ่นลูกหลาน อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่พบว่ายังมีการเรียกกันในเครือญาติด้วยคำภาษาจีนแต่ชีวิตที่แสดงถึงระบบของการจัดลำดับอาวุโสอยู่ชัดเจน เช่น หลีเจ็ก

คืออาคนที่หนึ่ง ซาเจ็ก คืออาคนที่สาม เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีการเรียกคำจีนที่แยกแยะระหว่างญาติทางฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ด้วย (วงศ์เตือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 145) ในขณะที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า คนรุ่นอาวุโสที่มีช่วงอายุ 70-90 ปีขึ้นไปจะยังพบเห็นได้ชัดเรื่องการเรียกคนในครอบครัวด้วยสรรพนามแบบจีน เนื่องจากว่าคนกลุ่มนี้คือคนจีนที่อพยพมาจากประเทศจีนซึ่งมีทั้งที่ถือสัญชาติไทยและสัญชาติจีน การเรียกขานสรรพนามกันในครอบครัวจึงสืบทอดต่อมายังรุ่นลูกด้วย แต่พอถึงรุ่นหลานเหลนไม่ปรากฏว่ามีการใช้ภาษาจีนกันในครอบครัวแล้ว (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 185)

(4) ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่มีใช้ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แอ่แก๋
อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว

การที่คนจีนชอบให้ผู้อื่นเรียกตนเองด้วยสรรพนามแบบจีนนั้น ปรากฏในนวนิยายสะท้อนสภาพชีวิตของชาวจีนในไทย ในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร เหลียงชอบให้ผู้อื่นเรียกตนเองว่า “แอ่แก๋” มากกว่าคำสรรพนามไทยว่า “ท่าน” เพราะเหลียงมองว่า คำว่าแอ่แก๋เป็นคำเรียกที่คนไทยนิยมเรียกชายชาวจีนที่เป็นเจ้าของธุรกิจ ส่วนคำว่า “ท่าน” นั้น เหมาะสมสำหรับใช้เรียกเจ้านายที่มียศสูงศักดิ์ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าเหลียงมีการรับรู้และมองว่าตนเองเป็นคนจีนที่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จีน ถึงแม้จะอยู่เมืองไทยมานานแล้วก็ตาม (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 16) ในขณะที่การเรียกขานผู้อื่นด้วยสรรพนามแบบจีนนี้ โดยมากอาจผูกติดอยู่กับการประกอบอาชีพด้วย ดังที่การประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนในหาดใหญ่นั้น ส่วนมากเป็นการค้าขายและธุรกิจห้างร้าน คนที่เป็นพ่อค้าแม่ค้าโดยทั่วไปจะถูกเรียกว่า “เฮีย” “เจ้” “แปะ” “ซิม” อยู่แล้ว ส่วนผู้ที่เจ้าของธุรกิจห้างร้านจะถูกเรียกว่า “แอ่แก๋” (วงศ์เตือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 148)

(5) อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน

การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนจีนมักจะมีลูกหลาน พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายอาศัยอยู่ร่วมกัน นอกจากจะเกี่ยวข้องกับการรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล และการเคารพผู้อาวุโสแล้ว คนจีนถือว่าลูกที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ ลูกชายมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว ส่วนลูกสาวต้องดูแลพ่อแม่ และเมื่อแต่งงานไปก็ต้องดูแลคนในครอบครัวของสามี (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 11) ธรรมเนียมปฏิบัตินี้ยังสืบทอดมายังครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย หลายครอบครัวมักจะปลูกบ้านอยู่ใกล้เคียงกัน บางครอบครัวก็ซื้อบ้านอยู่ในซอยเดียวกันทั้งตระกูล สมาชิกในบ้านอยู่ด้วยกันตั้งแต่ 4-8 คน ลูกหลานของแต่ละบ้านมักจะอยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกัน (blablablaboong, 2561)

เมื่อถึงเวลาที่มิงานเทศกาลประเพณี หรือพิธีกรรม เช่น เทศกาลแข่งเม็ง คนในครอบครัวทั้งที่เป็นญาติพี่น้องกันที่อยู่ในบ้านเดียวกัน หรือต่างบ้านกัน รวมทั้งที่แยกไปสร้างครอบครัวใหม่ก็จะมารวมตัวกันไปไหว้บรรพบุรุษด้วยกัน (เรือนแก้ว ภัทรานุระวัตติ, 2558, น. 187)

การศึกษาของณัฐนิชา คงประกอบ (2560) พบว่าอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ยังมีลักษณะของการตั้งบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวเรียงติดกัน อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่มีญาติพี่น้องหลายคน และในแต่ละอำเภอจะมีชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่กระจายอยู่ทุกอำเภอ

(6) การบริหารกิจการแบบกงสี

กงสีเป็นระบบการบริหารการเงินในครอบครัวคนจีนที่มีสมาชิกจำนวนมากทุกคนต้องใช้เงินร่วมกัน ไม่มีการแบ่งแย่ง เป็นระบบที่ต้องอาศัยความไว้วางใจและต้องมีความซื่อสัตย์ รูปแบบของระบบกงสีมีอยู่หลายลักษณะ เช่น รายรับทั้งหมดจะเก็บไว้ที่กองกลาง กองกลางจะใช้จ่ายสำหรับค่าน้ำค่าไฟ และค่าใช้จ่ายพื้นฐานของสมาชิกในบ้าน การปกครองของระบบจะเป็นไปตามลำดับอาวุโสหรือคนที่อาจอำมาบหมายให้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแตกแยก แต่ส่วนมากแล้วสิทธิขาดของระบบมักจะอยู่ที่ลูกชายคนโตของตระกูล (Zcooby, 2562)

ระบบกงสีนี้เกิดจากต้นตระกูลรุ่นอาหงอมาที่อพยพจากจีนแผ่นดินใหญ่เพื่อมาก่อร่างสร้างตัวในดินแดนไทย เมื่อตั้งตัวได้ก็เริ่มส่งต่อกิจการมาสู่รุ่นลูก และด้วยธรรมเนียมจีนที่นิยมการมีลูกหลานเยอะทำให้ลูกหลานในตระกูลต้องช่วยกันทำมาหากิน ไม่แยกออกจากครอบครัวใหญ่ และต้องแบ่งความรับผิดชอบในการดูแล (Zcooby, 2562)

แม้ว่ารูปแบบการบริหารกิจการแบบกงสีจะเป็นของคนจีนรุ่นเก่าที่เป็นค่านิยมพื้นฐานมาจากความเชื่อว่าผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็ก ซึ่งแนวคิดนี้ในปัจจุบันอาจจะพบได้น้อยลงแล้ว แต่สิ่งที่นำเสนอให้คนรุ่นหลังได้รู้จักกับระบบนี้คือละครหรือนวนิยายที่ฉายภาพชีวิตคนเชื้อสายจีนที่มักบอกเล่าสภาพชีวิตของครอบครัวคนจีนในเมืองไทย ภาพของระบบกงสีที่สื่อเหล่านี้นำเสนอมีทั้งแง่มุมที่ตัวละครรับมรดกจากการบริหารงาน และแง่มุมที่สะท้อนความรู้สึกไม่เป็นธรรมของคนในตระกูล ดังที่เหลียงโนนวนิยายเรื่องลอดลายมังกรได้บริหารงานธุรกิจของครอบครัวด้วยระบบกงสีที่ใช้นที่ตนเองไว้วางใจให้มาช่วยทำธุรกิจ เพราะเชื่อถือในประสบการณ์ที่เขาสั่งสมมาจนกลายเป็นความชำนาญเฉพาะด้าน (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 33) ในขณะที่ภัสสร ตัวละครในนวนิยายเรื่องเลือดข้นคนจาง ซึ่งเป็นลูกสาวคนโตรู้สึกไม่พอใจต่อการจัดสรรมรดกให้แก่ตน ทั้ง ๆ ที่

ตนเองเป็นผู้ดูแลกิจการกงสีให้ครอบครัวมายาวนาน ทำให้ครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกัน (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2561)

มุมมองของผู้ช่วยศาสตราจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล (2561) มองว่าในปัจจุบันเมื่อเข้าสู่ยุคเสรีนิยมมากขึ้น การบริหารกงสีย่อมเปลี่ยนถ่ายจากคนรุ่นเก่ามาเป็นคนรุ่นใหม่ รวมทั้งรูปแบบการทำธุรกิจก็ไม่ได้เหมือนกับระบบกงสีของคนรุ่นก่อนแล้ว การแบ่งสิทธิและผลประโยชน์ กระทำกันอย่างชัดเจนผ่านเอกสารลายลักษณ์อักษร และเมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ใช้ระบบฟ้องร้อง สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบกงสีแบบดั้งเดิมให้ค่อย ๆ หมดไป

(7) เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน

“จากแผ่นดินจีนโพ้นทะเล ล่องเรือน้อย ร่องลอยสุดไกลแสนไกล ...” เพลงประกอบละครเรื่องลอดลายมังกร (พ.ศ. 2535) ที่เล่าเรื่องราวของบรรพบุรุษชาวจีนที่อพยพข้ามน้ำข้ามทะเล ด้วยเรือผืนหมอนใบจากประเทศแม่มาตั้งรกรากบนแผ่นดินไทย เนื้อเพลงท่อนดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนของคนรุ่นอาภากอมาที่บอกเล่าให้ผู้วิจัยและคนรุ่นราวคราวเดียวกันได้รับรู้ถึงความลำบากตรากตรำของบรรพบุรุษชาวจีนที่ค่อย ๆ ก่อร่างสร้างตัวเพื่อให้ลูกหลานได้สำนึกบุญคุณ และเห็นคุณค่าของความขยันหมั่นเพียร แม้กระทั่งเหตุการณ์ในนวนิยายเองผู้เขียนก็ได้ถ่ายทอดประสบการณ์นี้ด้วยการให้เสียงอบรมสั่งสอนลูกหลานด้วยการเล่านิทาน หรือประวัติศาสตร์จีนให้ฟัง รวมทั้งเปรียบเทียบบุคลิกของคนในครอบครัวกับตัวละครในวรรณกรรมจีนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและบ่มเพาะสำนึกร่วมในความเป็นจีนให้เกิดแก่ลูกหลาน (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 19-22)

นอกจากคนรุ่นผู้วิจัยแล้ว ในปัจจุบันละครสะท้อนชีวิตชาวจีนสยามก็ยังคงถูกหยิบยกมาสร้างใหม่ และสอดแทรกบทเพลงที่เล่าเนื้อหาดังกล่าวไว้อยู่เนือง ๆ นับได้ว่าลูกหลานจีนในปัจจุบันก็มีโอกาสรับรู้และซึมซับกับเรื่องราวของบรรพบุรุษผ่านบทเพลงเหล่านี้ไปด้วยเช่นกัน ดังเพลงประกอบละครลอดลายมังกร (พ.ศ. 2560) ที่ว่า “... เชื่อกันว่าคุณความดีคุ้มครองเราไว้ ไม่ว่าดวงชะตาจะเป็นยังไง ต่อให้ยากเย็นสักเพียงไหน ถ้ายั่งยืนไปเราต้องได้ดี ได้ใช้ชีวิตสร้างตัวบนแผ่นดินอันดีงาม จะทำชีวิตให้มีความหมาย สู้ต่อไปตราบนานวันสุดท้าย...” เพลงวิหคพลัดถิ่นประกอบละครเรื่องอยู่กับกัง (พ.ศ. 2557) ที่ว่า “เมื่อแดนดินแม่ก้นดาร์ จิตวิญญาณของกังล่องลอย

เก็บเสื้อหมอนของใช้นิดหน่อย เจ้านกน้อยโผบินจากรัง ฝ่าคลื่นลม ภูเขา ทะเล ขึ้นสำเภาที่ใกล้จะพัง สร้างชีวิตใหม่โพ้นพากฝั่ง คือความหวังของจีนสยาม ...”

การศึกษาเรื่องการสืบทอดความเป็นจีนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ครอบครัวที่ญาติผู้ใหญ่ พ่อ แม่ อากง อาม่า เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับบรรพบุรุษของตระกูลให้ลูกหลานฟัง นั้นส่งผลต่อความสนใจใคร่รู้ของลูกหลานในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีน จนกระทั่งลูกหลานอยากสืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านั้นเพื่อคงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนเอาไว้ด้วย (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 206)

(8) ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล

การให้ความสำคัญกับลูกชายคนโตของตระกูลสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนจีน เพราะคนจีนถือว่าลูกชายมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว ความคาดหวังว่าลูกคนแรกที่เกิดมาจะเป็นเด็กผู้ชายจึงเกิดขึ้นตามมาด้วย เมื่อลูกชายแต่งงานไปก็ไม่ต้องเปลี่ยนนามสกุล และยังสามารถนำภรรยาเข้ามาเพิ่มเป็นสมาชิกในครอบครัวได้ สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการคงอัตลักษณ์ของตระกูลเอาไว้ คนจีนจึงเชื่อว่าหากลูกคนแรกเป็นผู้ชายก็จะเป็นสิริมงคล (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 26-29)

สาเหตุเบื้องต้นของเรื่องนี้สืบเนื่องมาจากสังคมจีนสมัยโบราณที่เป็นสังคมเกษตรกรรม ผู้ชายจึงเป็นแรงงานหลักที่สามารถออกไปทำงานได้ ส่วนผู้หญิงจะต้องคอยดูแลบ้าน ทำให้คนจีนส่วนมากอยากมีลูกชาย เพราะนอกจากจะสามารถสืบทอดตระกูลได้แล้ว ยังเป็นแรงงานสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวได้ด้วย หลักคำสอนของลัทธิขงจื๊อที่เน้นความกตัญญูจึงมีอิทธิพลอย่างมากกับวิถีชีวิตของชาวจีนที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า (TipsDD, 2561) ส่วนค่านิยมของการให้ความสำคัญกับหลานชายคนแรกของตระกูลนั้น ในอดีตสามารถพบเห็นได้จากการคลุมถุงชนที่ผู้เป็นพ่อแม่มักจัดสรรให้กับลูกชายคนโตเท่านั้นโดยให้แต่งงานกับหญิงที่พ่อแม่คัดเลือกมาเป็นอย่างดี เพื่อให้ผลิตหลานชายคนแรกของตระกูล ถือเป็นการรวมสองครอบครัวเข้าด้วยกัน (บุญยุนข สุขทาพจน์, 2562 น. 750)

(9) ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว

ข้อนี้สัมพันธ์กับข้อ 8 ดังกล่าวมาแล้ว สังคมจีนเน้นให้ผู้ชายเป็นใหญ่ นั่นคือสามีเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจปกครองภายในบ้านอย่างเด็ดขาด ผู้สืบสกุลต้องเป็นชายเท่านั้น รวมถึงความหวังในการได้รับมรดกจะเป็นของฝ่ายชายแต่เพียงผู้เดียว (เกษม ปราณีธยาศัย,

2544, น. 11) สำหรับลูกสาวจะได้ส่วนแบ่งที่พ่อแม่จัดไว้ให้ตอนแต่งงานเพื่อไว้ใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น การเปลี่ยนนามสกุลหลังแต่งงานก็จะถือว่ากลายเป็นคนของตระกูลอื่นไป และชื่อก็จะถูกนำไปตั้งที่ ป้ายบรรพชนของตระกูลสามีเมื่อเสียชีวิต ทายาทที่เกิดจากลูกสาวจึงถูกมองเป็นคนนอกตระกูลหรือที่เรียกว่า “หลานนอก”² นั่นเอง จากประสบการณ์ตรงของคนที่เป็นลูกสาวและรู้สึกได้ถึงการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างลูกชายและลูกสาว คือหนึ่งในนักแสดงเรื่องเลือดข้นคนจาง โดยเธอกำลังถึงการจัดสรรมรดกของครอบครัวที่เธอประสบพบเจอในชีวิตจริงว่า “ผู้ชายจะได้มากกว่าเราค่ะ” (TipsDD, 2561)

(10) สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาแล้วว่าครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญแก่ลูกชาย มากกว่าลูกสาว ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื้อด้วยที่ได้กำหนด “ความดีของผู้หญิง” ไว้ 3 ประการ คือ 1. ก่อนแต่งงานต้องเชื่อฟังพ่อแม่ 2. เมื่อแต่งงานต้องเชื่อฟังสามี และ 3. เมื่อเป็นม่าย ต้องเชื่อฟังลูกชาย (เกษม ปราณีธยาชัย, 2544, น. 12) โดยเฉพาะข้อ 2 นั้น เมื่อหญิงแต่งงานกับชาย แล้ว ไม่เพียงแต่จะต้องดูแลเชื่อฟังสามี แต่ยังต้องมีคุณสมบัติเพียบพร้อมมากพอที่บุพการีของฝ่ายชาย จะพึงพอใจด้วย

หน้าที่ที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้หญิงที่แต่งงานไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายชายแล้ว จำเป็นต้องทำให้ดีคือ การเป็นแม่ศรีเรือนและการปรนนิบัติรับใช้พ่อแม่สามี เพราะในอดีตผู้หญิงไม่มี โอกาสรับราชการหรือทำงานนอกมากนัก งานทุกอย่างในบ้านจึงต้องเป็นหน้าที่ของผู้หญิง ทั้งการ จัดเตรียมของไหว้ในเชิงพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ แต่เหนือสิ่งอื่นใดและจัดเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การมีลูกชายให้กับครอบครัว เพราะจะนำมาซึ่งการได้รับการยอมรับจากพ่อแม่สามีนั่นเอง สถานภาพ และบทบาทของผู้หญิงจึงอยู่ภายใต้ความกดดันที่ต้องถูกทดสอบจากพ่อแม่สามี ตลอดจนอำนาจใน การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งที่ลูกสะใภ้แทบไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเลย (เกษม ปราณีธยาชัย, 2544, น. 11, Line TV, 2564)

² หลานใน หมายถึง ลูกของลูกชายที่สืบสายเลือดโดยตรงของตระกูล ส่วนหลานนอก หมายถึง ลูกของลูกสาวใน ตระกูลที่แต่งงานออกไป ไม่ว่าจะหญิงหรือชายนับว่าเป็นหลานนอกทั้งหมด เพราะถือว่าเปลี่ยนไปใช้นามสกุลอื่น แล้ว (บุญยุน สุขทาพจน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, 2562, น. 752)

เมื่อไม่นานมานี้มีการเผยแพร่ข่าวที่สะท้อนถึงเรื่องนี้จากกรณีที่มีหญิงคนหนึ่งได้แต่งงานเข้ามาอยู่กับครอบครัวของผู้ชายที่มีเชื้อสายจีน (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) ทำให้เห็นว่าทุก ๆ วัน นอกจากที่เธอต้องตื่นแต่เช้ามาช่วยแม่สามีหุงหาอาหารและดูแลลูกแล้ว เธอยังต้องช่วยกิจการของบ้านฝ่ายชายด้วยแม้จะป่วยก็ตาม เธอเครียดจนทนไม่ไหวคิดอยากแยกบ้านออกไปอยู่ตามลำพัง แต่ก็ไม่สามารถทำได้ เพราะจะถูกหาว่าอกตัญญู จากข่าวนี้จึงทำให้ทราบได้ว่าหลักปฏิบัติที่คนจีนมองว่าสะกิดใจจะต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่สามีให้ดียังคงพบเห็นได้ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าหลักปฏิบัติเช่นนี้จะพบได้ในทุกสังคมทุกวัฒนธรรมก็ตาม แต่น่าจะเห็นได้เด่นชัดที่สุดในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีน

(11) ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง

ประเทศไทยที่มีคนจีนอยู่หลากหลายกลุ่มภาษา เช่น แต้จิ๋ว ไทหล่า ฮกเกี้ยน และกวางตุ้ง แต่ภาษาจีนที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารที่สำคัญที่สุดคือ ภาษาจีนกลาง (Mandarin) เพราะเป็นภาษาที่คนจีนใช้กันอย่างเป็นทางการ (ถาวร ลีทโกศล, 2558, น. 15) ลูกหลานจีนสมัยก่อนมักจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่บรรพบุรุษในการปลูกฝังการรู้ภาษาจีนเนื่องด้วยเหตุผลที่หลากหลาย เช่น ต้องการให้ลูกหลานระลึกถึงรากเหง้าเดิมของตน หรือนำไปใช้ในการสืบต่อกิจการของครอบครัว (หยิ่งราก ผาโกไบ, 2551) โดยเฉพาะในปัจจุบันที่บทบาทของประเทศจีนในเวทีโลกทวีมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน ภาษาจีนจึงมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นภาษาที่ผู้คนทั่วโลกควรที่จะเรียนรู้โดยเฉพาะการนำไปประกอบอาชีพ สถาบันการศึกษาไทยหลายแห่งทั้งในและนอกระบบก็เปิดทำการเรียนการสอนภาษาจีนเพิ่มขึ้นกว่าในอดีตมาก จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่สอนภาษาจีนแล้วจำนวนกว่า 1,800 แห่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. 1) เมื่อนำตัวเลขจำนวนสถาบันการศึกษาที่เพิ่มขึ้นนี้มาพิจารณากับสภาพปัจจุบันที่คนจีนจะถ่ายทอดภาษาจีนให้ลูกหลานกลับพบว่าสวนทางกัน

ครอบครัวคนจีนที่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่มีลูกหลายคน บางครอบครัวเลยเลือกที่จะสอนภาษาจีนให้กับลูกรุ่นแรก ๆ แบบเข้มงวดเพราะต้องการให้ลูกรู้ภาษาจีน ส่วนลูกในรุ่นหลัง ๆ พ่อแม่ไม่ได้บังคับแล้ว เมื่อโตขึ้นจึงรู้ภาษาจีนน้อยกว่าพี่ ๆ ส่วนรุ่นหลานพูดภาษาจีนไม่ได้เลยเพราะลูกก็ไม่ได้สอนให้หลานพูดภาษาจีนตั้งแต่เล็ก ประกอบกับรุ่นหลานมีโอกาสได้ไปศึกษาต่างประเทศ เมื่อเรียนจบและไปสัมภาษณ์งานแล้วนั่นเอง ถึงได้รู้ว่าทักษะภาษาจีนเป็นสิ่งสำคัญและคนที่รู้ภาษาจีนกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด (หยิ่งราก ผาโกไบ, 2551)

ในขณะที่การศึกษาเรื่องอนาคตภาษาจีนในประเทศไทย กรณีศึกษาจากคนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราช (พิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์, 2546, น. 425-431) พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นอายุ 15-25 ปี มีระดับความรู้และทักษะการใช้ภาษาจีนอยู่ในระดับต่ำที่สุดหากเทียบกับคนไทยเชื้อสายจีนที่มีช่วงอายุมากกว่า ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นอายุ 35-45 ปี มีระดับความรู้และการใช้ภาษาจีนอยู่ในระดับสูงที่สุดหากเทียบกับคนไทยเชื้อสายจีนช่วงอายุอื่น แต่คนไทยทั้งสองรุ่นนั้นจะใช้ภาษาไทยในการสื่อสารทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับคนในครอบครัว หรือสื่อสารกับผู้อื่น ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นอายุ 55-65 ปี จะใช้ภาษาไทยในการสื่อสารกับคนในครอบครัว การสื่อสารกับญาติจะใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาจีนพอ ๆ กัน แต่การสื่อสารกับพ่อแม่จะใช้ภาษาจีนเป็นหลัก ส่วนผลการศึกษาด้านทัศนคติพบว่าคนทั้ง 3 รุ่นอายุเห็นคุณค่าของภาษาจีนโดยเฉพาะการนำไปประกอบอาชีพ ซึ่งคนรุ่นอายุ 15-25 ปี และ 35-45 ปี มีความเห็นเหมือนกันว่าอยากพัฒนาทักษะการฟังภาษาจีนให้สำคัญเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนทักษะการอ่านการเขียนเน้นรองลงมา ส่วนคนรุ่นอายุ 55-65 ปี เห็นว่าควรจะรู้ทั้งสี่ทักษะให้มากที่สุดอย่างเท่า ๆ กัน อย่างไรก็ตามการคาดการณ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีนในอนาคตอีก 50 ปีข้างหน้า คนทั้ง 3 รุ่น เห็นพ้องกันว่าคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะพูดภาษาจีนได้น้อยลง ซึ่งไปสอดคล้องกับการผลการศึกษาด้านการสืบทอดภาษาจีนของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 184-185) พบว่า การใช้ภาษาจีนในการสื่อสารกับคนในครอบครัวของสมาชิกรุ่นที่ 3 ของบ้าน (คือรุ่นลูก มีทั้งที่แต่งงานกับชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน) ยังคงพูดสื่อสารภาษาจีนได้ แม้บางครั้งจะมีภาษาไทยปนก็ตาม แต่ในรุ่นหลานและเหลนนั้นกลับพบว่าไม่สามารถพูดคุยสื่อสารภาษาจีนได้เลย

ในขณะที่คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์สมัยก่อนจะมีการสื่อสารภาษาจีนกันมากในผู้อาวุโสด้วยกัน ส่วนการเขียนจะใช้ตัวอักษรภาษาจีนแบบเดียวกันทั้งหมด แต่จะออกเสียงกันตามความต่างของสำเนียงภาษา แต่คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นปัจจุบันไม่ได้ใช้ภาษาจีนในการสื่อสารแล้ว แต่จะส่งเสริมให้ลูกหลานได้เรียนภาษาจีนกลางที่เปิดสอนกันตามโรงเรียนมากขึ้น เพื่อเป้าหมายในการประกอบธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ (ณัฐนิชา คงประกอบ, 2560)

(12) ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกตกทอดไว้สืบสกุล

คติของชาวจีนรุ่นก่อนเกี่ยวกับการแต่งงานว่า ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อยนั้น นับว่าในปัจจุบันก็มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก ปฏิเสธ

ไม่ได้ว่าทั้งนโยบายของภาครัฐ และบริบททางสังคมของยุคสมัยทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองไทย ถูกกลืนกลายให้มีความเป็นไทยไปมากแล้ว การยึดมั่นในเรื่องการแต่งงานกับคนเชื้อสายจีนก็เช่นกัน แต่ก็ยังพบว่าในช่วงประมาณ 10 ปีมานี้ยังพบคนไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงแต่งงานกับคนเชื้อสายจีนด้วยกันอยู่ เช่นที่อำเภอหาดใหญ่ ถึงแม้จะมีหลายครอบครัวที่ถูกหลานแต่งงานกับคนมุสลิม หรือคนไทยพุทธ แต่การแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกันเองนี้ ส่วนมากจะยังผูกติดกับจารีตประเพณีที่พ่อแม่จะเป็นผู้เลือกคู่ครองให้ลูก โดยดูตามความเหมาะสม เช่น คนที่จะแต่งงานเข้ามาเป็นคนแซ่ใด สายตระกูลใด ฐานะครอบครัวเป็นอย่างไร (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 144) ซึ่งตรงกับคำจีนที่กล่าวว่า “门当户对” หมายถึงคู่ครองที่บ้านทั้งสองเหมาะสมกันและฐานะเท่าเทียมกัน (MGR Online, 2561)

(13) มีความมานะอดทน สู้ชีวิต

คุณสมบัติอย่างหนึ่งของชาวจีนที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มาก คือ ความขยัน มานะ อดทน ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกยกย่องว่ามีติดตัวอยู่กับชาวจีนมาตั้งแต่อดีต จนกระทั่งเมื่ออพยพย้ายถิ่นมาตั้งหลักแหล่งในดินแดนไทย ก็ยังนำเอาคุณสมบัติเหล่านี้ติดตัวมาด้วย โดยใช้ในการประกอบอาชีพจากตอนแรกมักเป็นงานแรงงาน หรือการทำเกษตรกรรม จนกระทั่งค่อยอดช่องทางทำมาหากินด้วยการประกอบธุรกิจ (Qingya Li, 2561, น. 101-102)

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่าเป็นยุคทองแห่งการค้าที่เปิดโอกาสให้คนจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณหัวเมืองชายทะเลอ่าวไทยและในกรุงเทพฯ ในระยะแรกคนจีนอพยพเข้ามามักประกอบอาชีพใช้แรงงาน เช่น กรรมกรแบกหาม สามล้อรับจ้าง ในขณะที่คนไทยนิยมประกอบอาชีพราชการและเกษตรกรรมมากกว่า งานที่ใช้แรงงานจึงต้องอาศัยการจ้างคนจีนเหล่านี้ แต่ด้วยความที่คนจีนมีลักษณะนิสัยขยันขันแข็ง อดทน รู้จักประหยัด ประกอบกับมีความสามารถด้านการค้าขาย เมื่อมีช่องทางทำการค้าทำให้กลุ่มคนจีนเปลี่ยนมายึดอาชีพค้าขายแทนเมื่อชาวจีนกลุ่มนี้สามารถตั้งตัวได้ จึงได้ส่งเงินกลับไปยังประเทศจีนเพื่อให้ภรรยาและลูกเดินทางมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยกัน ชาวจีนในกลุ่มนี้หลายคนสามารถขยับขยายกิจการจนกลายมาเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ของประเทศไทยในเวลาต่อมา (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น.10) และคุณสมบัติเหล่านี้ยังคงพบเห็นได้มากผ่านตัวละครในนวนิยายหลายเรื่องที่กล่าวถึงคนไทยเชื้อสายจีน คล้ายกับเสียงในลวดลายมังกรที่ตั้งตัวมาจากการไม่มีที่ดินและเงินทอง จึงต้องดิ้นรนหาหนทางเพื่อ

เลี้ยงตัวให้อยู่รอด ยอมทำทุกอาชีพที่สุจริตเพื่อหาเงินมาดูแลตัวเองและครอบครัว หรือในเรื่องดองดอก
เหมยที่ตัวละครประกอบอาชีพค้าขายก็แสดงให้เห็นว่าต้องอาศัยความขยัน อดทน และใช้เวลาในการ
ทำงานที่ยาวนาน เมื่อประกอบกับการมีนิสัยประหยัดของคนไทยเชื้อสายจีนด้วย จึงสามารถสะสมเงิน
จนขยายธุรกิจให้เติบโตได้ (จริงใจ, 2556)

ในปัจจุบันมีเจ้าของธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนคนหนึ่งที่ยึดถือวิถีการดำเนิน
ชีวิตของคนจีนในเรื่องของความอดทนและความมุ่งมั่นเป็นหลัก โดยสั่งสอนลูกหลานว่า “คนเราต้อง
พึ่งพาตัวเองให้มากที่สุดก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น ... ต้องยืนด้วยลำแข้งของตัวเองให้ได้ ... คนจีนถ้ารวย
แล้วรวยเลย แต่ถ้าจนก็จะจนมาก ทำไมคนจีนถึงรวยเพราะเขากระเสือกกระสนที่จะเอาตัวรอดให้ได้
เขามีความมานะ อดทน และมุ่งมั่น” ในขณะที่เจ้าของกิจการอีกคนหนึ่งที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการ
นำเข้าแท่นพิมพ์ กล่าวว่า “แบบอย่างแรกคือความขยันที่ซึมซับมาจากคนจีนในละแวกบ้าน ... เพราะ
ถึงเขาจะมีลูกหลานหลายคนแต่ด้วยความขยันก็สามารถเลี้ยงลูกหลานให้อยู่อย่างสุขสบายได้ ตัวเอง
จึงได้ข้อคิดว่า คนเราหากขยัน อย่างไม่มีการมีวันอดตาย” (คมชัดลึก, 2556)

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่า ความขยัน มานะ อดทน เป็นคุณสมบัติโดดเด่น
ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ส่งต่อไปสู่รุ่นต่อไปได้อย่างเหนียวแน่น แม้ว่าลูกหลานในปัจจุบันจะไม่ได้
เข้มงวดในการคงอัตลักษณ์ความเป็นจีนเหมือนคนรุ่นบรรพบุรุษก็ตาม (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น.
13)

(14) ยึดถือหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต

ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่สำคัญกับชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นคนเชื้อชาติใด ๆ
ก็ต้องอาศัยความกตัญญูเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตทั้งสิ้น คนจีนโบราณจะให้ความสำคัญต่อความ
กตัญญูเป็นอย่างมากในฐานะที่เป็นหนึ่งในธรรมะแปดประการตามหลักคำสอนของขงจื๊อที่สะท้อน
ผ่านการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์อันเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว โดยเน้นย้ำถึง
ความสัมพันธ์ที่ว่า บุตรต้องเคารพบิดามารดา ภรรยาต้องเคารพสามี พี่และน้องต้องมีความรัก นับถือ
และเมตตากรูณาต่อกัน ด้วยรูปแบบของคุณธรรมเช่นนี้นับว่าเป็น “อำนาจอ่อน” (Soft power) ที่
มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้คนในการสร้างสังคมจีนมาตั้งแต่อดีต กระทั่งปัจจุบันนี้ที่
มี “สถาบันขงจื๊อ” เป็นตัวแทนของ “ความเป็นจีน” ที่ช่วยแพร่กระจายวัฒนธรรมจีนผ่านการเรียน
การสอนภาษาจีนไปยังประเทศต่าง ๆ (Bodinberg, 2563, มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย,
2563)

สำหรับคนจีนในเมืองไทย ตลอดจนคนไทยเชื้อสายจีนที่นอกจากจะได้รับแนวความคิดเรื่องความกตัญญูของขงจื้อต่อมาจากบรรพบุรุษให้รู้จักเช่นสรวงบุชาต่อ ฟา ดิน ลม แม่น้ำ ภูเขา อันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติแล้ว เหนือสิ่งอื่นใดยังพึงต้องแสดงความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษด้วยในฐานะที่ท่านเป็นผู้อาวุโสในบ้าน (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2563) ตามคำสอนของขงจื้อที่กล่าวว่า “จงปรนนิบัติบิดามารดาเป็นกิจวัตรในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ เมื่อท่านสิ้นบุญก็จงฝังศพท่านถูกต้องตามพิธีและเช่นไหว้ท่านตามธรรมเนียม” นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมข้ออื่น ๆ ของขงจื้อที่ปลูกฝังให้ปฏิบัติต่อกันในระดับครอบครัวและสังคม เช่น ความจงรักภักดี ความมีสำนึก การรักษาวินัย ความสุจริตตามธรรมเนียมของคลองธรรม ความไม่โลภ และความละเอียดรอบคอบด้วย (นพพล จันทระกระจ่างแจ้ง, 2563, น. 77) วัฒนธรรมประเพณีจีนส่วนใหญ่จึงมักจะแสดงออกบนรากฐานของความกตัญญูตามหลักของขงจื้อทั้งสิ้น เพราะถือเป็นอัตลักษณ์ของการเป็นคนดีตามแบบอย่างของผู้ที่พึงประสงค์ตามวัฒนธรรมจีน (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 13) การอวยพรลูกหลานด้วยคำว่า “กตัญญู” จึงเป็นคำอวยพรที่เชื่อว่าจะนำพาชีวิตให้โชคดีรุ่งเรือง คนจีนผู้ยึดมั่นในคุณธรรมข้อนี้จึงประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการงาน ดังที่ปรากฏกับเจ้าสัวหลายคนในเมืองไทยที่เริ่มต้นประกอบธุรกิจเล็ก ๆ และต่อมาพัฒนาจนเป็นธุรกิจขนาดใหญ่โตเป็นที่นับหน้าถือตาของสังคมในปัจจุบันอีกด้วย

(15) ท่องเที่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน

ชาวจีนให้ความสำคัญในเรื่องครอบครัวมาก เพราะถือว่าครอบครัวเป็นรากฐานของสังคม ชาวจีนจึงพยายามสร้างครอบครัวให้เป็นปึกแผ่นและเป็นครอบครัวใหญ่ (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2563) การให้ความสำคัญกับครอบครัวนี้ ส่วนหนึ่งสะท้อนผ่านการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกับครอบครัวในวันสำคัญ อย่างการท่องเที่ยวตามวาระและโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันตรุษจีน คนไทยเชื้อสายจีนจะถือเอาเทศกาลตรุษจีนเป็นวันรวมญาติพี่น้องเพื่อจะได้ร่วมกันแสดงความกตัญญูและระลึกถึงบรรพบุรุษ นอกจากจะร่วมกันประกอบพิธีกรรมแล้วส่วนมากจะมีการจัดทริปไปเที่ยวหรือไปทำบุญนอกบ้านกัน หลายครอบครัวพากันไปไหว้ญาติผู้ใหญ่และไปเที่ยวหาความสำราญตลอดช่วงเวลา 3 วันของเทศกาล ก่อนที่จะกลับมาทำงานกันเหมือนเดิมต่อไป (เกษม ปราณีธยาชัย, 2544, น. 48, blahblahboong, 2561) ซึ่งตรงกับประสบการณ์วัยเด็กของผู้วิจัยเองที่จำได้ว่า เมื่อถึงวันตรุษจีนที่ไร เพื่อนหลายคนที่มีเชื้อสายจีนมักจะถือเอาเป็นวันหยุด

เนื่องจากว่าพอเสร็จจากการไหว้เจ้าและไหว้บรรพบุรุษแล้ว ก็จะไปเที่ยวกับครอบครัว ตรุษจีนบางปีก็อาจจะรวมกลุ่มกับเพื่อนบ้านต่างแซ่ต่างตระกูลจัดทัวร์กันเป็นกรุ๊ปขนาดใหญ่ก็มี

นอกเหนือจากไปเที่ยวกับญาติพี่น้องในวันเทศกาลแล้ว คนไทยเชื้อสายจีนบางครอบครัวอาจใช้วันหยุดยาวในช่วงเทศกาลอื่น ๆ ไปเที่ยวกัน นี่จึงเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของคนไทยเชื้อสายจีนที่แสดงถึงความสมัคสมานสามัคคีในหมู่ญาติพี่น้อง ผ่านการประกอบพิธีกรรมและช่วงวันหยุดตามเทศกาล แม้ในปัจจุบันไม่ค่อยมีการรวมกลุ่มไปเที่ยวแบบนี้แล้ว เพราะบางทีลูกหลานอาจประกอบอาชีพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการหยุดยาวหลาย ๆ วัน หรือทำงานในบริษัทที่ไม่ได้มีเจ้านายเป็นคนไทยเชื้อสายจีน หรือเด็กเล็กก็ต้องไปโรงเรียนในขณะที่พ่อแม่ทำการค้าขาย

(16) ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน

วันตรุษจีนถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่จีน และเป็นเทศกาลแห่งความสุขของคนไทยเชื้อสายจีนทุกรุ่น เพราะเป็นโอกาสที่จะได้มีการรวมตัวกันของลูกหลานไปเยี่ยมญาติผู้ใหญ่ และร่วมไหว้บรรพบุรุษ ผู้ใหญ่ก็ถือธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน ด้วยความเชื่อที่ว่า “ยิ่งให้มากก็ยิ่งได้มาก” ส่วนลูกหลานก็ได้ร่วมกับญาติพี่น้องรับประทานอาหารพิเศษและขนมหลายอย่างที่หาได้เฉพาะในเทศกาลร่วมกัน (blablahboong, 2561)

หากจะกล่าวถึงเทศกาลตรุษจีนในประเทศไทย คงไม่มีพื้นที่ใดที่จะมีบรรยากาศคึกคัก แสดงออกถึงความร่วมแรงร่วมใจ และความภาคภูมิใจของลูกหลานชาวจีนได้มากไปกว่าเทศกาลตรุษจีนในพื้นที่ย่านเยาวราช กรุงเทพมหานคร และอำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์แล้ว

การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชพบว่าเทศกาลตรุษจีน ยังเป็น 1 ใน 8 เทศกาลจีนที่ยังคงมีความสำคัญยิ่งต่อคนไทยเชื้อสายจีน ทุกชั้นตอนที่อยู่ในเทศกาลนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านพิธีกรรมหรือข้อปฏิบัติ ล้วนแล้วแต่เป็นการขัดเกลาทางสังคมให้แก่ลูกหลานให้รู้จักการกตัญญูต่อบรรพบุรุษทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นจัดเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อกราบไหว้เทพเจ้า เช่น ไหว้บรรพบุรุษ มีการหยุดงานหรือหยุดค้าขาย และให้ความสำคัญกับสีแดงที่เป็นสิริมงคล และมีการรวมตัวกันระหว่างญาติพี่น้องเพื่อรับประทานอาหารร่วมกัน (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 149) หลักปฏิบัติในเทศกาลนี้ ผู้ใหญ่จะใช้วิธีการเล่า อธิบาย และทำให้ดูเป็นตัวอย่างแก่ลูกหลานเพื่อให้รู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 323)

ในขณะที่ประเพณีตรุษจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครสวรรค์ ก็ถือเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงมากที่สุดของจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยจีนที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมานาน การจัดงานรื่นเริงและงานพิธีกรรมต้องอาศัยส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ตั้งแต่ระบบการจัดการบริหาร และการรวมกลุ่มขององค์กรและร้านค้าต่าง ๆ มาร่วมกันทำงานเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน นับว่าเป็นเทศกาลที่แสดงถึงความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อย่างแท้จริง (ณัฐนิชา คงประกอบ, 2560)

การศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดประเพณีตรุษจีนของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ชาวจีนรุ่นพ่อแม่ในปัจจุบันยังมีความรู้ความเข้าใจถึงความหมายของวันตรุษจีนว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่จีน รู้ว่าสิ่งใดคือของไหว้ที่ใช้ในเทศกาล และรู้ว่าข้อควรปฏิบัติในวันตรุษจีนมีสิ่งใดบ้าง ตั้งแต่การทำความสะอาดบ้าน ไหว้บรรพบุรุษ ใส่เสื้อผ้าสีสดใส การแจกอั่งเปา ไหว้ผีไร้ญาติ ไหว้ผู้อาวุโส เป็นต้น ส่วนลูกหลานจีนคิดเป็นร้อยละ 80 ที่รู้และเข้าใจธรรมเนียมการปฏิบัติในวันตรุษจีนเป็นอย่างดี ส่วนบางครอบครัวที่ลูกหลานไม่ต้องการจะสืบทอดเทศกาลนี้ได้ให้เหตุผลว่าลูกหลานส่วนมากกลายเป็นคนไทยแล้ว จึงไม่รู้สึกว่าเป็นคนจีน ไม่รู้ขนบธรรมเนียมจีน ทำให้เห็นว่าการจัดงานเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าความสามารถที่จะจัดได้ และหากต้องการทราบข้อมูลเมื่อใดก็สามารถหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตได้ ประกอบกับเดี๋ยวนี้สามารถหาซื้อของไหว้ได้ผ่านร้านสะดวกซื้อ (ไทยโพสต์, 2564) ส่วนสาเหตุอื่น ๆ ได้แก่ วันไหว้ไม่ตรงกับวันหยุด ลูกหลานจึงไปเรียนหนังสือหรือไปทำงาน (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 188, 201)

(17) ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี

เทศกาลสารทจีนในไทยถือเป็นวันทำบุญครึ่งปีของชาวจีน จะจัดพิธีกรรมเช่นไหว้เพียงวันเดียว โดยตอนเช้าไหว้เจ้า ตอนสายไหว้บรรพบุรุษ และตอนบ่ายไหว้ผีไม่มีญาติ ซึ่งกิจกรรมช่วงบ่ายนี้เองถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญของเทศกาลนี้ เพราะคนจีนถือว่าการเช่นไหว้ผีไม่มีญาติเป็นเรื่องจำเป็นจะทำให้เพื่อนพ้องชาวจีนที่มามีชีวิตอยู่ในเมืองไทยโดยไร้ญาติพี่น้อง ได้มีโอกาสกินของเช่นไหว้เหมือนกับบรรพบุรุษของครอบครัวที่มีลูกหลาน หากครอบครัวใดทำขนมอาหารสำหรับเช่นไหว้มาก ยังสามารถแจกจ่ายแบ่งปันให้กับพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ได้กินด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีพิธีแจกทานแก่คนยากไร้ (คำไทยเรียกว่า “ทิ้งกระจาด”) เทศกาลนี้จึงเป็นเทศกาลแห่งความเอื้ออาทรต่อเพื่อนร่วมชาติพันธุ์อย่างแท้จริง (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 390-391)

ในปัจจุบันยังพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชยังคงจัดเทศกาลสารทจีนซึ่งเป็นหนึ่งในเทศกาลสำคัญที่ยังคงถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดกันมาต่อเนื่องไม่ขาด โดยถือเอาความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเป็นที่ตั้งสืบมา (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 330) ผลสำรวจจากชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามเกี่ยวกับการสืบทอดเทศกาลนี้ ส่วนใหญ่รู้จักและเข้าใจความสำคัญของเทศกาลนี้ว่าเป็นวันทำบุญครั้งปีของชาวจีน โดยมีความเชื่อว่า ในวันนี้วิญญาณที่อยู่ในนรกภูมิจะออกมาขอส่วนบุญในโลกมนุษย์ ชาวจีนจะทำพิธีทั้งกระเจาดเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่วิญญาณผู้หิวโหย แนวน้อมในการสืบทอดเทศกาลนี้ยังพบว่าลูกหลานส่วนมากต้องการจะสืบทอดต่อกับบรรพบุรุษ มีเพียงส่วนน้อยที่จะไม่ได้สืบทอด โดยสาเหตุเกิดจากเทศกาลนี้ไม่ตรงกับวันหยุดราชการ และช่วงประกอบพิธีกรรมลูกหลานไม่ได้อยู่บ้านนั่นเอง (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 190, 202)

(18) ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)

ชิงเม้งถือเป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่งของคนไทยเชื้อสายจีนที่จะได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ลูกหลานที่แยกย้ายกันไปทำงานต่างถิ่นจะได้กลับมารวมตัวกันเพื่อไปไหว้สุสานของบรรพชนอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา

สมัยก่อนคนไทยเชื้อสายจีนจะนิยมไปไหว้ชิงเม้งกันที่สุสานในช่วงวันที่ 4-5 เมษายนของทุกปีตามปฏิทินจีน แต่ส่วนมากสุสานของบรรพบุรุษมักจะตั้งอยู่นอกเมืองหรือไม่ก็ต่างจังหวัด ทำให้ในปัจจุบันหากวันชิงเม้งตรงกับวันธรรมดา ลูกหลานที่ไม่ค่อยมีเวลาหรือไม่สะดวกก็จะเลือกไปไหว้สุสานในวันเสาร์-อาทิตย์ ในช่วงก่อนหรือหลังวันชิงเม้ง 15 วันแทน (J. Mashare, 2564)

จากผลการศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ทั้งในรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกยังคงสืบทอดปฏิบัติตามธรรมเนียมในเทศกาลนี้อย่างเคร่งครัด จนนับได้ว่าเทศกาลนี้เป็นเทศกาลสำคัญของคนในย่านเยาวราช รองลงมาจากตรุษจีนและสารทจีน ส่วนการสืบทอดประเพณีนี้ไปยังรุ่นลูกหลาน ส่วนมากผู้ใหญ่ใช้วิธีปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้ลูกหลานจดจำและนำไปปฏิบัติตาม (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331)

สำหรับการสืบทอดเทศกาลนี้ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่าชาวจีนทั้งรุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก และรุ่นหลานให้ความสำคัญกับเทศกาลนี้มากที่สุดเทศกาลหนึ่ง เมื่อ

ถึงวันเทศกาลจะมีการรวมตัวกันทั้งครอบครัวเพื่อไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ทั้งสมาชิกที่ยังอยู่ด้วยกันในบ้านและสมาชิกที่แยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่ ในความคิดเห็นของลูกหลานเองก็มองว่าตัวเราควรไปแสดงความเคารพบรรพบุรุษเพื่อความกตัญญู และเพื่อจะได้ให้บรรพบุรุษปกป้องคุ้มครอง ในขณะที่คนรุ่นพ่อแม่ก็ได้ปลูกฝังเกี่ยวกับประเพณีนี้ให้ลูกหลาน เพื่อที่พวกเขาในรุ่นต่อ ๆ ไปจะสามารถสืบทอดไว้ได้ แต่ก็มีบางครอบครัวที่มีแนวโน้มว่าลูกหลานจะไม่ได้สืบทอดเทศกาลนี้ โดยมีเหตุผลว่า ตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในเทศกาลอย่างแท้จริง เนื่องจากต้องดูแลกิจการร้านค้า คนที่มีส่วนร่วมกับเทศกาลจริง ๆ จึงเป็นผู้ใหญ่มากกว่าทั้งในเรื่องการเดินทางไปไหว้ การประกอบพิธี และการไปจ่ายตลาดซื้อของ ส่วนรุ่นหลานที่ประกอบอาชีพนักธุรกิจก็อาจจะไม่ได้สืบทอดเทศกาลนี้ต่อเช่นกัน (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 190, 202)

ส่วนรูปแบบเทศกาลเซิ้งม้งที่จังหวัดชลบุรีช่วงก่อนหน้านี้ ประมาณ 6-7 ปี ได้เกิดธุรกิจให้เช่าเต็นท์ทางให้หลุมศพในวันเซิ้งม้ง ได้รับเสียงตอบรับจากลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนที่มาใช้บริการอย่างล้นหลาม ผู้ประกอบการมีรายได้ในการให้เช่าเต็นท์ต่อวันประมาณหลักหมื่นบาทเลยทีเดียว แต่เมื่อปีที่ผ่านมาเกิดสถานการณ์โรคโควิด - 19 ทำให้ธุรกิจได้รับผลกระทบ ในส่วนของเต็นท์เช่างานเซิ้งม้งปีนี้จึงมีคนเช่าเบาบางลงมาก ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจไม่ค่อยดี และคนไม่ค่อยเดินทางมาไหว้ (J. Mashare, 2564)

(19) ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล

เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นเทศกาลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการแปรเปลี่ยนตามฤดูกาล ชาวจีนสมัยก่อนส่วนมากจะยึดการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ และสอดคล้องกับฤดูกาล ดังนั้นจึงเกิดการเช่่นสรวงบูชาฟ้า ดิน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ฯลฯ ตามมา

การศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช พบว่ายังคงมีคนไทยเชื้อสายจีนเป็นส่วนน้อยที่ไหว้พระจันทร์ในเทศกาลนี้ สาเหตุหลักของคนกลุ่มที่ยังปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีนี้คือ ยังคงอยากอนุรักษ์เทศกาลนี้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331) ในขณะที่การสืบทอดเทศกาลนี้ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ปัจจุบันเหลือชาวไทยเชื้อสายจีนที่จัดเทศกาลนี้อย่างเต็มรูปแบบอยู่น้อยมาก ส่วนมากที่ไหว้จะจัดไหว้ภายในบ้านเท่านั้น สาเหตุที่คนสืบทอดเทศกาลนี้น้อยลงก็มีทั้งบรรพบุรุษไม่ได้สืบทอดมา บางคนอาจไม่

ทราบจุดประสงค์ที่แท้จริงของเทศกาล รวมทั้งการมีมนุษย์อวกาศขึ้นไปเหยียบดวงจันทร์ได้แล้วก็กระทบกับความเชื่อและเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนบางกลุ่มตัดสินใจที่จะไม่สืบทอดเทศกาลนี้ แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงพบเห็นได้อยู่บ้างจากการไหว้พระจันทร์ในหลายครอบครัวคือ การเลือกไข่ม่มไหว้พระจันทร์ในการไหว้ภายในบ้าน ส่วนชาวจีนกลุ่มน้อยที่ยังคงจัดเทศกาลนี้นอกจากจะมีขนมไหว้พระจันทร์แล้ว จะมีการตั้งโต๊ะไหว้พระจันทร์นอกบ้านด้วย ใช้กระดาษเงินกระดาษทองที่มีรูปแปดเซียน (โป๊ยเซียน) มีการวางของใช้ของสตรี และมีอาหารที่ยังไม่ได้ปรุง ครอบครัวที่ยังคงปฏิบัติในเทศกาลนี้จะใช้วิธีให้ลูกหลานและญาติพี่น้องมาร่วมพิธีไหว้พระจันทร์ร่วมกัน แต่การฝากฝังให้ลูกหลานสืบทอดปฏิบัติประเพณีนี้ต่อ ยังไม่ปรากฏพบ (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 194-195, 203) ทำให้คาดการณ์ไปได้ว่าการสืบทอดประเพณีนี้ในอนาคตของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามอาจเหลือน้อยลงอีกก็เป็นได้

(20) ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง

เทศกาลไหว้บ๊ะจ่างเท่าที่ผู้วิจัยศึกษามา พบว่ามีอยู่ 2 ที่มา คือ (ถาวร สิกขโกศล, 2557) ที่มาแรกคือเพื่อรำลึกถึงชีวีหวน (屈原) ขุนนางผู้เป็นที่รักของประชาชนที่จบชีวิตของตัวเองด้วยการกระโดดน้ำตาย จากความเสียใจที่ถูกขังแค้นเรศออกจากเมืองด้วยความเข้าใจผิด กับอีกที่มาหนึ่งคือการบูชาเทพเจ้ามังกรของชาวไปเยว่ (百越族) กลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียงทางตอนใต้ ที่เชื่อว่าตนคือลูกหลานของมังกร แม้ว่าทั้งสองที่มาจะเล่าเรื่องราวจุดกำเนิดของเทศกาลนี้แตกต่างกัน แต่ลงท้ายเรื่องเล่าก็จบลงเหมือนกันด้วยการที่ประชาชนตกแต่งเรือเป็นรูปมังกร พร้อมกับนำอาหาร (ขนมบ๊ะจ่าง) ที่ห่อด้วยใบไผ่โยนลงน้ำให้ปลากินเพื่อแสดงความรำลึกถึงชีวีหวนและเทพเจ้ามังกร (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

กรรมวิธีการทำขนมบ๊ะจ่างในสังคมไทยปัจจุบัน นับว่ามีการปรับเปลี่ยนกรรมวิธีการผลิตไปหลากหลายรูปแบบ จากที่เมื่อก่อนจะใช้ข้าวเหนียวใส่เครื่องจำพวกเนื้อสัตว์เห็ดหอม ไข่แดงเค็ม ห่อด้วยใบไผ่ ทำเป็นทรงพีระมิดแล้วนำไปต้ม แต่สมัยนี้ใช้ทั้งวัตถุดิบที่หลากหลายและปรับปรุงรสชาติให้มากขึ้นกว่าเดิม (จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานุช, 2563, น. 110) ในชุมชนบางแห่ง โดยเฉพาะชุมชนที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ ขนมบ๊ะจ่างยังเป็นอาหารที่สามารถหากินได้ในทุกโอกาส ไม่ใช่เฉพาะแต่ในเทศกาลเท่านั้น

ปัจจุบันนี้การแสดงออกต่อเทศกาลนี้ของชาวไทยเชื้อสายจีนจะมีมากขึ้นแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ อย่างในพื้นที่เยาวราช เทศกาลไหว้ขนมบ๊ะจ่างยังจัดเป็นเทศกาลที่

ยังคงโดดเด่นและมีสีสันอยู่ (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 332) ในขณะที่การสืบทอดเทศกาลนี้ของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า คนรุ่นลูกหลานในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของเทศกาล จึงไม่มีการสืบทอด มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าใจว่าเทศกาลนี้จัดขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึงความซื่อสัตย์ของชีวีหยวน โดยมีสัญลักษณ์ของการไหว้คือ ขนมบ๊ะจ่าง และก๊วยจ่าง ส่วนความมุ่งหมายในการให้ลูกหลานสืบทอดเทศกาลนั้น มีครอบครัวเพียงส่วนน้อยที่ลูกหลานจะสืบทอดต่อกับบรรพบุรุษ และสาเหตุของการไม่สืบทอดเทศกาลนี้คือ ช่วงเวลาที่จัดมักเป็นวันธรรมดา ซึ่งลูกหลานไม่ได้อยู่บ้าน เนื่องจากไปโรงเรียน และพ่อแม่เองก็ไม่ได้บอกเล่าความสำคัญของเทศกาลให้แก่ลูกหลาน (เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 192, 203)

(21) ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย

เทศกาลไหว้ขนมบัวลอย เป็นเทศกาลไหว้ขอบคุณเจ้าที่ในบ้าน ที่คุ้มครองดูแลผู้คนในบ้านมาตลอดทั้งปี โดยมีของไหว้ที่เป็นสัญลักษณ์คือ ขนมบัวลอยแดงดั่งใจ (冬至) ทำจากแป้งข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนกลม ๆ ขนาดเล็ก ต้มในน้ำเดือด แล้วใส่กะทิผสมน้ำเชื่อม นิยมทำเพื่อใช้เซ่นไหว้และรับประทานในพิธีมงคล ทรงกลมของขนมบัวลอยจึงสื่อถึงความรักใคร่กลมเกลียวได้ด้วย (จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานุช, 2563, น. 110, 115, 121)

ในปัจจุบันการทำขนมบัวลอยของคนไทยเชื้อสายจีนจะมีการปรับตัวดูดีขึ้น โดยเลือกสิ่งที่ทำได้ง่ายและเหมาะกับรสนิยมของผู้คนมากขึ้น เช่น จากเดิมที่นิยมทำน้ำใสก็จะใส่น้ำกะทิเพิ่มเติมลงไป ใส่เผือก ฟักทอง หรือมันบดลงในแป้งมัน และใช้ส่วนผสมอาหารหลายสิ่งจนเกิดเป็นบัวลอยสีรุ้งก็มี (จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานุช, 2563, น. 110, 115, 121)

ภัทรกร สุวรรณจินดา (2559, น. 330) กล่าวว่า ถึงแม้เทศกาลไหว้บัวลอยจะยังคงเป็นหนึ่งในเทศกาลของชาวจีนในสังคมไทยที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน แต่ความนิยมในการถือปฏิบัตินับว่าซบเซาลง ไม่ได้แพร่หลายเหมือนเมื่อก่อนแล้ว

(22) จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด

เทศกาลจีนในไทยปัจจุบันมี 8 เทศกาล คือ ตรุษจีน หยวนเซียว เซ็งเม้ง (ชิงหมิง) ตวนอู่ (ขนมจ่าง) สารทจีน ไหว้พระจันทร์ กินเจ และดั่งใจ ในแปดเทศกาลนี้จะมีตรุษจีน สารทจีน เซ็งเม้ง และเทศกาลไหว้ขนมบ๊ะจ่าง ที่ยังคงมีความคึกคักของเทศกาลอยู่ ส่วนเทศกาลอื่นซบเซาลงตามกาลเวลา นอกเหนือจากนี้ยังมีเทศกาลที่เกี่ยวกับเทพเจ้าโดยเฉพาะ เช่น วันประสูติ

เจ้าแม่กวนอิม วันเกิดเทพเจ้ากวนอู รูปแบบในเทศกาลเหล่านี้นอกจากจะแฝงข้อคิด คติสอนใจ และมีข้อปฏิบัติประจำเทศกาลอยู่แล้ว แต่ในทางพิธีกรรมส่วนมากก็ยังคงเน้นการเซ่นไหว้เป็นหลัก (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 46)

รูปแบบของการเซ่นไหว้ของเทศกาลจีน เมื่อถูกส่งผ่านจากชาวจีนโพ้นทะเลมายังที่เมืองไทยและผ่านการถ่ายทอดมายังรุ่นสู่รุ่นแล้ว เป็นธรรมดาที่ข้อปฏิบัติบางอย่างจะถูกปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม อย่างเช่นเรื่องการไหว้เจ้าในเทศกาลสารทจีน ที่เมืองจีนจะไม่ใช้ขนมเซ่ง แต่คนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันนิยมใช้ไหว้สารทจีนด้วย (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 46) จนลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันยึดถือว่าขนมเซ่ง (และขนมเทียน) เป็นของไหว้สำคัญในเทศกาลสารทจีนไปแล้ว ข้อมูลนี้อาจจะแสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมการไหว้เจ้าที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ขึ้นอยู่กับความสะดวก เหมาะสม และความนิยมที่เปลี่ยนแปลง

ความแตกต่างกันในธรรมเนียมปฏิบัติเช่นนี้ หากจะมองว่าเป็นการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยเพียงอย่างเดียวก็อาจจะไม่ถูกต้องนัก เพราะในทางปฏิบัติจะต้องขึ้นอยู่กับ การสืบทอดของลูกหลานด้วย หากไม่ปฏิบัติจะทำให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเทศกาลเสื่อมถอยลงไปได้เช่นกัน ดังที่ทุกวันนี้คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นหลังไม่ทราบที่มาและจุดประสงค์ของการไหว้เจ้า การจัดของไหว้เจ้าให้ถูกต้องตามธรรมเนียมแบบอย่างบรรพบุรุษจึงไม่สามารถทำได้ บางครอบครัวพลั้งบรรพบุรุษตั้งแต่ยุคอาภัพมาแล้ว ลูกหลานรุ่นต่อมาไม่สามารถจัดของไหว้เจ้าได้อย่างถูกต้องครบถ้วน จึงทำให้ธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้พลอยเลือนหายไปด้วย

ปัจจัยที่ทำให้การสืบทอดความเป็นจีนของลูกหลานจีนถดถอยลงนั้น มีการศึกษาจากเรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2558, น. 201-205, 212) กล่าวไว้ว่า อาจเกิดจากการส่งต่อข้อมูลความรู้ไม่ครบถ้วนทำให้ลูกหลานจีนขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ทั้งในด้านความหมาย สัญลักษณ์ และพิธีกรรม ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดทั้งในลักษณะที่ได้ความรู้ไม่สมบูรณ์หรือสืบทอดโดยการตีความข้อมูลที่ได้รับมาแตกต่างไปจากเดิม อีกสาเหตุคือการกลืนกลาย (เป็นไทย) ของรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกหลาน ทำให้ลูกหลานส่วนหนึ่งเปลี่ยนจากความเป็นจีนมาสู่ความเป็นไทยโดยสมบูรณ์ นอกเหนือจากนี้อาจมีเรื่องของความเชื่อและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปในคนแต่ละยุคสมัย รวมถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ข้อจำกัดทางด้านการงาน การเงิน ทำให้บางครอบครัวต้องยอมที่จะไม่จัดเทศกาลบางอย่างไป

(23) เฝาระดาเงินกระดาทอง รวมถึงเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ

ข้าวของที่ใช้ในเทศกาลต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนนอกเหนือจากอาหาร ขนม และผลไม้ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมแล้ว ในความเป็นจริงยังมีสิ่งที่เรียกว่า “กระดาเงินกระดาทอง” ด้วย ชาวไทยเชื้อสายจีนถือกันว่ากระดาเงินกระดาทองเป็นสิ่งของจำเป็นที่ใช้สำหรับ เช่นไหว้ให้แก่บรรพบุรุษ การเฝาระดาเงินกระดาทองจึงเสมือนกับการส่งเงินทองไปให้บรรพบุรุษ ได้ใช้ในปรโลกนั่นเอง

กระดาเงินกระดาทองที่ใช้กันในประเพณีต่าง ๆ ของจีนมีอยู่หลากหลาย รูปแบบ แต่ละแบบมีความหมายแตกต่างกันไป ได้แก่ เทียงเถ่าจี ใช้สำหรับไหว้เทพเพื่อขอโชคลาภ หรือขอให้เทพเจ้าคุ้มครอง กิมเต้า เป็นตัวแทนของความร่ำรวย เต้าบ้อเพ้า เป็นเครื่องทรงสำหรับ สวมใส่ของเทพเจ้า กิมจ้าว คือกระดาเงินกระดาทองที่นิยมพับเป็นรูปพาน เป็นตัวแทนของความ เจริญรุ่งเรือง กิมฮวย ใช้ตกแต่งกระดาธูป ตัวกิม สำหรับพับเป็นรูปกระทง กิมเตี้ยว คือทองแท่ง จำลอง อ่วงแซจิว ลักษณะคล้ายผ้ายันตร์ เป็นใบเบิกทางให้บรรพบุรุษได้ไปเกิดในแดนสุขาวดี (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 73-84)

จากข้อมูลของปี พ.ศ. 2550 สะท้อนให้เห็นว่า กระดาเงินกระดาทองนี้ถือเป็นสิ่งของที่ “จำเป็น” ต่อการใช้ประกอบพิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในเทศกาลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะตรุษจีน สารทจีน และเซ็งเม้ง จนนำมาซึ่งกระทั่งธุรกิจการขายกระดาเงินกระดาทองนี้สามารถทำเงินรายได้อย่างมหาศาลให้แก่ผู้ประกอบการ จนกระทั่งในประเทศไทยมี ผู้ผลิตกระดาไหว้เจ้าเพื่อส่งออกขายยังต่างประเทศได้ด้วย (MGR Online, 2550)

แม้ว่าการเฝาระดาเงินกระดาทองจะเป็นขั้นตอนที่สำคัญในแทบทุกเทศกาลของจีน ที่จะทำให้ลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษเสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันสามารถพบการนำเสนอข่าวที่ว่า การเฝาระดาเงินกระดาทองเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศได้ โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของฝุ่น PM 2.5 (SistaCafe, 2563, Narumon Boonyanit, 2564) ประกอบกับผลการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ได้ออกมานำเสนอถึงผลกระทบที่เกิดจากการเฝาระดาเงินกระดาทองว่า นอกจากจะส่งผลให้เกิดมลพิษแล้ว ยังอาจเป็นอันตรายต่อมนุษย์ในระดับที่สูงขึ้นอีกด้วย เพราะในกระดามีส่วนผสมของสารตะกั่วอยู่เป็น ปริมาณมาก (Wongsatorn Lertjarad, 2564) จากกระแสข่าวดังกล่าว ได้มีการแนะนำให้ลดปริมาณ การเฝาระดาเงินกระดาทองในช่วงเทศกาลตรุษจีนลง (เด่นออนไลน์, 2562, Prachachat, 2563)

(24) จัดงานกงเต็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต

การแสดงความเคารพนับถือต่อผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ถือเป็นเรื่องสำคัญมากสำหรับชาวจีน เพราะเป็นวิถีปฏิบัติทางศาสนาที่ช่วยประสานชุมชนชาวจีนให้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มได้อย่างเหนียวแน่น ชาวจีนมักเชื่อถือในเรื่องผีสิงเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สะท้อนให้เห็นถึงความกลัวในอำนาจของผู้ล่วงลับ ดังนั้นชาวจีนต้องเซ่นไหว้เพื่อให้วิญญาณของคนตายเกิดความพอใจ และไม่กลับมาทำลายความสงบสุขในชีวิตของลูกหลาน (เกษม ปรานีธยาชัย, 2544, น. 45)

พิธีกงเต็ก เป็นพิธีศพของชาวจีนที่ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่คนตาย เพื่อส่งดวงวิญญาณให้ไปสู่สุรวงสวรรค์ การจัดพิธีศพให้กับบรรพบุรุษของคนจีนนิยมจัดให้ยิ่งใหญ่ เพื่อแสดงถึงความมั่งคั่งของวงศ์ตระกูล และเป็นหน้าตาแก่สังคม (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 23-24) พิธีกงเต็กในประเทศไทยมีอยู่หลายรูปแบบ ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบจะขึ้นอยู่กับชาติพันธุ์ของลูกหลานผู้ล่วงลับซึ่งเป็นเจ้าภาพผู้จัดพิธี แต่เนื่องด้วยในเมืองไทยมีคนไทยเชื้อสายจีนแต่จิวอาศัยอยู่มากที่สุด พิธีกงเต็กในประเทศไทยจึงมักจะจัดตามพิธีแต้จิ๋ว (MGR Online, 2557)

ปัจจุบันพิธีกรรมนี้ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองไทยยังพอจะมีคนสืบทอดอยู่บ้างแต่ก็น้อยลงทุกที แต่พื้นที่ที่พอจะยังคงพบเห็นการประกอบพิธีกรรมนี้ได้อยู่บ้างคือ เยาวราช การประกอบพิธีกรรมนี้ของคนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราชส่วนมากจะเริ่มต้นที่ผู้อาวุโสจะซื้อสุสานไว้สำหรับตนเองตั้งแต่ก่อนที่จะเสียชีวิต และเมื่อเสียชีวิตไปแล้ว จะใช้ระยะเวลาในการจัดงานศพทั้งสิ้น 7 วัน ผู้เป็นบุพการีจะอยู่เป็นเพื่อนศพทุกวัน ส่วนญาติพี่น้อง ลูกหลาน และเพื่อนผู้เสียชีวิตจะมาไว้อาลัยในวันที่ 1-6 พอถึงวันที่ 7 จึงจะมีการทำกงเต็กให้ผู้เสียชีวิต ในเช้าวันนั้นจะนิมนต์พระจีนมาสวดมนต์ เสร็จแล้วญาติพี่น้องจะกล่าวลาศพ และจะพาศพไปยังสุสาน ซึ่งระหว่างทางเดินไปสุสานจะมีการโยนเงินกระดาษเพื่อเป็นการซื้อทาง พอถึงสุสานแล้วจะมีคนรับพาไปไหว้ตู้จู้เอี้ยะ หลังจากนั้นจึงค่อยฝังศพ ขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นการเอารูปถ่ายผู้เสียชีวิตกลับบ้าน จึงเป็นอันเสร็จพิธี (Lin shiya, 2563, น. 36)

ถึงแม้คนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราชจะยังคงพิธีกรรมนี้ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น หากเทียบกับชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่อื่น ๆ แต่ด้วยที่ว่าค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพและการทำกงเต็กก็สูงขึ้น หลายครอบครัวเลยเลือกที่จะจัดพิธีศพแบบไทยมากกว่า ทำให้เห็นได้ว่าคนไทยเชื้อสาย

จีนรุ่นใหม่ก็ไม่ได้ยึดกับวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิมมากนัก เพราะปัจจุบันชนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนก็ถูกกลืนกลายเป็นไทยไปมากแล้วเช่นกัน (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331)

(25) จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส

คำว่าแซยิด (生日) ในภาษาแต้จิ๋วหมายถึงวันเกิด พิธีนี้จึงหมายถึงวันเกิดครบรอบ 60 ปีของผู้ใหญ่ในบ้าน ซึ่งลูกหลานจะร่วมกันจัดงานเลี้ยงฉลองวันเกิดให้ (Lin shiya, 2563, น. 35-36) พิธีแซยิดถือเป็นหนึ่งใน 5 พิธีกรรมในรอบชีวิต ที่คนจีนยังคงยึดถือปฏิบัติกันมาจนทุกวันนี้ แต่เมื่อมาอยู่ในบริบทสังคมไทย ชาวไทยเชื้อสายจีนอาจปรับลดขั้นตอนของพิธีกรรมบางอย่างไป หรือบางพิธีกรรมก็ผสมผสานวัฒนธรรมเข้าไป (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2547, น. 26)

พิธีแซยิดของชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวในย่านเยาวราชนั้นพบว่ายังคงมีจัดอยู่ แต่จะเปลี่ยนแปลงจากอดีตไปบ้างจากปัจจัยทั้งสภาพสังคม นโยบายภาครัฐ การแต่งงาน รวมถึงวิทยาการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม พิธีแซยิดที่จัดขึ้นในเมืองไทย กรณีศึกษาย่านเยาวราชนั้น พบว่ามีความแตกต่างจากประเพณีแซยิดที่เมืองจีนเรื่องช่วงอายุของเจ้าของวันเกิด คนจีน (ที่มณฑลกว่างตุง) จะจัดประเพณีนี้เมื่อญาติผู้ใหญ่อายุ 50 ปี เนื่องจากคนจีนนิยมแต่งงานเร็ว พอถึงอายุ 50 ปี ก็มีลูกหลานจำนวนมากแล้ว ส่วนคนไทยเชื้อสายจีนที่เยาวราชจะจัดงานแซยิดให้ผู้ใหญ่เมื่ออายุ 60 ปี ขั้นตอนในวันงานจะเริ่มจากลูกหลานจะไปทำบุญใส่บาตรที่วัดกันในตอนเช้า เพื่อขอให้พ่อแม่มีสุขภาพแข็งแรง จากนั้นจะพาท่านไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคาร ผู้ที่เป็นเจ้าของวันเกิดจะต้องกินบะหมี่ เพราะเชื่อว่าลักษณะของบะหมี่ที่เป็นเส้นยาว ๆ นั้นสื่อความหมายถึงการมีอายุยืนยาว และกินข้าวห่อ (ลูกห่อ) ที่ถือว่าเป็นอาหารมงคลที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณีแซยิด จากนั้นจะพาท่านไปซื้อเสื้อผ้าใหม่ ๆ (Lin shiya, 2563, น. 35-36) ส่วนการจัดพิธีแซยิดของคนไทยเชื้อสายจีนนอกพื้นที่กรุงเทพฯ ผู้วิจัยพอจะพบการกล่าวถึงจัดงานแซยิดให้กับผู้สูงอายุชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ที่เปิดให้ผู้คนมาเคารพสักการะขอพรศาลหลักเมือง และให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเที่ยวชม นับเป็นงานใหญ่งานหนึ่งของจังหวัดจันทบุรีด้วย (นริศฯ วรคำ และคณะ, 2563)

(26) จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍

ในปัจจุบัน การจัดงานแต่งงานตามพิธีจีนแบบดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายจีนอาจจะพบเห็นได้ไม่มากนักเนื่องจากหลายปัจจัย อีกทั้งการค้นหาข้อมูลของผู้วิจัยก็พบเจอไม่มากนัก แต่ข้อมูลที่ได้มาชิ้นหนึ่งที่พอจะสะท้อนให้เห็นภาพการแต่งงานแบบจีนของคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งน่าจะ

คงความเข้มข้นตามแบบบรรพบุรุษอยู่บ้างก็คือ เรื่องเล่าจากปากคำของผู้อาวุโสในพื้นที่เยาวราชที่กล่าวให้เห็นขั้นตอนแบบคร่าว ๆ ว่า เวลาคู่บ่าวสาวชาวจีน (แต้จิ๋ว) แต่งงานจะต้องเอาดวงของทั้งคู่ไปให้ซินแสดูก่อน ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมเครื่องประดับ ทองคำ ค่าสินสอด และค่าจัดเลี้ยงต่าง ๆ เอาไว้ ส่วนเจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้จำพวกพัดจีนสีแดง กระຈก และกรรไกร เมื่อซินแสดูฤกษ์ดูยามแล้ว พอถึงวันแต่งงาน น้องชายของเจ้าสาวจะถือเสื้อผ้า เงินทอง ไปส่งให้เจ้าสาวที่บ้านเจ้าบ่าว แล้วเจ้าบ่าวจะให้อั่งเปาแก่น้องชายของเจ้าสาว จากนั้นคู่บ่าวสาวจะไหว้ฟ้าดิน ไหว้บรรพบุรุษ และยกน้ำชาให้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ของฝ่ายเจ้าบ่าว เมื่อผ่านไป 3 วัน ทั้งคู่ต้องจะไปเยี่ยมบ้านเจ้าสาว ซึ่งพ่อแม่เจ้าสาวจะเตรียมอั่งเปาไว้ให้ทั้งสองคน ในอดีตผู้หญิงแต้จิ๋วส่วนมากมักจะแต่งงานกับชายที่เป็นแต้จิ๋วด้วยกัน จึงรักษาประเพณีนี้เอาไว้ได้ ถ้าหากว่าผู้หญิงไปแต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ใช่แต้จิ๋ว ก็จะยึดตามประเพณีข้างฝ่ายชาย (Lin shiya, 2563, น. 34)

ปัจจุบันพบว่า การแต่งงานของคนในพื้นที่เยาวราชนั้น มีคนไทยมาแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีนมากขึ้น จึงทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้นตามไปด้วยทั้งในเรื่องรูปแบบและพิธีการ (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331-332) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการแต่งงานของชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย (Ma Guitong, 2561, น. 140) ที่พบว่าในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายจีนมีการแต่งงานกับคนท้องถิ่นที่เป็นคนไทย (ไม่มีเชื้อสายจีน) มากขึ้น เพื่อรักษาสถานภาพหรือการเลื่อนชั้นทางสังคม ทำให้การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แบบจีนมีการผสมผสานวัฒนธรรมไทยเข้าไปมากขึ้นด้วย เช่น การนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของจีน

ทุกวันนี้ พิธีแต่งงานแบบจีนถูกยกระดับให้ดูหรูหรามากขึ้นไปอีกในเชิงธุรกิจ พบเห็นได้จากบริษัทที่รับจัดงานแต่งงาน (Wedding Planner) หลายแห่งมีรูปแบบที่เรียกว่า “พิธีจีนแบบประยุกต์” มาเป็นตัวเลือกให้ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนได้ใช้บริการ ส่วนคุณค่าและความหมายของพิธีจีนแบบดั้งเดิมนั้นจะปรากฏมาน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเคร่งครัดของแต่ละครอบครัว

(27) มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว

การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนนั้น นอกเหนือจากการเคารพบูชาบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ยังมีการเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ อีกในหลายรูปแบบ ทั้งสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ภูเขา สิ่งที่มีคุณูปการในการดำเนินชีวิตให้

อยู่ดีมีสุข เช่น เต่าไฟ บ่อน้ำ ประตู่ ห้องโถง จนกระทั่งนักปราชญ์ชาวจีนในอดีตได้ให้กำเนิดลัทธิเต๋า และขงจื้อขึ้นมา การนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมาอีกมากมายหลายองค์ นอกเหนือจากเทพที่ถูกสถาปนาขึ้นจากธรรมชาติแล้ว ก็ยังมีเทพเจ้าที่อยู่ในรูปร่างของมนุษย์หรือพระโพธิสัตว์อีกด้วย เทพเจ้าบางองค์มีผู้คนเลื่อมใสศรัทธาเป็นอันมาก จนกระทั่งเกิดประเพณีในการบูชาเทพเจ้าองค์นั้น ขึ้นมาโดยเฉพาะก็มี ตัวอย่างของเทพเจ้าที่คนไทยเชื้อสายจีนให้ความศรัทธาเป็นอันมากก็อย่างเช่น เจ้าแม่กวนอิม เทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าเห้งเจีย เป็นต้น การบูชาเทพแต่ละองค์ล้วนแล้วแต่มีหลักการ ข้อปฏิบัติ รวมทั้งเครื่องเซ่นถวายที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันไป แต่ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการบูชาเจ้าแม่กวนอิมที่มากับความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนที่ว่า หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว

ตัวอย่างของการเตรียมของไหว้ในเทศกาลตรุษจีนสำหรับการบูชาเทพเจ้าของคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช โดยทั่วไปพบว่า ส่วนมากจะมีการจัดของไหว้เป็นเนื้อสัตว์จำพวก หมู เป็ด ไก่ ปลา กุ้ง ข้าว ขนม ของหวาน ผลไม้ ขนม น้ำชา แต่ถ้าหากมีการบูชาเจ้าแม่กวนอิมด้วยด้วย ของเซ่นไหว้ทั้งหมดจะต้องเป็นมังสวิรัติน้ำสะอาด (Lin shiya, 2563, น. 37)

ตำนานของเจ้าแม่กวนอิมนั้นอาจมีเรื่องเล่าหลายสำนวนแตกต่างกันไป แต่ที่พบบ่อยคือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “เจ้าหญิงเมี่ยวซ่าน” ที่ชีวิตเฝ้ามองความสงบจึงตัดสินใจออกบวชบำเพ็ญตนเพื่อให้บรรลุเป็นพระโพธิสัตว์ แต่กลับถูกย่องเต้ผู้เป็นบิดาได้กลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่าง ๆ มากมาย สุดท้ายเมื่อผู้เป็นบิดาแก่ชราและตายไป ผลกรรมจากการทำชั่วตอนมีชีวิตอยู่นั้นจึงได้ส่งผลให้กลับมาเกิดเป็นวัว เมื่อเจ้าหญิงซึ่งขณะนั้นบรรลุเป็นพระโพธิสัตว์แล้วได้รู้ดังนั้น จึงไม่บริโภคเนื้อวัวมานับแต่นั้นนั่นเอง (ศรีสิทธิ์ วงศ์วรจรรย์, 2562)

จากที่ผู้วิจัยได้พยายามสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อห้ามดังกล่าวจากประวัติศาสตร์จีนเอง กลับยังไม่พบข้อห้ามเรื่องการรับประทานเนื้อวัวที่ชัดเจนแต่อย่างใด หากจะมีใกล้เคียงก็คือเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานสมัยราชวงศ์ถังที่เล่าว่า ในช่วงนั้นวัวและควายเป็นสัตว์ที่ถูกใช้งานทั้งในการเกษตรกรรมและในทางพิธีกรรมเพื่อประกอบกรเซ่นไหว้บวงสรวงให้แก่จักรพรรดิ รัฐจึงต้องออกกฎหมายควบคุมขึ้นมา เมื่อวัวและควายเป็นสัตว์สำคัญเช่นนี้ ชาวบ้านในทุกพื้นที่ของสังคมจีนจึงรับรู้กันว่าไม่ควรรับประทานเนื้อวัว และยังแพร่ไปยังทุกศาสนาที่คนจีนนับถือไปด้วยโดยปริยาย (มติชนสุดสัปดาห์, 2561)

แม้การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีจีนของคนไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราชนั้นจะถูกมองว่ายังคงรักษาขนบธรรมเนียมแบบดั้งเดิมไว้ได้อย่างเหนียวแน่นก็ตาม แต่ปัจจุบันการรับวัฒนธรรมไทยเข้ามามากตามบริบทสังคม ก็ทำให้ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายจีนอย่างการนับถือเทพเจ้าในศาสนาพุทธแบบมหายานก็ลดน้อยลงไปด้วย แต่หันไปนับถือพุทธแบบนิกายเถรวาทมากขึ้น (ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331) ในขณะที่การศึกษาชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดสมุทรสงครามต่อประเด็นการบูชาเทพเจ้านั้นพบว่า คนรุ่นพ่อแม่ขึ้นไปจะยังคงมีความเชื่อและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าจีนอย่างแน่นแฟ้น ส่วนรุ่นลูกหลานมีปรากฏในบางครอบครัวที่ไม่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า แต่ทั้งนี้คนกลุ่มที่ไม่เชื่อในอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้านั้นก็ไม่ได้ปฏิเสธหรือแสดงท่าทีในการท้าทายอำนาจสิ่งที่มองไม่เห็นแต่อย่างใด (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 185)

(28) มีความเชื่อในปี่ซงตามนักซ์ตร

การศึกษาความเชื่อเรื่องปี่ซงของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี (Yin Saijiao และภารดี มหาจันทร์, 2560, น. 136-138, 147) พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ที่มีความเชื่อเรื่องปี่ซงในชีวิตประจำวันในหลายลักษณะ เช่น เชื่อว่าการมีบุตรในปี่ซงไม่ดี เพราะบุตรอาจเกิดมาไม่สมประกอบ คนที่เกิดปีชงกับเทพไท่ส่วยจะพบเจอแต่ความโชคร้ายเจ้าของบ้านที่มีปัญหาเรื่องปี่ซงไม่ควรปลูกบ้าน ชายหญิงไม่ควรแต่งงานกันในปีชงเพราะจะอยู่กินกันไม่รอด หรือคนที่กำลังเผชิญเรื่องปี่ซงไม่ควรเข้าร่วมงานศพ

ถึงแม้ชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขจะยังคงมีความเชื่อเรื่องปี่ซงอยู่ แต่ปัจจุบันก็มีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อนี้ในรุ่นลูกหลานจีนเช่นกัน สาเหตุเกิดจากหลายปัจจัย ตั้งแต่การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างคนจีนและคนชาติพันธุ์อื่น ๆ ทำให้ลูกหลานที่ออกมาอาจถูกเลี้ยงดูด้วยวัฒนธรรมที่ใหม่ ไม่ได้เน้นการอบรมเลี้ยงดูในแบบรุ่นบรรพบุรุษ ส่งผลให้ความเชื่อเรื่องปี่ซงค่อย ๆ คลายตัวลง ปัจจัยด้านการศึกษาที่ในปัจจุบันมีสาขาการเรียนรู้มากมายหลากหลายที่เติบโตขึ้นตามโลกยุคใหม่ให้เด็กรุ่นใหม่ได้เลือกศึกษา ตลอดจนการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ คนจีนรุ่นหลังจึงมีความคิดและโลกทัศน์ที่แตกต่างจากรุ่นพ่อแม่ นอกจากนี้ในพื้นที่เขตเทศบาลไม่มีโรงเรียนจีน ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนได้รับการศึกษาในโรงเรียนไทยเป็นหลัก ส่งผลให้ลูกหลานจีนไม่สามารถพูดภาษาจีนได้ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านการแก้ปี่ซง ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนบางคนไปแก้ปี่ซงที่วัดไทย รวมทั้งการปรับเปลี่ยนหลักปฏิบัติทางความเชื่อบางอย่างให้เข้ากับสังคมไทยก็

อาจกระทบกับการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อเรื่องปิงชงด้วยเช่นกัน (Yin Saijiao และภารตี มหาพันธ์, 2560, น. 136-138, 147)

อย่างไรก็ตาม แม้ความเชื่อเรื่องปิงชงจะผ่อนคลายลงในลูกหลานจีนรุ่นหลัง แต่หากมองในมุมกลับ มันกลับเข้าถึงคนไทยได้หลายกลุ่มมากขึ้นและแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว สาเหตุหลักอาจเกิดจากเนื้อหาของความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ในการแก้ปิงชงมีความใกล้เคียงกับความเชื่อบางอย่างของศาสนาพุทธซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยนั่นเอง (Yin Saijiao และภารตี มหาพันธ์, 2560, น. 136-138)

(29) มีความเชื่อในเรื่องสีมงคลกับการดำเนินชีวิต

คำว่า สี หรือ 颜色 ตามความหมายในภาษาจีนดั้งเดิมจะหมายถึงสีหน้า เพราะประกอบไปด้วยคำว่า 颜 สื่อถึงพื้นที่ระหว่างคิ้ว ส่วน 色 สื่อถึงลมปราณ ในสมัยโบราณ นักปราชญ์จีนมองว่าเวลาคนเรามีความรู้สึกเกิดขึ้นในใจ พลังงานหรือ 气 (色) จะแสดงออกที่ระหว่างคิ้ว กลายเป็นอารมณ์หรือสีหน้าที่แสดงออกมา หลังจากนั้นช่วงศตวรรษที่ 7-10 ความหมายของคำว่า 颜色 จึงกลายเป็นความหมายของคำว่าสีที่ใช้กันทั่วไปในปัจจุบันนี้ (Mr.Drawing, 2551)

สีในความเชื่อของชาวจีนมี 5 สี คือ แดง น้ำเงิน (เขียว) ขาว ดำ และเหลือง เป็นสีประจำทิศทั้ง 5 และยังเป็นสีของธาตุทั้ง 5 ด้วย ชาวจีนมีความเชื่อกันว่าถ้าสีทั้งห้ามารวมกันจะจัดสิ่งเลวร้ายได้ ดังนั้นการอวยพรให้เด็กโตวันโตคืนและพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ จึงมีการผูกด้ายถักห้าสีให้กับเด็ก นอกจากนี้สียังถูกใช้เพื่อบ่งบอกความหมายในทางการเมือง เศรษฐกิจ สถาปัตยกรรม รวมไปถึงการแต่งหน้าของอุปรากรจีนด้วยเช่นกัน สีที่มีความหมายมงคลของชาวจีนนอกเหนือจากสีแดงดังกล่าวมาแล้วยังมีสีเหลือง ซึ่งเป็นสีของจักรพรรดิ แสดงถึงความสูงส่ง มีอำนาจ ความสมดุลงาม ส่วนสีเขียว หมายถึง พลังงานที่ฟื้นฟู หรือความสงบสุข (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, น. 72-73, ยุทธชัย อนันตศักรานนท์, 2551)

การให้ความสำคัญกับสีตามธรรมเนียมของจีนเห็นได้ชัดเจนมาก โดยเฉพาะสีแดงเป็นสีที่เป็นสีของไฟ เป็นสัญลักษณ์ของพลังและสื่อถึงโชคลาภ ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของจีนจึงมักใช้สีแดง เช่น การให้อั่งเปาและการแต่งกายด้วยชุดสีแดงในวันตรุษจีน ข้าวของเครื่องใช้สีแดงที่ใช้ในพิธีแต่งงาน การคาดผ้าแดงให้แก่ผู้ที่จบการศึกษา สีแดงจึงเป็นสีมงคลของจีนเสมอมา (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 149, มิวเซียมสยาม, 2561) ปัจจุบันยังคงพบเห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนอย่างเช่นในพื้นที่เยาวราชยังนิยมแขวนโคมแดงไว้หน้าร้านค้าหรือที่พักอาศัย เพราะเชื่อว่าสีแดงเป็น

สิริมงคลแห่งความรุ่งโรจน์ โชคดี และการเฉลิมฉลอง สีทองก็เป็นอีกสีหนึ่งที่มักจะเห็นควบคู่อยู่กับสีแดงในเทศกาลตรุษจีน ซึ่งมีความหมายว่าความมั่งคั่ง คนจึงนิยมใช้ “ส้มสีทอง” เป็นหนึ่งในของไหว้ประกอบเทศกาลตรุษจีน (สุภัทรา โยธินศิริกุล, 2561, น. 125, 127, 137) ในเทศกาลกินเจจะมีการใส่ชุดขาวในการประกอบพิธี เพราะสื่อถึงความบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ รวมทั้งการใช้ธงสีเหลืองตัวหนังสือสีแดงเขียนว่า 齋 ในการบ่งบอกถึงอาหารเจ เนื่องจากสีเหลืองเป็นสีของผู้ทรงศีลชาวจีนหรือการแสดงเชิดสิงโตในสังคมไทยที่แบ่งประเภทลักษณะนิสัยของตัวละครตามสีของหัวสิงโต (เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา, 2553, น. 50)

ทุกวันนี้ความเชื่อเรื่องสีตามศาสตร์ฮวงจุ้ยของจีนนับได้ว่าเข้าถึงได้ง่ายและแพร่ไปสู่กลุ่มคนหลากหลายกลุ่มมากขึ้น ไม่แม้แต่เฉพาะคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น ตัวอย่างนี้เห็นได้จากเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ดวงชะตาก็มักจะมีศาสตร์เรื่องสีตามความเชื่อของจีนผนวกรวมอยู่ด้วย รายการทางโทรทัศน์ที่บางทีก็มีการนำหมอดูหรือซินแสมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแต่งกายด้วยสีมงคลในละวันเพื่อเสริมดวงชะตาแก่ผู้สวมใส่ นอกจากนี้เรื่องสียังได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกสีผม สีรถ สีเสื้อผ้า หรือสีโทรศัพท์มือถือ แม้กระทั่งในเชิงการตลาดที่มีการใช้สีให้ถูกโฉลกกับวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น โลโก้สินค้าบางแบรนด์ที่ไปปรากฏอยู่ต่างพื้นที่ ต่างสังคม ต่างวัฒนธรรม ก็ใช้สีต่างกันก็มี (Number24, 2564)

ในปัจจุบัน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าความเชื่อเรื่อง “สี” ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนहु่มาก จนแทบจะกลายเป็นค่านิยมสากลไปแล้ว เพราะในทางจิตวิทยาสีแต่ละสีก็ีผลต่อความรู้สึกของแต่ละคนแตกต่างกันไปซึ่งขึ้นอยู่กับความชอบ ความหมาย รวมถึงความต่างในเรื่องวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเมือง ประวัติศาสตร์ (ธงชาติ, พรรคการเมือง) ตำนานนิยายโบราณ ศาสนา (อ้างอิงจากสีข้อความในคัมภีร์) ภาษาศาสตร์ (สำนวน สุภาษิต) เป็นต้น (Number24, 2564)

จากข้อมูลอัตลักษณ์ทั้ง 29 ข้อนี้ บางข้อยังคงแสดงตัวตนของความเป็นจีนอย่างเด่นชัดเข้มข้น บางข้อมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเนื่องจากปรับตามบริบทและสภาพสังคมแบบไทย ๆ และบางข้อที่เริ่มเข้าสู่ความเป็นสากลมากขึ้นแล้วในสังคมปัจจุบัน แต่ด้วยความที่ต้นกำเนิดแท้จริงของอัตลักษณ์เหล่านี้ถูกยึดโยงอยู่กับรากเหง้าของความเป็นจีน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจว่ามุมมองของคนในรุ่นปัจจุบันที่มีต่ออัตลักษณ์คนไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหนอย่างไรบ้าง

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 สร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ายังมีความสำคัญในปัจจุบัน

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความสำคัญและไม่ได้ปรากฏอยู่ในส่วนที่ 2 มีอะไรบ้าง

ทั้งนี้ในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามซึ่งเป็นการถามเกี่ยวกับความสำคัญของอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนทั้ง 29 ข้อนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกระดับความสำคัญแบบ Rating scale ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ มีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความสำคัญมาก
- 3 หมายถึง ระดับความสำคัญปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

3.2.2 เมื่อจัดทำแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อช่วยให้ข้อเสนอแนะและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยวิธีของ Rovinelli และ Hambleton (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) โดยผู้เชี่ยวชาญจะตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามสามารถวัดได้ตรงตามจุดประสงค์หรือไม่ โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดตรงตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

กรณีที่ผู้เชี่ยวชาญเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง 0 และ - 1 ให้ผู้เชี่ยวชาญระบุข้อเสนอแนะเพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำคำถามข้อนั้นไปปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนา หลังจากนั้นนำคะแนนที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC: Index of Item - Objective Congruence) เสร็จแล้วจึงนำค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การพิจารณาของ Rovinelli และ Hambleton (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ที่เสนอไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5	เป็นข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพราะวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ
น้อยกว่า 0.5	เป็นข้อคำถามที่ต้องตัดทิ้งหรือแก้ไข เพราะวัดไม่ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

3.2.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองขั้นต้น (try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงนำผลที่ได้มาหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach ดังนี้

$$\alpha = \frac{N}{N-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

โดย α คือ สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

n คือ จำนวนข้อคำถามในเครื่องมือ

S_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ

S_t^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

โดยทั่วไป ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ถือเป็นเกณฑ์ชี้วัดว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง ซึ่งหลังจากที่ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการ try out จำนวน 30 ชุด และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาพบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.933 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใส่ข้อมูลทั้งในส่วน of แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ และแบบสอบถามที่นำไปใช้จริงกับอาสาสมัครไว้ในภาคผนวกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

3.2.4 นำแบบสอบถามไปใช้จริงในการเก็บข้อมูลกับอาสาสมัครต่อไป ซึ่งอาสาสมัครจะเป็นครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน ทั้งนี้เพราะคนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่อยู่ใน generation ปัจจุบันซึ่งตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่งานวิจัยนี้ต้องการเก็บข้อมูลเพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยปัจจุบัน และอาจเปลี่ยนแปลงสำหรับคน generation ต่อไปได้

3.3 การนำเครื่องมือไปใช้

ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้กับอาสาสมัคร ซึ่งเป็นครูชาวไทยโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 61 คน โดยเครื่องมือนี้ถูกปรับให้อยู่ในรูปแบบของแบบสอบถามออนไลน์เพื่อให้เหมาะสมกับปฏิบัติงานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ผู้วิจัยและอาสาสมัครจำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรการ Work from home ของภาครัฐ ซึ่งการทำแบบสอบถามนี้อาสาสมัครแต่ละคนจะใช้เวลาในการทำประมาณ 15 นาที ข้อมูลที่ได้มาผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

เนื่องจากข้อมูลที่ได้นี้จะเป็นข้อมูลเชิงสถิติ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องนำมาจัดทำให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมเพื่อใช้ประกอบกับการอ่านค่า วิเคราะห์ และบันทึกจัดเก็บในคอมพิวเตอร์อย่างมีดัดจริต ข้อมูลส่วนที่เป็นความลับของอาสาสมัครผู้ตอบแบบสอบถามจะถูก

จัดเก็บอย่างรัดกุมปลอดภัย ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักของงานวิจัยที่สามารถเปิดเผยได้จะปรากฏอยู่ในการเขียนรายงานวิจัยด้วย

3.5 การสัมภาษณ์อาสาสมัครครั้งที่ 1

เป็นการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากการตอบแบบสอบถามเพื่อให้ได้ทัศนคติและมุมมองในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย การสัมภาษณ์อาสาสมัครนั้นผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ใน 2 ลักษณะ คือ 1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยมีคำถามทั้งแบบที่กำหนดไว้ล่วงหน้าส่วนหนึ่ง และมีคำถามบางส่วนที่ไม่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้มีอิสระในการพูดคุยอย่างเต็มที่ และ 2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เป็นการสัมภาษณ์เพื่อซักถามข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

3.6 การวิเคราะห์คำตอบจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 และบันทึกผล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และบันทึกผลการวิจัย หากในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจะนำผลการวิจัยไปเขียนรายงานวิจัยต่อไป แต่ถ้าหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลบางประเด็นเพิ่มเติม ก็จะมีการขอสัมภาษณ์อาสาสมัครเป็นครั้งที่ 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น จากนั้นจะบันทึกผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัยเพิ่มเติม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์มุมมองของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยแต่ละด้านว่าในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์นั้น ๆ ในระดับใด มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากน้อยเพียงใด โดยวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ แล้วจึงเขียนรายงานผลการวิจัยในรูปแบบบรรยายโดยมีการนำเสนอ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ผลการวิเคราะห์มุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนของคนไทยเชื้อสายจีน

ผลการศึกษาในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและใช้การสัมภาษณ์จากครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อสำรวจและวิเคราะห์มุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า จากกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 61 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 91.80 จากจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดที่เป็นครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในจำนวนนี้เป็นเพศชายจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 และเพศหญิงจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 ทั้งหมดอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 25 - 30 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.4 จากช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนเชื้อสายของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งเป็น ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนมีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 64.3 และ

ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนพบว่าจะเป็นสมาชิกครอบครัวตั้งแต่รุ่นที่ 3 เป็นต้นไปจนถึงรุ่นที่ 5¹ ที่อย่างน้อยมีพ่อแม่หรือบรรพบุรุษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอพยพมาจากประเทศจีน ซึ่งสมาชิกรุ่นที่ 3 นี้เองที่อาจจะเป็นรุ่นแรกที่ถือสัญชาติไทย

กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีเชื้อสายจีน แม้กลุ่มนี้จะไม่ได้มีบรรพบุรุษหรือญาติพี่น้องที่เกี่ยวข้องกับประเทศจีนเลย แต่จากประสบการณ์ในชีวิตล้วนเคยได้เห็นและได้สัมผัสกับความเป็นจีนผ่านคนรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเพื่อนฝูง เพื่อนบ้าน หรือคนในชุมชนที่มีเชื้อสายจีน จนทำให้รับรู้ถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนบางอย่างจากคนเหล่านั้น ในขณะที่บางคนก็มีความชอบและความสนใจส่วนตัวต่อเรื่องความเป็นจีน กระทั่งได้ศึกษาค้นคว้าหรือติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับความเป็นจีน ทำให้คนกลุ่มนี้บางส่วนมีมุมมองที่ลึกซึ้งและเข้าใจอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้แจ่มชัดมากกว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนก็มี

4.2 ผลการวิเคราะห์มุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ายังมีความสำคัญในปัจจุบัน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาเป็นส่วนนำ และใช้ข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์มา

¹ ในที่นี้ให้ความหมายว่า สมาชิกรุ่นที่ 1 หมายถึง ชาวจีนอพยพที่เดินทางมาจากประเทศจีนเพื่อมาตั้งรกรากที่ประเทศไทย อาจมีสัญชาติไทยหรือสัญชาติจีนก็ได้

สมาชิกรุ่นที่ 2 หมายถึง ลูกของชาวจีนอพยพ (ลูกของสมาชิกรุ่นที่ 1) ที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างน้อยมีพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีน

สมาชิกรุ่นที่ 3 หมายถึง หลานของชาวจีนอพยพ (ลูกของสมาชิกรุ่นที่ 2) ที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างน้อยมีพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีน

สมาชิกรุ่นที่ 4 หมายถึง เหลนของชาวจีนอพยพ (ลูกของสมาชิกรุ่นที่ 3) ที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างน้อยมีพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีน

สมาชิกรุ่นที่ 5 หมายถึง สตรีของชาวจีนอพยพ (ลูกของสมาชิกรุ่นที่ 4) ที่เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างน้อยมีพ่อหรือแม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีบรรพบุรุษอพยพมาจากประเทศจีน

เป็นส่วนเสริมในการวิเคราะห์หัตถ์ลักษณะของคนไทยเชื้อสายจีนในแต่ละข้อ โดยจะไล่เรียงไปที่ละ
 อັตลักษณ์จนครบทั้ง 29 ข้อ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้จะมุ่งวิเคราะห์ผลของแบบสอบถามในแต่ละ
 ข้อโดยพิจารณาจากตัวเลือกที่มีจำนวนผู้ตอบมากที่สุดเป็นหลัก เพราะแสดงถึงเสียงส่วนมากที่มาจาก
 มุมมองต่ออັตลักษณ์ด้านนั้น ๆ ของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน ทว่าหากมีบางข้อที่ตัวเลือกในระดับรอง
 ๆ ลงมามีนัยสำคัญต่อตัวเลือกที่เป็นเสียงส่วนมาก ผู้วิจัยจึงจะนำตัวเลือกนั้นมาวิเคราะห์และอธิบาย
 ควบคู่กันไป และผลจากการวิเคราะห์ในบทนี้จะได้นำไปอภิปรายในบทที่ 5 ต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับอັตลักษณ์ความเป็นจีนในแต่ละข้อ มีดังนี้

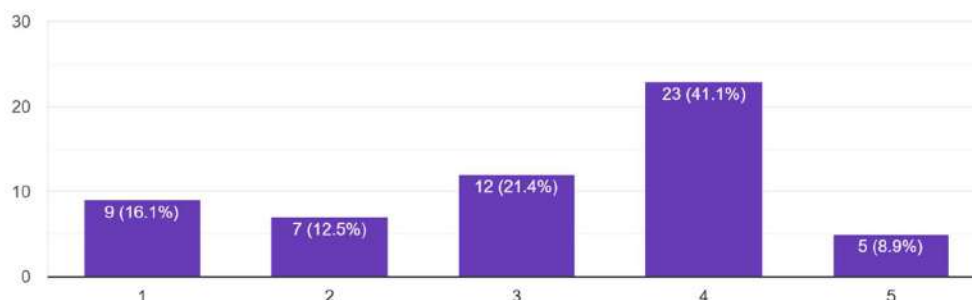
4.2.1 ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้่งภากรณ์ (แซ่อี้่ง คือแซ่หวง 黄)

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็น
 ความสำคัญของอັตลักษณ์เรื่องการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วยแซ่ ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ
 41.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ
 69.57 และเป็นผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43

ภาพที่ 4.1

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 1 “ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้่งภากรณ์ (แซ่อี้่ง คือแซ่
 หวง 黄)”

1. ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้่งภากรณ์ (แซ่อี้่ง คือแซ่หวง 黄)
 56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออັตลักษณ์เรื่องการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วยแซ่ว่ายังคงมี

ความสำคัญอยู่มากในปัจจุบัน และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกความสำคัญระดับ “มาก” นี้ จะพบว่าเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 70 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุดด้วย ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับสัดส่วนของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนที่เลือกคำตอบนี้เป็นจำนวนมากที่สุดเช่นเดียวกัน

พิจารณาการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนที่มีต่ออัตลักษณ์นี้ พบว่ามุมมองของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยรวมแล้วแสดงออกอย่างชัดเจนว่าคนรุ่นปัจจุบันนี้ยังรู้สึกว่าการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วยแซ่ หรือการปรับจากแซ่มาเป็นนามสกุลแบบไทยแล้วนั้นยังคงสะท้อนอัตลักษณ์ของความเป็นจีนได้อย่างเด่นชัด ดังที่ผู้ที่มีเชื้อสายจีนได้แสดงความคิดเห็นไว้ เช่น

“การคงไว้ของตระกูลแซ่ หรือการใช้แซ่เป็นส่วนหนึ่งในนามสกุลจะทำให้ไม่ลืมรากเหง้า และบรรพบุรุษของตนเอง” นาย A23 (นามสมมุติ)

“อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่คิดว่ามีความสำคัญต่อลูกหลานไทยจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีเรื่องการสร้างนามสกุลที่ปรับเปลี่ยนจากแซ่ เช่น แซ่เบ๊ (อัสตรชัยกุล อัสวโกสิน ฯลฯ) หรือการคงแซ่ไว้ในนามสกุล เช่น อิงภากรณ์ ลิ่มทองกุล” นาย A03 (นามสมมุติ)

“มองว่าเรื่องแซ่เป็นอัตลักษณ์อย่างแรก ๆ ที่ทำให้นึกถึงคนจีนและแสดงความเป็นจีนได้ชัดมาก ๆ” นางสาว B26 (นามสมมุติ)

“เรื่องการใช้นามแซ่ ปัจจุบันถึงแม้ในครอบครัวจะมีการเปลี่ยนเป็นนามสกุลแบบไทยแล้ว แต่ญาติฝ่ายแม่บางคนก็บรรพบุรุษเป็นชาวจีนยังคงยึดมั่นในการใช้นามแซ่เช่นเดิม และเท่าที่สังเกตการใช้นามแซ่ก็ได้ส่งผลบแต่ประการใดในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจของญาติ ๆ ยังคงดำเนินไปด้วยดี” นางสาว B25 (นามสมมุติ)

“... แซ่นั้นช่วยให้ระบุตัวตนได้ว่าบุคคลนั้นมีต้นกำเนิดเชื้อสายใด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็คงมีประโยชน์แค่เฉพาะกลุ่มคนที่พอจะมีความรู้ด้านภาษาจีน เพราะนามสกุลเป็นสิ่งที่ตกทอดถูกใช้

สืบทอดกันมาจากต้นตระกูล ... แต่หากคนรุ่นลูกหลานไม่ได้มีความรู้ด้านภาษาจีนหรือไม่มีการเล่าสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น คนรุ่นหลัง ๆ ก็อาจไม่ทราบถึงความหมายที่แฝงอยู่ในนามสกุลของตนก็ได้เช่นกัน ความสำคัญของการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วยแซ่กิลดน้อยลงโดยปริยาย เพราะผู้ใช้ซึ่งเป็นเจ้าของนามสกุลเองยังไม่เห็นหรือไม่ทราบถึงความหมายที่ซ่อนอยู่ในนามสกุลของตนเองเลย ...”

นางสาว B01 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนที่ไม่มีเชื้อสายจีนก็ยังสามารถแสดงความคิดเห็นต่ออัตลักษณ์เรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจเช่นกัน

“โดยส่วนตัวไม่ใช่คนเชื้อสายจีน แต่พบเห็นลักษณะบางอย่างของคนจีนที่คิดว่าเป็นจุดเด่นคือความรักพวกพ้องทั้งพี่น้อง และตระกูลร่วมกัน เช่น มีการจัดตั้งสมาคมแซ่ต่าง ๆ หรือสมาคมจีนกลุ่มต่าง ๆ เช่นจีนแต้จิ๋ว อะไรวกนี้” นางสาว B21 (นามสมมุติ)

ถึงแม้ว่าแซ่จะยังคงเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนได้ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ก็ทำให้เห็นถึงทัศนคติของเรื่องนี้ในมุมมองปัจจุบันด้วยเช่นเดียวกันว่า การใช้แซ่ไม่ได้มีผลต่อการมองสถานะของคนแต่อย่างใด แต่หากในเชิงสังคมที่ต้องพบปะกับผู้คนกลับจะดู “เขย” อยู่บ้างเช่น

“... รู้สึกคุ้นชินหรือเฉย ๆ กับการใช้แซ่มาเป็นส่วนหนึ่งในนามสกุล แต่ถ้าเป็นการใช้ “แซ่” เลยอาจจะรู้สึกเขยบ้าง แต่การใช้แซ่หรือไม่ใช้แซ่ไม่ได้รู้สึกว่า เป็นการมองสถานะของคนที่สูงต่ำกว่ากันแต่อย่างใด” นาย A37 (นามสมมุติ)

“... การใช้แซ่ในปัจจุบันไม่คิดว่าเป็นเรื่องเขย แต่เป็นการรักษาตัวตนของเค้าไว้มากกว่า” นาย A38 (นามสมมุติ)

“... การใช้นามสกุลแบบแซ่มองว่า ถ้าเป็นเหตุผลทางภาษาเป็นเรื่องปกติ แต่เหตุผลทางสังคม อาจเกิดการล้อเลียน ดูเป็นที่ขบขันของผู้ที่ได้ยิน แต่ส่วนตัวมองว่าไม่ได้แปลกอะไร

เพราะเชื่อว่าอย่างน้อยมันบอกที่มาที่ไปบรรพบุรุษของเรา แต่ก็เห็นบางบ้านที่ใช้แซ่ แต่ไปตัดคำว่า “แซ่” ออก (เช่น แซ่หว่อง) นามสกุลจึงเหลือเพียงคำเดียว มันก็มีความเก๋ นามสกุลเพียงคำเดียวกลับสร้างอัตลักษณ์มีความโดดเด่นได้” นาย A39 (นามสมมุติ)

4.2.2 ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล

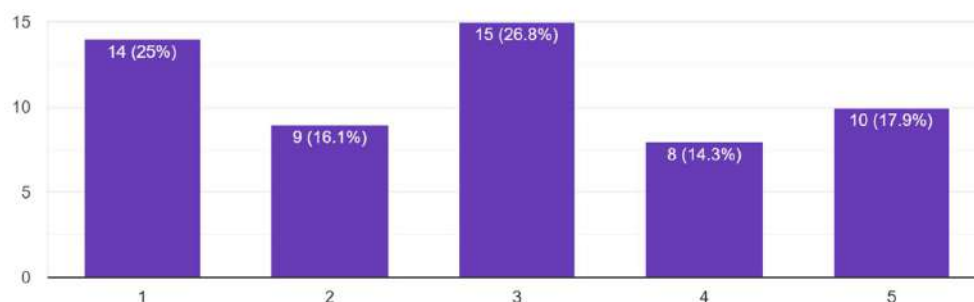
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคลในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ภาพที่ 4.2

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 2 “ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล”

2. ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคลว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มก็ไปในทิศทางเดียวกันคือ เลือกความสำคัญระดับ “ปานกลาง” มากที่สุด

แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเลือกคำตอบนี้มากกว่าผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนอยู่ร้อยละ 20 แสดงว่าคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันมิได้เคร่งครัดมากนักในการตั้งชื่อให้ลูกหลานว่าต้องเป็นชื่อจีนที่มีความหมายมงคล ซึ่งผลจากแบบสอบถามดังกล่าว สัมพันธ์กับข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมต่ออัตลักษณ์ด้านนี้ว่าการตั้งชื่อลูกหลานมิได้

ผูกติดอยู่กับภาษาจีน แต่พวกเขาจะคำนึงถึง “ความหมาย” หรือ “ความน่ารักของชื่อ” มาก่อน ส่วนเรื่อง “ภาษาที่จะใช้ตั้งชื่อ” ถูกให้ความสำคัญเป็นอันดับรอง ดังที่ผู้มีเชื้อสายจีนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมไว้ เช่น

“การตั้งชื่อลูกเป็นชื่อจีน คิดว่าบางทีพ่อแม่ (ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน) ในปัจจุบันอาจจะไม่ได้คำนึงถึงว่าตั้งเพื่อให้ลูกหลานไม่สืมรากเหง้าหรือไม่ หรือว่าครอบครัวตนมีเชื้อสายจีนหรือไม่ แต่อาจเกิดจากความน่ารักของชื่อจีนมากกว่าที่เป็นสาเหตุให้พ่อแม่ยุคใหม่เลือกที่จะนำชื่อจีนนั้นมาตั้งให้ลูกหลาน ...” นางสาว B26 (นามสมมุติ)

“เป็นลูกหลานชาวจีนแต่ไม่มีชื่อเล่นภาษาจีน ตรงกันข้ามในสังคมปัจจุบันลูกหลานของคนที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนก็มีชื่อเล่นที่เป็นภาษาจีนได้ และมีอยู่เกลื่อนกลาดในสังคม ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีเชื้อสายจีน ก็ได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะใกล้เคียงกันกับความคิดเห็นของผู้ที่มีเชื้อสายจีนอยู่เช่นกันว่า

“การตั้งชื่อลูกหลานเป็นชื่อมงคลแบบจีน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการตั้งชื่อจะขึ้นอยู่กับสมัยนิยม แต่โดยส่วนตัวแล้วแม้ไม่ได้ยึดติดว่าจะต้องเป็นชื่อจีนหรือไม่อย่างไร อาจเป็นชื่อไทยก็ได้ ฝรั่งเศสก็ได้ หรือจีนก็ได้ ขอให้มีความหมายที่ดีต่อตัวเด็ก ก็นับว่าดีแล้ว ... อีกสาเหตุหนึ่งคือถ้าอยากตั้งชื่อจีนให้ลูกอาจจะไม่ได้มองว่าสะท้อนถึงอัตลักษณ์เสียทีเดียว แต่ตั้งเพราะเห็นว่าชื่อน่ารักเลยอยากให้ลูกมีชื่อน่ารัก ๆ เวลาเรียกจะได้รู้สึกเอ็นดู” นางสาว B24 (นามสมมุติ)

“คงจะมองเรื่องชื่อที่มีความหมายมงคล ที่เป็นภาษาไทย ไม่ได้ตั้งชื่อภาษาจีน เพราะรุ่นพ่อพี่ก็เป็นชื่อไทยกันหมดทุกคนเลย ... แต่ถ้าจะตั้งชื่อลูกเป็นภาษาจีน ก็คงเอาแซ่ท่านมาตั้งเป็นชื่อลูก หรือเอาชื่อจีนที่เหล่าซือเคยตั้งให้มาตั้งชื่อลูก” นางสาว B27 (นามสมมุติ)

หากพิจารณาเช่นนี้ อาจตีความได้ว่าปัจจัยจากการตั้งชื่อเงินให้ลูกหลานในปัจจุบันนี้พ่อแม่จะมีได้คำนึงเรื่องการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์จีนมากนัก แต่คำนึงเรื่องความน่ารักน่าเอ็นดูและความหมายของชื่อมากกว่า และการตั้งชื่อก็ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นภาษาจีนด้วย ดังนั้นในประเด็นนี้ อัตลักษณ์จีนที่จะมากับการตั้งชื่อจึงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเด็กคนหนึ่งถูกตั้งชื่อให้เป็นภาษาจีนเท่านั้น เสียมากกว่า อัตลักษณ์จีนในประเด็นนี้จึงเป็นเหมือนกับ “ของแถม” หากบังเอิญว่าเด็กคนนั้นได้รับการตั้งชื่อให้เป็นภาษาจีนนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนแต่ได้แต่งงานกับครอบครัวผู้มีเชื้อสายจีนก็ได้แสดงทัศนคติเรื่องการตั้งชื่อลูกไว้เช่นเดียวกันว่าจะมองเรื่องความสอดคล้องของเสียงหรือพยัญชนะระหว่างชื่อลูกและชื่อพ่อแม่มาเป็นอันดับแรก โดยมีได้คำนึงถึงภาษา หากจะตั้งชื่อลูกเป็นภาษาจีนก็จะมองเรื่องความหมายมงคลก่อน

“การตั้งชื่อลูกจะมองเรื่องตั้งชื่อตามความสัมพันธ์ของต้นตระกูลหรือการเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษเรื่องเดียวเลย เช่น ชื่อพ่อขึ้นต้นด้วย “บ” รวมถึงในตระกูลของพ่อก็ขึ้นต้นด้วย “บ” ชื่อแม่ขึ้นต้นด้วย “น” ดังนั้นชื่อลูกที่จะตั้งให้มันจะต้องขึ้นต้นด้วย “บ” หรือ “น” ส่วนการตั้งชื่อลูกเป็นภาษาอะไรไม่สนใจในการนำมาพิจารณา ... ถ้าจะตั้งชื่อเป็นภาษาจีนจะคำนึงถึงความหมายมงคลก่อน” นาย A33 (นามสมมุติ)

4.2.3 ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อ๊วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า

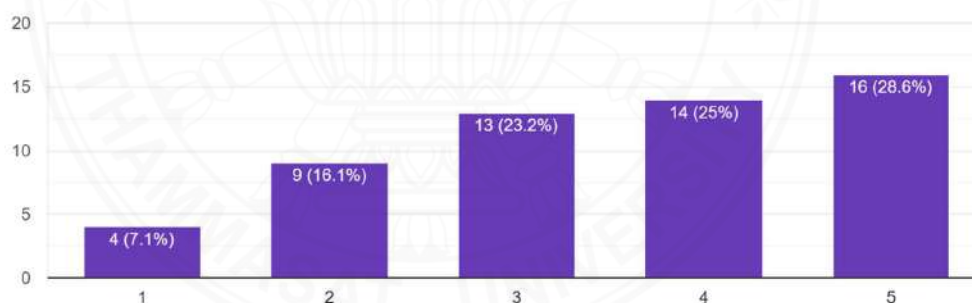
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อ๊วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า ในระดับ “มากที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มิเชื้อสายจีนจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25

ภาพที่ 4.3

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 3 “ใช้สรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อ๊วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า”

3. ใช้สรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อ๊วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่ใช่อัยยจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการใช้สรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัวว่า ยังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ “มากที่สุด” นี้จะมีสัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 70 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุดด้วยเช่นเดียวกันหากเทียบกับคำตอบอื่น ๆ ที่ผู้ที่มีเชื้อสายจีนเลือกตอบ ทำให้เห็นมุมมองของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันว่ายังคงเห็นความสำคัญของการเรียกกันด้วยสรพนามแบบจีนกันในครอบครัวดังที่ปรากฏในความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนว่า

“การเรียกกันในครอบครัวด้วยสรพนามจีนก็น่าจะสะท้อนอัตลักษณ์จีนได้และยัง กระชับความแน่นแฟ้นของคนในครอบครัวให้ระลึกถึงความเป็นจีนได้ด้วย ...” นางสาว B01 (นาม สมมุติ)

ครอบครัวผู้ที่มีเชื้อสายจีนบางส่วนก็สะท้อนความผ่อนคลายของการใช้สรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัวลง ในขณะที่บางครอบครัวพ่อแม่ก็ปลูกฝังให้เรียกสรพนามแบบไทยแล้วก็มี เช่น

“การเรียกระพนนามหรือการเรียงลำดับอาวุโสในครอบครัวยังมีอยู่แต่ธรรมเนียมปฏิบัติค่อยลดทอนลงให้ง่ายและสะดวกขึ้น ...” นาย A07 (นามสมมุติ)

“ในครอบครัวไม่เคยมีการเรียกกันด้วยสรพนามจีน ... อากงทางฝั่งพ่อเป็นคนจีน ล่องเรือมาเลย แต่ก็มีเชื้อไทย ที่บ้านพ่อก็ใช้สรพนามแบบไทย ไม่รู้ว่าเกิดจากสาเหตุใดที่ไม่ใช้สรพนามแบบจีน ฝั่งแม่เป็นไทย แม่กับคุณย่าเป็นไทยแท้ ...” นางสาว B27 (นามสมมุติ)

“... ในครอบครัวก็ไม่ได้ใช้สรพนามแบบจีน แต่เรียกพ่อเรียกแม่เหมือนคนไทยอื่น ๆ ตามปกติ คิดว่าอาจเป็นเพราะการปลูกฝังของผู้ใหญ่ว่าพ่อแม่เราตั้งแต่เด็ก ว่าสอนให้เราเรียกเขาว่าอะไร รวมถึงการสื่อสารที่พ่อแม่มีกับเราตั้งแต่เด็ก พ่อแม่ไม่เคยใช้คำว่าอ๊วะ ลือ เลยแม้แต่นิด ...” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนนั้น มีผู้ที่เลือกคำตอบตั้งแต่ระดับ “น้อย” จนถึง “มากที่สุด” ในจำนวนเท่า ๆ กัน สาเหตุหลักในมุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนคือ ไม่คุ้นเคยกับการใช้สรพนามจีนจึงกลัวเรียกผิด ถึงแม้ว่าจะมีญาติพี่น้องคนใดคนหนึ่งได้แต่งงานกับฝ่ายที่มีเชื้อจีนแล้วก็ตาม ก็จะเลี่ยงไปใช้สรพนามแบบไทยในการเรียกแทน

“ส่วนตัวไม่ค่อยใช้เพราะกลัวเรียกผิด รู้สึกว่าการลำดับญาติแบบจีนมีความซับซ้อนเลยไม่มั่นใจที่จะใช้ แต่หากใช้จะใช้กับคนที่มิเชื้อจีนที่สนิทสนมเท่านั้น เช่นคำเรียกว่า “เฮีย” ...” นาย A33 (นามสมมุติ)

4.2.4 ใช้สรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ เล้าแก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการใช้สรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ เล้าแก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว ในระดับ “น้อยที่สุด” และ “ปานกลาง” เป็นสัดส่วนที่เท่ากันคือ

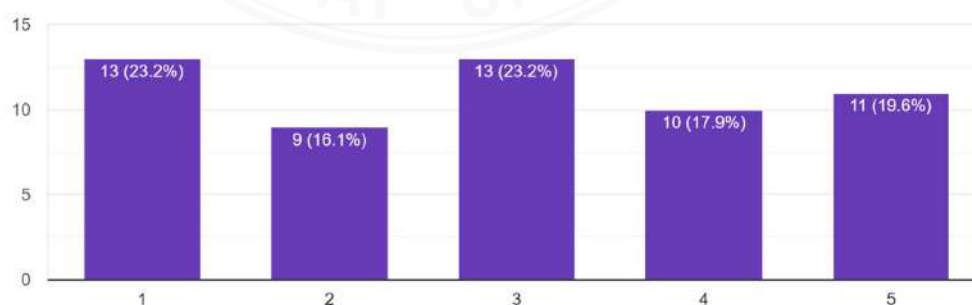
ร้อยละ 23.2 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ซึ่งในระดับน้อยที่สุดนั้น เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

ส่วนในระดับปานกลางนั้น เป็นจำนวนผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 53.84 และผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15

ภาพที่ 4.4

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 4 “ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แก้ว แก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว”

4. ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แก้ว แก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้ คำตอบที่มีผู้ตอบมากที่สุดมี 2 ตัวเลือก คือ ระดับ “น้อยที่สุด” และ “ปานกลาง” ผู้วิจัยจึงมองว่าครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีนว่าไม่ได้มีความสำคัญมากแล้ว แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจากสัดส่วนการตอบแบบสอบถามข้อนี้ จะเห็นว่าตัวเลือกระดับ “น้อยที่สุด” มีสัดส่วนผู้ตอบเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบจะร้อยละ 93 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนทั้งหมดก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุดด้วย แสดงว่าผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าการใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่มีได้เป็นญาติพี่น้องมีความสำคัญน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับอัตลักษณ์ในข้อ 3 ที่ผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าการใช้สรรพนามเรียกกันในครอบครัวยังมีความสำคัญมากที่สุด ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนนั้นเลือกคำตอบระดับ “ปานกลาง” เป็นจำนวนมากที่สุด จึงอาจสะท้อนได้ว่าผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าการเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องด้วยสรรพนามแบบจีนนั้นแม้จะมีได้สำคัญมากเท่าในอดีตแต่ก็ยังมิได้ลดความสำคัญลงถึงขนาดหายไปจากการใช้กันในสังคมเลย

ความคิดเห็นบางส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่มีได้ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกคนภายนอกที่มีเชื้อชาติพื้น้องนั้นสะท้อนออกมาว่าขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของช่วงวัย กาลเทศะ และความรู้ต่อสรรพนามที่ควรเรียก เลยเลือกใช้สรรพนามแบบไทยที่คุ้นเคยมากกว่า

“... ไม่ได้เรียกสรรพนามดังกล่าวกับทุกคน เพราะบางครั้งสรรพนามที่บุคคลนั้นถูกเรียก อาจเป็นคนรุ่นพ่อแม่เราเรียก พอมารุ่นเราจะเรียกแบบนั้นก็ได้เสียแล้ว เช่น เจ้าของร้านขายของชำที่แม่เรียกเขาว่า “เถ้าแก่” “อาซ้อ” ... ” เราที่เป็นรุ่นลูกหลานก็คงไม่สามารถเรียกแบบนั้นได้ เพราะต้องดูความอาวุโสของคนที่ถูกเรียกด้วย และหากจะสรรหาคำสรรพนามอื่นที่เป็นภาษาจีนมาใช้เรียก ตัวเองก็ไม่ได้สัมผัสมากกว่ามีคำว่าจะไร้อีก แต่คำสรรพนามภาษาไทยเป็นสิ่งที่ได้เรียนในโรงเรียน และมั่นใจมากกว่าว่าเรียกออกไปแล้วจะไม่เสียมารยาท ยังคงเป็นการให้เกียรติแสดงออกถึงความเคารพอยู่ ก็เลยใช้คำสรรพนามภาษาไทยเรียกคนเชื้อสายจีน เช่น คุณลุง คุณป้า ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนนั้นหากถูกเรียกด้วยสรรพนามแบบจีน เช่นคำว่า “เฮีย” หรือ “เจ้” จะมีความรู้สึกในทางบวกที่ถูกเรียก เพราะผู้ใช้จะใช้เรียกแทนความสนิทสนม เช่น

“... คำเรียกว่า “เฮีย” เองถ้าจะเรียก ก็จะใช้กับคนที่สนิทเท่านั้น ซึ่งคำนี้เองที่มีคนเคยมาเรียกที่เหมือนกัน แต่ที่ชอบนะที่มีคนเรียก เพราะรู้สึกว่ามัน ง่าย ๆ ให้ความเคารพเราในฐานะรุ่นพี่ที่อาวุโสที่สุด มองเป็นสรรพนามแทนความสนิทสนมกัน” นาย A33 (นามสมมุติ)

“... ถ้ามีคนที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องมาเรียกพี่ว่าเจ้ เจ้ ก็ไม่ได้รู้สึกอะไร เคยมีคนเรียกที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องมาเรียก แต่เขาไม่ได้เรียกในความหมายแบบจีนแต่เรียกในฐานะผู้ใหญ่ที่แก่กว่า ที่แสดงความสนิทสนม แต่ถ้าเป็นญาติมาเรียกจะรู้สึกแปลก” นางสาว B27 (นามสมมุติ)

4.2.5 อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน ในระดับ “น้อยที่สุด” และ “ปานกลาง” เป็นสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 23.2 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในระดับน้อยที่สุดนั้น เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

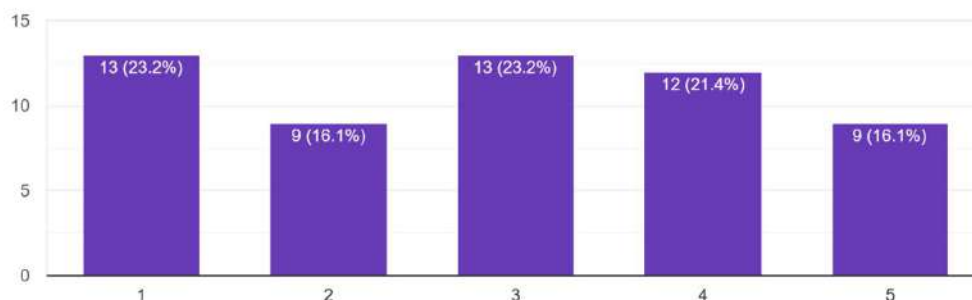
ส่วนในระดับปานกลางนั้น เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 และผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 61.53

ภาพที่ 4.5

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 5 “อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน”

5. อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้ คำตอบที่มีผู้ตอบมากที่สุดมี 2 ตัวเลือก คือ ระดับ “น้อยที่สุด” และ “ปานกลาง” จึงสะท้อนว่าครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ว่าไม่ได้มีความสำคัญมากแล้ว แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดจากสัดส่วนการตอบแบบสอบถามข้อนี้ คำตอบระดับ “น้อยที่สุด” มีสัดส่วนผู้ตอบเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 93 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุดด้วย ดังนั้นคำตอบ “น้อยที่สุด” จึงสะท้อนมุมมองส่วนใหญ่ของผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่มีต่อการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน ดังที่ผู้แสดงความคิดเห็นว่า

“... คิดว่าการที่คนส่วนใหญ่มองว่าคนจีนต้องอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่นั้น เป็นการมองที่มาจากการศึกษาติดภาพลักษณ์ของชาวจีนในสังคมชนบทของประเทศจีนมากกว่า หรือไม่ก็ภาพลักษณ์จากอดีตที่มีคนจีนอพยพเข้ามายังประเทศไทยเพื่อสร้างเนื้อสร้างตัวตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ... ทุกวันนี้ที่พอลูกหลานเติบโตขึ้น มีหน้าที่การทำงาน และสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ บางคนก็อาจย้ายออกจากบ้านพ่อแม่มาใช้ชีวิตของตนเองส่วนตัว” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“ลูกหลานไทยจีนรุ่นใหม่จะใช้ชีวิตแยกจากครอบครัวใหญ่ออกมา” นางสาว B20 (นามสมมุติ)

“โตมาก็ไม่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่แล้ว ผมเองก็แยกออกมาอยู่ เงื่อนไขของการอยู่หรือไม่อยู่แบบครอบครัวใหญ่มองว่าเป็นเรื่องหน้าที่การงาน โดยเฉพาะรูปแบบการทำธุรกิจของครอบครัว ถ้าครอบครัวยังเป็นกงสี การอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ก็ยังคงสำคัญ” นาย A31 (นามสมมุติ)

“โดยพื้นฐานทั่วไปคิดว่ายังสำคัญอยู่ การมีหลายเจเนอเรชันจะช่วยให้กันซัพพอร์ตในแต่ละช่วงอายุได้ เช่น บางคนทำงานนอกบ้านแล้วแต่มีลูกหลานช่วยดูแลคนแก่ได้ การมีครอบครัวใหญ่จึงช่วยในเรื่องการบริหารจัดการในครอบครัวได้ราบรื่นดีกว่าครอบครัวขนาดเล็ก ส่วนแนวโน้มในอนาคตคิดว่าจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน ด้วยสภาพสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป และในเมืองไทยเอง ไม่ว่าจะชนชาติไหนเชื้อสายอะไร เมื่อลูกหลานโตพอแล้วมักจะเกิดการแยกเรือนออกไปเป็นครอบครัวขนาดเล็ก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ พอเรียนจบก็จะชวนขวายเป็นออกไป ดังนั้นการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่จะน้อยลง” นาย A32 (นามสมมุติ)

จากความคิดเห็นข้างต้นทำให้เห็นว่าเงื่อนไขหลักที่ทำให้มุมมองที่มีต่อการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ว่ามีความสำคัญน้อยลงนั้นมาจากปัจจัยด้านรูปแบบในการประกอบอาชีพและหน้าที่การงานของลูกหลานจีนที่ไม่ได้มีเพียงการอยู่กันแบบกงสีเหมือนคนรุ่นก่อนนั่นเอง

ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนนั้นเลือกคำตอบในระดับ “ปานกลาง” เป็นจำนวนมากที่สุด และมากกว่าจำนวนผู้มีเชื้อสายจีนที่เลือกคำตอบนี้ด้วย อาจสะท้อนได้ว่าผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีน

ยังคงมองว่าการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันนี้ยังพอจะมีความสำคัญอยู่บ้าง ดังที่ผู้แสดงความคิดเห็นว่า

“อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่คิดว่ามีความสำคัญต่อลูกหลานไทยจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีเรื่องความรักครอบครัว รักญาติพี่น้อง ช่วยเหลือกันยามเดือดร้อน”นางสาว B18 (นามสมมุติ)

ในที่นี้อาจเป็นไปได้ว่า ในมุมมองของคนที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนยังคิดว่าความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในแบบครอบครัวชาวจีนนั้นในปัจจุบันก็ยังคงสำคัญอยู่ ถึงแม้ในประสบการณ์ของคนที่มีเชื้อสายจีนเองกลับมิได้รู้สึกเช่นนั้นแล้ว ความคิดเห็นบางส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีเชื้อสายจีนได้ตอบไว้ ซึ่งสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้วิจัยกล่าวไว้ข้างต้น

อย่างไรก็ตามการพิจารณาข้อนี้ค่อนข้างมีความซับซ้อน ยิ่งเมื่อหากนำข้อมูลในด้านจำนวนพี่น้องของผู้ตอบแบบสอบถามมาพิจารณาด้วยแล้วจะพบว่าสัดส่วนผู้ที่เลือกคำตอบระดับน้อยที่สุดนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่มีพี่น้อง 1-2 คน รองลงมาคือผู้ที่มีพี่น้อง 3-4 ส่วนผู้ที่มีพี่น้องในครอบครัว 5-6 คน กลับเลือกคำตอบระดับ “มากที่สุด” ทั้งสิ้น ดังนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ว่าผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตในครอบครัวที่มีพี่น้องจำนวนมากจะสามารถรับรู้ได้ถึงความสำคัญของการมีพี่น้องในครอบครัวได้มากกว่าคนที่อยู่กับพี่น้องจำนวนน้อย ความกลมเกลียว สามัคคี ที่เกิดขึ้นในครอบครัวใหญ่จึงอาจเกิดจากประสบการณ์ของตัวผู้ตอบแบบสอบถามเองที่มีผลต่อการมองความสำคัญของการมีพี่น้องจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์ข้อนี้มีความหลากหลาย การเลือกคำตอบจึงอาจจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตของผู้ตอบแต่ละคนด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นนี้เพิ่มเติมในบทที่ 5

4.2.6 บริหารกิจการแบบกงสี

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการบริหารกิจการแบบกงสีในระดับ “น้อยที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 25 ของผู้ที่

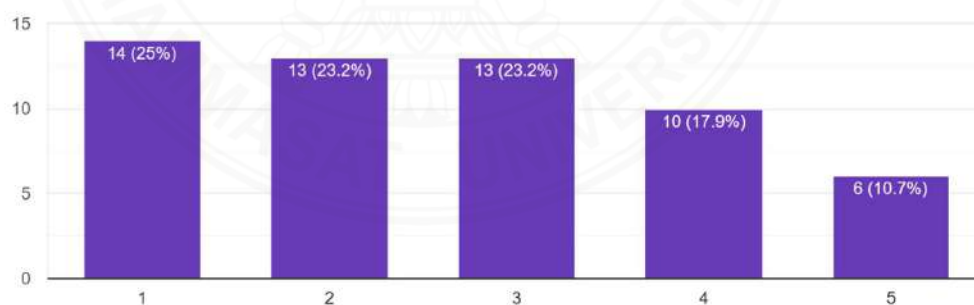
ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14.28

ภาพที่ 4.6

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 6 “บริหารกิจการแบบกงสี”

6. บริหารกิจการแบบกงสี

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการบริหารกิจการแบบกงสีว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ “น้อยที่สุด” นี้ เป็นสัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 90 แสดงว่ามุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าในปัจจุบันนี้การดำเนินการแบบกงสีของครอบครัวคนจีนลดความสำคัญลงไปจากอดีตมากแล้วจนอาจจะไม่สำคัญเลย ถึงแม้การสืบทอดกิจการของวงศ์ตระกูลยังคงมีอยู่ แต่ลูกหลานอาจดำเนินธุรกิจในรูปแบบอื่น ๆ แทน ดังที่มีการแสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“การสืบทอดกิจการของวงศ์ตระกูลอาจไม่จำเป็นต้องทำเป็นกงสีแล้ว” นาย A03 (นามสมมุติ)

“... ประเด็นนี้เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละครอบครัวมากกว่า ไม่จำเป็นที่ทุกครอบครัวหรือทุกวงศ์ตระกูลของคนที่มีเชื้อสายจีนต้องมีการบริหารกิจการแบบกงสี ควรขึ้นกับความ

ตกลงปลงใจ ขึ้นกับการความสมัครใจเต็มใจของสมาชิกในครอบครัวหรือวงศ์ตระกูลว่าเขารับได้หรือไม่กับการแบ่งปันผลประโยชน์แบบนี้ ...” นาย A18 (นามสมมุติ)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บางส่วนแม้จะยังมองว่าเรื่องการประกอบกิจการแบบกงสีจะยังคงอัตลักษณ์แบบจีนได้อยู่ แต่มิได้แพร่หลายแบบเมื่อก่อนแล้ว ปัจจัยที่ทำให้ระบบกงสีลดน้อยลงนั้นเป็นเพราะความรู้ความสามารถของคนรุ่นใหม่ที่มีมากขึ้นและมาพร้อมกับแนวทางในการประกอบอาชีพที่มากขึ้นด้วย ลูกหลานจึงไม่จำเป็นต้องยึดถือการประกอบกิจการแบบกงสีต่อไป

“เปลี่ยนไปตามสภาพสังคม เพราะรุ่นลูกหลานก็มีแนวคิด มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของรุ่นเค้าที่พัฒนามากกว่าคนรุ่นพ่อแม่ กงสีจึงอาจหมดความสำคัญไปเลยก็ได้ ยกเว้นแต่บางครอบครัวที่ลูกหลานจะสืบทอด แต่สังคมปัจจุบันส่วนมากเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้ต้องการสืบทอดกิจการครอบครัวแล้ว เหมือนกับรูปแบบวัฒนธรรมเก่า ๆ ที่เกิดมาแล้วหายไป เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนวิชาใหม่ ๆ ความรู้ใหม่ ๆ จึงมีช่องทางและความรู้ที่หลากหลายเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้มากขึ้นหากเทียบกับคนรุ่นพ่อแม่” นาย A34 (นามสมมุติ)

“ยังสำคัญ เหมือนเป็นมรดกของตระกูลที่ส่งต่อให้ลูกหลาน เรื่องนี้ยังเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่ และในอนาคตคิดว่าจะไม่เปลี่ยนแปลงมาก ขึ้นอยู่กับรุ่นว่ารุ่นต่อไปจะรักษาไว้หรือไม่ และอาจเกิดและดับเป็นรุ่น ๆ ไป” นาย A36 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ที่ไม่เชื่อสายจีนเลือกคำตอบในระดับ “น้อย” เป็นจำนวนมากที่สุด รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นบางส่วนก็ใกล้เคียงกับผู้ที่มีเชื่อสายจีนที่มองว่าลูกหลานจีนในทุกวันนี้มักจะประกอบอาชีพนักธุรกิจ ทำงานบริหาร และเจ้าของกิจการ รวมทั้งบางความคิดเห็นยังสะท้อนภาพจำเรื่องคนจีนมักจะทำการค้าโดยเป็นเจ้าของกิจการด้วย ดังนั้นคนจีนที่ “ค้าขาย” กับการทำ “กงสี” จึงยังพอเป็น “อัตลักษณ์” หนึ่งในภาพจำของคนทั่วไปมาจนถึงปัจจุบัน

“ในอนาคตมองว่าขึ้นอยู่กับแต่ครอบครัว เพราะมีทั้งกงสีของคนไทยและกงสีของคนจีน คิดว่าสามารถทำได้เพราะเป็นครอบครัวเดียวกันเพราะไว้ใจกันได้ สบายใจและสนิทใจกว่าใช้คนนอกมาทำ แต่บางครอบครัวถ้าเป็นงานเล็กก็ไม่ต้องเป็นกงสีก็ได้” นาย A35 (นามสมมุติ)

“ลักษณะการทำงาน มักจะทำงานในกลุ่มของนักธุรกิจ บริหาร เจ้าของกิจการ บางอย่าง การค้า เป็นต้น” นางสาว B03 (นามสมมุติ)

“พูดถึงคนจีนจะนึกถึงคนขยันที่ทำการค้าขายกับผ้าขนหนู 1 ผืนคล้องคอ ...”
นางสาว B09 (นามสมมุติ)

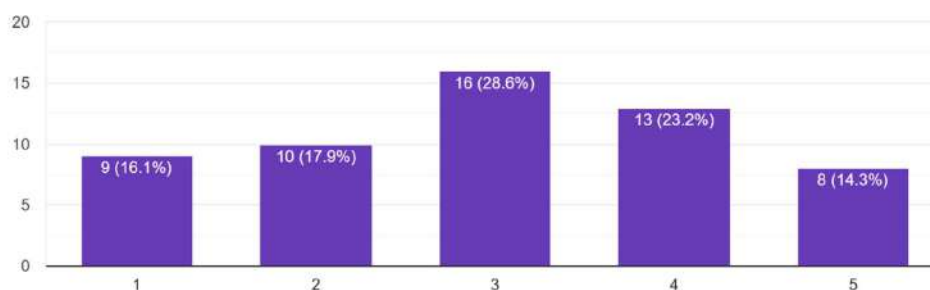
4.2.7 เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจ

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ของการเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ภาพที่ 4.7

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 7 “เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจ”

7. เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจว่ายังคงมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบระดับ “ปานกลาง” นี้ จะพบว่าเป็นผู้ที่ มีเชื้อสายจีนถึงร้อยละ 75 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนส่วนมากก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุด แสดงว่า เรื่องเล่าในลักษณะนี้ยังคงมีความสำคัญอยู่บ้างในมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนในปัจจุบันโดยมีเหตุผล ในเรื่องของการทำให้ลูกหลานไม่ลืมรากเหง้าของบรรพบุรุษ รวมทั้งเป็นการเสริมแรงในทางบวกว่า สายเลือดของเราได้รับความเข้มแข็งและสู้ชีวิตมาจากบรรพบุรุษของเรา ดังที่มีผู้แสดงความคิดเห็นว่า

“ส่วนตัวคิดว่าอาจไม่ใช่ทุกคนหรือทุกวงศ์ตระกูลที่มีความรู้เรื่องเหล่านี้และ มาเล่าให้ลูกหลานฟัง หรืออาจจะมีความรู้แต่ในสมัยนั้นต้องทำมาหากินสร้างฐานะให้ตัวเอง วัน ๆ ทำแต่งงานก็อาจไม่ได้มีเวลาใกล้ชิดกับลูกกับหลานหรือสมาชิกในครอบครัว เพื่อมาเล่ามาสั่งสอนเรื่อง เหล่านี้ก็เป็นได้ ... ดังนั้น การเล่าเรื่องราวชีวิตประวัติของบรรพบุรุษอาจเป็นสิ่งที่ทดแทนกันได้ เพราะ อย่างน้อยก็ทำให้ลูกหลานได้เกิดความภาคภูมิใจ และได้เรียนรู้การสู้ชีวิตของบรรพบุรุษตนเอง ได้รู้ กำเนิดรู้เชื้อสายของตนเองเหมือนที่ได้ฟังเรื่องราวของอาจากแม่ และก็รู้สึกภูมิใจ ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“การถ่ายทอดตรงนี้คิดว่าเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยประสบการณ์ของตัวเองก็ได้รับ ประสบการณ์แบบนี้โดยตรงจากขดกึ่งที่ได้เล่าถึงเตี้ยที่มาจากเมืองจีน น้องสาวของขดกึ่งก็ได้เล่า เรื่องนี้สืบต่อมาว่าบรรพบุรุษมาถึงเมืองไทยตั้งแต่เมื่อไหร่ แล้วได้ทำอะไรมาก่อนบ้างก่อนที่ลูกหลาน จะอยู่ดีมั่นคง การฟังเรื่องพวกนี้มองว่ามันเป็นเรื่องการเสริมกำลังใจให้เราเห็นว่าในอดีตก็มีความ ลำบากอย่างนี้ แต่ในปัจจุบันความเป็นอยู่มันดีกว่าในอดีตตั้งเยอะแยะ ทำให้เราได้ระลึกถึงบรรพบุรุษ ว่าเรามีรากเหง้า มีเชื้อสาย และเรามีสายเลือดของความเข้มแข็ง เป็นการเสริมแรงให้เราใน ปัจจุบัน ...” นาย A32 (นามสมมุติ)

หากแต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นบางส่วนจะพบว่าในประสบการณ์ชีวิตของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนจำนวนหนึ่งได้รับการถ่ายทอดเรื่องเล่าจากบรรพบุรุษที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณลักษณะของความขยันอดทนค่อนข้างเด่นชัด ดังความคิดเห็นที่ว่า

“ความเชื่อ ความคิดเกี่ยวกับอุปนิสัยบางประการของเชื้อสาย เช่น มักสอนว่าจีนแต่จิวดี จีนไหนล่ำซี้เกียจ เห็นแก่ตัว จีนแคะขยัน เก็บเงินเก่ง เป็นต้น รู้สึกว่าที่บ้านจะส่งต่อถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ พวกนี้ต่อ ๆ กันมา” นาย A02 (นามสมมุติ)

“ที่บ้านอาภอมาเคยเล่าให้ฟังบ้างว่าคนไทยซี้เกียจ เลยต้องแต่งงานกันเองกับคนจีน (นำไปสู่เรื่องคลุมถุงชนที่อยากจับคู่ให้ลูกได้คนที่พ่อแม่เห็นว่าดีในสายตาของพ่อแม่)” นาย A31 (นามสมมุติ)

“...ความกตัญญู ความอดทน ขยันทำมาหากิน เป็นสิ่งที่มาจากการได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กจากพ่อแม่ หรือจากการเรียนหนังสือแล้วครูอาจารย์ที่โรงเรียนสั่งสอนเรา จนสิ่งเหล่านี้ถูกปลูกฝังกลายเป็นจิตสำนึกขึ้นมาเรื่อย ๆ ที่ใช้ยึดถือปฏิบัติตาม ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

จากรูปแบบเรื่องที่ปรากฏในความคิดเห็น พบว่าสองความคิดเห็นแรกจะเป็นลักษณะของการบอกเล่าเชิงเปรียบเทียบระหว่างอุปนิสัยของชาวจีนเชื้อสายต่าง ๆ เพื่อให้เห็นคุณลักษณะของ “ชาวจีนที่ดี” ที่ควรส่งต่อสืบทอดไปยังลูกหลาน ส่วนความคิดเห็นที่สามแสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่องคุณลักษณะที่ดีว่าต้องเป็นคนขยัน อดทน ซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนมาจากในครอบครัวและจากโรงเรียน

แม้ว่าเรื่องเล่าจากทั้งสามความคิดเห็นหลังนี้ยังมิได้บ่งบอกชัดเจนว่าเป็นเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่อพยพมาเมืองไทยแบบเสื้อผืนหมอนใบที่มีกลิ่นอายทางประวัติศาสตร์ของจีนโพ้นทะเล แต่ก็สะท้อนออกมาว่าคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นพ่อแม่ยังมีคติการเล่าเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนยุคก่อนให้ลูกหลานฟัง

ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “มาก” แสดงว่าผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนอาจเชื่อว่าอัตลักษณ์เกี่ยวกับเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่เดินทางมาจากประเทศจีน และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จีนซึ่งแฝงคติสอนใจนั้น ยังมีคุณค่ามากพอที่จะปลูกฝังให้ลูกหลานจีนในปัจจุบันได้รับรู้

4.2.8 ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล

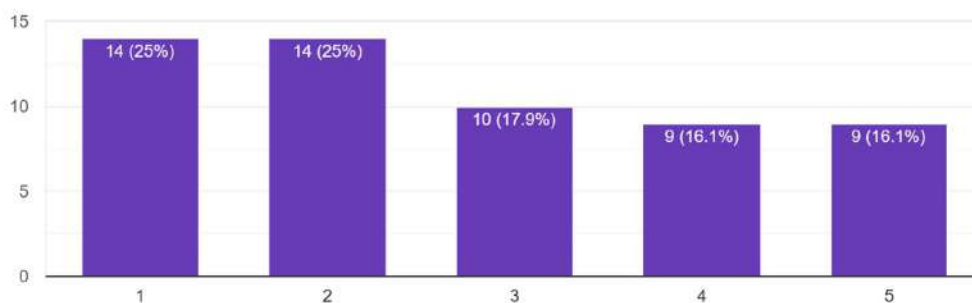
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” และ “น้อย” เป็นสัดส่วนที่เท่ากัน คือร้อยละ 25 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในระดับน้อยที่สุดนั้น เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14.28

ส่วนในระดับน้อยนั้น เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 และผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71

ภาพที่ 4.8

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 8 “ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล”

8. ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่าคำตอบที่มีผู้ตอบมากที่สุดมี 2 ตัวเลือก คือ ระดับ “น้อยที่สุด” และ “น้อย” ทำให้มองได้ว่าครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและ

ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูลว่ามีความสำคัญน้อยลงมากแล้วในปัจจุบันหรือผ่อนคลายลงกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะผู้ที่มีเชื้อสายจีน เนื่องจากว่าสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกคำตอบระดับ “น้อยที่สุด” นั้นเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 90 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุด

มุมมองของผู้มีเชื้อสายจีนบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องนี้ได้อย่างน่าสนใจ และสอดคล้องกับผลลัพธ์จากแบบสอบถามว่า

“...ยังมีค่านิยมขึ้นชอบลูกชายมากกว่าลูกสาว แต่ถ้าได้ลูกสาวก็รับได้ ทั้งนี้ขึ้นกับความคิดความเชื่อของคนรุ่นใหม่” นาย A14 (นามสมมุติ)

“การให้ความสำคัญกับลูกชายคนโตถือเป็นประเพณีที่ตัวเองเจอ ที่บ้านอาจจะไม่ได้กดดันมาก แต่หลายปัจจัยทำให้รู้สึกที่บ้านคาดหวังกับเราไว้ในฐานะ “ลูกชายคนโต” สมัยเด็กพ่อแม่พูดให้ฟังบ่อยว่าลูกคนโตต้องเป็นตัวอย่างที่ดีให้น้อง และต้องทำงานดีๆ เพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวให้ได้ ถึงแม้โตมาคำพูดแบบนี้อาจจะไม่ได้ยินแล้ว พ่อกับแม่ผ่อนคลายกับเราน้อยลง แต่สิ่งที่ได้ยินมาในวัยเด็กก็ทำให้เรากดดันตัวเองเหมือนกัน” นาย A27 (นามสมมุติ)

“...ไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเพศใดมากกว่ากัน แม้ว่าในความเชื่อของบรรพบุรุษรุ่นก่อน ๆ รวมทั้งในความเชื่อลึก ๆ ของพ่อแม่หรือคนในวงศ์ตระกูลจะให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาวก็ตาม” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“คิดว่าตอนปัจจุบันนี้อาจจะไม่เข้มข้นเท่าอดีตแล้ว ไม่ได้ยึดโยงว่าลูกผู้ชายต้องเป็นลูกคนโต ...” นาย A32 (นามสมมุติ)

จากความคิดเห็นข้างต้น ทำให้รับรู้ได้ว่ายังมีลูกหลานจีนในปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัวในค่านิยมเรื่องการให้ความสำคัญกับลูกชายสืบต่อมา ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีได้ยึดมั่นในคติดังกล่าวแล้วมากน้อยแล้วก็ตาม ในขณะที่อีกความคิดเห็นหนึ่งผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นมุมมอง

ของ “ลูกสาว” ได้บอกเล่าจากประสบการณ์ให้เห็นภาพในเชิงเปรียบเทียบระหว่างสองครอบครัวที่มีลูกชายและลูกสาวว่า

“... สังเกตจากครอบครัวของญาติอีกเช่นเดียวกันว่ายังคงให้อิสระแก่ลูกชาย ถึงแม้จะยังไม่ถึงขั้นลำเอียงมาก แต่เรื่องบางอย่างลูกชายยังคงได้รับมากกว่าลูกสาวอยู่นั่นเอง ซึ่งคิดว่าตัวเองโชคดีที่อยู่ในครอบครัว คุณพ่อคุณแม่ไม่ได้เคร่งครัดเรื่องนี้ เลยไม่รู้สึกกดดันแต่อย่างใด”
นางสาว B25 (นามสมมุติ)

ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “ปานกลาง” แสดงว่าผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูลนั้น ยังคงมีความสำคัญอยู่บ้างในปัจจุบัน

4.2.9 ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว

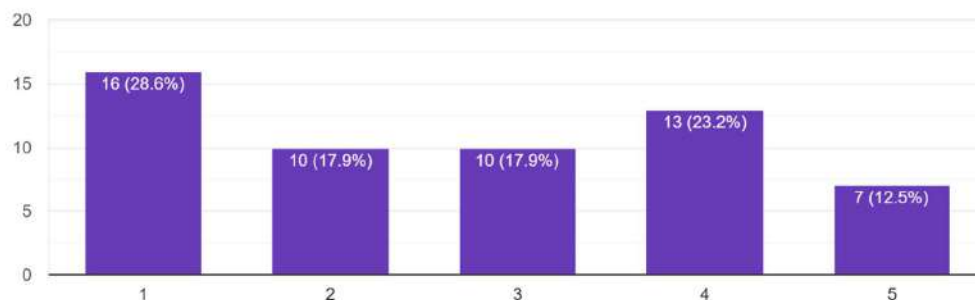
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว อยู่ในระดับ “น้อยที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ภาพที่ 4.9

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 9 “ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว”

9. ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่า ลูกสาวว่าสำคัญอยู่ในระดับน้อยที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสอง กลุ่มที่เลือกคำตอบระดับ “น้อยที่สุด” นี้ จะพบว่าเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 90 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนส่วนมากก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุด แต่หากพิจารณาอย่างละเอียดถึงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มพบว่า เป็นไปในทางทิศทางเดียวกันกับผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 8 คือจำนวนผู้ที่มีเชื้อสายจีนเลือกคำตอบระดับ “น้อยที่สุด” เป็นสัดส่วนที่มากที่สุด ในขณะที่ผู้ที่ไม่ มีเชื้อสายจีนเลือกตัวเลือกในระดับ “ปานกลาง” มากที่สุด แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมองว่า “ความสำคัญของลูกชายหรือหลานชาย” อาจสัมพันธ์กับ “บทบาทของผู้ชาย” ด้วยนั่นเอง ในจุดนี้ สามารถอธิบายได้จากการเลือกคำตอบของผู้ที่มีเชื้อสายจีนทั้งสองข้อประกอบกันจะทำให้เห็นภาพได้ ชัดเจนคือ เมื่อ “ความสำคัญของการได้ลูกชายหรือหลานชาย” ถูกให้ความสำคัญน้อยลง ดังนั้น “บทบาทของผู้ชาย” ในยุคนี้จึงสำคัญน้อยลงกว่าเมื่อก่อนเช่นกัน หรืออาจตีความได้อีกอย่างหนึ่งว่า บทบาทของผู้หญิงในปัจจุบันนี้มีมากขึ้นหรือถูกยอมรับมากขึ้นกว่าแต่ก่อนด้วย แม้ในครอบครัวของ คนไทยเชื้อสายจีนก็ตาม เรื่องความเท่าเทียมจึงถูกกล่าวถึงเป็นอันดับต้น ๆ ดังที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ มีเชื้อสายจีนแสดงความคิดเห็นว่า

“วัฒนธรรมจีนตลอดจนการอบรมสั่งสอนในแบบจีนสมัยใหม่ที่ชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน” นางสาว B13 (นามสมมุติ)

“... ชายหญิงมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่มีใครสำคัญกว่าใคร ไม่ว่าจะเพศไหนก็สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่หรือมีบทบาทหน้าที่ในฐานะของลูกได้เหมือนกัน แต่ก็อาจมีบ้างที่ยังมีพิธีกรรมหรือประเพณีบางอย่างที่แสดงออกให้เห็นว่าลูกชายมีความสำคัญมากกว่าลูกสาว เช่น พิธีรดน้ำเต้า ... ซึ่งมองว่าการปฏิบัติตามพิธีกรรมที่มีมายาวนานก็ไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใด ยังสามารถยึดถือและปฏิบัติตามธรรมเนียมเดิมได้ เพียงแต่ในส่วนของการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไปที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพสังคมที่เปิดกว้างมากกว่าแต่ก่อน ...” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

“... เห็นหลายครอบครัวมีการเปลี่ยนผ่านคือ ลูกผู้หญิงมีบทบาทขึ้นมาดูแลบริหารจัดการอะไรต่าง ๆ มากขึ้น แนวโน้มในอนาคตค่านิยมนี้คงเบาบางลงไปพอสมควร เพราะคนรุ่นใหม่

จะมีค่านิยมและแนวคิดในเรื่องใหม่ ๆ เช่น มองเรื่องความเท่าเทียมมากขึ้น ...” นาย A32 (นามสมมุติ)

“เดี๋ยวนี้เท่าเทียมกัน ควรช่วยกันทำงานกันมากกว่า แบบนี้ยังทำได้แต่ไม่ใช่ทุกครอบครัว ขึ้นอยู่กับการตกลงกัน คิดว่าปัจจุบันมีน้อยมาก เดี่ยวนี้ควรช่วยทำมาหากินกันทั้งคู่ ...” นาย A36 (นามสมมุติ)

แต่ที่น่าสนใจในข้อนี้คือ มุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ มีมุมมองต่อข้อนี้ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากหลายสาเหตุที่ผู้วิจัยจะนำไปอภิปรายในบทที่ 5 ต่อไป

4.2.10 สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี

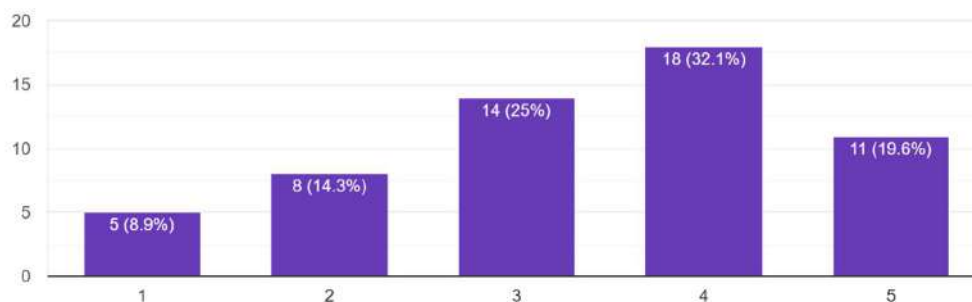
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องสะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดีอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 32.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66

ภาพที่ 4.10

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 10 “สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี”

10. สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องสะใภ้ที่จะแต่งเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อ พ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดีว่ายังมีความสำคัญอยู่มากในปัจจุบัน และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบ แบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบระดับ “มาก” นี้ พบว่าเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 85 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนส่วนมากก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุด ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนนั้น ส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “มากที่สุด”

อย่างไรก็ตามคำตอบจากทั้งสองกลุ่มถือว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพียงแต่ใน มุมมองและความรู้สึกของผู้ที่มีเชื้อสายจีนอาจประเมินว่าความกตัญญูที่ฝ่ายหญิงจำเป็นต้องมีต่อพ่อ แม่ฝ่ายชายนั้นมีความสำคัญมากซึ่งสอดคล้องกับคติในเรื่องนี้ที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษตามความ เป็นจีนแบบชนบทที่เมื่อผู้หญิงแต่งงานกับฝ่ายชายแล้วไม่เพียงแต่จะต้องดูแลเชื้อพัสสามี แต่ยังคงมี คุณสมบัติเพียบพร้อมมากพอที่บุพการีของฝ่ายชายจะพึงพอใจด้วย คำตอบของทั้งผู้ที่มีและไม่มี เชื้อสายจีนส่วนมากมองว่าคุณลักษณะของการดูแลปรนนิบัติพ่อแม่ของสามีนี้เป็นคุณสมบัติสากล เพียงแต่เห็นเด่นชัดที่สุดในคนเชื้อสายจีน ดังที่มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

“... มองว่าคุณลักษณะนี้เห็นจากคนเชื้อสายจีนได้ชัดกว่าชาติอื่นโดยเฉพาะการ ต้องปรนนิบัติดูแล ดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่สามี” นาย A32 (นามสมมุติ)

“... ไม่ว่าจะเชื้อชาติใดก็ตาม หากเป็นสะใภ้ได้แต่งเข้ามาอยู่ในครอบครัวของอีก ฝ่าย ก็จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี เพราะแม่ข้าพเจ้าเองก็สอนว่าถ้าเรารักลูกของ เขาแล้ว เราก็ต้องรักพ่อและแม่ของเขาด้วย” นางสาว B19 (นามสมมุติ)

“... ไม่จำเป็นที่ต้องเป็นลูกสะใภ้คนจีนเท่านั้นถึงจะปฏิบัติดีต่อพ่อแม่สามี แต่เป็น เรื่องปกติทั่วไปที่คู่แต่งงานไม่ว่าจะเชื้อชาติใด ถ้าได้แต่งงานแล้วฝ่ายหญิงต้องมาใช้ชีวิตร่วมกับ ครอบครัวของฝ่ายชาย” นาย A36 (นามสมมุติ)

ผู้วิจัยคิดว่าประเด็นนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากล้วนมองว่าเป็นคุณลักษณะอัน เป็นเรื่องสากลที่ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมใด การแต่งงานเข้ามาในครอบครัวของฝ่ายชายก็มี

ความจำเป็นที่ฝ่ายหญิงจะต้องดูแลและปรนนิบัติต่อพ่อแม่ของสามีให้ดี มิให้ขาดตกบกพร่องซึ่งเป็นคุณสมบัติของลูกสะใภ้ที่ดีในทุกสังคม มิได้จำกัดเฉพาะว่าเป็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนเท่านั้น

ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าสภาพสังคมปัจจุบันมีส่วนทำให้การดูแลปรนนิบัติต่อพ่อแม่สามีมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย

“สมัยนี้เปลี่ยนไปแล้ว ด้วยการศึกษา ระบบสังคม การทำงานที่เปิดกว้าง การให้เกียรติกัน ที่สำคัญคือต้องคุยกันทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง และคุยกันระหว่างครอบครัวด้วย มองเรื่องยุคสมัยตามปัจจุบันเป็นที่ตั้งตามด้วยเหตุผล ...” นาย A35 (นามสมมุติ)

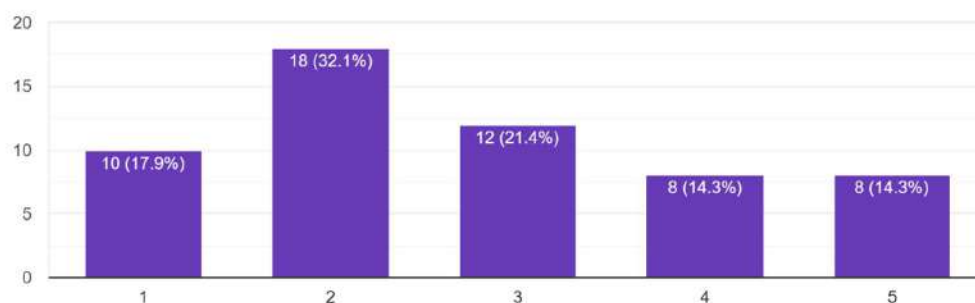
4.2.11 ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้างอยู่ในระดับ “น้อย” คิดเป็นร้อยละ 32.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 61.11 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 38.88

ภาพที่ 4.11

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 11 “ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง”

11. ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะทางภาษาจีน ติดตัวบ้างว่ามีความสำคัญน้อย และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

ถึงแม้ว่าผลจากแบบสอบถามจะทำให้รู้สึกได้ว่าในคนในปัจจุบันมองว่าลูกหลานจีน ไม่จำเป็นต้องมีทักษะทางภาษาจีนติดตัว แต่เราอาจจะยังไม่สามารถสรุปได้เสียทีเดียวว่าทักษะทางภาษาจีนไม่สำคัญ เพราะเมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากจะเห็นได้ว่า พวกเขามองว่าทักษะภาษาจีนอาจจะไม่ได้สำคัญในแง่ของการมีไว้เพื่อ “แสดงอัตลักษณ์” แต่สำคัญในแง่ของ “การนำไปใช้” ประกอบอาชีพในอนาคต เป็นการเรียนรู้ทักษะที่เกิดจากการ “เรียน” มากกว่า การ “ปลูกฝังจากครอบครัว” เช่น

“... ส่วนลูกหลานที่สนใจเรียนภาษาจีน อาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่น เพื่อใช้ ประกอบธุรกิจในอนาคต หรือเพราะว่าครอบครัวอยากให้เรียน แต่การเริ่มต้นศึกษาในภาษา ก็เป็นเหมือนประตูที่จะทำให้ลูกหลานจีนรุ่นหลังที่มาเรียนภาษาจีนได้เปิดออกไปสู่ความสนใจในอัตลักษณ์จีนด้าน ๆ ต่อไปด้วยเช่นกัน” นาย A25 (นามสมมุติ)

“... การสื่อสารภาษาจีนที่กำลังมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของโลก” นางสาว B15 (นามสมมุติ)

“ความรู้ในภาษาจีนควรมีติดตัวบ้าง มิใช่เพื่อประโยชน์ต่อการแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น แต่หากมองในแง่ของการประกอบอาชีพในอนาคต ภาษาจีนน่าจะมีแนวโน้มที่สำคัญขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน” นางสาว B12 (นามสมมุติ)

“การเรียนรู้ทักษะจีนในอนาคตไม่จำเป็นต้องมีแค่กับคนเชื้อสายจีนเท่านั้น เผลอ ๆ ลูกหลานจีนเองอาจจะไม่ได้สนใจเลยด้วยซ้ำ ต่อไปนี้ทักษะเหล่านี้ไม่ได้จำกัดกรอบแคในเฉพาะลูกหลานจีน ดังนั้นทักษะจีนเหล่านี้จึงขึ้นอยู่กับความสนใจใฝ่รู้ของเด็กเอง ที่เล็งเห็นว่าภาษาจีนจะ

สำคัญในอนาคตมากน้อยแค่ไหน เพื่อโอกาสในการประกอบอาชีพของเขาเองที่เงินจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น” นาย A34 (นามสมมุติ)

“สำคัญในแง่การนำไปใช้ในธุรกิจ ในอนาคตจะมีบริษัทจีนนายทุนจีนเข้ามาลงทุนเยอะ ดังนั้นทักษะจึงสำคัญทั้งด้านการอ่าน การเขียน การพูด ... ส่วนมองเรื่องวัฒนธรรมนี้กับการใช้ในครอบครัวกับญาติผู้ใหญ่ คิดว่ารู้ไว้ก็ดีเพื่อสานสัมพันธ์กันในครอบครัว (รุ่นอาภิงอาภิง) ... ส่วนลำดับความสำคัญของทักษะเหล่านี้ คิดว่าทักษะการฟังกับการพูดสำคัญมาเป็นอันดับแรก พ่อแม่ควรบังคับลูกให้รู้ภาษาจีนไว้บ้าง รู้เท่าที่ได้แต่ไม่ถึงกับขู่เข็ญเพราะเด็กบางคนก็ไม่ชอบภาษา” นาย A36 (นามสมมุติ)

อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนบางส่วนที่มองว่าการรู้ทักษะภาษาจีนมีความจำเป็นในลักษณะที่พ่อแม่ควรปลูกฝังให้ลูกหลานมีติดตัว

“เรื่องภาษาจีน ควรส่งเสริมและสนับสนุน อย่างน้อยควรจะมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน อย่างใดอย่างหนึ่งติดตัวไว้เป็นความรู้พื้นฐานบ้าง” นางสาว B11 (นามสมมุติ)

“เป็นสิ่งพื้นฐานที่สำคัญมากในการอยู่ในสังคม หรือการทำงานในครอบครัว แต่ขึ้นอยู่กับแต่ละครอบครัวว่าเน้นทักษะไหนในระดับใด เพราะแต่ละครอบครัวอาจเน้นแต่ละทักษะไม่เท่ากันก็ได้ ฉะนั้นคุณพ่อแม่รุ่นนี้ (หมายถึงรุ่นของผู้ถูกสัมภาษณ์) จึงจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องปลูกฝังลูกหลานให้มีทักษะบ้าง” นาย A35 (นามสมมุติ)

“เห็นว่าควรพอมิบ้างแต่ไม่ถึงขั้นว่าจำเป็นที่ลูกหลานจีนทุกคนต้องมีทักษะภาษาจีน เพราะสุดท้ายก็ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่แต่ละคนเติบโตมาด้วย เช่น หากพวกเขาเติบโตมาในฐานะเศรษฐกิจของทางบ้านไม่ค่อยดี ก็อาจไม่มีโอกาสเล่าเรียนภาษาจีน หรือบางคนแม้เกิดมาในฐานะที่ไม่ค่อยดี แต่พื้นฐานที่บ้านมีความเป็นจีนมากกว่า ญาติพี่น้องหรือสมาชิกในครอบครัวใช้ภาษาจีนในการพูดคุยสื่อสารติดต่อกันในชีวิตประจำวันมากกว่าภาษาไทย ก็จะทำให้ลูกหลานได้

เรียนรู้ภาษาจีนไปในตัว เหมือนลูกหลานจีนที่บางคนได้ภาษาจีนท้องถิ่น เช่น จีนกวางตุ้ง จีนแต้จิ๋ว โดยไม่ต้องไปเรียนตามโรงเรียน เหตุผลก็เพราะได้ฟัง ได้พูดมาตั้งแต่เด็ก” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

อย่างไรก็ตาม มีความคิดเห็นเพียงส่วนน้อยที่ยังคงมองว่าทักษะทางภาษาจีนนั้น ยังคงแสดงถึงอัตลักษณ์ของลูกหลานจีนรุ่นใหม่ได้

“ส่วนตัวคิดว่า เป็นเรื่องของภาษาอย่างเดียว (ที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของลูกหลานจีนรุ่นใหม่ได้) กับค่านิยมในการใช้ชีวิตบางด้าน ที่น่าจะยังพอเป็นตัวแทนอัตลักษณ์จีนได้” นางสาว B10 (นามสมมุติ)

4.2.12 ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกไว้สืบสกุล

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นว่า อัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกไว้สืบสกุล มีความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 58.9 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 78.78 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.21

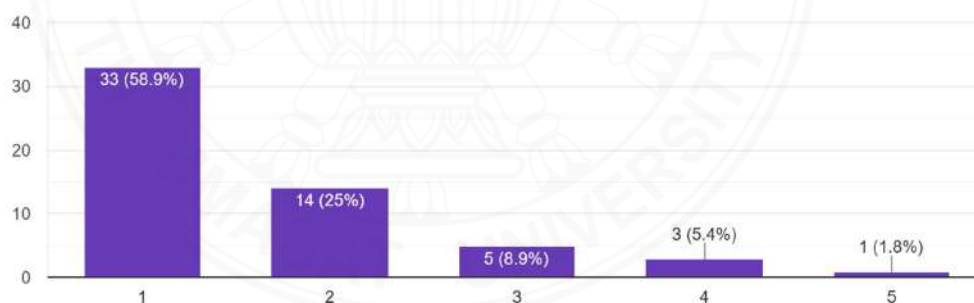
ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อยว่ามีความสำคัญน้อยที่สุด โดยเฉพาะในมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่เลือกคำตอบระดับ “น้อยที่สุด” นั้นเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 80 และจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุด

ความคิดเห็นส่วนมากของคนเชื้อสายจีนในยุคปัจจุบันสะท้อนออกมาค่อนข้าง เป็นไปในแนวทางเดียวกันว่าความรักไม่ควรถูกกำหนดด้วยเชื้อชาติ และเป็นเรื่องที่ชายหญิงตกลงจะคบหากันมากกว่าจะเป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียมจีนแบบดั้งเดิมที่มีญาติผู้ใหญ่เข้ามามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ภาพที่ 4.12

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 12 “ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกไว้สืบสกุล”

12. ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุยังน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกไว้สืบสกุล
56 responses

“... คิดว่าความรักเป็นเรื่องของคนสองคนที่มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ไม่สามารถกำหนดเชื้อชาติ อายุ หรือแม้แต่เพศได้เลยด้วยซ้ำ และยิ่งในปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นคนไทยเชื้อสายจีนหรือคนจีนในประเทศจีนเอง นับวันก็มีแนวโน้มที่จะแต่งงานมีครอบครัวกันน้อยลง หรืออายุมากขึ้นค่อยแต่งงานเมื่อพวกเขาพร้อมก็มี ดังนั้นจึงเป็นอีกเรื่องชีวิตหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าความสำคัญของประเด็นนี้นับวันก็ยิ่งลดลงเช่นกัน” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

“ปัจจุบันจำไม่เป็นแล้ว ให้ลูกเลือกคู่เองมากกว่า สมัยนี้ไม่ต้องคลุมถุงชนแล้ว ส่วนแนวโน้มในอนาคตก็เลือกกันเองได้ โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ” นาย A36 (นามสมมุติ)

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ที่มีเชื้อสายจีนคนหนึ่งยังพอทำให้เห็นธรรมเนียมจีนตามชนบทที่พ่อแม่ยังคลุมถุงชนให้ลูกสาวอยู่บ้าง สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้คนจีนยุคนี้เห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ด้านนี้ลดลง เนื่องจากทำให้ครอบครัวประสบกับปัญหาในระยะยาว อีกทั้งเรื่องของเชื้อชาติของลูกเขยลูกสะใภ้ก็อาจเหมารวมได้ทั้งหมดเช่นกันว่าคนเชื้อชาติใดดีกว่าคนเชื้อชาติใด เช่น

“เคยเห็นตัวอย่างของอาถูกจับคลุมถุงชนกับคนเชื้อสายจีนเหมือนกัน แล้วครอบครัววุ่นวายมาก ความวุ่นวายนั้นยังส่งผลมาถึงรุ่นลูกและคนอื่น ๆ ในครอบครัว เช่น ฝ่ายชายมีเมียน้อย ฝ่ายชายแอบเอาที่ดินไปจำนำ ส่วนตัวจึงมองว่าการคลุมถุงชนเป็นเรื่องไม่ดีในแง่ที่คนสองคนจะใช้ชีวิตด้วยกัน แต่ไม่เคยเจอกันมาก่อนเลย แต่เป็นเรื่องของการเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของญาติผู้ใหญ่สองฝั่งมากกว่า ... ในขณะที่พ่อของผมไม่ถูกคลุมถุงชนแต่ได้ภรรยาเป็นคนไทยที่ดี แม่จึงสามารถเอาชนะใจอาจนมาได้ก็มองว่าคนไทยขี้เกียจ และสามารถดูแลปรนนิบัติพวกเขาได้เป็นอย่างดีจนแม่กลายเป็นคนที่อาจนมาเรียกหาอยู่เสมอ ... แต่ตัวอย่างการคลุมถุงชนที่ดีก็มีเหมือนกัน เช่น อาจารย์ผู้ชายที่เคยสอนผม แต่งงานกันแล้วทุกวันนี้ก็ยังรักกันและครอบครัวอบอุ่น” นาย A31 (นามสมมุติ)

ตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนชัดว่าเรื่องการแต่งงานแบบคลุมถุงชนว่าเป็นเรื่องที่มักจะผูกโยงอยู่กับ 2 ประเด็นหลัก คือ ผลประโยชน์ของญาติผู้ใหญ่สองฝ่าย และเชื้อชาติที่จะต้องที่คนเชื้อสายจีนเหมือนกัน ทั้งสองเรื่องอาจเป็นความปรารถนาดีที่พ่อแม่มีต่อลูกซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดแต่อย่างใด เพราะครอบครัวที่คลุมถุงชนแล้วอยู่กันเป็นครอบครัวที่อบอุ่นก็มีเช่นกัน

ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “น้อย” แต่ก็นับว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้ที่มีเชื้อสายจีน ต่างกันแต่เพียงระดับความเข้มข้นของมุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์นี้เท่านั้น ส่วนเหตุผลของการที่อัตลักษณ์นี้ลดความสำคัญลงแล้วมองว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเรื่องความมั่นคงทางการเงินของครอบครัว

“ดูตัวอย่างจากเพื่อน ส่วนมากไม่ได้แต่งงานตอนอายุน้อย ๆ ขึ้นอยู่กับบริบทของยุคสมัย แล้วยังมีเรื่องค่าใช้จ่าย ความพร้อม ความมั่นคง ... สรุปคือมองว่าเรื่องนี้ก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย” นาย A35 (นามสมมุติ)

4.2.13 มีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ

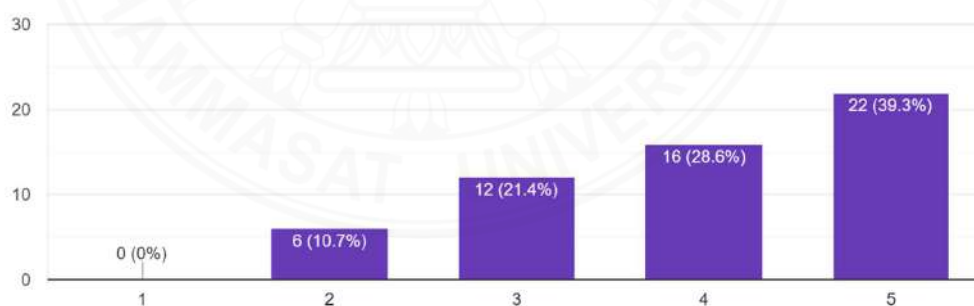
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการมีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพอยู่ในระดับ “มากที่สุด”

คิดเป็นร้อยละ 39.3 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 59.09 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 40.9

ภาพที่ 4.13

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 13 “ความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ”

13. มีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการมีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพของคนไทยเชื้อสายจีนว่ายังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้ มีข้อน่าสังเกตเพิ่มเติมจากการพิจารณาความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนพบว่าการมองคุณสมบัติเรื่องความขยัน อดทน ของคนไทยเชื้อสายจีนนั้นผู้ตอบแบบสอบถามมิได้มองเพียงความสำคัญแค่ในแง่ของการเป็นอัตลักษณ์เงินเสียทีเดียว แต่เป็นเพราะคุณสมบัติเหล่านี้มีความสำคัญกับคนในทุกสังคมซึ่งถือเป็นคุณลักษณะอันเป็นสากลที่ทุกสังคมยึดถือปฏิบัติกันเอง

“...ไม่ว่าจะเชื้อชาติใดต่างก็ต้องถูกปลูกฝัง ถูกสั่งสอน ให้มีความขยัน มานะ และ อดทนในการประกอบอาชีพ เพราะสุดท้ายแล้วมนุษย์ทุกคนก็ต้องพึ่งพาตัวเองให้ได้ พ่อแม่หรือครอบครัววันหนึ่งก็ต้องลาจากกันไป ตัวเราเองจึงต้องดูแลเลี้ยงดูตัวเองให้ได้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ทุก

คนบนโลกนี้ต้องได้เรียนรู้และพยายามที่จะตั้งใจทำงาน ประกอบอาชีพให้สำเร็จให้สามารถเลี้ยงดูตัวเองได้” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“... ความอดทน ขยันทำมาหากิน เป็นสิ่งที่มาจากการได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่เด็ก ... เพราะสิ่งเหล่านี้อยู่ในมาตรฐานของสังคมไทยและทุกสังคมในโลกจนเป็นเรื่องสากลไปแล้วที่ทุกคนควรมีคุณธรรมเหล่านี้ประจำใจ” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

“... คิดว่าเป็นหลักสากลทั่วไปในปัจจุบันไปแล้ว ไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นอัตลักษณ์จีนหรือไม่ เช่น ความกตัญญูต่อพ่อแม่ การขยันทำมาหากิน เป็นต้น” นาย A30 (นามสมมุติ)

“... ความขยันในการประกอบอาชีพเพื่อให้ได้มาซึ่งเศรษฐกิจสถานะของตัวเอง การสร้างความร่ำรวยเพื่อลูกหลาน คนจีนจะเด่นด้านนี้เลย” นาย A34 (นามสมมุติ)

“... คนชาติอื่นก็ขยันอดทน ไม่ใช่เฉพาะจีน มองเป็นเรื่องสากลที่ชาติใด ๆ ก็มีคุณสมบัตินี้” นาย A36 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ความคิดเห็นของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนบางส่วนมองว่าความขยันหมั่นเพียรของคนไทยเชื้อสายจีนเป็นภาพลักษณ์อย่างหนึ่งที่ยังคงแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้จนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็เป็นอัตลักษณ์แบบจีนที่คนไทยเองก็ยอมรับ

“พูดถึงคนจีนจะนึกถึงคนขยันที่ทำการค้าขายกับผ้าขนหนู 1 ผืนคล้องคอ เป็นเจ้าของตึกแถว” นางสาว B09 (นามสมมุติ)

“ความขยันขันแข็งของชาวจีนเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งคนไทยแท้เองก็ยอมรับในส่วนนี้ ...” นางสาว B15 (นามสมมุติ)

“อัตลักษณ์เงินที่คนจีนรุ่นใหม่ควรมีคือ ความขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นตั้งใจ และ รักครอบครัว” นางสาว B18 (นามสมมุติ)

“... พูดถึงเรื่องนี้กับคนจีนจะนึกถึงอยู่สามอย่างคือ อย่างแรกคือความขยัน พี่มีเพื่อนเป็นคนจีนเยอะ คลุกคลีกับคนจีนอยู่ตลอด ยังนึกไม่ออกถึงคนจีนที่ไม่ขยัน อย่างที่สองคิดว่าคนจีนเป็นชนชาติที่ชำนาญเรื่องการค้าขาย และอย่างที่สามคือ คนจีนมีความมัธยัสถ์ รู้ว่าควรใช้จ่ายอย่างไรให้สมเหตุสมผล” นาย A33 (นามสมมุติ)

“ความขยันอดทนเป็นอัตลักษณ์ของคนจีนได้แน่นอน จากประสบการณ์ของตัวเอง ที่เอาลูกหลานมาทำงานคล้าย ๆ กงสี ทำการค้าขาย มีความขยัน อดทน ทำมาหากิน ทำธุรกิจ ... ความขยันของคนจีนและไทยไม่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับครอบครัว ชุมชน สังคม ซึ่งคนไทยก็ขยัน แต่ที่แตกต่างกันคือ “ความอดทน” ที่คนจีนจะมีมากกว่า ...” นาย A35 (นามสมมุติ)

4.2.14 ยึดหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการยึดหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 32.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 66.66 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการยึดหลักคำสอนของขงจื๊อว่ายังมีความสำคัญมากในปัจจุบัน และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้ แต่เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม จะพบว่าเรื่องคุณธรรมที่ผู้ที่มีเชื้อสายจีนยึดถือหรือได้รับการปลูกฝังมานั้นมิได้มีส่วนยึดโยงกับการสอนเรื่องคุณธรรมของขงจื๊อแต่อย่างใด การแสดงความคิดเห็นส่วนมากจึงกล่าวถึงเฉพาะเรื่องความมีคุณธรรมแต่เพียงเท่านั้น และมีความคิดเห็น

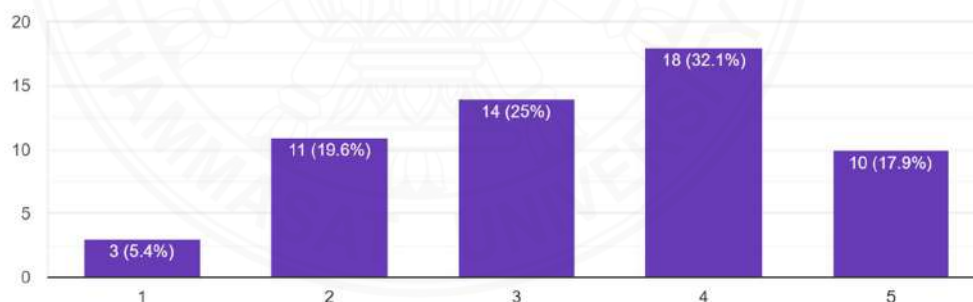
บางส่วนมองว่า “ความกตัญญู” เป็นคุณธรรมที่มีความเป็นสากลในทุกสังคมอยู่แล้ว จึงอาจจะมีใช้สิ่ง
ที่แสดงอัตลักษณ์จีนได้ชัดเจน

ภาพที่ 4.14

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 14 “ยึดหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต”

14. ยึดถือหลักคำสอนของขงจื๊อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต

56 responses

“... มองว่าเป็นเรื่องสากลปกติทั่วไปของผู้คนบนโลกใบนี้ที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง
อบรมเลี้ยงดูสั่งสอนจากที่บ้านและที่โรงเรียนให้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ และมีความซื่อสัตย์สุจริต
หรือต่อให้ถ้าเขาคอนั้นไม่ได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนทั้งจากที่บ้านและที่โรงเรียนก็ตาม แต่ข้าพเจ้า
เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีจิตสำนึก มีจิตที่รู้ดีรู้ชอบให้ยึดมั่นในคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้อยู่แล้ว ...”
นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“ความกตัญญู ... เป็นสิ่งที่มาจากการได้รับการสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กจากพ่อแม่ หรือ
จากการเรียนหนังสือแล้วครูอาจารย์ที่โรงเรียนสั่งสอนเรา ... จึงไม่แน่ใจว่ามีความเกี่ยวข้องกับคำสอน
ของจื๊อหรือไม่ เนื่องจากไม่ทราบว่าที่พ่อแม่สอนเรา เพราะปู่ย่าตายายเอาคำสอนของจื๊อมาสอนพวกท่าน
ก่อนหรือไม่ หรือเพราะสิ่งเหล่านี้อยู่ในมาตรฐานของสังคมไทยและทุกสังคมในโลกจนเป็นเรื่องสากล
ไปแล้ว ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“ส่วนเรื่องการปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ก็ได้รับการสั่งสอนปลูกฝังมาบ้าง แต่เป็นการ
สอนที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับหลักขงจื๊อโดยตรง” นาย A32 (นามสมมุติ)

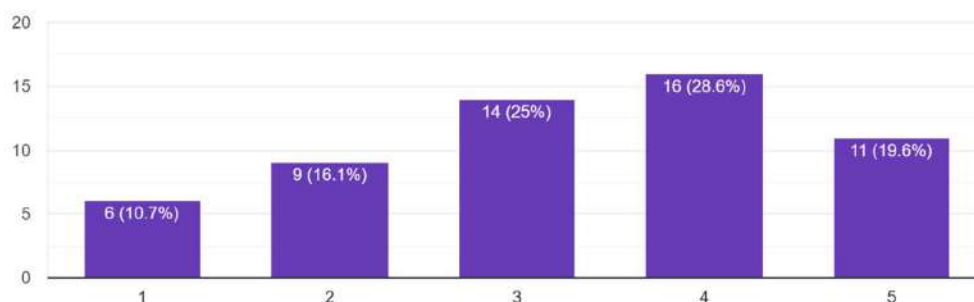
4.2.15 ท้องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการท้องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีนอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25

ภาพที่ 4.15

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 15 “ท้องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน”

15. ท้องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการท้องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีนว่ายังมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีน เนื่องจากว่าผู้ที่มีเชื้อสายจีนเกือบร้อยละ 80 เลือกคำตอบนี้ อย่างไรก็ตามพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่ได้กล่าวถึงมุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์นี้ในปัจจุบันจะพบว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอยู่พอสมควร ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น หน้าที่การงาน การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 สถานะทางการเงิน เป็นต้น

“... แม้ว่าสมัยก่อนตอนที่ข้าพเจ้าเป็นเด็ก และได้มีโอกาสไปเที่ยวกับญาติพี่น้อง เป็นหมู่คณะใหญ่แล้วจะรู้สึกมีความสุขมาก จนอยากให้ทุก ๆ ปีมีโอกาสแบบนี้เกิดขึ้นตลอดไป แต่ในความเป็นจริงยุคสมัยที่เปลี่ยนไปรวมถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดกิจกรรมอย่างการท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องในเทศกาลหรือวันสำคัญของจีนไม่สามารถเกิดขึ้นหรือทำได้ตลอด ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่ทุกคนต้องเผชิญสถานการณ์ร่วมกันอย่างการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิดในช่วงเวลาสองสามปีที่ผ่านมา หรือปัจจัยเฉพาะครอบครัว เฉพาะบุคคล เช่น ฐานะทางการเงิน ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่อาจไม่ได้เพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว รวมไปถึงชีวิตส่วนตัวของแต่ละคน เช่น เมื่อทุกคนในครอบครัวต่างโตขึ้น มีหน้าที่การงานของตนเอง บางคนได้ทำงานในองค์กรที่มีผู้บริหารเชื้อสายจีนก็อาจได้หยุดในวันสำคัญอย่างวันตรุษจีนเพื่อมาใช้เวลากับครอบครัว แต่บางคนอาจได้ทำงานในองค์กรที่ไม่มีผู้บริหารเชื้อสายจีน ก็อาจไม่ได้มองเห็นว่าวันนี้เป็นวันหยุด ดังนั้นการมารวมตัวกันจึงอาจเป็นเรื่องยาก” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “มากที่สุด” แต่ก็ยังจัดว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผู้ที่มีเชื้อสายจีน

อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนก็ทำให้เห็นว่าปัจจัยที่ทำให้สังคมของคนไทยเชื้อสายจีนในทุกวันนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องในเทศกาลคือ การที่มีได้จำกัดว่าการท่องเที่ยวกับครอบครัวจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในวันหยุดตามเทศกาลจีนเท่านั้น แต่สามารถใช้วันหยุดยาวในวาระอื่น ๆ หรือแม้แต่วันหยุดตามเทศกาลไทยก็ได้เช่นกัน

“... ครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามยังคงยึดมั่นในธรรมเนียมนี้ โดยแต่ละปีจะต้องไปเที่ยวกับครอบครัวอย่างพร้อมหน้าเป็นอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง แต่จุดประสงค์หลักคือไปพักผ่อนมากกว่าเป็นการสมานสามัคคีในครอบครัว ซึ่งไม่จำกัดว่าต้องเป็นในเทศกาลจีน แต่เป็นวันหยุดในเทศกาลไทยด้วยก็ได้ และหากโอกาสดีจริงมีญาติพี่น้องจากฝ่ายพ่อฝ่ายแม่ที่ว่างพร้อมกัน ก็จะจัดทริปจองตัวโรงแรมไปเที่ยวพร้อม ๆ กันเลย พอเจอโควิด การพบหน้ากันในโอกาสแบบนี้เลยไม่ได้ทำ” นางสาว B26 (นามสมมุติ)

“อัตลักษณ์นี้ยังคงสำคัญอยู่ สังเกตจากนักเรียนและคนแถวบ้าน และในอนาคตที่มีโควิดเป็นปัจจัยก็จะส่งผลกระทบต่อเรื่องนี้เพราะจะไปเที่ยวไม่ค่อยได้ รวมถึงช่วงเซ็งเม้ง ตรุษจีน สงกรานต์ญาติพี่น้องก็จะไม่ได้ไปร่วมเพราะมีโควิด ถ้าสามารถควบคุมโควิดได้ก็คงกลับมาเที่ยวกันเหมือนเดิม ... คิดว่าข้อนี้ยังแสดงอัตลักษณ์ของคนจีนได้เพราะเราสามารถรู้ได้เลยว่าเขาเป็นคนจีน” นาย A36 (นามสมมุติ)

“... ส่วนวันตรุษจีนที่มีวันเที่ยวก็ไม่ได้เน้นเที่ยวช่วงเทศกาลเพราะคนเยอะ มองว่าเราไปเที่ยวกับครอบครัวในวันอื่น ๆ ได้ ...” นาย A37 (นามสมมุติ)

มุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าเรื่องในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยเงื่อนไขด้านหน้าที่การงาน และภาระของลูกหลานจีนในยุคนี้ แต่ก็ยังนับว่าเป็นอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนได้ เพราะมันสะท้อนถึงเรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณในครอบครัวตามแบบฉบับของคนจีนด้วยนั่นเอง

“ยังเป็นอัตลักษณ์ได้ เพราะคนจีนไม่ว่าจะจนจะรวยแต่พอถึงวันตามเทศกาลจีนแล้วไปเที่ยว คนเขาก็จะรู้เลยว่านี่ครอบครัวคนจีน คนจีนคิดถึงครอบครัว บรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันอาจจะไม่มีวันเที่ยวแล้ว (หมายถึงช่วงเทศกาลตรุษจีน) ด้วยภาระเรื่องงาน หรืออะไรต่าง ๆ” นาย A35 (นามสมมุติ)

4.2.16 ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้เทพเจ้าแห่งลูกหลาน

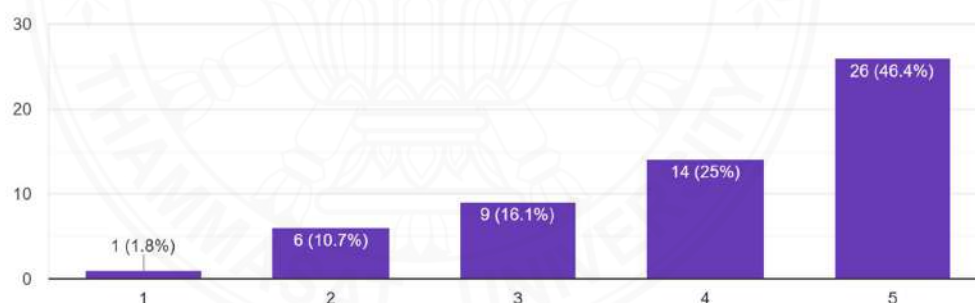
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้เทพเจ้าแห่งลูกหลาน อยู่ในระดับ “มากที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 46.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 65.38 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 34.61

ภาพที่ 4.16

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 16 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน”

16. ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีนว่ายังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้ และมีการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ที่มีเชื้อสายจีนบางส่วนได้กล่าวถึงประสบการณ์ส่วนตัวที่เกี่ยวกับเทศกาลตรุษจีนที่ทำให้เห็นว่าชีวิตวัยเด็กในวันนั้นมีกิจกรรมอะไรบ้าง

“... เทศกาลนี้สำคัญมาก เพราะเป็นเทศกาลที่ทางบ้านจะศึกษามาก เพราะทั้งครอบครัวของข้าพเจ้าและญาติที่สนิทกันต่างประกอบอาชีพค้าขาย ก็จะต้องจัดเตรียมของสำหรับขายในวันจ่าย ตัวข้าพเจ้าตื่นเต้นเพราะได้เห็นสภาพบรรยากาศผู้คนมาจับจ่ายใช้สอยที่ตลาดอย่างคึกคัก ... พอถึงวันตรุษจีนก็จะได้เห็นพ่อแม่ ญาติพี่น้องมารวมตัวกันและร่วมกันจัดเตรียมของไหว้เจ้าที่ ไหว้บรรพบุรุษอย่างใหญ่โต ข้าพเจ้าก็ช่วยงานตามประสาเด็ก เช่น ยกของไหว้ เฝาระดาดเงินกระดาดทอง ล้างหม้อล้างจานชาม ฯลฯ อีกทั้งในความเป็นเด็ก ข้าพเจ้าและลูกพี่ลูกน้องรุ่นราวคราวเดียวกันก็จะรอรับอั่งเปาจากผู้ใหญ่ และก็มีเกมเปรียบเทียบกันใครได้มากได้น้อย ... ซึ่งด้วยความที่เป็นเด็กนี้เอง ข้าพเจ้าก็จะรอคอยเทศกาลนี้ เมื่อข้าพเจ้าโตขึ้น แน่แน่นอนว่าอั่งเปาก็ไม่สามารถได้รับแล้ว เพราะตามธรรมเนียม เมื่อลูกหลานโตขึ้นมีงานทำหาเลี้ยงตัวเองได้ก็就不用การให้อั่งเปา เว้นเสียแต่ว่าผู้ใหญ่

จะยังใจดีอยู่ ซึ่งสำหรับข้าพเจ้าเอง เมื่อโตขึ้นมาก็ไม่ได้มีความรู้สึกจะรอพึ่งพาจากใคร แต่ตรงกันข้าม กลับเป็นฝ่ายจัดเตรียมอั่งเปาให้พ่อแม่ ให้น้อง ๆ รวมถึงผู้ใหญ่ที่ตอนเราเป็นเด็ก แล้วท่านมีพระคุณกับเรามากกว่า เพราะอยากตอบแทนท่าน” นางสาว B13 (นามสมมุติ)

ความคิดเห็นดังกล่าวทำให้เห็นว่า ประสบการณ์วัยเด็กมีส่วนอย่างมากต่อการหล่อหลอมให้ลูกหลานจีนมีความรู้สึก ความเชื่อ ต่อวิถีปฏิบัติแบบจีนทั้งในด้านประเพณีและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการขัดเกลาผ่านคนรุ่นพ่อแม่ที่ถึงแม้จะได้สั่งสอนหรือปลูกฝังโดยตรงเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามธรรมเนียมแต่ก็นิยมปฏิบัติให้ดู

นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นของผู้ที่มีเชื้อสายจีนบางส่วนที่อาจจะมิได้กล่าวถึงรายละเอียดของการให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน แต่ก็รับรู้ได้ว่าพวกเขายังคงให้ความสำคัญกับเทศกาลนี้อยู่

“... ลูกหลานในครอบครัวชาวจีนจะปฏิบัติตามที่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย เคยสอน หรือเคยทำมา เป็นสิ่งที่ตัวเองปฏิบัติมาตั้งแต่วัยเด็ก ยึดถือปฏิบัติและยังคงมีการอนุรักษ์และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ประเพณีใหญ่ ๆ ที่เห็นได้บ่อยในเมืองไทย คือ ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีเกี่ยวกับการตาย ประเพณีวันเซ็งเม้ง ประเพณีวันสารทจีน และประเพณีวันตรุษจีน ...” นางสาว B14 (นามสมมุติ)

“อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่คิดว่ามีความสำคัญต่อลูกหลานไทยจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีเรื่องของ การเคารพ การนับญาติ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ควรสืบทอดกัน เช่น ไหว้เซ็งเม้ง ตรุษจีน ...” นางสาว B13 (นามสมมุติ)

“มีเชื้อจีน แต่ไม่ค่อยรู้สึกว่าเป็นคนจีนเท่าไร ดำเนินชีวิตในสังคมเหมือนคนไทยทั่ว ๆ ไป ดังนั้นหลายประเพณีหรือวิถีปฏิบัติแบบจีนหลายอย่างที่บ้านก็ไม่ได้เคร่งครัดมาตั้งแต่เด็ก เช่น การไหว้เจ้าตรุษจีน สารทจีน เนื่องจากที่บ้านนั้นพี่น้องทำงานนอกบ้านกันหมด เลยใช้วิธีไหว้ตามแต่จะสะดวก ... ที่บ้านพ่อแม่จะเลือกไหว้แค่บางเทศกาล เช่น ตรุษจีน สารทจีน เซ็งเม้ง ของไหว้ไม่ได้จัดมากมาย ถือคติว่าได้แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษก็เพียงพอ ...” นาย A29 (นามสมมุติ)

พิจารณาจากความคิดเห็นของของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีน ทำให้เห็นได้ว่าเทศกาลตรุษจีน รวมถึงเทศกาลอื่น ๆ บางเทศกาล ยังคงเป็นอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นจีนได้ในทุกยุคสมัยมาจนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีน ถึงแม้จะไม่ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นนี้ อย่างละเอียดนัก แต่ผลจากแบบสอบถามก็สะท้อนชัดว่า แม้คนที่ไม่ได้มีประสบการณ์ร่วมโดยตรงในเทศกาลตรุษจีนก็รับรู้ว่าเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งเกิดจากการสังเกตคนใกล้ชิดที่มีเชื้อสายจีน

“... เนื่องจากครอบครัวรวมถึงตัวเอง ไม่ได้มีบุคคลใดมีเชื้อสายจีนเลย แต่หากสังเกตจากครอบครัวรอบตัวของเพื่อนๆ ประเพณีตรุษจีน การมอบอั่งเปาเป็นเงินแต๊ะเอียต่าง ๆ สำคัญมาก หลาย ๆ ครอบครัวในไทยที่มีเชื้อสายจีนมักจะทำกัน และในยุคคนรุ่นใหม่ก็ยังทำกันมาต่อเนื่องยาวนาน” นางสาว B21 (นามสมมุติ)

ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากการแสดงความคิดเห็น ทำให้พบว่าแม้บางครอบครัวจะมีการสืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติต่อจากรุ่นบรรพบุรุษ แต่ลูกหลานจีนในปัจจุบันหลายครอบครัวก็ให้ความสำคัญต่อความเป็นจีนในระดับที่แตกต่างกัน บางครอบครัวอาจจะแสดงออกถึงความเป็นจีนน้อยลงกว่าแต่ก่อนแล้ว จึงมีการลดทอนความเคร่งครัดในหลักปฏิบัติบางอย่างให้ผ่อนคลายลง แต่เทศกาลตรุษจีนก็ยังเป็นเทศกาลหนึ่งที่คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นปัจจุบันยังคงเห็นว่าสำคัญมากและแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างเหนียวแน่น

4.2.17 ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี

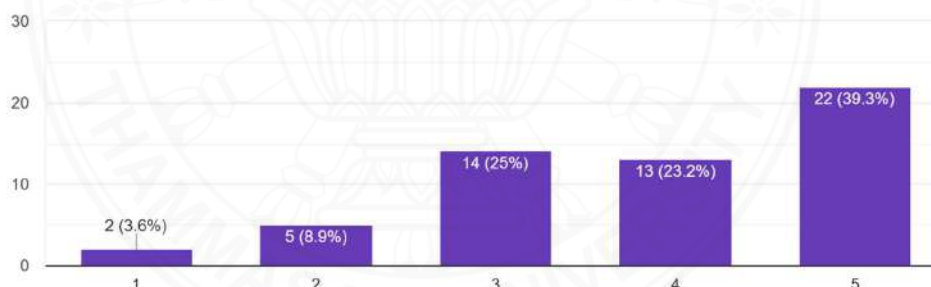
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี อยู่ในระดับ “มากที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 39.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 68.18 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 31.81

ภาพที่ 4.17

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 17 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมผเวสี”

17. ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมผเวสี

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีนว่ายังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกตัวเลือกนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ จำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้ และการกล่าวถึงเทศกาลสารทจีนมักจะมาควบคู่กับเทศกาลตรุษจีนเสมอ ดังที่ผู้ตอบแบบสอบถามรายหนึ่งได้เล่าประสบการณ์ส่วนตัววัยเด็กที่ส่งผลต่อการให้ความสำคัญกับเทศกาลนี้ในปัจจุบันเอาไว้

“เทศกาลสารทจีนยังคงมีความสำคัญสำหรับข้าพเจ้าอยู่ แต่น้อยกว่าเทศกาลตรุษจีน เหตุผลอาจเป็นเพราะตั้งแต่ช่วงเด็ก ข้าพเจ้าเห็นมาตลอดว่าเทศกาลนี้มีความสำคัญน้อยกว่าเทศกาลตรุษจีน ... ยกตัวอย่างง่าย ๆ คือ วันจ่ายของสองเทศกาลนี้มีความคึกคักต่างกัน ผู้คนออกมาจับจ่ายใช้สอยซื้อของไหว้ในเทศกาลตรุษจีนมากกว่าเทศกาลสารทจีน หรือญาติพี่น้องในวงศ์ตระกูลก็เช่นกัน หากเป็นเทศกาลตรุษจีนส่วนใหญ่จะกลับมากันหมด แต่พอเป็นเทศกาลสารทจีน ลูกหลานบางคนอาจไม่ได้มา ... และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือ ข้าพเจ้ามองว่าพิธีกรรมบางอย่างซ้ำซ้อนกับเทศกาลตรุษจีน เช่น มีการไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ไหว้บรรพบุรุษด้วยของไหว้สำคัญ ๆ ที่เหมือนกัน ... ”

นางสาว B02 (นามสมมุติ)

นอกเหนือจากความคิดเห็นดังกล่าวที่กล่าวถึงเทศกาลสารทจีนในแง่มุมเปรียบเทียบกับเทศกาลตรุษจีนแล้ว ยังมีความคิดเห็นของ นาย A29 (นามสมมุติ) (กล่าวถึงในหน้า 41) ที่ทำให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนในยุคนี้ยังคงมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันคือ ถึงแม้การสืบทอดเทศกาลบางอย่างของลูกหลานในยุคปัจจุบันอาจจะผ่อนคลายการยึดถือปฏิบัติลงแล้ว ไม่เว้นแม้แต่เทศกาลตรุษจีนและสารทจีน แต่การกล่าวถึงสองเทศกาลนี้ควบคู่กันตลอดนั้นล้วนแสดงว่าเทศกาลทั้งสองนี้ยังคงเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดของลูกหลานจีน

“... เคยทำเกือบทุกเทศกาลเลยทั้งตรุษจีน สารทจีน แข่งเม้ง ไหว้พระจันทร์ ไหว้บ๊ะจ่าง ไหว้ขนมบัวลอย ... อย่างสารทจีนกับแข่งเม้ง เราได้เจอญาติพี่น้องด้วย มันก็เป็นกุศโลบาย สักปีหนึ่งที่ญาติพี่น้องได้มาพบปะสนทนากัน ...” นางสาว A38 (นามสมมุติ)

“ในครอบครัวปัจจุบันยังปฏิบัติครบทั้งตรุษจีน สารทจีน แข่งเม้ง ไหว้พระจันทร์ ไหว้บ๊ะจ่าง ไหว้ขนมบัวลอย ซึ่งความเข้มข้นของการปฏิบัติตอนนี้ถือว่ายังเข้มข้นเพราะคนรุ่นอาหล่อมายังมีชีวิตอยู่จึงยังค่อนข้างคงความเป็นจีนเอาไว้ แต่ด้วยความที่อาหล่อมามีความทันสมัย เข้าสื่อโซเชียลต่าง ๆ ไปเที่ยวเมืองนอก การไหว้ชาแซกไม่ได้ยึดติดว่าต้องเป็นหมูขี้้น แต่เป็นหมูแผ่นก็ได้ แต่ขอให้มีของไหว้ครบเพียงแต่เค้าสามารถประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยได้ ไม่ได้เคร่งแบบจีนโบราณขนาดนั้น ...” นางสาว A39 (นามสมมุติ)

4.2.18 ให้ความสำคัญกับเทศกาลแข่งเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)

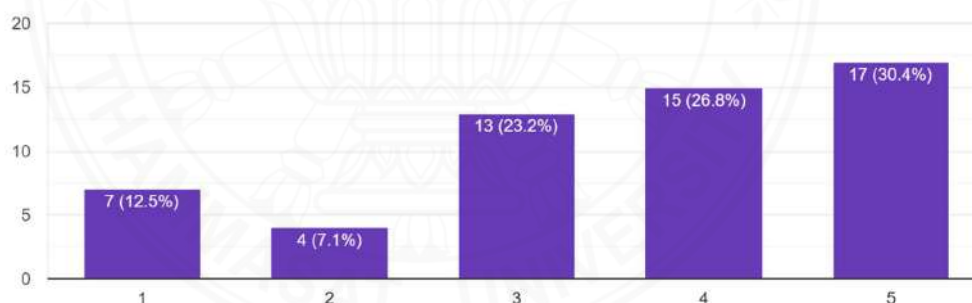
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลแข่งเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย) อยู่ในระดับ “มากที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 30.4 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29

ภาพที่ 4.18

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 18 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)”

18. ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้งว่ายังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้ ซึ่งจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนจะพบมุมมองที่มีต่อเทศกาลชิงเม้งคล้ายกับมุมมองที่มีต่อเทศกาลสารทจีนคือ มีความสำคัญรองลงมาจากเทศกาลตรุษจีน และการเปลี่ยนแปลงที่พบเห็นคือ คนรุ่นหลัง ๆ มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติในเทศกาลนี้ลดลงเรื่อย ๆ

“... มองว่าจุดประสงค์ของเทศกาลนี้มีความคล้ายคลึงกับเทศกาลสารทจีน คือการแสดงความกตัญญูต่อดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว เพียงแต่มีการเดินทางไปไหว้ยังสุสาน และด้วยเหตุที่ต้องมีการเดินทางไปไหว้ยังสุสานของบรรพบุรุษนี้เอง จึงทำให้ลูกหลานที่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ต้องเดินทางกลับมาไหว้บรรพบุรุษจึงมีความพิเศษมากกว่าวันสารทจีนที่จัดของไหว้อยู่แต่บ้านของคนที่เป็นโตไผ่ (คนที่มีย้ายวิญญาณของบรรพบุรุษอยู่ เช่น ลูกชายคนโต) เท่านั้น” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“คนรุ่นราวคราวเดียวกัน ก็ยังเห็นความสำคัญกับเทศกาลแข่งแข่งอยู่ แต่รุ่นลูกหลานเหมือนกันอาจจะมองไม่เห็นความสำคัญแล้ว เพราะไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในวันนั้นมากนัก เหมือนแค่ไปไหว้เฉย ๆ แล้วก็ต้องทนกับแดดร้อน อากาศร้อน” นาย A23 (นามสมมุติ)

“... แข่งแข่งจะมีของไหว้เต็มอัตราและไปไหว้ที่สุสาน แต่ที่สังเกตมารุ่นหลาน ๆ สัก 5-7 ปีมานี้จะหายจากการมาแข่งแข่งไปเลย หรือคนลดลงเรื่อยๆ แต่สมัยก่อนจะมากันทุกคนไม่ว่าจะอยู่จังหวัดใด ที่เป็นเช่นนั้นสาเหตุมาจากการทำงาน การเรียนที่เข้ามาเรียนในเมืองหลวง คิดว่าอีกหน่อยถ้าหมดรุ่นนี้ไปก็ไม่มีใครสืบทอด เช่น น้องสาวที่ไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับประเพณีจีนเลย เพราะไม่ได้ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่และก็ได้สนใจ เพราะฉะนั้นเค้าเลยไม่ได้จะสืบทอด แต่อาหล่อมามีอะไรเค้าก็จะบอกเราหมด แต่กับน้อง เค้าก็ไม่ได้ไปเข้าพิธีอะไร ... ส่วนกับเรา เค้าก็ไม่ได้บอกโดยตรง แต่ใช้วิธีบอกเล่าว่าบางประเพณีมันเป็นสัญลักษณ์อะไรบางอย่าง เช่น แข่งแข่งก็คือการรวมตัวของญาติ เป็นการบอกอ้อม ๆ ว่าถ้ารักษาไว้มันก็ดี” นางสาว A39 (นามสมมุติ)

ความคิดเห็นบางส่วนจากการสัมภาษณ์ก็ทำให้เห็นว่าคนไทยเชื้อสายจีนบางครอบครัวได้ปรับรูปแบบของพิธีกรรมบางส่วนไปในลักษณะที่ได้รับอิทธิพลแบบไทยเข้ามาผสมผสานมากขึ้น เช่น

“พอมิบ้างที่ฝั่งแม่ไปทำบุญกระดูก แต่ที่ทำโดยรวมเป็น Concept แบบจีนผสมไทย ไม่ได้เป็นฮวงซุ้ย แต่เป็นโกศแบบไทยตั้งไว้ที่บ้าน พอถึงวันแข่งแข่งก็มาทำบุญกระดูกด้วยกัน มีการจัดโต๊ะจีน แต่มีพิธีไทยเยอะมาก เช่น ไปวัด ทำบุญกระดูก ... แต่ถ้าญาติพี่น้องลูกหลานมากันไม่ครบก็ไม่ได้เป็นเรื่องคอขาดบาดตายอย่างไร ที่บ้านไม่ได้เคร่งเลย” นางสาว A37 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าการไหว้บรรพบุรุษที่สุสานเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่คนไทยเชื้อสายจีนยังคงยึดถือเสมอมา

“การแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่สุสานเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่คนเชื้อสายจีนสืบทอดปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่น คิดว่าเรื่องนี้เห็นได้ชัดเจนกว่าคนในวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วย”
นางสาว B21 (นามสมมุติ)

4.2.19 ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล

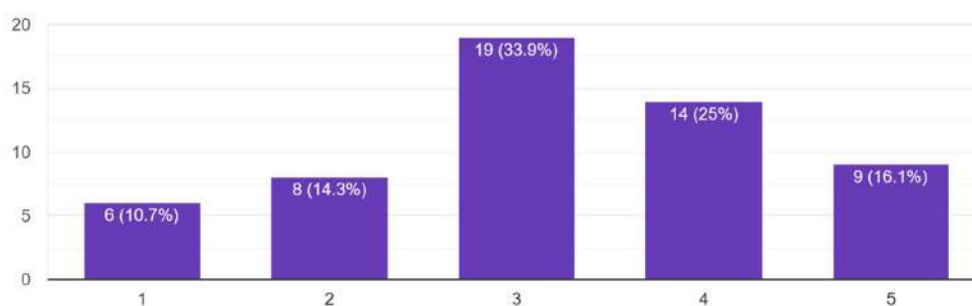
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาลอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 33.9 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 63.15 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 36.84

ภาพที่ 4.19

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 19 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล”

19. ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ ว่ามีความสำคัญในระดับปานกลาง และหากพิจารณาจากสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ

“ปานกลาง” นี้ เป็นสัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนถึงร้อยละ 63.15 ซึ่งบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นที่ทำให้รับรู้ถึงมุมมองของคนไทยเชื้อสายจีนมีต่อเทศกาลวันไหว้พระจันทร์

“เป็นเรื่องไกลตัว แต่ก็มองว่าเป็นเทศกาลที่มีผลต่อจิตใจผู้คนเรื่องของการส่งมอบความสุขให้กัน มากกว่าเรื่องการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เพราะตัวเองรวมถึงครอบครัวญาติพี่น้องไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการเพาะปลูก แต่ก็เห็นว่าเป็นเทศกาลที่ดี และที่บ้านก็ยังปฏิบัติในเทศกาลนี้ ซึ่งแม่ข้าพเจ้าไม่ได้เคร่งครัดเท่าอី แต่มองว่าไม่เป็นไร เป็นพิธีกรรมหนึ่งปีครั้งเดียว ทำก็ได้ไม่ลำบากอะไร ส่วนที่บ้านอียะจัดของไหว้ขอพรพระจันทร์ตอนกลางคืน รวมถึงการนำสัวย่นาแหวน นำเครื่องประดับมาอาบแสงจันทร์” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“... วันไหว้พระจันทร์มีเพียงการซื้อขนมไหว้พระจันทร์ จัดรูปขอพรพระจันทร์ แต่ไม่ได้มีการรวมญาติกัน ดังนั้นสารทจีน ซึ่งเม้งจึงดูมีความสำคัญมากกว่า” นางสาว A38 (นามสมมุติ)

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าคนในรุ่นพ่อแม่ยังคงมีการปฏิบัติตามธรรมเนียมที่มีความเคร่งครัดแตกต่างกันไป อาจเป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแต่ก็ได้บังคับที่จะส่งต่อให้รุ่นลูกหลาน การที่พ่อแม่และญาติพี่น้องยังคงปฏิบัติอยู่นี้คิดว่ามีส่วนอย่างมากต่อการที่คนรุ่นปัจจุบันมองประสบการณ์ร่วมโดยตรงกับเทศกาลนี้จึงส่งผลต่อการมองเทศกาลนี้ว่ายังพอจะมีความสำคัญอยู่บ้างในระดับปานกลาง

ในขณะที่ผู้ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบในระดับ “มาก” ส่วนหนึ่งคิดว่าด้วยบรรยากาศของเทศกาลที่น่าเสนอด้วย “ความสุข” จึงทำให้ผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่อเทศกาลนี้ว่ายังคงมีความสำคัญมากต่อคนไทยเชื้อสายจีนที่ได้ส่งมอบไปยังคนที่ไม่มีเชื้อสายจีนด้วยโดยมีขนมไหว้พระจันทร์เป็นตัวเชื่อมความสุขระหว่างลูกหลานจีนและคนต่างชาติพันธุ์ กระทั่งบางส่วนยังคงมองว่าขนมไหว้พระจันทร์ก็ยังแสดงอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้อยู่

“ช่วงเทศกาลไหว้พระจันทร์เป็นช่วงเวลาที่ดี ที่หลายคนอาศัยช่วงเวลานี้เพื่อการส่งมอบความสุขให้แก่กัน หนึ่งในนั้นคือการส่งขนมไหว้พระจันทร์ให้กันทั้งต่อคนจีนหรือคนไม่มีเชื้อสายจีน” นาย A13 (นามสมมุติ)

“... การเขียนพู่กันจีน บทสวด เพลงจีน ขนมเปี๊ยะ ขนมไหว้พระจันทร์ เป็นอัตลักษณ์แบบจีนที่พอจะนึกออก และคิดว่าแสดงออกถึงความเป็นจีนได้ทุกยุคทุกสมัยที่เห็นที่ไรก็จะนึกถึงบรรยากาศแบบจีนแถวบ้านสมัยเด็ก ...” นางสาว B08 (นามสมมุติ)

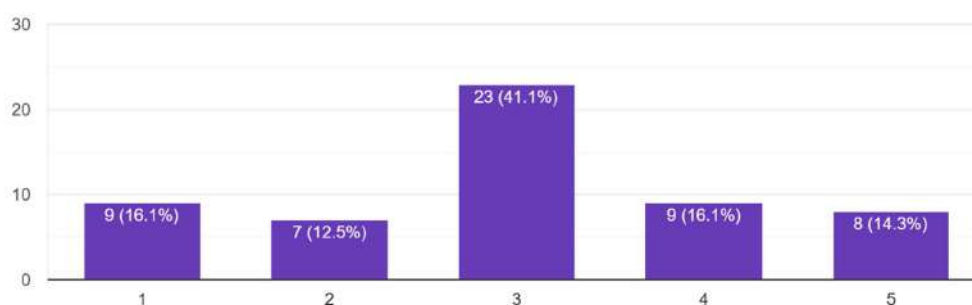
4.2.20 ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่างอยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 41.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 43.47

ภาพที่ 4.20

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 20 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง”

20. ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่างว่ามีความสำคัญในระดับปานกลาง และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

และจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนได้ทำให้เห็นถึงมุมมองที่คนเชื้อสายจีนมีต่อเทศกาลนี้ว่ามีโอกาสหายไป ทั้งจากสาเหตุที่ว่า คติเบื้องหลังของเทศกาลมิได้มีมิติที่เชื่อมโยงกับการแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่ในบ้าน และถูกมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวเช่นเดียวกันกับเทศกาลไหว้พระจันทร์

“มองว่าการไหว้บ๊ะจ่างทำให้ชีวิตเราอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเพราะบ๊ะจ่างมันรวมหลาย ๆ อย่างอยู่ในข้าวเหนียว มันคือการรวมสิ่งที่ดี ๆ อยู่ในนั้น การไหว้บ๊ะจ่างจึงมีความหมาย ซึ่งคุณแม่ก็ทำบ๊ะจ่างเองด้วย ... ส่วนการสืบทอดเทศกาลนี้ ตัวเราเองอาจจะนั่งไหว้เฉย ๆ ไม่ได้ทำบ๊ะจ่างเอง แต่มองว่าอีกหน่อยจะคล้าย ๆ กับไหว้พระจันทร์ตรงที่เทศกาลนี้มีขนมเฉพาะของตัวเองจึงมีโอกาที่จะค่อย ๆ สูญหายไปง่ายกว่าสารทจีน ซึ่งแม้จะมีคตินิยามแสดงความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่”
นางสาว A38 (นามสมมุติ)

“... เป็นเรื่องไกลตัวสำหรับเราที่จะไหว้บ๊ะจ่างเพื่อการรำลึกถึงกวีซีเหวียน ตามประวัติที่มาของเทศกาลนี้ แต่การที่ให้ความสำคัญอยู่ เพราะที่บ้านยังคงทำการไหว้บ๊ะจ่างเมื่อถึงเทศกาลนี้ตามปกติ และส่วนตัวก็ชอบกินบ๊ะจ่างโดยเฉพาะไส้เค็มมาก ก็เลยอยากให้เทศกาลนี้ยังคงอยู่ต่อไป เพื่อจะได้ให้ขนมบ๊ะจ่างหากินได้ง่ายขึ้นเหมือนทุกวันนี้ที่แม้จะไม่ใช่วางเทศกาลแต่ก็สามารถหาทานได้ไม่ยากนัก” นาย A02 (นามสมมุติ)

ส่วนความคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้มีเชื้อสายจีนที่มีต่อเทศกาลนี้ทำให้ทราบว่าได้ว่าคนไทยเชื้อสายจีนบางครอบครัวก็ได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดต่อเทศกาลนี้แล้วดังที่ นาย A29 (นาม

สมมุติ) ที่กล่าวว่า “... ส่วนการไหว้บ๊ะจ่างหรือไหว้พระจันทร์นั้น ตั้งแต่เด็กมาที่บ้านไม่เคยไหว้เลย แต่ยังพอเห็นญาติพี่น้องไหว้อยู่บ้างแต่ไม่เคร่งครัด ...”

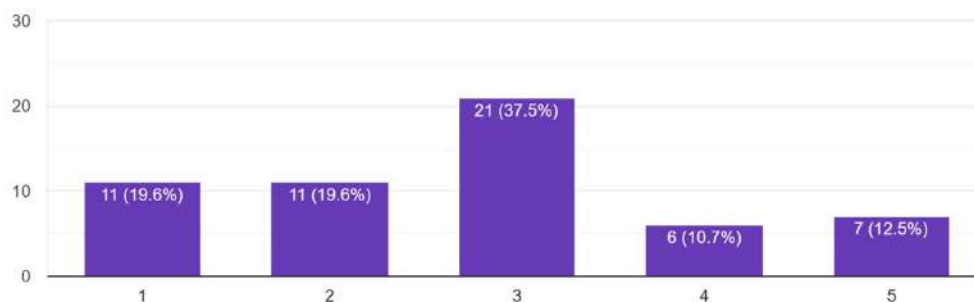
4.2.21 ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬至节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬至节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย อยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 37.5 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 42.85

ภาพที่ 4.21

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 21 “ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬至节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย”

21. ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬至节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอยว่า มีความสำคัญในระดับปานกลาง และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

จากการแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ พบประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งคือ คติเบื้องหลังของเทศกาลไหว้ขนมบัวลอยนี้มีคนรู้น้อยมาก แม้กระทั่งลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนเองก็ตาม บางส่วนที่รู้ที่มาที่ไปของเทศกาลจึงเกิดจากการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและการสนใจใคร่รู้ อาศัยการสอบถามจากญาติผู้ใหญ่

“... โดยส่วนตัวรับรู้ความสำคัญของเทศกาลนี้น้อยมาก เมื่อนึกย้อนตอนเป็นเด็กก็จำความตอนที่รู้จักเทศกาลนี้เป็นครั้งแรกได้ว่าเห็นแม่ทำบัวลอยสีขาว ๆ ปนสีชมพูแดง ๆ แฉมน้ำบัวลอยก็ไม่เหมือนบัวลอยน้ำกะทิที่กินปกติก็เลยแปลกใจ เมื่อถามแม่ถึงได้รู้ว่ามันคือเทศกาลไหว้ขนมบัวลอยของจีน ตอนนั้นก็รู้สึกแปลกใจเพราะไม่เคยรู้จักหรือได้ยินเกี่ยวกับเทศกาลนี้มาก่อน แต่ถ้าถามว่ารู้เหตุผลของการมีเทศกาลนี้หรือไม่ ก็ตอบได้เลยว่าไม่รู้ และคิดว่าแม่ของข้าพเจ้าก็ไม่ได้ด้วยเช่นกัน เพียงแต่ยึดถือปฏิบัติตามอากงอาม่ามาเท่านั้นเองว่าถ้าถึงช่วงนี้ต้องไหว้ขนมบัวลอยอะไรประมาณนี้” นาย A37 (นามสมมุติ)

“... เคยแค่ไหว้เจ้าเฉพาะตอนอยู่กับพ่อแม่ที่ต่างจังหวัด แต่พอเข้ามาเรียนระดับปริญญาตรีในกรุงเทพก็ห่างหายจากการไหว้เจ้า ... บางพิธีก็เพิ่งจะรู้ว่าก็มีเมื่อตอนมาอยู่กับญาติที่กรุงเทพ เช่น การไหว้บัวลอย ไหว้วันเกิดเทพเจ้าต่าง ๆ แต่ก็คิดว่าสิ่งเหล่านี้แหละที่แสดงอัตลักษณ์ของจีนได้ชัดเจน ถึงแม้ในปัจจุบันการไหว้จะไม่แพร่หลายแล้ว ...” นาย A29 (นามสมมุติ)

“ตามธรรมเนียมเดิมเข้าใจว่าต้องปั้นบัวลอยเอง แต่ตอนนี้ใช้สาकुแทน คือเอาความง่ายขึ้น สะดวกขึ้น แต่ก็ผิดจากขนบธรรมเนียมไป แต่ก็ยังไหว้ทุกปี ... แม่เป็นคนทำหน้าที่หลักในการทำพิธีสืบจากอาเหล่าน้า จริง ๆ คือที่บ้านจะมีความใกล้ชิดกับอาเหล่าน้าที่สุด เพราะฉะนั้นเขาจึงสอนทุกอย่าง และเราเองชอบถามเกี่ยวกับพิธีกรรมเงินเราก็เลยมีความรู้จากการสอบถาม ... ต้องบอกว่าเหล่าน้าเค้าไม่ค่อยบอกที่มาที่ไปของเทศกาล แต่เราเป็นคนชอบอ่านเราก็เลยรู้ ชอบศึกษาเรื่องพวกนี้ อยู่แล้วเราก็เลยรู้” นางสาว A39 (นามสมมุติ)

เป็นไปได้ว่าเทศกาลนี้ก็จะเหมือนกับเทศกาลไหว้พระจันทร์ และเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง ในแง่ที่พอจะรู้สึกได้ถึงการค่อย ๆ เลือนหายไปของเทศกาลที่ลูกหลานรุ่นหลัง ๆ อาจจะมิได้

สืบทอดต่อไปอีกแล้ว ที่สืบทอดก็จะเหลือเพียงไม่กี่ครอบครัวที่คนรุ่นอาภังกรยังมีชีวิตอยู่ ครอบครัวนั้นจึงยังคงความเป็นเงินเอาไว้ได้มากนั่นเอง

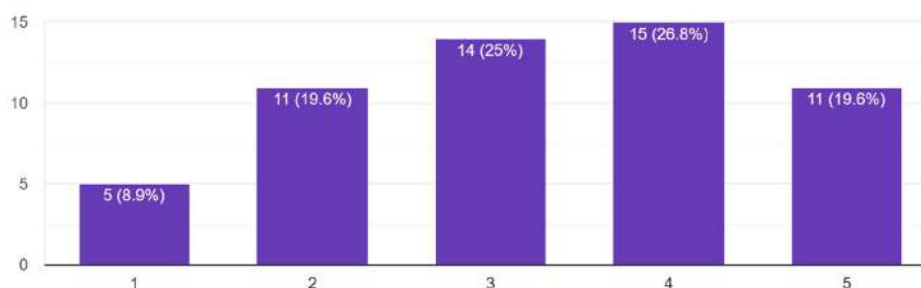
4.2.22 จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีเงินอย่างถูกต้องเคร่งครัด

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีเงินอย่างถูกต้องเคร่งครัดอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และผู้ที่เป็นที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ภาพที่ 4.22

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 22 “จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีเงินอย่างถูกต้องเคร่งครัด”

22. จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีเงินอย่างถูกต้องเคร่งครัด
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีเงินอย่างถูกต้องเคร่งครัดว่ายังมีความสำคัญมาก และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มจะพบว่า กลุ่มผู้ที่มีเชื้อสายจีนมีจำนวนผู้ที่เลือกคำตอบในระดับ “ปานกลาง” และ “มาก” เป็นสัดส่วนที่เท่าและยังเป็นสัดส่วนที่มากที่สุดของผู้ที่มีเชื้อสายจีนทั้งหมดด้วย ในขณะที่ผู้ไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบในระดับ “มาก” ผลการตอบแบบสอบถามจึงค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน บางส่วนกล่าวว่าการจัดของไหว้อย่างถูกต้องเคร่งครัดเป็นหนึ่งในเรื่องที่ลูกหลานจีนรุ่นใหม่สนใจที่จะ

สืบสาน เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษอย่างถูกต้องตามธรรมเนียม ในขณะที่ความคิดเห็นอื่น ๆ ก็ทำให้ทราบได้ว่าลูกหลานจีนบางครอบครัวมิได้เคร่งครัดในเรื่องการจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมจีนแล้ว ดังที่ นาย A29 (นามสมมุติ) กล่าวว่า “ที่บ้านจะเลือกไหว้เจ้าแค่บางเทศกาลเท่านั้น” นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นส่วนที่สะท้อนว่าการจัดของไหว้ยังคงสำคัญ แต่จะจัดเตรียมมากน้อยแค่ไหนอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความสะดวกในการจัดหา เช่น

“สิ่งของไหว้เจ้าถ้าเป็นสิ่งที่หาได้ทั่วไป ไม่ได้ลำบาก สามารถหาซื้อได้ในช่วงเทศกาลนั้น ก็สามารถกระทำตามธรรมเนียมประเพณีจีนได้ เช่น การไหว้เนื้อสัตว์สามอย่าง (ซาแซ) หรือห้าอย่าง (โหวงแซ) ในช่วงตรุษจีน ซึ่งก็แล้วแต่ความสะดวกของแต่ละครอบครัวในการหาซื้อหรือจัดไหว้ ถ้าใครสะดวกก็อาจจะครบห้าอย่าง ถ้าไม่สะดวกก็สามอย่าง หรือการไหว้บ๊ะจ่าง ขนมไหว้พระจันทร์ บัวลอย” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

นอกจากนี้ยังได้เห็นมุมมองของลูกหลานจีนยุคนี้ที่มองว่าการไหว้เจ้าเป็นอัตลักษณ์จีนอย่างหนึ่งที่ยังคงมีความสำคัญและควรจะต้องสืบทอดต่อไป บางคนศึกษาหลักการไหว้เจ้าด้วยตัวเองกระทั่งลงมือปฏิบัติเอง ในขณะที่บางคนเป็นลูกมือช่วยพ่อแม่ในการจัดการ และมีแนวคิดที่จะสืบทอดการไหว้เจ้าต่อไป สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้คือ ผู้ที่มีแนวคิดในการสืบทอดก็มีได้เคร่งครัดในการปฏิบัติตามขนบจีนแบบดั้งเดิมมากนัก แต่สามารถประยุกต์เหมาะสมตามยุคสมัยได้ และญาติผู้ใหญ่ก็ได้บังคับขู่เชิญให้สืบทอด แต่การสืบทอดเกิดจากลูกหลานจีนเองที่เล็งเห็นความสำคัญของการไหว้เจ้า เช่น

“จากการสังเกตการณ์พบกลุ่มคนรุ่นใหม่สนใจและใส่ใจกับการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมจีนมากขึ้น อาทิ สืบทอดหรือจัดพิธีไหว้ตามเทศกาล เป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกศาลเจ้าเพื่อสืบทอดประเพณี ...” นาย A01 (นามสมมุติ)

“โดยส่วนตัวจัดของไหว้เป็น และเป็นตัวหลักในบ้านที่เป็นคนจัดการเรื่องการไหว้มีความรู้เรื่องนี้จากการศึกษาด้วยตัวเอง เพราะจริง ๆ แล้วที่บ้านห่างหายการไหว้เจ้ามาเป็นเวลานานมาก มารู้อีกทีหลังว่าบรรพบุรุษเคยทำ แต่พอสืบบรรพบุรุษไปก็ห่างหายไปไม่มีใครสืบทอด การมาจัดของ

ไหว้ได้จึงมาจากการสังเกตจากบ้านญาติ ๆ และหาข้อมูลเองจากการอ่านตำราโบราณ ส่วนในอนาคต การส่งต่อเรื่องนี้ อาจจะได้เคร่งครัดแต่เป็นการทำให้เห็นทำให้รู้ว่ามีธรรมเนียมมีประเพณีอย่างนี้ แต่ไม่ถึงขนาดบังคับจริงๆ ตัวเองก็ไม่ได้บังคับมาก มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ... ส่วนมุมมองต่อการ จัดของไหว้ตามห้าง น้อยครั้งที่ซื้อ คิดว่าการทำด้วยตัวเองมันคือความภูมิใจเล็ก ๆ เช่น บ้านที่ ต่างจังหวัดพอถึงเซ็งเม้งก็ลงมือต้มไก่ด้วยตัวเอง มันรู้สึกได้ที่เกิดบรรยากาศในครอบครัวที่ดีกว่า แต่ การซื้อของพวกนี้มันเป็นการสะดวก เช่น ลดเวลาในการหาซื้อ ดังนั้นมันก็เป็นประโยชน์ในทางหนึ่ง ตามยุคสมัย แต่ในอีกทางหนึ่งมันก็ทำให้คนขาดความรู้ไปบ้าง อาจจะผิดขนบธรรมเนียมอย่างที่เคยมี คนปฏิบัติมาอยู่บ้างเหมือนกัน” นาย A32 (นามสมมุติ)

“... การไหว้ซาแซก็ไม่ได้ยึดติดว่าต้องเป็นหมูชิ้น แต่เป็นหมูแผ่นก็ได้ แต่ขอให้ มีของไหว้ครบเพียงแต่เค้าสามารถประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยได้ ไม่ได้เคร่งแบบเงินโบราณขนาดนั้น ... ส่วนการสืบทอด คิดว่าอีกหน่อยถ้าหมดรุ่นผมก็อาจจะไม่มีใครสืบทอดแล้ว ...” นาย A39 (นามสมมุติ)

“... ส่วนมากเราเป็นแค่ลูกมือคุณแม่ในการจัดอาหาร เตรียมผลไม้ เตรียมของไป ไหว้ ไตรประสานงานกับญาติในการพบปะกัน ... แต่รู้แค่เราต้องมาไหว้บรรพบุรุษที่มีพระคุณต่อ ตัวเรา บ้านเรา ... ส่วนการสืบทอดคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้เน้นมากนัก แคขอให้ปีนี้มีมาเจอกันในวัน สำคัญสักวันนึง ... ตัวเราเองมีแนวคิดที่จะสืบทอด มองว่าเรื่องนี้ไม่ใช่แค่สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ เรามี แต่ทำให้เข้าใจเบื้องหลัง คือการเจอกับญาติพี่น้องของเรา มาเจอกัน สานสนทนากัน ดังนั้นวัน พวกนี้แหละจึงเป็นจุดเชื่อมประสานความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง ดังนั้นจึงต้องสืบทอด” นาย A38 (นาม สมมุติ)

ในขณะที่ความคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้ที่มีเชื้อสายจีน แม้จะมีได้กล่าวถึงการจัดของ ไหว้โดยตรง แต่ก็แสดงถึงมุมมองที่เกี่ยวข้องกับการไหว้เจ้าไว้ว่า

“ไหว้บรรพบุรุษ เพื่อให้บรรพบุรุษได้รับบุญ แต่ไม่ได้เคร่งครัด” นางสาว B04 (นามสมมุติ)

“... ไม่เคยมีวัฒนธรรมแบบจีนเลย ไม่เคยไหว้เจ้าใดๆทั้งสิ้น ...” นางสาว B20 (นามสมมุติ)

“การสืบทอดการไหว้เจ้า ทางพิธีกรรมประเมินว่ารุ่นลูกจะหายไปเลย ผู้ใหญ่ก็ไม่ได้เคร่งครัด บางประเพณีก็ไม่ได้ไหว้เลย ... ที่บ้านก็ไม่ตั้งตู้เอี้ยเพราะมีแล้วต้องไหว้ ที่เป็นแบบนี้เพราะมาจากครอบครัวที่ไม่ได้เคร่ง แต่เห็น Concept การปฏิบัติของญาติพี่น้องหรือคนในชุมชน” นาย A32 (นามสมมุติ)

จากที่กล่าวมาจะเห็นทั้งลูกหลานจีนที่ต้องการจะสืบทอด และเคร่งครัดในระดับหนึ่ง และลูกหลานจีนที่ “ไม่ได้เคร่งครัด” หรือ “ไม่เคยไหว้เจ้าใด ๆ” เลย ดังนั้นอาจตีความได้ว่าความเคร่งครัดที่มีต่อเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับการไหว้เจ้าไหว้บรรพบุรุษทั้งตระกูลจีน สารทจีน และเซ็งเม้งในอนาคตได้ด้วยว่าเทศกาลเหล่านี้น่าจะถูกลดทอนความสำคัญลงทั้งในแง่ของการจัดของไหว้เจ้า และในแง่ของหลักปฏิบัติทางพิธีกรรมจากคนไทยเชื้อสายจีนที่รุ่นหลัง ๆ ที่จะได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยและสากลมากขึ้น ๆ ด้วย

4.2.23 เฝาระดาขเงินกระดาขทอง และเสื่อผ้าในเทศกาลสำคัญ

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการเฝาระดาขเงินกระดาขทอง และเสื่อผ้าในเทศกาลสำคัญอยู่ในระดับ “มากที่สุด” คิดเป็นร้อยละ 25 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 64.28 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71

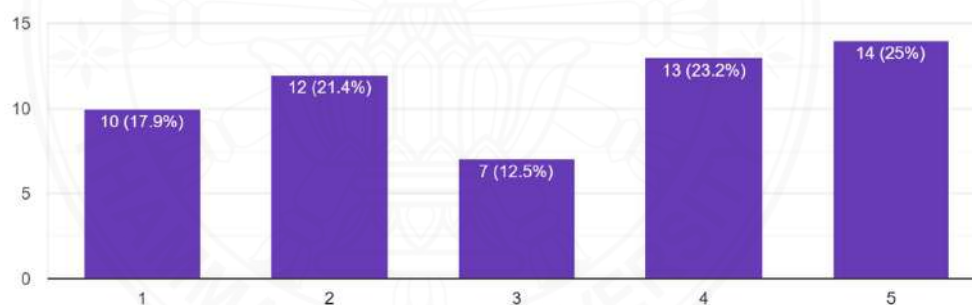
ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการเฝาระดาขเงินกระดาขทอง และเสื่อผ้าในเทศกาลสำคัญว่ายังมีความสำคัญมากที่สุด และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

ภาพที่ 4.23

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 23 “เผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ”

23. เผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ

56 responses

ความคิดเห็นของผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าการเผากระดาษถือเป็นขั้นตอนสำคัญ ขั้นตอนหนึ่งที่ลูกหลานจะแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับได้ ในขณะที่บางความคิดเห็นมองว่าการใช้กระดาษในพิธีกรรมนั้น ส่วนหนึ่งก็เพื่อแสดงความมีหน้ามีตาของวงศ์ตระกูลที่ต้องแสดงต่อเครือญาติหรือคู่ค้าในแวดวงธุรกิจที่ครอบครัวมีส่วนในการทำมาค้าขายด้วย

“... แม้ปัจจุบันจะปฏิบัติตนเป็นไทยมากแล้ว การทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับส่วนมากจึงเข้าวัดทำพิธีกรรมแบบไทย เชื่อว่าทำบุญกรวดน้ำแล้ว บรรพบุรุษจะได้รับผลบุญและของที่ถวาย ในขณะที่ฝั่งคนจีนใช้วิธีเผากระดาษ ซึ่งเชื่อว่าบรรพบุรุษของพวกเขาก็น่าจะได้รับด้วยเช่นเดียวกัน ต่างกันแต่ลักษณะทางพิธีกรรม ...” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

“... เวลาเผากระดาษจะใช้เยอะ มันเป็นการแสดงความเป็นครอบครัวด้วย เพราะเราต้องเชิญพวกคู่ค้ามาด้วยเพื่อให้สมเกียรติ มันแสดงความเป็นตระกูลของเราด้วย” นาย A39 (นามสมมุติ)

ในขณะเดียวกันก็มีผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าการเผากระดาษเงินกระดาษทองมิได้สำคัญในแง่ของการอุทิศข้าวของไปให้ผู้ล่วงลับในปรโลกแล้วเท่านั้น แต่พิธีนี้ยังคงสำคัญเพราะว่าเป็นการเคารพความเชื่อที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา

“เนื่องจากผู้ทำแบบสอบถามไม่ได้มีครอบครัวเชื้อสายจีน จึงทำแบบสอบถามตามประสบการณ์ที่มีเพื่อน ๆ หรือคนใกล้ชิดอื่น ๆ ที่มีเชื้อสายจีน และมองว่าความเชื่อและธรรมเนียมหลายอย่างที่ยังมีอยู่ คนไทยเชื้อสายจีนในยุคนี้ที่เคยได้ใกล้ชิด ค่อนข้างที่จะไม่ได้รู้สึกว่าคุณค่าเหมือนแต่ก่อนเพราะมองว่าบางอย่างก็ไม่สามารถพิสูจน์อะไรได้ เช่น การเผาสีของกระดาษให้ผู้อยู่หลังความตายได้รับ ก็ไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่าโลกหลังความตายมีจริงตามหลักวิทยาศาสตร์ ดังนั้นคนใกล้ชิดของผู้ทำแบบสอบถามนี้ หลาย ๆ คน เช่น เพื่อน ๆ ก็ยังปฏิบัติตามธรรมเนียมของทางครอบครัว แต่เป็นเพียงการปฏิบัติเพราะทำต่อเนื่องกันมาตลอด และเคารพในการกระทำของผู้ใหญ่ในบ้าน ก็เท่านั้น” นาย A22 (นามสมมุติ)

“พิธีกรรมส่วนนี้เป็นความเชื่อที่ยากจะตอบได้ว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับหรือไม่ เพราะหากเป็นความเชื่อตามพระพุทธศาสนาของไทยว่าทำได้ดีขึ้นสวรรค์ ทำชั่วตกนรก ... แต่ในส่วนของความเชื่อตามพิธีกรรมแบบจีนนั้น เราไม่เคยได้ยินได้รับฟังมาว่า มีคนฝันเห็นบรรพบุรุษที่ตายใส่เสื้อใหม่ที่เราเผาไปให้ ... แต่อาจจะทำตามพิธีกรรมอยู่บ้างตามประเพณีตามความเชื่อของผู้ใหญ่ที่เรานับถือ” นางสาว B15 (นามสมมุติ)

4.2.24 จัดงานงต๋กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการจัดงานงต๋กให้คนในบ้านที่เสียชีวิตอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 28.6 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75

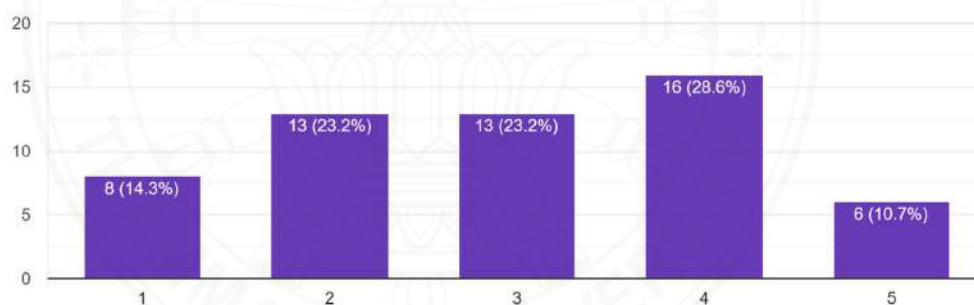
ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการจัดงานงต๋กให้คนในบ้านที่เสียชีวิตว่ามีความสำคัญมาก ซึ่งสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ “มาก” ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มมีจำนวนใกล้เคียงกัน แสดงว่ามุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าอัตลักษณ์นี้ในปัจจุบันยังคงสำคัญมาก

ภาพที่ 4.24

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 24 “จัดงานงเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต”

24. จัดงานงเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต

56 responses

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจะพบว่า สัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนกลับเลือกคำตอบระดับ “น้อย” เป็นจำนวนมากที่สุด ดังนั้นเป็นไปได้ว่าแท้จริงแล้วในภาพรวมที่มองว่าการจัดพิธีงเด็กยังคงสำคัญนั้นอาจเกิดจากมุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมากกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองว่าพิธีนี้ลดความสำคัญมาแล้วในปัจจุบัน จึงมีหลายครอบครัวที่เลือกดำเนินการจัดพิธีศพด้วยพิธีแบบไทย บางครอบครัวใช้วิธีลดบางขั้นตอนที่ยุ่งยากของพิธีงเด็กลงแล้วแทนที่ด้วยพิธีแบบไทย หรือบางครอบครัวก็ใช้วิธีการฝังไปเลยโดยไม่ต้องทำพิธีงเด็กก็มี เช่น

“... เรื่องเงินมาเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง เป็นเรื่องของธุรกิจและกิจการของวัด ทำให้คนที่ฐานะไม่ค่อยดีจะทำพิธีนี้ไม่ได้ ถึงวันนี้มองว่าพิธีงเด็กก็อาจไม่ได้สำคัญเท่าไรหรอก และผู้ใหญ่ที่บ้านก็มีความคิดเช่นกันว่าหากพวกเขาเสียชีวิต พิธีงเด็กไม่ต้องทำก็ได้ ...” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“... ไม่ต้องเก็บ (ศพ) ไว้ให้ลูกหลานไหว้เป็นภาระ ซึ่งประเด็นนี้ข้าพเจ้าไม่รู้ว่า เป็นเพราะรุ่นแม่ รุ่นอาอีของข้าพเจ้าได้มาใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดที่ประเทศไทย ได้เรียนหนังสือที่ไทย เลยอาจได้ซึมซับพิธีกรรมของไทยที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และอาจได้รับความเชื่อเรื่องของศาสนาพุทธมากกว่ารุ่นอาองามาก็ได้ ...” นางสาว B02 (นามสมมุติ)

“บ้านอาม่าไม่ได้ทำ ทำพิธีไทยอย่างเดียว แต่บ้านญาติทำงเด็ก แต่เป็นแบบผสม
จีนไทยแล้ว ใช้อุปกรณ์แบบจีนก็มี มีการเชิญพระไทยมาสวด แต่ไม่มีการข้ามสะพานแบบจีน มีการ
สวดแบบพุทธ แล้วเอากระดาษไปเผา แต่อาหารในพิธีกรรมเป็นแบบจีน ...” นาย A37 (นามสมมุติ)

“กงเต็กเคยทำตอนคุณพ่อของคุณแม่เสีย ตอนนั้นเด็กมาก ต้องมีการผ่านสะพาน
มีคนนำ มีการสวดมนต์ภาษาจีน มีความโศกเศร้าในวันนั้น เราต้องแต่งกายชุดขาวมีตาข่ายสีเหลือง มี
คาคหัว ถ้าเป็นหลานชายคนโตจะมีจุดสีแดงตรงผ้านิ้ว ... ถ้าหมดคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ไปแล้วการทำงเด็ก
จะไม่ปรับเป็นแบบไทย แต่พิธีงเด็กเป็นพิธีที่ค่าใช้จ่ายสูงมากเลยเพราะใช้คนเยอะ เราไม่ได้จ่ายแค่
ค่าพิธีกรรม แต่ต้องจ่ายให้แก่คนนำทางนำขบวน และการประดับประดาต่าง ๆ จะเยอะมาก หากมี
ญาติพี่น้องละจากโลกนี้ไปแล้วก็จะมีของที่ฮวงซุ้ย คงไม่เผาแบบคนไทย มองว่าเรื่องพวกนี้มันตัดได้
ไม่ได้ใหญ่โตอะไร การส่งผู้เสียชีวิตไปสู่สุคติได้ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับพิธีกรรมมาก สิ่งที่เราทำได้คือเรา
มีที่ทางให้เค้า” นาย A38 (นามสมมุติ)

“กงเต็กทำหลายรุ่นมาก รู้สึกว่าเป็นงานที่ค่อนข้างใหญ่ และเราเป็นคนรุ่นใหม่ เรา
มองว่าบางอย่างมันดูเป็นจารีตเกินไป เช่น บรรดาลูกสะใภ้ต้องไปต่อแถวหลัง ท้ายสุดของแถวเลย เรา
เป็นลูกชายได้อยู่หน้าสุด มันดูจากเพศเป็นหลัก ไม่ได้ดูที่อาวุโส ขนบบางอย่างมันเลยดูแปลก ๆ
สำหรับเรา ... ส่วนหลังจากนี้จัดพิธีงเด็กหรือไม่แน่ ถ้าเป็นรุ่นลงมาจากอาหล่อม่าคิดว่าคงไม่มีการ
จัดงเด็กแล้ว เพราะมันเป็นพิธีที่สิ้นเปลือง สองสามแสน ...” นาย A39 (นามสมมุติ)

จากมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเห็นได้ชัดเจนว่าเรื่องเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้
การทำพิธีงเด็กเป็นเรื่องสิ้นเปลือง ซึ่งความคิดเช่นนี้ได้เพิ่งเกิดในรุ่นลูกหลาน แต่เกิดขึ้นตั้งแต่คนรุ่น
พ่อแม่แล้ว และยังมีเรื่องของความกลืนกลายวัฒนธรรมแบบไทยที่คนไทยเชื้อสายจีนรับมาปฏิบัติ
แล้วรู้สึกเรียบง่ายกว่าด้วยนั่นเอง

4.2.25 จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส

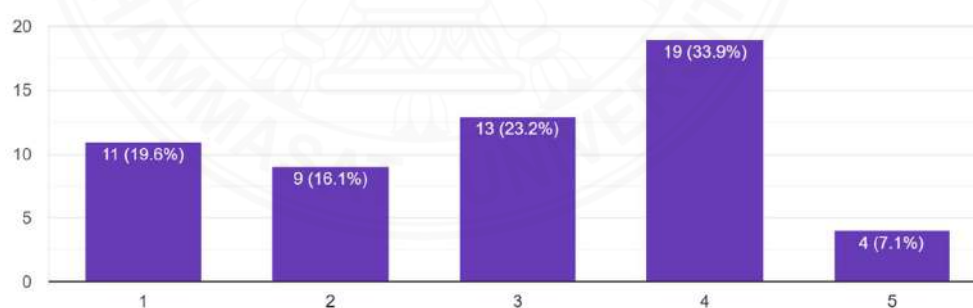
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็น
ความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการจัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโสอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 33.9

ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 47.36

ภาพที่ 4.25

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 25 “จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส”

25. จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการจัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโสว่ายังมีความสำคัญมาก และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกคำตอบนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

อย่างไรก็ตามถึงแม้ผลของแบบสอบถามจะออกมาเช่นนั้น แต่เมื่อพิจารณาจากการแสดงความคิดเห็นกลับพบว่าคนไทยเชื้อสายจีนเองก็มีทั้งครอบครัวที่จัดแซยิด และไม่เคยจัดแซยิดเลย ในครอบครัวที่เคยจัดนั้นก็มีการประเมินกันว่าพอหมดคนรุ่นอาจงามาก็คงไม่ได้มีการสืบทอดการจัดแซยิดแล้ว ที่น่าสังเกตคือมีการใช้โอกาสของวันเกิดของญาติผู้ใหญ่มาอวยพรและรวมญาติกินเลี้ยงแทน

“... ตั้งแต่เล็กจนโตไม่เคยเห็นคนในครอบครัวจัดงานนี้เลย แต่ในทุก ๆ ปีก็มีการอวยพรวันเกิดกันปกติอยู่แล้ว มีไปกินข้าวเป็นครอบครัว ... คนเป็นพ่อแม่ก็จะมีการซื้อเค้กมาให้อาจงาม่า และมีหลานเด็ก ๆ ช่วยกันเป่าเค้ก เป็นการสร้างสีสัน เพราะครอบครัววงศ์ตระกูลของข้าพเจ้า

ไม่ค่อยแสดงออกเรื่องความรักกันมาก ถ้าไม่มีหลานตัวเล็ก ๆ คอยสร้างสีสัน พอถึงวันเกิดพ่อแม่ก็อาจจะแค่งินข้าว ให้เงิน การซื้อเค้กมาเป่าเค้กมีไม่กี่ปีที่ผ่านมา” นางสาว B01 (นามสมมุติ)

“งานแซยิดเคยจัดให้อาม่าตอนนั้นอาม่าหกสิบปี วันนั้นต้องใส่เสื้อสีดำมาเจอ อาม่า อวยพรแล้วก็รวมญาติ เหมือนเป็นวันรวมญาติ แต่ของคุณพ่อคุณแม่ไม่ได้จัด ... ส่วนหลังจากนี้ คิดว่าไม่น่าจะได้จัดแล้ว คือไม่รู้ว่าคุณจินเค้ามองว่าช่วงชีวิตหลังหกสิบจะต้องสบายและมีความสุข คิดว่าโลกทัศน์ตรงนี้ไม่ต่างจากคนไทยเท่าไร ที่เมื่ออายุหกสิบก็ควรเกษียณ พักผ่อน คนจีนก็คงไม่ต่างกัน เค้าอาจจะตั้งอายุขัยตัวเองไว้ที่เลข 100 ปี การผ่านช่วงเวลามาได้จนถึงแซยิดก็คือผ่านครึ่งทางมาได้ตั้งสิบปีแล้วจึงเป็นเรื่องที่ดี ก็อาจมีการเฉลิมฉลอง” นาย A38 (นามสมมุติ)

“ไม่รู้รายละเอียดของแซยิดว่าเป็นยังไง เราก็ไม่เคยได้ศึกษาด้วย แต่ว่าจะมีการกินเลี้ยงถ้าครบแซยิด เช่น หกสิบหรือครบสองรอบสามรอบ ก็จะจัดงานใหญ่ แต่ไม่รู้ว่าเป็นทางปฏิบัติจะมีการไหว้เจ้าอะไรมั้ยเพราะเคยเห็นแต่การกินเลี้ยงในวงศ์ตระกูล ... หลังจากรุ่นเราไปคิดว่าไม่น่ามีแซยิดแล้ว น่าจะมีการฉลองวันเกิดทั่วไปมากกว่า มีการรวมญาติ แต่ไม่เห็นในเชิงพิธีกรรม ...” นาย A39 (นามสมมุติ)

ดังนั้นจากผลสะท้อนของแบบสอบถามประกอบกับความคิดเห็นบางส่วน ทำให้เป็นไปได้หรือไม่ว่ามุมมองต่อการจัดงานของเด็กของลูกหลานในปัจจุบันอาจมีการให้ความหมายที่เปลี่ยนไปต่อขนาดและรูปแบบของงาน สามารถจัดงานให้ญาติผู้ใหญ่ได้โดยไม่ต้องจัดเป็นพิธีแซยิดขึ้นมาให้ใหญ่โต แต่ใช้ “วันเกิด” ที่ลูกหลานก็สามารถมาอวยพรให้ญาติผู้ใหญ่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตาได้ทุกปี

4.2.26 จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍

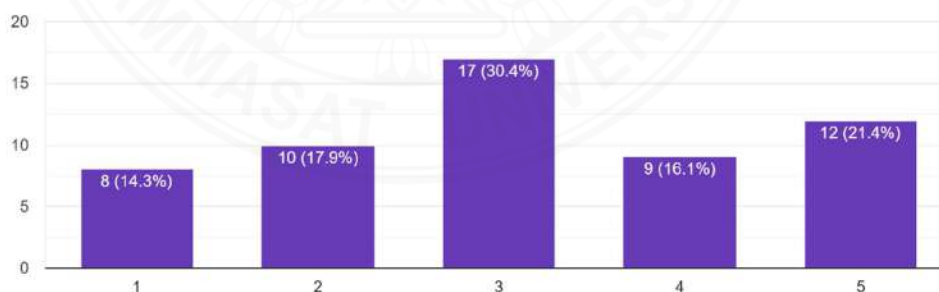
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการจัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍 อยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 30.4 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ใน

จำนวนนี้เป็นผู้ที่มิเชื่อสาวยเงินจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื่อสาวยเงินจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41

ภาพที่ 4.26

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 26 “จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍”

26. จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื่อสาวยเงินมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการจัดพิธีแต่งงานแบบจีนว่ามีความสำคัญปานกลาง และหากพิจารณาจากสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ “ปานกลางนี้” นี้ พบว่าเป็นสัดส่วนของผู้ที่มีเชื่อสาวยเงินถึงร้อยละ 70 ในขณะที่ผู้ไม่มีเชื่อสาวยเงินเลือกคำตอบในระดับ “มากที่สุด” เป็นจำนวนมากที่สุด ดังนั้นมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามสองกลุ่มจึงมีความแตกต่างกันในกันระดับหนึ่ง

ในมุมมองของผู้ที่มีเชื่อสาวยเงินมองว่าการจัดงานแต่งพิธีแบบจีนยังสามารถจัดควบคู่กับพิธีแบบไทยได้เพราะมีความคล้ายคลึงกัน

“ตัวอย่างจากเพื่อน คิดว่าในครอบครัวที่เคร่งครัดหรืออนุรักษนิยมมองว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ให้ความสำคัญกับเรื่องขั้นตอนในพิธีแบบจีนเป็นหลัก เช่น การไหว้ การยกน้ำชา เพราะมันไม่ได้สิ้นเปลืองอะไรมาก” นาย A35 (นามสมมุติ)

ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนที่เคยมีประสบการณ์จากคนรอบตัวเห็นว่าการจัดพิธีแบบจีนมิได้สิ้นเปลือง ซึ่งเป็นไปได้ที่จัดตามพิธีแบบนี้

“... พอได้เห็นได้เข้าร่วมงานแต่งงานของญาติพี่น้อง แล้วได้เห็นพิธีกรรมนี้ก็รู้สึกว่าจะไม่ได้ยากเย็นนัก และไม่ได้เป็นการรบกวนผู้ใหญ่มากด้วย อีกทั้งก็มีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมของไทย สามารถจัดร่วมไปด้วยกันได้ เพราะเคยเห็นญาติพี่น้องที่แต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีน เขาก็จัดเป็นงานแต่งที่ผสมผสานระหว่างไทยกับจีนได้ เลยคิดว่าพิธีกรรมนี้ก็ควรมีไว้ เพราะไม่ใช่เรื่องยากเย็นที่จะทำ” นางสาว B16 (นามสมมุติ)

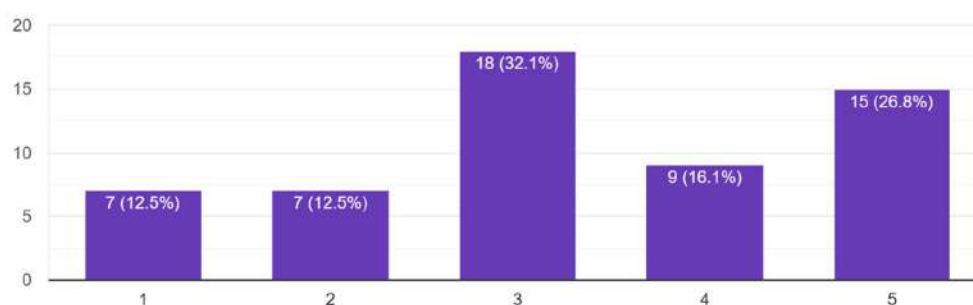
4.2.27 มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว อยู่ในระดับ “ปานกลาง” คิดเป็นร้อยละ 32.1 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนจำนวนเท่ากันคือกลุ่มละ 9 คน แต่ละกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 50

ภาพที่ 4.27

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 27 “มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว”

27. มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีนว่ายังมีความสำคัญในระดับปานกลาง ดังนั้นผลจากแบบสอบถามจึงสะท้อนความศรัทธาที่คนในสังคมมีต่อเทพเจ้าจีนว่ายังคงยืนหยัดอยู่อย่างเหนียวแน่นในสังคมไทยที่แวดล้อมไปด้วยความศรัทธาในเรื่องต่าง ๆ มากมาย ความศรัทธาต่อเทพเจ้าจีนของคนทั้งสองกลุ่มในที่นี้จึงบ่งบอกว่าเทพเจ้าจีนยังคงสำคัญต่อสังคมคนไทยเชื้อสายจีนอยู่ แม้อาจจะมิได้เข้มข้นแล้วก็ตามแต่ก็ได้หายไป

อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีเชื้อสายจีนบางส่วนได้สะท้อนมุมมองความศรัทธาที่นำมาซึ่งวิถีปฏิบัติของการบูชาเทพเจ้าจีนให้เห็นว่าเป็นไปตามความสะดวก ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เคร่งครัดขนาดว่าต้องไหว้ในทุกเทศกาลและจัดของไหว้ให้ถูกต้องตามธรรมเนียม แต่หากมีโอกาสที่จะทำเช่นนั้นได้ ผู้ตอบแบบสอบถามก็ยินดีที่จะทำอย่างเต็มที่ นอกจากนี้การบูชาเจ้าแม่กวนอิมกับการทานเนื้อวันนั้น คนไทยเชื้อสายจีนมีทั้งที่เชื่อและไม่เชื่อ การเชื่อส่วนมากมักเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยมิได้หาต้นสายปลายเหตุว่าเกิดจากอะไร แต่ในที่นี้ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนคนหนึ่งได้ศึกษาหาสาเหตุต้นตอ ทำให้จึงเขาตัดสินใจได้เองว่าจะปฏิบัติต่อความศรัทธานี้อย่างไร

“เรื่องบูชาเจ้าแม่กวนอิม โดยส่วนตัวบูชาเจ้าแม่แต่ก็ทานเนื้อวัว ซึ่งไม่ได้คิดลบหลู่เจ้าแม่แต่อย่างใด เคยได้ยินคนเล่าให้ฟังว่าถ้าบูชาเจ้าแม่แล้วทานเนื้อวัวก็จะเจออาการผิดปกติ แต่ทั้งตัวเองและครอบครัวก็กินมาตั้งนานแล้ว มิได้พบเจอประสบการณ์นั้นแต่อย่างใด เลยยังคงจะทานเนื้อวัวต่อไป นอกจากนี้เรายังบูชาเทพเจ้าจีนอื่น ๆ ด้วย เช่น ไฉ่ซิงเอี้ย เทพเจ้ากวนอู เทพเจ้าหงอคง อาจจะได้เคร่งครัดในการหาของมาบูชาไหว้มากนักในทุกเทศกาล แต่หากไม่ติดขัดอะไรก็พยายามจะจัดมาไหว้ หาของมาถวายไม่ให้ขาด” นาย A26 (นามสมมุติ)

“นับถือเจ้าแม่กวนอิม คุณแม่ก็นับถือ ตอนแรกก็ไม่กินเนื้อวัวตามแม่สั่ง แต่พอศึกษาข้อมูลเลยมารู้ถึงที่มาที่ไปว่าแท้จริงแล้วไม่ได้เกี่ยวกับ ก็เลยกลับมากินเนื้อ แต่ก็ยังนับถือเจ้าแม่อยู่ ... การจัดไหว้จะตั้งแยกกับพระพุทธรูป ไม่มีวันที่จัดไหว้เป็นพิเศษ นอกจากนี้ก็มีนับถือกวนอู แต่คิดว่าเป็นตัวละครในสามก๊ก” นาย A36 (นามสมมุติ)

แต่หากพิจารณาจากตัวเลือกอย่างละเอียดจะพบว่า ผู้ที่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเลือกตัวเลือกในระดับ “มากที่สุด” เป็นสัดส่วนที่สูงที่สุด ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีน ดังนั้นหากพิจารณาในมุมนี้ แสดงว่าผู้ที่มีเชื้อสายจีนยังคงยึดมั่นในการบูชาเทพเจ้าเงินเป็นอย่างมาก

ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีน พบว่าบางส่วนรู้จักเทพเจ้าเงินและมีการบูชาอยู่บ้าง ด้วยเหตุผลที่ว่าเทพจีนองค์นั้นคือเทพองค์เดียวกับเทวดาทางศาสนาพุทธ พรหมณ์-ผี ในแบบไทยนั่นเอง ที่รู้ดังนั้นก็เพราะศึกษาด้วยตนเอง หากเจอเทพองค์นั้นก็จะไหว้หรือถวายของบ้างตามแต่โอกาสเท่านั้น

“ไม่ได้เคารพบูชาเทพจีนเสียทีเดียว แต่บูชาเทพไทยคือท้าวเวสสุวรรณ (พบว่าในประวัติคือเทพองค์เดียวกันกับไฉ่ซิงเอี้ย เคยอ่านประวัติเลยจำได้ แต่ก็ไม่ได้บูชาเป็นพิเศษ เวลาไปวัดถ้าเจอก็ไหว้ อาจมีถวายของบ้างบางครั้ง” นาย A35 (นามสมมติ)

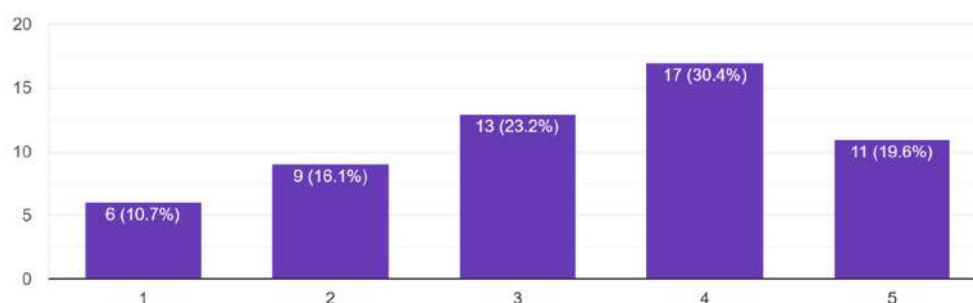
4.2.28 มีความเชื่อในปิงตามนักษัตร

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องความเชื่อในปิงตามนักษัตรอยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 30.4 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 70.58 และเป็นผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29.41

ภาพที่ 4.28

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 28 “มีความเชื่อในปิงตามนักษัตร”

28. มีความเชื่อในปิงตามนักษัตร
56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อในปิงตามนักษัตราว่ามีความสำคัญมาก และหากพิจารณาจากสัดส่วนของการเลือกคำตอบระดับ “มาก” นี้ เป็นสัดส่วนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนถึงร้อยละ 70 ซึ่งจำนวนของผู้ที่มีเชื้อสายจีนก็เลือกคำตอบนี้มากที่สุดเช่นกัน

พิจารณาจากความคิดเห็นของผู้มีเชื้อสายจีนบางส่วน พบว่าการเชื่อเรื่องปิงมี 2 ลักษณะคือ เชื่อเพราะเป็นความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก เป็นการเชื่อเพื่อความสบายใจมากกว่ากับการเชื่อที่เกิดจากการศึกษาด้วยตนเองแล้วตัดสินใจต่อไปว่าจะเชื่อต่อไปมากน้อยแค่ไหน อย่างไรก็ตาม ซึ่งลักษณะหลังนี้เองจะคล้าย ๆ กับ นาย A36 (นามสมมุติ) (กล่าวถึงในหน้า 65-66) ที่ศึกษาสาเหตุเรื่องการนับถือเจ้าแม่กวนอิมกับการทานเนื้อวัว ในแง่ที่ว่าพอศึกษาแล้วเราจะสามารถเลือกได้ว่าจะปฏิบัติต่อความเชื่อที่ตนเคยมีมาก่อนหน้านั้นอย่างไรนั่นเอง

“ในครอบครัวค่อนข้างเชื่อเรื่องปิง ถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ยังไม่เคยเจอเหตุการณ์ร้ายแรงใด ๆ ในชีวิตแต่ทุกปีก็หาโอกาสไปแก้ปิงที่วัดเล่งเน่ยยี่ ทำแล้วรู้สึกสบายใจปลอดภัย บางทีรุ่นอาภามาไปไม่ไหว ลูกหลานเลยต้องไปทำพิธีแก้ให้” นาย A28 (นามสมมุติ)

“เมื่อก่อนเชื่อมาก เชื่อในระดับที่ไปไหว้วัดมังกรฯ พอมาหลัง ๆ ได้ศึกษาและศรัทธาในพุทธเถรวาทมากขึ้นเลยเชื่อเรื่องปิงน้อยลง แต่ก็ไม่ได้แ่นดี ถ้ามีโอกาสไปวัดมังกรอีกก็ไป ... จุดเปลี่ยนที่ทำให้หันมาพุทธศึกษาเถรวาทมากขึ้นเพราะมีคำถามบางอย่างที่หาคำตอบไม่ได้ แล้วพอวันหนึ่งได้ไปฟังเทศน์จากพระสายเถรวาทเลยพบคำตอบที่ค้นหามานาน หลังจากนั้นเราก็ศึกษามากขึ้น เราารู้สึกว่าแก่นของเถรวาทไม่ได้อาศัยปัจจัยอื่นใดนอกจาก “กรรม” ก็เลยมาในแนวทางนี้มากกว่า แต่ก็ไม่ได้คิดว่ามหายานไม่ดี เพียงแต่มองว่าเป็นพุทธสองสายที่ไม่เหมือนกัน” นางสาว B27 (นามสมมุติ)

ในขณะเดียวกัน ผู้ที่มีเชื้อสายจีนบางส่วนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมเนียมปฏิบัติแบบจีนเท่าใดแล้ว ทำให้การดำเนินชีวิตในปัจจุบันมิได้ยึดโยงกับความเป็นจีนมากนักจึงส่งผลต่อเรื่องความเชื่อ เช่น

“อัตลักษณ์เงินที่ลูกหลานเงินรุ่นใหม่ควรยึดถือปฏิบัติคืออะไร นึกแทบจะไม่ค่อยออกเลยครับ แต่การนึกไม่ออกในที่นี้อาจจะเป็นเพราะว่าตัวผมเองไม่ได้คงเหลือคุณค่า ความเชื่อ หรือวิธีคิดแบบคนไทยเชื้อสายจีนไว้กับตัวเองมากนักด้วย และคุณแม่ผมเองที่มีเชื้อสายจีนเนื่องจากอาหงอามาเป็นลูกหลานของบรรพบุรุษจีนแผ่นดินใหญ่แท้ ก็ไม่ได้เคร่งเรื่องการส่งต่อความเชื่อมาถึงผมมากเท่าใดนักด้วย” นาย A20 (นามสมมุติ)

ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนนั้น แม้ว่าคนส่วนมากเลือกคำตอบระดับ “ปานกลาง” ก็ตาม แต่จากการแสดงความคิดเห็นกลับพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้รับอิทธิพลของความเชื่อในเรื่องปีชงมาจากคนใกล้ชิดซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนและยังหาโอกาสไปแก้ปีชงที่วัดเมื่อมีโอกาสด้วย โดยมองว่าเป็นเรื่องความสบายใจ

“เป็นคนไทยร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นคนอีสาน ไม่มีความเป็นจีนแม้แต่นิดเดียว ส่วนแฟนเป็นคนมีเชื้อสายจีนมาจากทางยาย แต่ส่วนตัวที่มีความเชื่อเรื่องนี้อยู่พอสมควรคือทุกสิ้นปีจะต้องเช็คตลอดว่าปีหน้าเราจะชงมัย เมื่อก่อนถ้าชงก็จะไปไหว้แก้ชงทุกปี แต่หลัง ๆ มานี้ ไม่ได้ดูว่าชงหรือไม่ชงแล้ว แต่ทุก ๆ ปี จะไปไหว้เลย ไปไหว้เพื่อความสบายใจ คือเรื่องนี้กลายเป็นกิจวัตรไปแล้ว ซึมซับไปแล้ว บางทีไปเที่ยวขับรถผ่านวัดจีนก็แวะไปไหว้ ไปทำพิธีกรรมแบบจีนเลย ... มองว่าเรื่องนี้เป็นการพยากรณ์ที่น่าสนใจดีซึ่งจีนขึ้นชื่อเรื่องพวกนี้ และได้รับอิทธิพลในเรื่องนี้จากแฟน ... คิดว่าเรื่องนี้รุ่นลูกอาจจะไม่ได้เชื่อเรื่องนี้เข้มข้นเท่ารุ่นเราแล้ว ขึ้นอยู่กับว่าตอนที่มีลูก พี่จะยังอินเรื่องนี้ขนาดไหน” นาย A33 (นามสมมุติ)

“... ข้าพเจ้าไม่มีความเชื่อในเรื่องนี้เลย อาจเป็นเพราะว่าเชื่อในคำสอนตามศาสนาพุทธมากกว่า ว่าทำดีก็ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เชื่อในเรื่องของเวรกรรม แต่ถ้าถามว่าข้าพเจ้าเคยเข้าร่วมพิธีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ข้าพเจ้าก็เคยเข้าร่วม เช่น เวลาไปวัดมังกรฯ ข้าพเจ้าก็ชอบทำบุญเสริมดวงชะตาของทางวัด ที่ทางวัดจะให้บริจาคเงินซื้อละ 100 บาท แล้วเขียนชื่อใส่กระดาษของทางวัด และทางวัดเวลาสวดมนต์ก็จะสวดมนต์อ่านชื่อเรา เพื่อเป็นการเสริมดวงเสริมพลังบารมี และประกอบกับตอนที่ข้าพเจ้าได้เดินทางไปไหว้พระที่ประเทศจีนพร้อมครอบครัวที่เกาะซึ่งนับถือบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ

อย่างพระแม่กวนอิม ที่นั่นก็มีพิธีกรรมเรื่องการทำบุญใส่ชื่อเราเพื่อให้พระสวดทำพิธี ข้าพเจ้าก็จะทำบุญแบบนี้มากกว่าการทำบุญเพื่อแก้ปิ้งตามนักซ์ตร” นางสาว B16 (นามสมมติ)

4.2.29 มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต

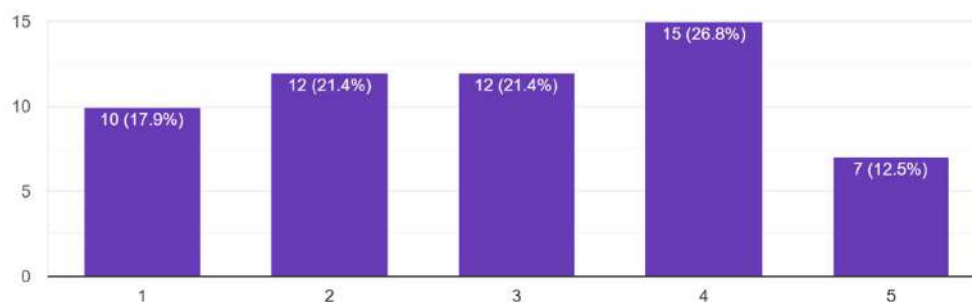
ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์เรื่องการมีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับ “มาก” คิดเป็นร้อยละ 26.8 ของผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และเป็นผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40

ภาพที่ 4.29

ผลการตอบแบบสอบถามข้อที่ 29 “มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต”

29. มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต

56 responses

ผลจากแบบสอบถามข้อนี้พบว่า ครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทั้งที่มีและไม่เชื่อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์เรื่องการมีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิตว่ายังมีความสำคัญมาก และหากพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มที่เลือกตัวเลือกนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือจำนวนของผู้ที่มีและไม่เชื่อสายจีนส่วนมากเลือกคำตอบนี้

พิจารณาจากมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนจะพบว่าการเชื่อเรื่องสิ่งมงคลนั้นจะเป็นไปตามความเชื่อที่ได้รับการสั่งสอนจากญาติผู้ใหญ่ แต่ก็มีเรื่องของกาลเทศะด้วย ส่วนสิ่งที่คิดว่าเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่จริง ๆ คือสีแดงและสีทอง

“สิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของลูกหลานชาวจีนรุ่นใหม่ได้คือ ... การใช้สีแดงในงานต่าง ๆ ของจีน ...” นาย A19 (นามสมมุติ)

“... เชื่อเรื่องสีตามที่คุณใหญ่สั่งสอนมาตามประเพณี เช่น ตรุษจีนใส่สีแดง หรือการไม่ใส่เสื้อผ้าสีดำในการเริ่มต้นสิ่งดีดี เพราะไม่เป็นมงคล ซึ่งข้าพเจ้ามองว่าจุดนี้เป็นเรื่องของกาลเทศะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ถ้าเราไปงานแต่งงานก็คงไม่ใส่สีดำ หรือเราเริ่มต้นงานใหม่ก็คงไม่ใส่สีดำไปทำงานวันแรก เป็นต้น ข้าพเจ้าจึงคิดว่ามีเรื่องของกาลเทศะในส่วนของการแต่งกายสีต่าง ๆ ในสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน”

“ใช้หลักที่ว่าทำไว้ดีกว่าไม่ทำ ตอนนี่ยังเชื่อบ้างแต่เริ่มเชื่อน้อยลง แต่ก็ยังเชื่ออยู่ เช่น คนเกิดวันจันทร์ห้ามใช้กระเป๋าดังค์สีนูนสนี่ วันมงคลที่ต้องทำอะไรวันไหนต้องใส่สีไหน ...ตอนนี่ยังเชื่อบ้าง ทำไว้ก็ดีกว่า เป็นเรื่องของความสบายใจ อีกอย่างที่เกิดขึ้นคือ สังเกตจากแม่ ครอบครัวมีเชื่อก็น่าจะจริงแต่แม่ก็หัวสมัยใหม่ ... อย่างตอนนี่ยังเชื่อสีม่วงซึ่งเป็นสีมงคลของคนเกิดวันจันทร์ เป็นกึ่งความเชื่อแบบไทย ... มองว่าเรื่องสีมงคลยังเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่ในส่วนสีแดงกับทอง หรือเรื่องสัญลักษณ์อย่างปลาคราปแสดงความร่ำรวย” นางสาว B27 (นามสมมุติ)

ส่วนมุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนบางส่วนนั้นอาจจะไม่ได้เชื่อว่าสีจะมีอิทธิพลต่อชีวิตแต่ก็พร้อมที่จะปฏิบัติตามเพื่อให้เป็นไปตามความเหมาะสมของการอยู่ร่วมกันในสังคม การเชื่อในลักษณะนี้เป็นการเชื่อในเรื่องกาลเทศะมากกว่า ดังนั้นคำว่า “สบายใจ” จึงน่าจะเป็นการสบายใจที่ได้ปฏิบัติตามให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั่นเอง

“ไม่เชื่อเลย ไม่สนใจเลย ไม่เชื่อว่าเรื่องสีจะมีผลกับชีวิต มองเรื่องวิทยาศาสตร์มากกว่า มองเรื่องที่พิสูจน์ได้ มีตรรกะเลยไม่ค่อยเชื่อเรื่องนี้ แต่ถ้าต้องทำตามเรื่องนี้ก็มีเหตุผลที่จะทำ เพราะว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มองเป็นเรื่องกาลเทศะ เป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียมทางสังคมมากกว่า ถ้าปฏิบัติแล้วก็สบายใจ เช่น เมื่อถึงตรุษจีนแล้วใส่เสื้อสีแดงก็สบายใจดี” นาย A33 (นามสมมุติ)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลทางสถิติจากแบบสอบถาม ประกอบกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เพื่อให้เห็นมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนว่ามีมุมมอง ต่ออัตลักษณ์ด้านใดในลักษณะใดบ้าง อัตลักษณ์บางอย่างยังคงมีความสำคัญต่อลูกหลานจีนและผู้ที่ ไม่มีเชื้อจีนในปัจจุบัน ในขณะที่บางอัตลักษณ์พอจะเห็นแนวโน้มที่คลี่คลายลง สาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละอัตลักษณ์ที่ส่งให้เกิดขึ้นเช่นนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์มุมมองของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยจากแบบสอบถาม พบว่ายังมีประเด็นผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประมวลผลมาจากมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีต่ออัตลักษณ์แต่ละข้อ โดยจะนำเสนอตามหมวดหมู่เป็น 5 ด้าน โดยใช้การบรรยายให้เห็นในสองลักษณะคือ

ลักษณะแรก เป็นมุมมองภาพรวมจากเสียงส่วนมากของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีต่ออัตลักษณ์นั้น ๆ

ลักษณะที่สอง เป็นมุมมองจากคำตอบที่มีสัดส่วนของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนเลือกตอบมากที่สุด ซึ่งอาจจะสัมพันธ์หรือไม่สัมพันธ์กับมุมมองภาพรวม (ลักษณะแรก) ก็ได้

ผลสรุปการวิจัยในอัตลักษณ์ความเป็นจีนแต่ละด้าน มีดังนี้

5.1.1 สรุปผลการวิจัยด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล

5.1.1.1 ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อี้๊งภากรณ์ (แซ่อิง คือแซ่หวง 黄) : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

5.1.1.2 ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง

5.1.1.3 ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มากที่สุด” นี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองที่ต่างกันหลายระดับ ตั้งแต่ค่อนข้างน้อยจนถึงมากที่สุด

5.1.1.4 ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แอ่แก๋ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุดและปานกลางเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับปานกลาง

5.1.1.5 อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุดและปานกลางเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับปานกลาง

5.1.1.6 บริหารกิจการแบบกงสี : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญน้อย อย่างไรก็ตามนับว่ามุมมองของคนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1

สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล

อัตลักษณ์	มุมมอง ภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื้อ สายจีน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มีเชื้อ สายจีน
5.1.1.1	มาก	มาก	มาก
5.1.1.2	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
5.1.1.3	มากที่สุด	มากที่สุด	น้อย จนถึงมากที่สุด
5.1.1.4	น้อยที่สุดและ ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง
5.1.1.5	น้อยที่สุดและ ปานกลาง	น้อยที่สุด	ปานกลาง
5.1.1.6	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อย

5.1.2 สรุปผลการวิจัยด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป

5.1.2.1 เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “ปานกลาง” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญในระดับมาก

5.1.2.2 ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุดและน้อยเป็นสัดส่วนที่เท่ากัน ซึ่งระดับความสำคัญทั้งสองระดับนี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับปานกลาง

5.1.2.3 ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับปานกลาง

5.1.2.4 สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มาก” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตามนับว่ามุมมองของคนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.1.2.5 ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อย

5.1.2.6 ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมรดกไว้สืบสกุล : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับน้อยที่สุด แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “น้อยที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับน้อย อย่างไรก็ตามนับว่ามุมมองของคนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตารางที่ 5.2

สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป

อัตลักษณ์	มุมมองภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื้อสายจีน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีน
5.1.2.1	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก

อัตลักษณ์	มุมมอง ภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื่อ สายเงิน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มี เชื่อสายเงิน
5.1.2.2	น้อยที่สุดและ น้อย	น้อยที่สุด	ปานกลาง
5.1.2.3	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	ปานกลาง
5.1.2.4	มาก	มากที่สุด	มาก
5.1.2.5	น้อย	น้อย	น้อย
5.1.2.6	น้อยที่สุด	น้อยที่สุด	น้อย

5.1.3 สรุปผลการวิจัยด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

5.1.3.1 มีความขยัน มานะ อดทนในการประกอบอาชีพ : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื่อสายเงินมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

5.1.3.2 ยึดถือหลักคำสอนของขงจื้อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื่อสายเงินมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

ตารางที่ 5.3

สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื่อสายเงินที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

อัตลักษณ์	มุมมอง ภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื่อสาย เงิน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มี เชื่อสายเงิน
5.1.3.1	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
5.1.3.2	มาก	มาก	มาก

5.1.4 สรุปผลการวิจัยด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน

5.1.4.1 ท่องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื่อสายเงินมีความเห็นว่อัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มาก” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมากที่สุด อย่างไรก็ตามมุมมองของคนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.1.4.2 ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไห้อั่งเปาแก่ลูกหลาน : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

5.1.4.3 ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

5.1.4.4 ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย) : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นที่สอดคล้องกันนี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มากที่สุด” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมาก อย่างไรก็ตามมุมมองของคนทั้งสองกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5.1.4.5 ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ไข่มุน ไหว้พระจันทร์ในเทศกาล : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นที่สอดคล้องกันนี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “ปานกลาง” นี้ สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมาก

5.1.4.6 ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง

5.1.4.7 ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5.4

สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนด้านการดำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน

อัตลักษณ์	มุมมอง ภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื้อสาย จีน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มี เชื้อสายจีน
5.1.4.1	มาก	มาก	มากที่สุด
5.1.4.2	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
5.1.4.3	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
5.1.4.4	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด
5.1.4.5	ปานกลาง	ปานกลาง	มาก
5.1.4.6	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง
5.1.4.7	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง

5.1.5 สรุปผลการวิจัยด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับ

ชีวิต

5.1.5.1 จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

5.1.5.2 เฝ้ากระต๊ากเงินกระต๊ากทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมากที่สุด

5.1.5.3 จัดงานงูเต็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นว่าคุณลักษณะนี้มีความสำคัญในระดับมาก แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มาก” นี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับน้อย

5.1.5.4 จัดงานแฮนด์ให้ผู้อาวุโส : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน มีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

5.1.5.5 จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍 : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นที่สอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “ปานกลาง” นี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมากที่สุด

5.1.5.6 มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิม จะต้องไม่ทานเนื้อวัว : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นที่สอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “ปานกลาง” นี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับมากที่สุด

5.1.5.7 มีความเชื่อในปืงตามนักษัตร : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความเห็นที่สอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก แต่หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าความสำคัญระดับ “มาก” นี้สะท้อนมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก ส่วนผู้ที่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ว่ามีความสำคัญระดับปานกลาง

5.1.5.8 มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต : มุมมองในภาพรวมของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีความสอดคล้องกันคือ เห็นว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญในระดับมาก

ตารางที่ 5.5

สรุปมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

อัตลักษณ์	มุมมองภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื้อสายจีน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีน
5.1.5.1	มาก	ปานกลางและมาก	มาก
5.1.5.2	มากที่สุด	มากที่สุด	มากและมากที่สุด

อัตลักษณ์	มุมมอง ภาพรวม	มุมมองส่วนมากของผู้ที่มีเชื้อ สายจีน	มุมมองส่วนมากของผู้ที่ไม่มีเชื้อ สายจีน
5.1.5.3	มาก	น้อยที่สุด	มาก
5.1.5.4	มาก	มาก	มาก
5.1.5.5	ปานกลาง	ปานกลาง	มากที่สุด
5.1.5.6	ปานกลาง	มากที่สุด	ปานกลาง
5.1.5.7	มาก	มาก	ปานกลาง
5.1.5.8	มาก	มาก	มาก

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ในแต่ละข้อนั้น แม้ส่วนมากทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็มีบางข้อที่คนทั้งสองกลุ่มมีมุมมองต่างกัน ซึ่งในความสอดคล้องและความต่างนี้เองมีนัยสำคัญที่สะท้อนมุมมองในปัจจุบันของคนทั้งสองกลุ่มได้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะเมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาจากการแสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามและการสัมภาษณ์

การอภิปรายครั้งนี้ผู้วิจัยจะเน้นอภิปรายตามอัตลักษณ์ทีละข้อ โดยไล่เรียงตามลำดับ หากทว่าอัตลักษณ์ข้อใดมีลักษณะที่ใกล้เคียงหรือมีแง่มุมที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ข้ออื่น ๆ ที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าสามารถนำมาอภิปรายร่วมกันได้ ผู้วิจัยก็จะนำมาอภิปรายไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้เห็นข้อมูลของอัตลักษณ์นั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุม

5.2.1 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่”

อัตลักษณ์ข้อนี้จากมุมมองทั้งของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนสะท้อนถึงการให้คุณค่ากับแซ่ได้ 3 ลักษณะคือ

1. แซ่เป็นสิ่งที่แสดงถึงรากเหง้าและชาติกำเนิดของต้นตระกูล
2. แซ่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความรักพี่น้องและพวกพ้อง เช่น การก่อตั้งสมาคมแซ่
3. แซ่เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นจีนได้ในอันดับต้น ๆ

ทั้งสามลักษณะล้วนบ่งบอกว่า “แซ่” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้บอกภูมิลำเนา บรรพชนและบรรพบุรุษของต้นตระกูลได้ เป็นการผูกโยงจิตสำนึกแห่งความเป็นเอกภาพของคนจีนที่ไม่่ว่าจะไปอยู่ที่ใดในโลกก็ไม่เคยลืมสำนึกในเรื่องนี้ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564, ศิลวัฒนธรรม, 2563) จนนำมาสู่คุณค่าของอัตลักษณ์ในลักษณะที่สอง อย่างการก่อตั้งสมาคมแซ่ต่าง ๆ ขึ้นมานั้นจะตรงกับการศึกษาของประสิทธิ์ ลิปรีชา (2547, น. 31) ที่กล่าวถึงการนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มาสร้างความ มีตัวตนของตนเองให้เกิดขึ้นมา การก่อตั้งสมาคมแซ่จึงเป็นเหมือนกับการสร้างตัวตนของแซ่เหล่านั้น ให้มีพื้นที่ทางสังคม ส่วนลักษณะที่สามนั้นจะตรงกับการศึกษาของหลี่ เส้าฮุย และพรพันธุ์ เชมคุณาศัย (2562, น. 98) ที่กล่าวว่าเรื่องแซ่เป็นหนึ่งในอัตลักษณ์จีนที่ยังปรากฏชัดในประเทศไทย

แม้ว่าในปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนหลายครอบครัวจะเปลี่ยนจากแซ่ให้มาเป็น นามสกุลแบบไทยแล้วก็ตาม ทั้งสาเหตุจากความต้องการเข้าถึงนโยบายภาครัฐ (เกษวิติ พุทธภูมิพิทักษ์, 2545, น. 2) ดังความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ที่ทำให้ทราบว่าบรรพบุรุษเชื้อสายจีน ของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บางคนก็ประสบกับเหตุการณ์นี้ด้วย เช่นเดียวกัน ดังที่ นาย A39 (นามสมมุติ) เล่าว่าอาแม่ต้องการที่จะเปลี่ยนนามสกุลมาเป็นแบบไทย เพราะหากยังคงใช้แซ่อยู่จะทำให้หางานยาก

ในขณะที่ข้อมูลบางส่วนพบว่า ยังมีคนเชื้อสายจีนบางครอบครัวที่ยังคงใช้แซ่ใน ประกอบธุรกิจต่าง ๆ แต่กิจการก็ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แสดงว่าเรื่องแซ่ในปัจจุบันนี้มิได้เป็น อุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานอาชีพของคนเชื้อสายจีนเท่าใดนัก ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเกิดจาก การที่คนรุ่นบรรพบุรุษของครอบครัวนี้ได้มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีนัก การติดต่อกับภาครัฐจึงมิได้ จำเป็นมาก พอมาถึงรุ่นลูกหลานที่ค่อย ๆ สร้างฐานะของครอบครัวให้เจริญก้าวหน้าขึ้นมา ก็ผ่านพ้น ยุคของการกลืนกลายคนจีนให้เป็นคนไทยแล้ว เป็นสังคมไทยที่เปิดรับคนจีนมากขึ้น ทำให้การดำเนิน ธุรกิจด้วยการใช้แซ่ของครอบครัวนี้ยังคงราบรื่นเรื่อยมา

ส่วนการเปลี่ยนแซ่มาเป็นนามสกุลแบบไทยในยุคปัจจุบันนี้ มิได้มีเพียงปัจจัยด้าน การเข้าถึงนโยบายภาครัฐแต่เพียงเท่านั้น อาจเกิดจากสาเหตุอื่นด้วย เช่น ลูกหลานจีนรุ่นใหม่มิได้ เข้าใจในที่มาและความหมายของแซ่เดิม จึงมิได้ซาบซึ้งหรือใส่ใจในการใช้แซ่เพื่อสืบทอดตระกูลของ ตน ดังนั้นอัตลักษณ์เรื่องแซ่จะคงไว้ได้จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรู้ความหมายของแซ่ในภาษาจีนด้วย รวมทั้งความรู้สึกที่ว่า การใช้แซ่จะดูเขยหรือดูขบขันในสายตาคนอื่นก็อาจนำมาสู่การเปลี่ยนจากแซ่มา ใช้นามสกุลได้ด้วยเช่นเดียวกัน

5.2.2 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล

การตั้งชื่อลูกหลานของทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนในปัจจุบันส่วนมากล้วนคำนึงถึง “ความน่ารัก” “ความหมายที่ดี” และ “ความสอดคล้องกับชื่อของพ่อแม่” มาเป็นอันดับแรก ส่วนภาษาที่จะใช้ตั้งชื่อลูกจะถูกพิจารณาเป็นอันดับรอง ชื่อของลูกหลานจึงมิได้ยึดติดกับภาษา มิได้จำเป็นว่าต้องจำเพาะเจาะจงแต่เพียงชื่อจีนเท่านั้น ภาษาใด ๆ หากมีความหมายดีก็สามารถนำมาตั้งให้แก่ลูกจีนได้เหมือนกันถ้าคำนั้นเป็นคำที่ฟังดูน่ารักและความหมายดีก็จะเลือกมาตั้งเป็นชื่อให้แก่ลูกหลาน ดังนั้นเมื่อเรื่องภาษาถูกพิจารณาเป็นอันดับรองเช่นนี้ การที่ลูกหลานจะมี “อัตลักษณ์ความเป็นจีน” ที่มาพร้อมกับชื่อนั้นจึงเป็นเหมือน “ของแถม” เสียมากกว่า หากเป็นการบังเอิญว่าคำภาษาจีนถูกเลือกมาตั้งชื่อให้กับลูกหลาน

มุมมองต่ออัตลักษณ์นี้ที่ลูกหลานจีนมองว่ามีจำเป็นต้องจำเพาะเจาะจงตั้งชื่อจีนแต่เพียงเท่านั้นให้แก่ลูกหลาน ผู้วิจัยมองว่าเป็นเช่นนั้นขึ้นอยู่กับบริบททางสังคม คนสมัยก่อนนิยมตั้งชื่อจีนให้ลูกเพราะเชื่อว่าความหมายที่ดีของภาษาจีนจะนำพาความเป็นสิริมงคลให้เกิดแก่ลูกหลาน (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 22) เป็นค่านิยมที่เกิดจากคนรุ่นบรรพบุรุษจากประเทศจีนมีความยึดมั่นและผูกพันในความเป็นจีนอยู่ในสายเลือด ดังตัวอย่างของเหลียงในลอดลายมังกรเมื่อได้เดินทางอพยพเข้ามาเมืองไทยเจอสภาพสังคมใหม่เลยกลัวว่าลูกหลานจะลืมรากเหง้าจึงพยายามปลูกฝังความเป็นจีนให้แก่ลูกหลาน วิจารณ์ชื่อเล่นภาษาไทยของหลาน แต่ลูกหลานรุ่นหลัง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยเป็นหลักได้ซึมซับสภาพสังคมและวัฒนธรรมแบบไทยมากขึ้นแล้ว ระดับความเป็นจีนที่เคยมีอยู่อย่างเข้มข้นในรุ่นบรรพบุรุษจึงผ่อนคลายลง

ตัวอย่างนี้เห็นได้ไม่ไกล ผู้วิจัยพบเจอได้จากประสบการณ์การทำงานในปัจจุบันของผู้วิจัยเองที่สังเกตจากผู้ตอบแบบสอบถามการวิจัยนี้ โดยเฉพาะผู้ที่มีเชื้อสายจีนนั้นพบว่าไม่มีคนใดเลยที่มีชื่อเป็นภาษาจีน จึงสันนิษฐานได้ว่าคนรุ่นพ่อแม่ซึ่งเป็นลูกจีนตั้งแต่รุ่นที่ 2 ลงมาของผู้ตอบแบบสอบถามก็ได้ถือคติการตั้งชื่อจีนที่เคร่งครัดให้แก่ลูกแล้ว เมื่อมองไปที่กลุ่มนักเรียนก็จะพบว่าแม้แต่ลูกหลานของคนที่มีเชื้อสายจีนก็อาจจะมีชื่อเล่นที่เป็นภาษาจีนและภาษาอื่น ๆ ทั้งอังกฤษหรือญี่ปุ่นได้เช่นกัน แม้ว่าครอบครัวนั้นจะไม่มี ความเกี่ยวข้องใด ๆ กับเชื้อชาติหรือชาติกำเนิดของภาษาที่นำมาใช้ตั้งชื่อลูกเลย

การตัดสินใจที่จะตั้งชื่อให้ลูกหลานเป็นภาษาจีนหรือไม่นั้นจึงอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น การอบรมเลี้ยงดู การที่พ่อแม่เผชิญกับสภาพสังคมในแต่ละช่วงขณะที่ไม่เหมือนกัน รวมทั้งการเปิดรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายขึ้น จึงพอทำให้เห็นตัวอย่างจากครอบครัวของคนรอบข้างของผู้วิจัยที่ลูกหลานที่เกิดจากพ่อแม่เดียวกันก็ยังมีชื่อเล่นต่างภาษากันก็มี

ประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า การตั้งชื่อจีนให้ลูกในปัจจุบันนี้นั้น “ความรัก” “ความหมายที่ดี” และ “ความสอดคล้องกับชื่อพ่อแม่” เป็นสิ่งที่สำคัญ ส่วนปัจจัยเรื่องอัตลักษณ์จีนที่มากับชื่อนั้นเป็นปัจจัยรอง นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่คนเป็นพ่อแม่เผชิญอยู่ก็มีอิทธิพลต่อความใส่ใจในความเป็นจีนที่จะส่งต่อไปยังรุ่นลูกได้เช่นกัน

5.2.3 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัวและใช้เรียกคนที่มีใช้ญาติพี่น้อง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการใช้สรรพนามแบบจีนของคนที่มีเชื้อสายจีนทั้งที่ใช้เรียกกันในกลุ่มครอบครัวและใช้เรียกคนที่มีใช้ญาติพี่น้องไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งอัตลักษณ์นี้ผู้ที่มีเชื้อสายจีนส่วนมากยังคงเห็นความสำคัญของการใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัว ในขณะที่มองว่าการเรียกคนนอกครอบครัวที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องนั้นไม่จำเป็นต้องเรียกด้วยสรรพนามแบบจีนไม่ว่าคนผู้นั้นจะมีเชื้อสายจีนหรือไม่ก็ตาม

การเห็นความสำคัญของการใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัวอาจเกิดจากการได้รับการถ่ายทอดมารากรุ่นสู่รุ่นซึ่งพบได้ทั่วไปในกลุ่มครอบครัวของคนไทยเชื้อสายจีน (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552, น. 145) แต่ในที่นี้เมื่อประมวลผลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แล้วพบว่าสามารถจำแนกการให้คุณค่าของการใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัวได้เป็น 3 ประการคือ

1. เป็นการกระชับความแน่นแฟ้นในกลุ่มครอบครัว
2. เพื่อให้ทราบการลำดับญาติและยังเป็นการเคารพผู้อาวุโส
3. แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนในระดับที่ใกล้ชิดที่สุดคือในระดับ “ครอบครัว”

อย่างไรก็ตาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนจำนวนหนึ่งเช่นกันที่ไม่ได้ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัวแล้ว เนื่องจากพ่อแม่มิได้ปลูกฝังให้เรียกกันด้วยสรรพนามแบบจีน ตรงกับข้อมูลการศึกษาของเรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2558, น. 185) ที่พบว่าคนเชื้อสายจีนรุ่นหลัง ๆ ไม่ค่อยเรียกสรรพนามจีนกันแล้วเพราะตั้งแต่รุ่นพ่อแม่ลงมาได้รับอิทธิพลแบบไทยมากขึ้น

ในขณะที่การไม่เรียกสรพนามแบบจีนกับคนที่มิใช่ญาติพี่น้องของคนเชื้อสายจีน นั้นมีสาเหตุมาจากการคำนึงถึงกาลเทศะอันเนื่องมาจากความคุ้นเคยกับสภาพสังคมแบบไทยและการเรียกด้วยสรพนามแบบไทยแล้ว ดังนั้นการจะเรียกผู้คนที่ด้วยสรพนามแบบจีนจึงดูไม่เหมาะสม และจำเป็นต้องมีความสนิทสนมกันในระดับหนึ่งด้วย หากมองในมุมนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่ามุมมองและวิถีคิดของคนไทยเชื้อสายจีนในยุคนี้แตกต่างจากในยุคของเหลียง (ลวดลายมังกร) ที่อยากให้คนอื่น ๆ เรียกตนเองด้วยสรพนามแบบจีน เพราะหากคนยุคปัจจุบันคิดเช่นเดียวกันกับเหลียงก็จะตระหนักได้ว่าการเรียกคนเชื้อสายจีนด้วยสรพนามแบบจีนนั้นเป็นการให้เกียรติ อย่างไรก็ตามการอธิบายเช่นนี้ก็อาจจะไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เพราะคนไทยเชื้อสายจีนและคนที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนในแต่ละยุคสมัยมีมุมมองซึ่งกันและกันแตกต่างกันขึ้นอยู่กับนโยบายภาครัฐ สภาพสังคม ที่ส่งผลต่อบทบาทและสถานภาพของคนไทยเชื้อสายจีนด้วย รวมไปถึงการซึมซับอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยในลูกหลานรุ่นหลัง ๆ มีมากกว่าคนยุคก่อน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ที่มีเชื้อสายจีนจะเรียกคนในครอบครัวด้วยสรพนามจีนเพราะคำนึงถึงความแน่นแฟ้นในครอบครัว การระลึกถึงลำดับผู้อาวุโส และการคำนึงถึงอัตลักษณ์แบบจีน ส่วนการไม่เรียกคนที่มิใช่ญาติพี่น้องด้วยสรพนามจีนนั้น เป็นเพราะคำนึงถึงกาลเทศะอันเกิดจากความคุ้นเคยในสังคมแบบไทยนั่นเอง

ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนนั้นจะมีโอกาสใช้สรพนามแบบจีนได้ในสองสถานการณ์คือ สถานการณ์แรก เมื่อมีญาติพี่น้องไปแต่งงานกับคนไทยเชื้อสายจีน และสถานการณ์ที่สองคือ เรียกคนนอกครอบครัวที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน ดังนั้นเมื่อคนที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนซึ่งไม่คุ้นเคยการใช้สรพนามแบบจีนอยู่แล้ว ด้วยเหตุผล “กลัวเรียกผิดและรู้สึกว่าการลำดับญาติแบบจีนมีความซับซ้อน” ต้องเผชิญสองสถานการณ์ดังกล่าว ก็เลือกที่จะใช้สรพนามแบบไทยที่คุ้นเคยมากกว่าแทน หรือถ้าจะเรียกจริง ๆ จะใช้เรียกเฉพาะกับคนที่สนิทเท่านั้น

5.2.4 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่

การอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนแบ่งเป็นสองลักษณะ ลักษณะแรกคือ อาศัยอยู่กันในบ้านหลาย ๆ คน ประกอบด้วยพ่อแม่และญาติพี่น้อง และลักษณะที่สองคือการปลูกบ้านอยู่ในละแวกเดียวกัน

ผลจากข้อมูลในบทที่ 4 พบว่า ผู้ที่มีเชื้อสายจีนมองอัตลักษณ์นี้ในลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตลงมากแล้วหากเทียบกับการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนรุ่นก่อนที่มีมักจะ

ผูกพันอยู่กับแนวคิดเรื่องการเคารพผู้อาวุโสและการรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลด้วย เพราะการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่จำเป็นต้องระมัดระวังการปฏิบัติตัวว่าจะไม่ทำเรื่องเสื่อมเสียมาถึงวงศ์ตระกูล ถ้าเป็นลูกสาวก็ต้องดูแลพ่อแม่ดังการศึกษาของพิณวิไล ปริบุญณะ (2555, น. 11) นำมาซึ่งการเกิดเป็นภาพจำของคนยุคหลังที่มองว่าคนจีนต้องอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ และสิ่งที่ตอกย้ำภาพจำนี้ มักจะเห็นได้จากละครโทรทัศน์ที่นำเสนอว่าชาวจีนเสื่อผืนหมอนใบอพยพมาใช้ชีวิตในเมืองไทยยุคแรก ๆ กับครอบครัว ทำให้คนยุคหลังจดจำภาพนั้นสืบทอดมาจนปัจจุบัน ซึ่งก็ตรงกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนที่แสดงความคิดเห็นลักษณะนี้เช่นกัน

ส่วนมุมมองของผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนจีนนั้นเกิดจากการรักพวกพ้องและพี่น้องอย่างกลมเกลียวแน่นแฟ้น ช่วยเหลือกันยามเดือดร้อน ในขณะที่ปัจจุบันครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนหลายครอบครัวก็ผ่อนคลายเรื่องนี้ลงมากแล้ว

เมื่อพิจารณาจากมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถามทำให้เห็นสาเหตุของการผ่อนคลายเรื่องการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนจีนว่ามีสาเหตุหลัก 2 ประการคือ ปัจจัยด้านหน้าที่การทำงาน และปัจจัยด้านการแต่งงานสร้างครอบครัว เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นมีหน้าที่การทำงานและสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ บางคนก็อาจย้ายออกจากบ้านพ่อแม่มาใช้ชีวิตส่วนตัว หรือบางคนอาจจะแต่งงานเริ่มสร้างชีวิตครอบครัวของตัวเองก็ย้ายออกมาจากบ้านเดิมของพ่อแม่เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การจะศึกษาประเด็นนี้ให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนนั้นมีความซับซ้อน โดยเฉพาะเมื่อนำข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านจำนวนพี่น้องในครอบครัวมาพิจารณา ประกอบก็จะพบกับนัยสำคัญที่มีผลทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนมีการตีความคำว่า “อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่” ออกมาแตกต่างกัน บางคนมีจำนวนพี่น้องสวนทางกับการเลือกคำตอบของระดับความสำคัญ ในขณะที่บางคนมีจำนวนพี่น้องในครอบครัวไม่มากแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก เป็นผลให้ประเมินได้ว่ามุมมองของการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนอาจตีความมาจากประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ใช้คำนึงถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ข้อนี้ไม่มากนักน้อย ทำให้ผลลัพธ์ต่อมุมมองในข้อนี้มีความซับซ้อนเกินกว่าจะหาข้อสรุปในที่นี้ได้อย่างแน่ชัด

5.2.5 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการบริหารกิจการแบบกงสี

ผลการวิจัยจากแบบสอบถามพบว่า ในปัจจุบันลูกหลานเงินรวมทั้งผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนส่วนน้อยที่มองว่าการบริหารกิจการแบบกงสียังคงสำคัญและยังมีอยู่ แต่ส่วนมากมองว่าไม่มีความจำเป็นเท่าใดแล้วจนแทบจะหมดความสำคัญไป เพราะว่าการประกอบอาชีพของคนรุ่นปัจจุบันมีทางเลือกมากมายหากเทียบกับคนรุ่นพ่อแม่ หรือเป็นเจ้าของกิจการของตัวเองมากกว่าที่จะสืบทอดกิจการครอบครัวแบบดั้งเดิม ส่วนสาเหตุที่ทำให้ระบบกงสีแบบดั้งเดิมของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนมีความเปลี่ยนแปลงไปนั้นมีสาเหตุอยู่ 3 ประการคือ

1. ความเข้มงวดในระบบกงสี เพราะการที่ทุกคนใช้เงินร่วมกัน มีเงินกองกลาง และมีผู้อาวุโสคอยจัดการตรวจตรา รวมถึงการให้อภิสิทธิ์แก่ลูกชายคนโตนั้นอาจจะนำมาซึ่งความไม่เป็นธรรมในครอบครัว

2. ยอมรับในความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น ข้อมูลจากบทที่ 4 สะท้อนชัดว่าคนในยุคนี้มีมุมมองเชิงบวกต่อความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น เชื่อว่าผู้หญิงก็บริหารงานหรือเป็นเจ้าของกิจการได้ ที่เป็นเช่นนี้เกิดจากการผู้หญิงสมัยนี้สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาได้มากขึ้นกว่าผู้หญิงสมัยก่อน

3. อาชีพในปัจจุบันมีมากขึ้น อันเนื่องมาจากวิชาความรู้และศาสตร์การเรียนแขนงต่าง ๆ มีมากขึ้นตามบริบททางสังคมที่เปิดกว้างขึ้น ลูกหลานทั้งชายหญิงจึงสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจเพื่อนำไปประกอบอาชีพในอนาคต

ปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้คนยุคใหม่ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมองว่ารูปแบบการทำธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำในรูปแบบกงสีเหมือนคนรุ่นก่อนแล้ว สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบกงสีแบบดั้งเดิมให้ค่อย ๆ หมดไปด้วย ตรงกับมุมมองของวรศักดิ์ มหัทธโนบล (2561) ที่มองว่าในปัจจุบันการบริหารกงสีย่อมเปลี่ยนถ่ายจากคนยุคเดิมมาเป็นคนยุคใหม่ รวมทั้งรูปแบบการทำธุรกิจก็ไม่ได้เหมือนกับระบบกงสีของคนรุ่นก่อนแล้ว การแบ่งสิทธิและผลประโยชน์กระทำการผ่านเอกสารลายลักษณ์อักษร และเมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ใช้ระบบฟ้องร้อง สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบกงสีแบบดั้งเดิมให้ค่อย ๆ หมดไป

5.2.6 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ หรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน ความขยัน อดทนในการประกอบอาชีพ และการยึดหลักคำสอนของขงจื้อ

จากข้อมูลการตอบแบบสอบถาม พบว่าอัตลักษณ์เรื่องการเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ หรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีนสามารถนำมาพิจารณาพร้อมกับอัตลักษณ์เรื่องความขยัน อดทนในการประกอบอาชีพและอัตลักษณ์เรื่องการยึดคำสอนของขงจื้อได้ เนื่องจากว่าหลักคำสอนบางประการที่บรรพบุรุษเล่าให้ลูกหลานก็สัมพันธ์กับหลักปฏิบัติของขงจื้อเช่นกัน

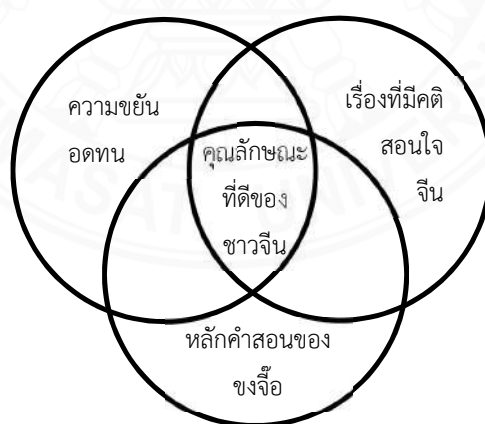
ข้อมูลโดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามที่ได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวของบรรพบุรุษชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมานั้นมีไม่มากนัก มีทั้งรู้เพราะสอบถามจากพ่อแม่และรู้จากที่พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่เล่าให้ฟังเอง การได้ฟังก็ทำให้รู้สึกว่าการบรรพบุรุษของเรามีความมานะอดทน ขยันขันแข็ง และยังช่วยเสริมแรงในทางบวกว่าบรรพบุรุษเราฝ่าฟันความลำบากตรากตรำมาได้ ดังนั้นเราเองก็ได้รับสายเลือดความเข้มแข็งนั้นสืบทอดมาเช่นกัน ในขณะที่เสียงส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามเชื้อสายจีนมักจะได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับ “คุณลักษณะที่ดี” ของชาวจีนเสียมากกว่า โดยที่มิได้เล่าอ้างอิงจากบรรพบุรุษ แต่เป็นการเล่าเชิงเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของชนชาติพันธุ์อื่น ซึ่งตรงกับคุณสมบัติอย่างหนึ่งของชาวจีนที่ Qingya Li (2561, น. 6, 101-102) กล่าวว่ามีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มากคือความขยัน มานะ อดทน ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกยกย่องว่ามีติดตัวอยู่กับชาวจีนมาตั้งแต่อดีต ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยได้รับฟังเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์จีนนั้นไม่มีเลย

จากที่กล่าวมา เรื่องคุณลักษณะที่ดีของชาวจีนนี้เองที่ไปข้องเกี่ยวกับหลักการบางส่วนของขงจื้อได้ด้วย เช่น ความกตัญญู การรู้หน้าที่และปฏิบัติต่อผู้คนที่มีความแตกต่าง การยึดแบบอย่างอันดีงามของคนในอดีต และผู้น้อยต้องเคารพต่อผู้ใหญ่ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แคลิฟอร์เนีย, 2563) หากแต่ผู้วิจัยพบข้อสังเกตเพิ่มเติมเมื่อถามถึงการปลูกฝังเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมเหล่านี้ว่าได้รับการบอกเล่าที่เชื่อมโยงไปกับคำสอนของขงจื้อหรือไม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากตอบไปในแนวทางเดียวกันว่าได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมโดยที่พ่อแม่มีได้ยึดโยงอะไรกับ “ขงจื้อ” เลย นั่นเป็นเพราะคุณธรรมเหล่านี้เป็นคุณธรรมพื้นฐานที่คนทุกคนต้องมี คนเป็นพ่อแม่จึงต้องการปลูกฝังให้ลูกหลาน และคุณธรรมดังกล่าวยังมีความเป็นสากลอยู่แล้วในทุกสังคมนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสาระสำคัญของอัตลักษณ์ทั้งสามจะพบว่าสิ่งที่เป็นแก่นของเรื่องร่วมกันคือ การปลูกฝังให้ลูกหลานเห็น “คุณลักษณะที่ดีของชาวจีน” ตามแบบฉบับของบรรพบุรุษที่ยืนยันหมั่นเพียร มีความกตัญญูรู้คุณ ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 5.1

แสดงจุดร่วมของอัตลักษณ์ทั้งสามเรื่อง

คุณลักษณะที่ดีของชาวจีนนี้ยังสะท้อนตามภาพลักษณ์ของคนจีนที่เพี้ยนภาพหมอนสะอาด (2550, น. 2) กล่าวว่าปรากฏอย่างแพร่หลายในนวนิยายช่วง พ.ศ. 2512-2533 ที่แสดงภาพลักษณ์ของชาวจีนในเชิงบวกว่ามีความขยัน อดทน มีคุณธรรม กตัญญูต่อแผ่นดินไทย และมีความสามารถทางการค้าจนประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่คนไทยเริ่มยอมรับคนจีนในฐานะเป็นคนไทยด้วยกันมากขึ้น สัมพันธ์กับช่วงเวลาดังกล่าวผู้นำไทยได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการบริหารประเทศที่ประนีประนอมกับคนจีนอย่างสันติ และเปิดโอกาสให้คนจีนเปลี่ยนแปลงตนเองมาเป็นคนไทยด้วยการเปลี่ยนจากแซ่มาใช้นามสกุลนั่นเอง จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามบางคนย้าชัดถึงแนวคิดของบรรพบุรุษที่เผชิญกับบริบททางสังคมในประเด็นนี้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนนามสกุลเพื่อการเข้าถึงการประกอบอาชีพในสังคมไทย และมีบางส่วนที่ปิดกั้นหรือปฏิเสธความเป็นจีนของตนไปเลยก็มี ทำให้รุ่นลูกต่อมา (ซึ่งก็คือรุ่นพ่อแม่ของผู้ตอบแบบสอบถาม) เหลือเพียงแก่นของเรื่องดังกล่าวข้างต้นมาเล่าสู่ลูกหลานฟัง ดังนั้นแก่นของเรื่องที่ยังคงตกทอดมาจนถึงลูกหลานจีนรุ่นที่ 5-6 เป็นต้นไปจึงน่าจะมีสาเหตุมาจาก 2 ประการ

1. พ่อแม่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นพ่อแม่ที่จัดอยู่ในคนรุ่นที่ 3-4 ที่คุ้นเคยกับการอาศัยอยู่ในเมืองไทยแล้ว มิใช่ชาวจีนอพยพ ดังนั้นจึงมิได้มีประสบการณ์ตรงมากพอที่จะนำเรื่องเล่าแบบคนจีนเสื่อผืนหมอนใบมาเล่าให้ลูกหลานฟังอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ทำให้การเล่าเรื่องมีเพียงแก่นของเรื่องที่เป็นคุณลักษณะที่ดีของชาวจีนเท่านั้นที่ยังคงโดดเด่นอยู่

2. พ่อแม่ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากผ่านการศึกษาจากระบบโรงเรียนไทย คุณลักษณะที่ดีที่ได้รับการปลูกฝังมาก็เป็นอย่างเดียวกันกับคุณลักษณะที่ดีของชาวจีน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วมิใช่แค่สังคมจีนเท่านั้นที่เน้นคุณลักษณะเหล่านี้ แต่ในสังคมไทยหรือสังคมอื่น ๆ ก็มีเช่นเดียวกัน

จากสาเหตุข้างต้น อาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถาม (ซึ่งจะเป็นพ่อแม่ในอนาคต) มิได้ซาบซึ้งหรือเข้าถึงเรื่องเล่าของบรรพบุรุษที่มาจากประเทศจีนเท่าใดแล้ว อีกทั้งสมัยนี้ยังมีเรื่องเล่าในลักษณะอื่น ๆ ตามสมัยนิยมเกิดขึ้นมากมาย ประกอบกับความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมไทยก็ส่งผลให้เรื่องเล่าแบบจีนหรือเรื่องเล่าแนวประวัติศาสตร์จีนมิได้ถูกผูกขาดว่าจะต้องเป็นเรื่องที่พ่อแม่จะเล่าให้ลูกหลานรุ่นต่อไปฟังอย่างจำเพาะเจาะจงเท่านั้น

5.2.7 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับลูกชายคนโตและหลานชายคนแรกของตระกูล ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่มากกว่าลูกสาว และสะกิดที่จะแต่งเข้ามาในครอบครัวต้องปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี

ข้อมูลจากการวิจัยยังคงพบแนวคิดนี้ในบางครอบครัวที่พ่อแม่เชื้อสายจีนยุคนี้อยากได้ลูกชายคนแรกของตระกูลมากกว่าลูกสาวซึ่งเป็นแนวคิดที่พวกเขาได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นบรรพบุรุษแต่ก็ได้เคร่งครัดมากแล้วในปัจจุบันดังการแสดงความคิดเห็นที่ว่า “...ยังมีค่านิยมที่ชื่นชอบลูกชายมากกว่าลูกสาว แต่ถ้าได้ลูกสาวก็รับได้ ...” นอกจากนี้ยังพบประเด็นอื่นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมักพูดเป็นเสียงเดียวกันเมื่อกล่าวถึงอัตลักษณ์นี้คือ เรื่องสิทธิและหน้าที่ของลูกชายและลูกสาวที่ควรจะทำเทียมกันแล้วในยุคปัจจุบัน

ผู้วิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนในบางครอบครัวนั้นลูกชายยังคงมีอภิสิทธิ์มากกว่าลูกสาวก็จริงแต่ก็แบกรับความกดดันจากทางบ้านมากกว่าเช่นกัน โดยเฉพาะลูกชายคนโต เพราะการได้มาซึ่งอภิสิทธิ์หลายอย่างมักจะมาพร้อมกับภาระหน้าที่ที่มากกว่าลูกสาวและลูกชายคนรอง ๆ เพียงแต่แรงกดดันของลูกชายคนโตสมัยนี้มีได้มากเท่าแต่ก่อน แต่อย่างไรก็ตามมุมมอง

ของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนต่างมีความสอดคล้องกันว่า ยุคสมัยนี้ความสำคัญของลูกสาวก็มีได้น้อยกว่าลูกชายและคุณค่าของชายและหญิงก็เท่าเทียมกันแล้ว

สิ่งที่ยังคงเป็นเส้นแบ่งระหว่างสิทธิและหน้าที่ระหว่างลูกชายและลูกสาว หรือเพศชายและหญิงที่พบเจอได้ในปัจจุบันคือ ลูกชายมักจะมีหน้าที่เกี่ยวกับกิจการในบ้านรวมถึงในทางพิธีกรรม เช่น พิธีรดน้ำศพ ซึ่งนอกจากจะเป็นการปฏิบัติตามธรรมเนียมแล้ว ยังเป็นไปได้ว่าจะเกี่ยวข้องกับควมมีหน้ามีตาทางสังคมที่ครอบครัวจำเป็นต้องพบปะหรือมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวคนอื่น พิธีกรรมต่าง ๆ จึงยังคงเป็นช่องทางให้ครอบครัวเราได้พบเจอกับผู้คนในสังคม ดังนั้นการที่ลูกชายเป็นผู้นำในพิธีกรรมจึงเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ที่ผู้อื่นจะมองต่อครอบครัวของตนด้วย การกิจของลูกชาย โดยเฉพาะลูกชายคนโตจึงต้องแบกรับหน้าตาและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล จากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ร่วมวิจัยที่เป็นคนเชื้อสายจีนและคนรุ่นพ่อแม่บางครอบครัวยังคงรักษาความเป็นจีนบางอย่างไว้ได้เล่าว่า “ ... ไม่ว่าจะทำอะไรในพิธีกรรม ลูกชายและหลานชายจะต้องนำหน้าก่อนเสมอ ในขณะที่ลูกสาวมีหน้าที่ดูแลพ่อแม่ ทั้งพ่อแม่ของตนเองและพ่อแม่ของสามี ... การเป็นแม่ศรีเรือนคอยปรนนิบัติรับใช้ก็มีความจำเป็น ...” ซึ่งสอดคล้องกับที่พิณวิไล ปริบุญณะ (2555, น. 11) และเกษม ปรานีธยาชัย, (2544, น. 11) กล่าวถึงบทบาทลูกชายและลูกสาวในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ไว้เช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าไม่ว่าจะเป็นลูกชายหรือลูกสาวในครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนล้วนแล้วแต่มีความกดดันเช่นเดียวกัน เป็นความกดดันที่ยึดโยงอยู่กับภาระหน้าที่และยังยึดโยงกับการถูกมองจากคนอื่นด้วย คนเป็นลูกชายจะถูกมองจากสังคม ต้องได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อเป็นหน้าเป็นตาแก่ครอบครัว ในขณะที่ลูกสาวจะถูกมองจากพ่อแม่สามีว่าจะต้องดูแลปรนนิบัติให้ดีและต้องได้รับการยอมรับจากพ่อแม่สามี

อย่างไรก็ตามมุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์ทั้งสามด้านนี้ หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามยังคงเห็นสถานะความสำคัญของลูกชายอยู่ แต่เป็นการมองแบบมีเหตุผลมากขึ้น ในขณะที่สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ มุมมองต่อสถานะของลูกสาวที่ถูกเพิ่มคุณค่าให้มากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากพื้นฐานครอบครัว หากครอบครัวเคร่งครัดเรื่องสถานะของผู้ชายมากกว่าผู้หญิงก็มีโอกาสมากที่คนเชื้อสายจีนรุ่นปัจจุบันจะซึมซับมาด้วย แต่เนื่องจากว่ายุคสมัยนี้เปลี่ยนแปลงไปจากยุคของคนรุ่นพ่อแม่มาก เป็นสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้นทำให้พ่อแม่ซึมซับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น รวมถึงศาสตร์การศึกษาและการประกอบอาชีพที่หลากหลายกว่าแต่ก่อน ทำให้ลูกสาวหรือผู้หญิงมีโอกาส

เข้าถึงเรื่องต่าง ๆ ได้มากกว่ารุ่นแม่ เราจึงเห็นได้ในปัจจุบันว่าผู้หญิงก็มีความรู้ความสามารถไม่แพ้ผู้ชาย เส้นทางชีวิตของผู้หญิงยุคนี้จึงหลุดจากกรอบจารีตและขนบแบบเดิมออกไปมากขึ้น ประเด็นนี้ยังสะท้อนผ่านการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์จีนจากวรรณกรรมไทยในช่วง พ.ศ. 2500 – 2550 ของสุชาติ เกษมณี และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2554) ที่พบว่าช่วงเวลาดังกล่าวเพศหญิงได้รับการยอมรับมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ดี แม้อุบายและลูกสาวจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากแต่ก่อนบ้างแล้ว แต่ระดับของความคาดหวังจากลูกชายและลูกสาวตามคติเดิมของรุ่นบรรพบุรุษก็ยังมีได้หายไปเสียทีเดียว เพียงแต่รูปแบบและวิถีปฏิบัติอาจจะยืดหยุ่นขึ้นกว่าแต่ก่อนนั่นเอง

5.2.8 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด

อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัว

ผลจากการวิจัยพบว่าทั้งคนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากมองว่าเหตุผลที่ลูกหลานควรรู้ทักษะภาษาจีนนั้นก็เพื่อคำนึงถึงการนำไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตมากที่สุด ซึ่งเป็นคนละจุดประสงค์กับการควรรู้ภาษาจีนเพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นจีนของตระกูล เหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนสมัยนี้จะเป็นพ่อแม่ในอนาคตนั้นมีชีวิตอยู่ในสภาพสังคมที่เปิดกว้าง มีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยจีนมากขึ้น รวมทั้งการกลืนกลายจากจีนให้เป็นไทยไปมากแล้ว โดยเฉพาะสังคมข้อมูลข่าวสารที่เข้าถึงได้อย่างรวดเร็วผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้นการรับรู้เรื่องราวของประเทศจีนที่พัฒนาอย่างก้าวกระโดดอย่างรวดเร็วก็มีการคาดการณ์กันว่าประเทศจีนจะก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจของโลกเทียบเคียงกับสหรัฐอเมริกาซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบสังคมและเศรษฐกิจไปยังประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย (หย่งราก ฝากใบ, 2551) ดังนั้นพ่อแม่จึงเล็งเห็นว่าหากลูกหลานจะมีความรู้ทักษะภาษาจีนก็ควรจะต้องเป็นไปเพื่อตอบโจทย์การประกอบอาชีพไว้ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะคนรุ่นลูกหลานจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตลาดงานหลังจากนี้จะเปิดกว้างขึ้นซึ่งมีสัดส่วนของผู้ประกอบการจีนมากขึ้น หากใครที่รู้ภาษาจีนก็จะถือว่าได้เปรียบ

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนเกือบทั้งหมดก็ไม่มีความรู้และทักษะภาษาจีนเลย มีเพียงส่วนน้อยที่มีความรู้ภาษาจีนในระดับพอสื่อสารได้ซึ่งเกิดจากความสนใจและเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเด็นนี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Milton J. Esman (2004) ที่ได้สำรวจสังคมพหุวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์กล่าวว่าคนชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลในประเทศไทยนั้นแตกต่างจากคนจีนโพ้นทะเลในประเทศอาเซียนอื่น ๆ ในแง่ที่กลุ่มชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลในไทยนั้นเป็นเพียงกรณีเดียวที่ถูกชาติพันธุ์กระแสหลักกลืนกลายได้สำเร็จแต่ลูกหลานชาวจีนรุ่นหลังกลับพูด

ภาษาจีนไม่ได้เลย ในขณะที่ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศอาเซียนประเทศอื่น ๆ สามารถสื่อสารภาษาจีนได้ ซึ่งประเด็นนี้ก็ใกล้เคียงกับการศึกษาของชญาณิชฐ์ เจริญธรรมธ (2563) ที่มองว่าการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ของคนเชื้อสายจีนในไทยนั้นมีส่วนทำให้กระบวนการกลืนกลายสำเร็จได้มากยิ่งขึ้นและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์ (2546, น. 425-431) ที่พบว่าแนวโน้มของลูกหลานจีนรุ่นใหม่อาจจะมียุทธศาสตร์ความรู้และทักษะภาษาจีนที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษน้อยลงตามลำดับรุ่นที่ไล่เรียงจากรุ่นบรรพบุรุษที่มาจากเมืองจีน ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนไม่มีความรู้ภาษาจีนเนื่องมาจากพ่อแม่หรือบรรพบุรุษไม่ได้ถ่ายทอดภาษาจีนให้ อาจเกิดจากที่รุ่นปู่ย่าตายายเคยเผชิญนโยบายการกลืนกลายคนจีนให้เป็นคนไทยสมัยรัชกาลที่ 6 ความเป็นจีนหลายอย่างในสมัยนั้นเลยเป็นเหมือนสิ่งต้องห้าม คนจีนเลยพยายามปรับตัวเองให้มีความเป็นไทยมากที่สุด ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามรายหนึ่งที่ว่าบรรพบุรุษของตนต่อต้านความเป็นจีนที่เป็นเชื้อสายของตนเองซึ่งสัมพันธ์กับที่เกษียร เตชะพีระ (2537) กล่าวว่าภาครัฐผลักดันนโยบายการกลืนกลายทางชาติพันธุ์จีนได้สำเร็จทำให้คนจีนกลายเป็นคนไทยเพื่อไม่ให้กลายเป็นภัยคุกคามตามบริบทการเมืองกระแสชาตินิยมจีนที่เกิดขึ้นในหมู่คนจีนและคนจีนโพ้นทะเลทั่วโลก และยังคงตรงกับที่ Hechter (2001) ได้เสนอว่า การกลืนกลายทางชาติพันธุ์คือการที่รัฐบาลเร่งให้กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยรวมเข้ากับกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนมากซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า โดยการผลักดันให้ใช้ภาษาราชการส่งผลให้ในกรณีภาษาจีนที่ควรจะถูกส่งต่อให้ลูกหลานจึงพลอยเป็นสิ่งที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องมาด้วย ปู่ย่าตายายจึงไม่ได้ถ่ายทอดให้พ่อแม่ และพ่อแม่ก็ไม่สามารถส่งต่อให้ลูก (คือผู้ตอบแบบสอบถาม) และลูกจึงมองว่าเรื่องนี้ก็ไม่ได้สำคัญถึงขนาดที่จะต้องส่งต่อให้หลาน

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม (ทั้งผู้ที่มีและไม่มีทักษะภาษาจีน) มองว่าหากมีลูกหลานก็ยังไม่จำเป็นต้องสอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลาน เนื่องจากปัจจุบันมีสถาบันที่สอนภาษาจีนเปิดอย่างแพร่หลายมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. 1) ทั้งที่เป็นการศึกษาในโรงเรียน และที่เป็นสถาบันสำหรับติวเตอร์ รวมไปถึงการมีผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในภาษาจีนพร้อมที่จะรับสอนพิเศษเป็นการส่วนตัว หากลูกหลานสนใจเรียนภาษาจีนก็ส่งมาเข้าเรียนในสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ได้

3. การประกอบอาชีพที่เปิดกว้างขึ้น มิได้จำกัดอยู่เฉพาะการทำงานสีหรือการค้าขายในชุมชนที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์อยู่แต่กับคนเชื้อสายจีนด้วยกันเองเหมือนคนรุ่นพ่อแม่และบรรพบุรุษ แต่ลูกหลานมีโอกาสได้พบเจอกับสังคมการทำงานที่มีคนหลายเชื้อชาติมากขึ้น

ถึงแม้ปัจจัยข้างต้นจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าไม่จำเป็นต้องปลูกฝังทักษะภาษาจีนให้แก่ลูกหลานเท่าใดแล้วนั้น ในขณะเดียวกันกลับมีลูกหลานจีนจำนวนหนึ่งที่สนใจต้องการมีความรู้ทางภาษาจีนด้วยตนเองโดยที่พ่อแม่ไม่ได้บังคับก็มี ด้วยเหตุผลที่ใกล้เคียงกันคือชอบภาษาจีนและเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประกอบอาชีพในอนาคต นั้นย่อมทำให้เห็นว่าการที่พ่อแม่ปล่อยให้ลูกหลานได้เลือกเรียนภาษาจีนจากที่เคยเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยน่าจะกลับมารุ่งเรืองในรุ่นลูกหลานหลังจากนี้ไปอีกไม่นาน

5.2.9 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย

ผลการวิจัยพบว่าทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากมองว่าเรื่องนี้สำคัญน้อยลงมากแล้ว อย่างไรก็ตามการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามข้อนี้บางส่วนทำให้เห็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับ “คุณลักษณะที่ดีของชาวจีน” ตรงที่ว่ามุมมองของบรรพบุรุษคนไทยเชื้อสายจีนที่มองว่าคนจีนมีความขยันขันแข็ง มานะอดทนนั้น มีมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษแล้ว เพราะการมองว่าคนจีนขยันและคนชาติพันธุ์อื่นขี้เกียจนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจกลุ่มชนให้ลูกหลานนั่นเอง ในขณะที่ลูกหลานจีนในปัจจุบันมองต่างจากบรรพบุรุษซึ่งสาเหตุเกิดจาก

1. คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นนี้ก็ได้ถูกพ่อแม่บังคับในเรื่องการเลือกคู่หรือกลุ่มชนสืบเนื่องมาจากคนรุ่นพ่อแม่เองก็มีความคิดเรื่องนี้เปลี่ยนแปลงไปมากจากความเป็นจีนตามชนบของคนรุ่นก่อน ประกอบกับคนรุ่นพ่อแม่มีโอกาสใช้ชีวิตในช่วงที่สังคมไทยเปิดรับคนจีนมากขึ้น เลยซึมซับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น

2. สถานะทางการเงิน กล่าวคือ หากลูกหลานพร้อมที่จะแต่งงาน แต่สถานะทางการเงินของครอบครัวยังไม่พร้อม การตัดสินใจให้ลูกหลานแต่งงานก็อาจจะไม่เกิดขึ้น

3. คนที่จะเป็นพ่อแม่ในยุคนี้มีโอกาสได้ใช้ชีวิตในสังคมที่เปิดรับเรื่องเพศมากขึ้น เพศทางเลือกถูกยอมรับมากขึ้น ก็น่าจะส่งผลต่อเรื่องความรักและการแต่งงานของลูกหลานในอนาคตได้เช่นกัน เพราะความรักเป็นเรื่องของคนสองคนที่ตกลงกัน

4. ข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในเรื่องเชื้อชาติ และอายุ ไม่ได้จำกัดอยู่ในกรอบเดิมของคติแบบจีนตามขนบอีกต่อไป แต่เป็นการเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคมในแบบที่ลูกหลานมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีโอกาสตัดสินใจด้วยตัวเองมากขึ้น

แม้ว่าแนวคิดที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของชาวจีนนั้นยังคงถูกส่งทอดมาถึงลูกหลานจีนยุคนี้ แต่ผลจากการวิจัยก็ทำให้เห็นแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปมิใช่แค่เฉพาะเรื่องคุณลักษณะความขยันอดทนที่ถูกมองอย่างเปิดกว้างมากขึ้นแล้ว เรื่องเพศ อายุ และเชื้อชาติก็ยิ่งผ่อนคลายขึ้นด้วย

5.2.10 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน

ผลจากแบบสอบถามสะท้อนชัดว่าในยุคสมัยนี้อัตลักษณ์เรื่องนี้ก็ยังคงมีความสำคัญต่อลูกหลานจีนอยู่ เพราะอัตลักษณ์ข้อนี้แสดงถึงรากฐานครอบครัวแบบคนจีนในเรื่องความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว (มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2563) ที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน แม้ว่าในปัจจุบันอาจมีหลายปัจจัยที่ทำให้การรวมตัวกับญาติพี่น้องเพื่อไปเที่ยวกันช่วงเทศกาลของจีนอาจไม่สามารถทำได้อันเนื่องมาจากหลายปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยส่วนตัวของแต่ละคน เช่น เมื่อลูกหลานในครอบครัวเติบโตขึ้น มีหน้าที่การงานของตนเอง หากได้ทำงานในองค์กรที่มีผู้บริหารเชื้อสายจีนก็อาจได้หยุดในวันสำคัญ เช่น วันตรุษจีน เพื่อมาใช้เวลากับครอบครัว แต่บางคนที่ได้ทำงานในองค์กรที่ไม่มีผู้บริหารเชื้อสายจีนก็อาจไม่ได้หยุดในวันนี้ การมารวมตัวกับพี่น้องจึงอาจเป็นเรื่องยาก

2. ปัจจัยด้านการเงินและเศรษฐกิจ ที่แต่ละคนหรือแต่ละครอบครัวอาจไม่ได้เพียบพร้อมในเรื่องค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

3. ปัจจัยด้านสังคม ในทุกวันนี้มีสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบกับการเดินทางชัดเจนมากคือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิดที่ส่งผลให้รัฐบาลจำเป็นต้องสั่งระงับการไปยังพื้นที่ต่าง ๆ การเดินทางท่องเที่ยวในวันหยุดจึงได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน

ถึงแม้ว่าการรวมตัวกันไปเที่ยวกับพี่น้องช่วงเทศกาลจีนนี้จะมิได้ปรากฏในทุกครอบครัวเนื่องด้วยสาเหตุดังที่กล่าวมา แต่ด้วยที่ว่าชาวจีนมักจะให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัวมาเป็นอันดับแรก ๆ จึงยังทำให้อัตลักษณ์นี้ของคนจีนยังคงอยู่ ไม่เพียงแต่ในมุมมองของคนเชื้อสายจีนด้วยกันเองเท่านั้น แต่ผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนก็มองแบบนั้นด้วยเช่นกัน เพียงแต่รูปแบบของการไปเที่ยวกับ

ครอบครัวชาวจีนอาจจะเปลี่ยนแปลงคลี่คลายไปตามสถานการณ์ เช่น ลูกหลานที่ไม่อาจไปเที่ยวกับครอบครัวในวันตรุษจีนได้เนื่องจากหน้าที่การงาน ก็หาโอกาสไปเที่ยวกับครอบครัวตามวันหยุดยาวในเทศกาลไทยแทน เช่น เทศกาลสงกรานต์ หรือหากมีอุปสรรคทางด้านการเงินของครอบครัวก็ไม่จำเป็นต้องไปเที่ยวด้วยกันบ่อย ๆ แต่หาโอกาสไปปีละครั้งแบบนี้ก็มี

5.2.11 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการให้ความสำคัญกับเทศกาลต่าง ๆ

ข้อมูลจากการวิจัยพบว่า ทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากเห็นว่าเทศกาลตรุษจีนยังคงเป็นเทศกาลสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของคนไทยเชื้อสายจีน ส่วนอันดับสองคือ เทศกาลสารทจีน และอันดับสามคือ เทศกาลแข่งม้า

จากการวิเคราะห์ผลของแบบสอบถามประกอบกับข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาทำให้พบว่าเหตุใดเทศกาลตรุษจีนจึงยังคงมีความหมายและทรงคุณค่าต่อลูกหลานไทยเชื้อสายจีนมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากว่าเทศกาลตรุษจีนล้วนแล้วแต่ได้นำเอาสิ่งซึ่งเป็นอัตลักษณ์พื้นฐานแทบทุกอย่างของชาวจีนมารวมกันไว้ในเทศกาลเดียว ไม่ว่าจะเป็นคติเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ การแสดงความรักใคร่และปรารถนาดีแก่ลูกหลานและญาติผู้ใหญ่อันเป็นไปตามหลักปฏิบัติของชนชาวจีนที่เด่นชัดกว่าชาติพันธุ์ใด ๆ นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมต่าง ๆ อันแฝงข้อคิดเบื้องหลังเทศกาลให้แก่คนเชื้อสายจีนเสมอมาไม่ว่าจะเป็นการแจกอังเปา การใช้สีแดงในช่วงเทศกาล การรวมญาติ การมีอาหารประจำเทศกาล เช่น ขนมเซ่ง ขนมเทียน การจับจ่ายซื้อของไหว้เจ้า และการรวมตัวกับญาติพี่น้องเพื่อไปเที่ยวด้วยกัน ทั้งหมดนี้นับเป็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่มีความโดดเด่นจนเป็นภาพจำของคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่คู่กับเทศกาลตรุษจีนและยังได้ถูกนำเสนอต่อสายตาของคนชาติพันธุ์อื่น ๆ ด้วย เทศกาลตรุษจีนจึงเป็นพื้นที่สำหรับคนไทยเชื้อสายจีนได้แสดงอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างเต็มภาคภูมิ ดังที่เราเห็นได้จากชุมชนจีนใหญ่ ๆ อย่างเยาวราช หรือปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์นั้น ที่จัดเทศกาลตรุษจีนให้เป็นเทศกาลใหญ่ ซึ่งให้คนชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้เข้ามาเที่ยวชมด้วย (ณัฐนิชา คงประกอบ, 2560) สิ่งนี้จึงคล้ายคลึงกับที่สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2560) กล่าวถึงการดำรงตัวตนของชาติพันธุ์เอาไว้ว่าเป็นการหาพื้นที่และโอกาสที่จะนำอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไปแสดงให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมได้เห็นหรือเข้าถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน เป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมนั่นเอง จนบางครั้งความเป็นจีนบางอย่างก็ถูกส่งต่อกระจายไปยังคนในสังคมและวัฒนธรรมอื่นด้วย ตัวอย่างนี้เห็นได้จากประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยคือ เพื่อนของผู้วิจัยคนหนึ่งเป็นคนที่ไม่มีเชื้อสายจีนและมีความรู้เรื่องจีนแต่เพียงผิวเผิน แต่เมื่อถึงเทศกาลตรุษจีนที่ไร้กี้

จะหาซื้อขนมเซ่งและขนมเทียนไปถวายพระที่บ้านอยู่ทุกปี จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงประเมินว่าคดีอันหลากหลายที่ปรากฏอยู่ในเทศกาลตรุษจีนทำให้เทศกาลนี้มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ ที่บรรพบุรุษเลือกที่จะทำสืบทอดต่อมาและลูกหลานก็พร้อมจะถือปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม มีลูกหลานจีนบางส่วนเช่นกันที่มีได้ต้องการจะสืบทอดเทศกาลนี้ โดยเหตุผลมีทั้ง รู้สึกว่าตนเองกลายเป็นคนไทยแล้ว มิได้รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนจีน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าลูกหลานจีนหลายคนรู้สึกว่าตนเองมีปฏิสัมพันธ์อยู่กับสังคมไทยอย่างเข้มข้นจนความเป็นคนไทยคือตัวตนของตนเองแล้ว คล้ายกับที่ศศิมา ตุ่มนิลกาล (2560, น. 10) กล่าวว่า อัตลักษณ์ของบุคคลจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม การสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางสังคมที่เกิดจากการจัดระบบของสังคมด้วย นอกจากนี้ยังมีเหตุผลจากที่บ้านไม่ได้บังคับว่าจำเป็นต้องรู้ขนบธรรมเนียมจีน ทุกวันนี้ทำตามที่บ้านซึ่งปฏิบัติต่อ ๆ กันมาโดยมิได้เข้าใจในตัวเทศกาลอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมองว่าการจัดงานเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนเกินกว่าความสามารถที่จะจัดได้

ส่วนเทศกาลสารทจีนเป็นเทศกาลสำคัญลำดับรองลงมาจากเทศกาลตรุษจีน สาเหตุหลักที่ทำให้เทศกาลสารทจีนมีคนนิยมน้อยกว่าตรุษจีนนั้นเกิดจาก

1. การรวมตัวของญาติพี่น้องที่น้อยกว่าเทศกาลตรุษจีน ทั้ง ๆ ที่คติของเทศกาลเน้นเรื่องความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ดูจะเข้มข้นกว่าตรุษจีนเสียด้วยซ้ำ

2. พิธีกรรมบางอย่างซ้ำซ้อนกับเทศกาลตรุษจีน เช่น มีการไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ไหว้บรรพบุรุษด้วยของไหว้สำคัญ ๆ ที่เหมือนกัน มีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง เผาสีของต่าง ๆ ให้แก่ผู้ล่วงลับ

3. พิธีกรรมบางอย่างถูกปรับลดลง ซึ่งการถูกปรับลดลงนี้ย่อมกระทบต่อมุมมองของการให้ความสำคัญในเทศกาลด้วย

4. เทศกาลนี้ไม่ใช่วันหยุดราชการ ช่วงประกอบพิธีกรรมลูกหลานจึงไม่ได้อยู่บ้าน ข้อมูลจากการวิจัยทำให้ผู้วิจัยทราบว่า ลูกหลานจีนรุ่นนี้ได้เคยมีโอกาสเข้าร่วมในเทศกาลตรุษจีนและสารทจีนกับครอบครัวมากที่สุดหากเทียบกับเทศกาลจีนอื่น ๆ อาจเป็นเหตุผลที่ทำให้สองเทศกาลนี้ยังคงสำคัญที่สุดในบรรดาเทศกาลจีนในเมืองไทย

ส่วนเทศกาลเซ็งเม้ง แม้จะมีบ้างที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนมองว่าเทศกาลนี้มีความพิเศษมากกว่าวันสารทจีนตรงที่จะมีการรวมญาติไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ในขณะที่สารทจีน

มาไหว้บรรพบุรุษที่บ้าน) แต่ในภาพรวมแล้วผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมองว่าเทศกาลเซ็งเม้งมีความสำคัญรองลงมาจากเทศกาลตรุษจีนและสารทจีน อาจเป็นเพราะ

1. ลูกหลานมองว่าการแสดงความกตัญญูไม่จำเป็นต้องไปที่สุสานก็ได้ แต่สามารถทำบุญที่บ้านของญาติพี่น้องก็ได้เช่นกัน

2. บางครอบครัวทำพิธีศพแบบไทยให้กับผู้ล่วงลับด้วยการเผา

3. ปัจจัยด้านสภาพอากาศที่ร้อน ชื่อนี้อาจขึ้นอยู่กับบางพื้นที่ที่เปิดให้มีการเข้าเดินเพื่อบังแดดให้กับผู้ที่ไปแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่สุสาน ซึ่งลูกหลานมองว่าเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายด้วย

4. ลูกหลานรู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการเทศกาลอย่างแท้จริงเพราะผู้ที่มีส่วนร่วมกับเทศกาลจริง ๆ มักเป็นผู้ใหญ่มากกว่า (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2558, น. 190, 202)

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยประเมินว่าสิ่งที่ทำให้เทศกาลตรุษจีน สารทจีน และเซ็งเม้งยังคงสำคัญเป็นสามอันดับแรกของเทศกาลจีนในเมืองไทยได้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นเพราะว่าที่มาของเทศกาลทั้งสามนี้เกี่ยวข้องกับ “การแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ” ด้วยการ “รวมญาติพี่น้อง” (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 46, ภัทรกร สุวรรณจินดา, 2559, น. 331) ทำให้เทศกาลเหล่านี้ได้รับการยอมรับและสืบทอดปฏิบัติกันมาอย่างสม่ำเสมอในทุกยุคสมัย การแสดงความกตัญญูนี้เองจึงเป็นอัตลักษณ์พื้นฐานที่แสดงตัวตนของความเป็นจีนตามชนบได้เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน สิ่งนี้ยังสะท้อนจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งด้วยว่า “... การแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษที่สุสานเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่คนเชื้อสายจีนสืบทอดปฏิบัติกันอย่างเหนียวแน่น คิดว่าเรื่องนี้เห็นได้ชัดเจนกว่าคนในวัฒนธรรมอื่น ๆ ด้วย ...” และการกตัญญูนี้เองยังคลี่คลายออกมาสู่อัตลักษณ์พื้นฐานของจีนในลักษณะอื่น ๆ ได้อีก เช่น การรวมตัวของญาติพี่น้องเมื่อถึงงานเทศกาล การอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือจัดตั้งสมาคมแซ่ตนเอง

ในขณะที่เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลบ๊ะจ่าง เทศกาลไหว้ขนมบัวลอย มิได้มีคติเบื้องหลังของเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ จึงถูกมองเป็นเรื่องไกลตัว ดังนั้นระดับความสำคัญของเทศกาลเหล่านี้จึงน้อยกว่าสามเทศกาลข้างต้น ส่งผลให้การปฏิบัติในเทศกาลของลูกหลานจีนน้อยลงไปด้วย เท่าที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาพบว่าทั้งครอบครัวที่ปฏิบัติและครอบครัวที่ไม่ปฏิบัติเลยก็มี บางคนปฏิบัติก็ได้แค่ครั้งคราวจะต้องทำเป็นประจำทุกปี แต่ยึดตาม

ความสะดวก ส่วนมุมมองที่มีต่อการสืบทอดเทศกาลเหล่านี้ก็สอดคล้องกับการปฏิบัติตนในเทศกาลด้วยเช่นกัน คือ มิได้เน้นว่าจะต้องสืบทอดโดยมีเหตุผลหลัก ๆ ดังนี้

1. รุ่นพ่อแม่มักจะปฏิบัติให้ลูกหลานดูเป็นตัวอย่างซึ่งเป็นการขัดเกลาทางอ้อม แต่ไม่ได้ขัดเกลาทางตรง ภัทรกร สุวรรณจินดา (2559, น. 323) คือการบอกเล่าความสำคัญของเทศกาลให้แก่ลูกหลานซึ่งก็คือผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นลูกหลานจีนรุ่นนี้ฟัง ข้อมูลนี้พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนทั้งหมดนั้นแทบจะไม่เคยได้รับรู้ที่มาของเทศกาลจากบรรพบุรุษเลย ที่พอจะทราบนั้นส่วนมากเกิดจากการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองทั้งสิ้น ซึ่งการรู้หรือไม่รู้ที่มาของเทศกาลนี้ก็ทำให้เกิดข้อมูลน่าสนใจตามมาอีกคือ ลูกหลานที่ไม่รู้ที่มาของเทศกาลอาจจะปฏิบัติตามบรรพบุรุษสืบทอดมา ในขณะที่ลูกหลานที่รู้ที่มาของเทศกาลจะมองว่า เทศกาลนี้เป็นเรื่องไกลตัว จึงมิได้เคร่งครัดมากนักที่จะต้องปฏิบัติแต่อย่างใด

2. ช่วงเวลาที่จัดมักเป็นวันธรรมดา ซึ่งลูกหลานไม่ได้อยู่บ้านเนื่องจากไปโรงเรียน หากเป็นเทศกาลไหว้พระจันทร์ที่มักจัดกลางคืนก็เป็นเวลาที่ลูกหลานทำภารกิจส่วนตัว เช่น ทำการบ้าน ในขณะที่ญาติผู้ใหญ่บางทีก็มีเรื่องทางสุขภาพมียาอาจขึ้นไปทำพิธีกรรมบนดาดฟ้าได้

3. ข้อจำกัดทางด้านการงาน ทำให้บางครอบครัวต้องยอมที่จะไม่จัดเทศกาลบางอย่างไป

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยึดโยงคนเชื้อสายจีนให้เข้าถึงเทศกาลเหล่านี้ได้คือ ขนบประจําเทศกาล โดยเฉพาะขนมไหว้พระจันทร์ และขนมบ๊ะจ่างที่ปัจจุบันสามารถหาซื้อได้ง่ายขึ้นไม่เพียงแต่ในช่วงเทศกาลเท่านั้น เพราะจากข้อมูลการแสดงความคิดเห็นพบว่าต่อให้ในครอบครัวจะเคร่งครัดในการจัดของไหว้ในเทศกาลเหล่านี้หรือไม่อย่างนั้น อย่างน้อยก็ต้องมีขนมเหล่านี้ที่เป็นสิ่งขาดไม่ได้อยู่ด้วยเสมอ ดังนั้นขนมประจําเทศกาลจึงเป็นเสมือนตัวกลางที่ทำให้คนเชื้อสายจีนได้รู้สึกว่าได้เข้าถึงเทศกาลเหล่านี้แล้วเมื่อช่วงเวลาของเทศกาลมาถึง ในขณะที่เดียวกันขนมประจําเทศกาลยังเป็นตัวแทนของการเผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้เข้าถึงคนชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นในอีกทางหนึ่งด้วยเพราะสมัยนี้หาซื้อได้ไม่ยาก

จากที่กล่าวมา เทศกาลเหล่านี้จึงเป็นดังเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนเชื้อสายจีนเกิดความรักและผูกพันกับพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันของคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน ไม่ว่าบรรพบุรุษของต้นตระกูลจะอพยพหรือย้ายถิ่นมาจากต่างภูมิภาคก็ตาม แต่ก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนขึ้นมา นั่นหมายความว่าผู้คนที่ย้ายมาจากต่างถิ่น พวกเขาได้นำเอาวิถีชีวิต ความเชื่อ

วัฒนธรรมดั้งเดิมมายึดถือปฏิบัติด้วย (ขวัญชนก นัยเจริญ และกฤษณา ชาญณรงค์, 2561 , น. 335) ถึงแม้ว่าเทศกาลจีนทั้ง 6 เทศกาลนี้จะยังคงมีคนไทยเชื้อสายจีนปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานที่สุดในสังคมไทย และมีแนวโน้มที่รายละเอียดและรูปแบบของพิธีกรรมบางส่วนจะถูกปรับเปลี่ยน ดัดทอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัยก็ตาม ผู้วิจัยยังเชื่อว่าสุดท้ายแล้วทุกเทศกาลจะยังคงมีลูกหลานสืบทอดต่อกันจากบรรพบุรุษต่อไปไม่มากนัก

5.2.12 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด

การจัดของไหว้เจ้าตามเทศกาลจีนต่าง ๆ ของชาวไทยเชื้อสายจีนในมุมมองของทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนล้วนเห็นว่ายังคงเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนบางคนชวนขวนขวายศึกษาข้อมูลและขั้นตอนของการจัดของไหว้เพราะต้องการรู้รูปแบบการจัดของไหว้ตามชนบทที่ขาดช่วงไปเนื่องจากญาติผู้ใหญ่ไม่ได้สืบทอดต่อเนื่อง ในลักษณะนี้ความเคร่งครัดในการจัดหาของไหว้ส่วนหนึ่งจึงอาจขึ้นอยู่กับ “สำนึกในการแสดงความกตัญญู” ด้วย เพราะเมื่อมีสำนึกนี้เกิดขึ้นแล้ว จะนำมาซึ่งความเคร่งครัดในการจัดหาของไหว้เกิดขึ้นตามมา

อย่างไรก็ตามรูปแบบการจัดของเช่นไหว้ที่เคร่งครัดนั้น โดยมากแล้วคนทั้งสองกลุ่มมองว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ซึ่งจะไม่เหมือนกับการจัดของไหว้ตามชนบทที่คนรุ่นอาจอามาซึ่งเป็นชาวจีนโพ้นทะเลเคยทำอย่างแน่นนอน เนื่องจากต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน (ถาวร สิกขโกศล, 2557, น. 46) การเช่นไหว้ตามแบบอย่างรุ่นบรรพบุรุษที่รับแบบฉบับมาจากเมืองจีนจึงมีอาจเอามาเปรียบเทียบกับการจัดของเช่นไหว้ในเมืองไทยเพื่อตัดสินถูกผิดได้ อย่างเทศกาลสารทจีนที่เมืองจีนจะไม่ใช้ขนมเซ่ง แต่ที่เมืองไทยกลับใช้กันอย่างแพร่หลายมานานจนไม่อาจสืบหาต้นตอได้แล้วว่าเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใด แต่ขนมเซ่งก็กลายเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่เป็นแบบแผนของเทศกาลสารทจีนในเมืองไทยจวบจนปัจจุบันไปแล้ว หากขาดไปก็จะถือว่าขาดองค์ประกอบสำคัญของเทศกาลสารทจีน ดังนั้น “ความเคร่งครัดของการจัดของไหว้เจ้า” สำหรับลูกหลานจีนยุคนี้จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากกว่า

ส่วนสาเหตุที่ทำให้ความเคร่งครัดในการจัดของไหว้เจ้ามีแนวโน้มที่จะลดลงจนประเมินว่าอาจมีบางครอบครัวพอสิ้นคนรุ่นราวคราวเดียวกันกับผู้วิจัยหรือผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว ก็อาจจะไม่มีลูกหลานสืบทอดการไหว้เจ้าต่อไปอีกเลยคือ

1. ลูกหลานไม่เข้าใจที่มาของเทศกาลและจุดประสงค์ของการไหว้

2. ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งของและประเภทของเครื่องเซ่นไหว้
3. เทศกาลจีนในไทยมีอยู่มากมาย รูปแบบของเครื่องเซ่นไหว้ก็ปรับเปลี่ยนไปตามเทศกาล ลูกหลานจึงไม่สามารถจำได้ทั้งหมด
4. การกลืนกลายเป็นไทยของคนรุ่นพ่อแม่ ทำให้ลูกหลานส่วนหนึ่งเปลี่ยนจากความเป็นจีนมาสู่ความเป็นไทยโดยสมบูรณ์
5. พ่อแม่ไม่ได้ส่งต่อความรู้ให้แก่ลูกหลาน หรือมิได้บังคับให้ลูกหลานต้องปฏิบัติ
6. ข้อจำกัดทางการเงินทำให้บางครอบครัวต้องยอมงดการจัดเทศกาลบางอย่าง หรือจำกัดของเซ่นไหว้ให้มีแค่เฉพาะสิ่งของจำเป็น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้การจัดของไหว้เจ้าจะเป็นอัตลักษณ์จีนที่สำคัญ แต่ทุกวันนี้ที่ลูกหลานจีนกำลังเผชิญกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปิดกว้างและน่าดึงดูดให้เข้าไปศึกษาค้นหา ประกอบกับบทสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาก็พอจะสอดคล้องกับสิ่งที่ถาวร สิกขโกศล (2557, น.50) กล่าวไว้ว่าถึงแม้ในปัจจุบันจะยังคงมีการประกอบพิธีกรรมกันอยู่ แต่แทบจะไม่หลงเหลือผู้ที่รู้และเข้าใจในการประกอบพิธีกรรมอย่างลึกซึ้งแล้ว หากแต่เชื่อมั่นว่าถ้าลูกหลานไม่ทิ้งรากเหง้าของการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ การจะปรับเปลี่ยนของไหว้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมก็น่ายินดีว่าการที่จะไม่มีผู้ใดสืบทอดอัตลักษณ์อันโดดเด่นแจ่มชัดนี้ไปได้เลย

5.2.13 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการเผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญ และอัตลักษณ์เรื่องจัดงานงเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต

ผลจากการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มยังคงมองว่าการเผากระดาษเงินกระดาษทองและการจัดพิธีงานเด็กให้แก่บรรพบุรุษนั้นมีความสำคัญเพราะเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เป็นการส่งดวงวิญญาณผู้ล่วงลับให้ไปสู่สรวงสวรรค์ ซึ่งก็สอดคล้องกับมุมมองของคนทั้งสองกลุ่มที่มีต่องานเทศกาลตรุษจีน สารทจีน และเซ็งเม้ง ที่มีคติเรื่องความกตัญญูเช่นเดียวกัน ซึ่งตรงกับที่ Ma Guitong (2554, น. 196) ศึกษาพบว่า “ความกตัญญูตเวท” ยังคงเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลหาดใหญ่อัตลักษณ์ยังคงดำรงอยู่ หากแต่ผู้วิจัยคิดว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของคนเชื้อสายจีนแทบทุกสังคม

อย่างไรก็ตามผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเชื้อสายจีนนั้นจะมีเหตุผลของการรับรู้คติเบื้องหลังพิธีกรรมนี้ได้อย่างลึกซึ้งขึ้นไปอีกขั้นหนึ่ง โดยมองว่านอกจากตัวพิธีกรรมจะเป็นการส่งดวงวิญญาณผู้ล่วงลับให้ไปสู่สรวงสวรรค์แล้ว ยังเป็นการแสดงถึงความมั่งคั่งของวงศ์ตระกูลและเป็น

หน้าเป็นตาแก่สังคมด้วย (พิณวิไล ปริบุญณะ, 2555, น. 23-24) เพราะกระดาดเงินกระดาดทอง ถือเป็นวัสดุที่มีค่าใช้จ่ายที่สูง และเจ้าภาพยังต้องจัดหาผู้ที่ทำพิธีในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างมากมาย อีกทั้งการประดับประดาที่ปรากฏในพิธีงเด็กจะเยอะมากและนำมาซึ่งรายจ่ายที่สิ้นเปลือง ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงสื่อถึงความมั่งคั่งของวงศ์ตระกูลที่ต้องแสดงต่อเครือญาติหรือคู่ค้าในแวดวงธุรกิจที่ครอบครัวมีส่วนในการทำมาค้าขาย ในประเด็นนี้มีมุมมองของลูกหลานจีนปัจจุบันที่มีต่อพิธีกรรมนี้ว่าการมีหน้ามีตาในสังคมปัจจุบันมิได้จำกัดเฉพาะเรื่องในเชิงพิธีกรรมแล้ว การมีหน้าที่การงานที่ดีก็เป็นหน้าตาแก่ครอบครัวและวงศ์ตระกูลที่ใช้แสดงออกทางสังคมได้เช่นเดียวกัน

พิธีกรรมทั้งสองเป็นพิธีกรรมที่ขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละคนแตกต่างกันไป บางครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามเคยปฏิบัติ แต่ในปัจจุบันพอมตคนเฒ่าคนแก่ไปก็ไม่ค่อยมีผู้สืบทอดปฏิบัติแล้ว ประกอบกับลูกหลานรุ่นนี้เริ่มตั้งคำถามเรื่องโลกหลังความตายที่เป็นสาระสำคัญของพิธีกรรมดังกล่าว ว่าบรรพบุรุษจะได้รับสิ่งของที่เฒ่าไปให้ได้จริงหรือไม่ แต่ไม่ว่าจะเชื่อหรือไม่ก็ตามลูกหลานก็ยังคงพร้อมที่จะปฏิบัติในพิธีกรรมนี้หากครอบครัวจะปฏิบัติสืบทอดต่อกับบรรพบุรุษ อันเนื่องด้วยเหตุผลหลักคือ ไม่ต้องการขัดความเชื่อของญาติผู้ใหญ่ แต่ข้อมูลจากการวิจัยพบว่าในทางปฏิบัติหลายครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามมิได้ปฏิบัติแล้ว อันเนื่องมาจาก

1. ไม่มีญาติพี่น้องที่ต้องการจะสืบทอด สาเหตุคือลูกหลานรุ่นนี้รู้สึกว่าคุณเองกลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์แล้ว สังเกตจากคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า “... มีเชื้อจีน แต่ที่บ้านไม่มีวัฒนธรรมจีนเลย ในความรู้สึกส่วนตัวก็ไม่ได้รู้สึกว่าตนเป็นคนจีนอยู่ดี ...” “... ตัวผมเองไม่ได้คงเหลือคุณค่า ความเชื่อ หรือวิถีคิดแบบคนไทยเชื้อสายจีน ...” นำมาซึ่งการเลือกจัดพิธีกรรมตามแบบไทย ดังนั้นประเด็นนี้จึงตรงกับที่ Jenkins (2004, p. 62) กล่าวว่าอัตลักษณ์สามารถถูกสร้างใหม่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้สร้างเลือกที่จะนิยามตนเองว่าอย่างไร ในกรณีนี้จึงเข้าข่ายว่าลูกหลานจีนนิยามตนเองว่าเป็น “คนไทย” นำมาซึ่งการเลือกแนวทางปฏิบัติในพิธีกรรมที่เป็นแบบไทยนั่นเอง

2. ความประสงค์ก่อนตายของผู้ล่วงลับ ที่ฝากฝังกับลูกหลานไว้ว่าหากท่านตายแล้วให้จัดตามพิธีกรรมแบบไทย เพราะประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า นอกจากนี้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเชื้อสายจีนบางส่วนทำให้พบว่าหลายครอบครัวจัดพิธีกรรมแบบผสมผสานกับความเป็นไทยเข้าไปมากขึ้นมิใช่แค่พิธีงเด็กเท่านั้น ดังที่ Yin Saijiao และภารติ มหาขันธ (2560, น. 136-138, 147) กล่าวว่าความเชื่อและหลักปฏิบัติบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม เช่น เข้าวัดแบบไทยมากขึ้นแทนการไปทำพิธีที่ศาลเจ้า เป็นต้น

3. การเผากระดาษเงินกระดาษทองเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศได้ โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของฝุ่น PM 2.5 ที่เป็นปัญหาต่อสังคมวงกว้าง ซึ่งอาจถูกมองจากคนรอบข้างว่าเป็นตัวการที่ก่อให้เกิดปัญหานี้ในพื้นที่ชุมชน

4. ค่าใช้จ่ายของพิธีงเด็กสูงมาก ลูกหลานเลยเลือกใช้พิธีกรรมแบบไทยซึ่งประหยัดกว่าและขั้นตอนของพิธีกรรมซับซ้อนน้อยกว่า

ผู้วิจัยเชื่อว่าจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่ม มีอยู่เพียงไม่กี่ครอบครัวที่ยังคงจัดงานงเด็กให้แก่ผู้ล่วงลับ ดังนั้นผลตอบแบบสอบถามข้อนี้จึงเป็นไปในลักษณะที่เห็นว่าพิธีกรรมทั้งสองนี้ยังคง “ความสำคัญ” อยู่ ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัตินั้นลูกหลานจีนยุคนี้อาจจะไม่ค่อยปฏิบัติแล้ว แต่พวกเขาก็มองถึงใจความสำคัญที่ยังคงอยู่คู่กับพิธีกรรมนี้คือ “ความกตัญญู” ดังนั้น ผลจากแบบสอบถามจึงทำให้เห็นว่ามุมมองของการเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์นี้จึงเป็นคนละส่วนกันกับ “การสืบทอดปฏิบัติ” นั่นเอง

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอาจเป็นตัวแทนเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ได้อย่างชัดเจนว่า การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมสืบทอดมาจากคนรุ่นบรรพบุรุษ โดยที่มิได้ศึกษาถึงที่มาที่ไปของอัตลักษณ์หลายอย่างว่ามีที่มาอย่างไร สอดแทรกคติเรื่องใดอยู่ในนั้นบ้าง อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดได้ทั้งการสืบทอดที่ขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ อันนำมาสู่การผ่อนคลายความเข้มงวด จนกระทั่งนำมาสู่การลดทอนคุณค่าของอัตลักษณ์ความเป็นจีนลงในที่สุด

5.2.14 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสองกลุ่มมองความสำคัญของอัตลักษณ์ข้อนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับเทศกาลตรุษจีน สารทจีน และเซ็งเม้ง รวมถึงการทำพิธีงเด็กและเผากระดาษเงินกระดาษทองในแง่ของการเกี่ยวข้องกับความกตัญญู

อย่างไรก็ตามรูปแบบของการจัดงานแซยิดในหลายครอบครัวไม่ค่อยได้ปฏิบัติแล้ว แต่เนื้อหาสาระที่คล้ายคลึงกับงานแซยิดจะถูกนำไปใช้ในวันเกิดของญาติผู้ใหญ่มากกว่า ดังนั้นงานแซยิดของสังคมไทยเชื้อสายจีนสมัยนี้จึงคลี่คลายออกไปรวมอยู่กับการจัดงานวันเกิดซึ่งเป็นไปตามอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยที่ลูกหลานยุคปัจจุบันคุ้นเคย และไม่ได้มีพิธีต้องมากเหมือนกับงานแซยิดตามขนบแบบจีนดั้งเดิมในแบบที่ผู้วิจัยพอจะพบข้อมูลของคนจีนเยาวราชดังที่ Lin shiya (2563, น. 35-36) ได้ศึกษา เช่น ตอนเช้าลูกหลานจะไปทำบุญใส่บาตรที่วัดตอนเช้าเพื่อขอให้พ่อแม่มีสุขภาพ

แข็งแรง จากนั้นจะพาท่านไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคารโดยเฉพาะอาหารที่มีความหมายพิเศษในงานนี้คือบะหมี่ เพราะสื่อความหมายถึงการมีอายุยืนยาวและชีวิต (ลูกท้อ) ที่ถือว่าเป็นอาหารมงคล จากนั้นจะพาท่านไปซื้อเสื้อผ้าใหม่ ๆ ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยจัดงานแซยิดให้ญาติผู้ใหญ่กล่าวว่า “... วันนั้นต้องใส่เสื้อสีสดใส่มาเจออามา อวยพรแล้วก็รวมญาติ เหมือนเป็นวันรวมญาติ แต่ของคุณพ่อคุณแม่ไม่มี ...” ส่วนในปัจจุบันนั้นจะเป็น “ช่วงเข้าพาดูญาติผู้ใหญ่ไปใส่บาตร ช่วงสายพาท่านออกไปเที่ยวและหาซื้อของขวัญให้ท่าน ตอนค่ำก็รับประทานอาหารนอกบ้านร่วมกัน บางบ้านมีลูกหลานมาช่วยกันเป่าเค้ก เป็นการสร้างสีสันและความอบอุ่น”

ดังนั้นจากผลสะท้อนจากผลการวิจัยทำให้เห็นว่ามุมมองต่อการจัดงานงดึกของลูกหลานในปัจจุบันอาจมีการให้ความหมายที่เปลี่ยนไปต่อขนาดและรูปแบบของงาน สามารถจัดงานให้ญาติผู้ใหญ่ได้โดยไม่ต้องจัดเป็นพิธีแซยิดที่ใหญ่โต แต่ใช้ “วันเกิด” ที่ลูกหลานก็สามารถมาอวยพรให้ญาติผู้ใหญ่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตาได้ทุกปี เป็นการคลี่คลายไปตามยุคสมัย เช่นที่ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2547, น. 26) กล่าวว่าชาวไทยเชื้อสายจีนอาจปรับลดขั้นตอนของพิธีกรรมบางอย่างหรือบางพิธีกรรมก็ผสมผสานวัฒนธรรมไทยเข้าไป

ส่วนการสืบทอดอัตลักษณ์ด้านนี้เท่าที่ผู้วิจัยสอบถามจากผู้ที่มีเชื้อสายจีนนั้นทำให้ประเมินได้ว่าการจัดแซยิดในรูปแบบดั้งเดิมตามชนบจากบรรพบุรุษนั้นแทบจะไม่มีลูกหลานจัดให้แล้วสาเหตุที่ทำให้เป็นเช่นนั้นคือ

1. ลูกหลานจีนไม่มีความรู้ในคติเบื้องหลังของเรื่องนี้เลย บางครอบครัวเคยจัดให้ผู้ใหญ่ ในขณะที่บางครอบครัวก็ไม่เคยจัดเลย
2. การกลืนกลายเป็นไทยที่ส่งผลต่อแบบแผนทางวัฒนธรรมที่สามารถจัดพิธีนี้ให้แก่ญาติผู้ใหญ่ในวันเกิดแบบสากลได้ เช่น มีการเป่าเค้ก ซึ่งญาติผู้ใหญ่ก็มิได้รู้สึกขัดข้องแต่อย่างใด
3. ลูกหลานไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่มีลูกช้า ซึ่งแตกต่างจากคนจีนรุ่นบรรพบุรุษ เช่น ที่มณฑลกว่างตุงจะจัดประเพณีนี้เมื่อญาติผู้ใหญ่อายุ 50 ปี เนื่องจากคนจีนนิยมแต่งงานเร็ว พอถึงอายุ 50 ปี ก็มีลูกหลานจำนวนมากแล้ว (Lin shiya, 2563, น. 35-36)

สรุปแล้ว อัตลักษณ์นี้เป็นอีกเรื่องหนึ่งในทางปฏิบัติลูกหลานยุคปัจจุบันไม่ค่อยได้จัดตามรูปแบบดั้งเดิมตามชนบแล้วด้วยสภาพสังคมที่แตกต่างกับรุ่นบรรพบุรุษ แต่ก็อาจจะมีรูปแบบหรือกิจกรรมที่ใกล้เคียงกับประเพณีแซยิดปรากฏให้เห็นอยู่บ้างในวันเกิดซึ่งผสมผสานความ

เป็นไทยสากลเข้าไป แต่สิ่งที่ยังคงมีร่วมกันระหว่างคนต่างรุ่นคือ ยังคงตระหนักถึง “ความกตัญญู” ที่เป็นคติสำคัญของประเพณีแซยิด

5.2.15 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการจัดพิธีแต่งงานแบบจีน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมองว่าอัตลักษณ์นี้เปลี่ยนแปลงไป ส่วนหนึ่งคาดว่าเกิดจากการกลืนกลายเป็นคนไทย มีการยอมรับในวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่แล้ว ลูกหลานจีนรุ่นปัจจุบันที่มีประสบการณ์ในชีวิตล้วนเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมไทยจึงรู้สึกว่าตนเองมีความเป็นไทยมากขึ้น ประกอบกับสภาพสังคมยุคนี้ที่เปิดกว้างกับผู้คนมากขึ้น ลูกหลานที่เติบโตขึ้นมาจึงมีโอกาสพบเจอและทำความรู้จักกับคนไทยจนถึงขั้นแต่งงานกันเลยก็มี ถึงตอนนั้นแล้วการยอมรับในพิธีกรรมการแต่งงานแบบไทยจึงมิใช่เรื่องไกลตัวแต่อย่างใด อีกทั้งรูปแบบของการจัดงานแต่งงานหลายครอบครัวก็มีพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายมาพูดคุยตกลงกันเรื่องรูปแบบพิธีกันเลยก็มี เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป ความเคร่งครัดของการแต่งงานตามพิธีแบบจีนก็ผ่อนคลายลงไป ด้วย กลายเป็นรูปแบบผสมผสานตามสภาพสังคมที่มีคนไทยและคนจีนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ในขณะที่คติเรื่องการแต่งงานกับคนไทยในมุมมองของคนจีนยุคก่อนที่มองว่าคนไทยเชื้อสายจีนต้องการแต่งงานกับคนไทยเพื่อรักษาสถานภาพหรือการเลื่อนชั้นทางสังคมนั้น คาดว่าปัจจุบันน่าจะไม่ค่อยมีแล้วอันเนื่องมาจากการประกอบอาชีพทางธุรกิจของคนจีนเองส่วนมากก็เติบโตได้ดี รวมทั้งอัตลักษณ์ด้านความขยันหมั่นเพียรของคนจีนก็ชัดเจนกว่าคนไทยเสียด้วยซ้ำ ประกอบกับสถานภาพของคนจีนในยุคพ่อแม่ซึ่งเป็นคนรุ่นที่ 3 ลงมา ก็ถูกสังคมไทยมองในเชิงบวกมากขึ้น โดยเฉพาะยุคหลังจากที่เจ้าสัวหลายท่านในเมืองไทยสร้างชื่อเสียงขยายธุรกิจช่วยพยุงระบบเศรษฐกิจของไทยเอาไว้

นอกจากนี้ เมื่อผู้วิจัยประเมินผลจากการวิจัย พบว่าสาเหตุที่ประเพณีแต่งงานแบบจีนยังพอจะมีความสำคัญอยู่บ้างในมุมมองของผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนปัจจุบันเกิดจาก

1. ในปัจจุบันนี้คนเชื้อสายจีนแต่งงานกับคนไทยมากขึ้น รูปแบบพิธีจึงผสมผสานกันระหว่างจีนและไทย
2. รูปแบบของพิธีกรรมจีนไม่ยุ่งยากซับซ้อน และมีความคล้ายคลึงกับพิธีกรรมของไทยจึงสามารถจัดร่วมกันได้
3. ธุรกิจการจัดงานแต่งงานในปัจจุบันมีรูปแบบของการเลือกจัดสรรพิธีได้อย่างหลากหลายตามงบประมาณ มีตัวเลือกทั้งพิธีแบบไทยและแบบจีนหรือจะผสมผสานก็ได้ คู่บ่าวสาวจึงสามารถเลือกรูปแบบพิธีจีนได้ตามต้องการหรือตามที่ครอบครัวทั้งสองฝ่ายจะเห็นสมควร

อย่างไรก็ตามปัจจัยข้อที่ 3 อาจเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับคู่รักที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านการเงิน และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยก็พบว่าลูกหลานจีนที่ใส่ใจในความเป็นจีนก็ยังคงเลือกรูปแบบงานแต่งงานที่มีพิธีแบบจีนถึงแม้ว่าจะผสมผสานความเป็นไทยและสากลเข้ามาแล้วก็ตาม แต่ที่ผู้วิจัยนำมากล่าวไว้ก็เพื่อให้เห็นว่า ในปัจจุบันพิธีการแต่งงานแบบจีนได้ถูกยกระดับให้ดูหรูหราขึ้นกว่าในอดีตนั่นเอง

รูปแบบการแต่งงานตามพิธีแบบจีนจึงเป็นอีกอัตลักษณ์หนึ่งที่เป็นเช่นเดียวกันกับหลายอัตลักษณ์ที่ผ่านมาในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและยุคสมัย ความเคร่งครัดในรูปแบบของประเพณีตามชนบทในคนรุ่นก่อนอาจลดความเคร่งครัดลง คงเหลือไว้เฉพาะส่วนที่เข้ากับสังคมไทย และปัจจัยด้านเศรษฐกิจของครอบครัว

5.2.16 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว

ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีการนับถือเทพเจ้าจีนอยู่บ้างในระดับของความศรัทธาที่แตกต่างกันไป รูปแบบของความศรัทธานั้นพอจะจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ผู้ที่ศรัทธาเทพเจ้าจีนอย่างลึกซึ้ง เป็นความศรัทธาที่เกิดจากการศึกษาด้วยตนเอง คนกลุ่มนี้จะบูชาเทพเจ้าจีนอย่างเป็นทางการจะลักษณะ ส่วนมากมักจะบูชาเทพเจ้าจีนองค์ใดองค์หนึ่งหรือหลายองค์ เช่น เจ้าแม่กวนอิม เจ้าพ่อกวนอู เทพเจ้าแห่งเจีย มีการจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของโต๊ะหมู่บูชาไว้สำหรับตั้งรูปเคารพของเทพเจ้าจีนเป็นองค์ ๆ โดยเฉพาะ มีการถวายของเช่นไหว้ตามวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าองค์นั้น ๆ และหาโอกาสไปสักการะนมัสการทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพยายามศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประวัติของเทพเจ้าจีนองค์นั้น ๆ มาอย่างลึกซึ้งระดับหนึ่ง จุดประสงค์ของการศึกษานั้นมีแตกต่างกันไป มีทั้งศึกษาในเชิงวิชาการ พอศึกษามากเข้าก็เกิดความศรัทธา บางคนศึกษาเพราะผ่านตามาจากการดูภาพยนตร์จีนเกี่ยวกับเทพเจ้าจีนแล้วชื่นชอบ จากนั้นจึงมาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อศึกษามากความศรัทธาก็ยิ่งมาก

2. ผู้ที่ศรัทธาเทพเจ้าจีนอยู่บ้าง คนกลุ่มนี้ส่วนมากเกิดจากความศรัทธาที่สืบทอดต่อกันมาบรรพบุรุษ ซึ่งมีทั้งผู้ที่ศึกษาเรื่องราวของเทพเจ้ามาบ้าง และไม่เคยศึกษาเรื่องราวของเทพเจ้าเลยก็มี การแสดงความนับถือต่อเทพเจ้าของคนกลุ่มนี้จะไม่เคร่งครัดเท่าคนกลุ่มแรก แต่อาจมีถวายของเช่นไหว้บ้างตามวาระและโอกาส

3. ผู้ที่ไม่ได้ศรัทธาเทพเจ้าเงินเลย คนกลุ่มนี้ส่วนมากมักเป็นลูกหลานจีนที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยมากแล้ว จนมิได้รู้สึกว่าตนเองมีความเป็นจีนแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามแต่คนกลุ่มนี้ก็มีได้มีท่าทีหลบหลู่หรือท้าทายความศรัทธาต่อเรื่องนี้แต่อย่างใด

ผลจากการวิจัยพบว่าคนกลุ่มที่ 2-3 มีสัดส่วนมากกว่ากลุ่มแรก ซึ่งเป็นทั้งคนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน และที่บ้านของคนสองกลุ่มหลังก็มีรูปเคารพเทพเจ้าเงินบางองค์อยู่ด้วย เช่น ไฉ่ซิงเอี้ย เทพเจ้ากวนอู เจ้าม้ากวนอิม เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะการนับถือศาสนาในสังคมไทยที่ผสมผสานระหว่างพุทธ พราหมณ์-ผี เข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องการนับถือเทพเจ้าเงินอย่างกรณีที่ว่าในเมืองไทยหากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องห้ามทานเนื้อวันนั้น ผู้วิจัยพบข้อมูลอย่างหนึ่งมาจากประสบการณ์ตรงของผู้ร่วมวิจัยว่า ที่เมืองจีนเองถึงแม้จะนับถือเจ้าแม่กวนอิม แต่ผู้คนก็ทานเนื้อวันอย่างเป็นลำเป็นสัน ดังนั้นคติของเรื่องนี้จึงมีลักษณะของการสร้างอัตลักษณ์ร่วมดังที่ Schlesinger (อ้างถึงในสกกลานต์ อินทร์ไทร, 2539, น. 22) กล่าวถึงการเชื่อในเรื่องเดียวกันแต่กลับมีหลักปฏิบัติที่แตกต่างกัน ในกรณีนี้การนับถือเจ้าแม่กวนอิมในเมืองไทยจึงกลายเป็นอัตลักษณ์ร่วมเฉพาะของคนไทยที่ไม่เหมือนกับของคนจีนไปแล้ว และยังเข้าข่ายของการหยิบเอาวัฒนธรรมบางส่วนของคนอื่นมาปรับปรุงดัดแปลงที่วันดี สันติวุฒิเมธี (2545, น. 219) กล่าวว่า หากเรารับวัฒนธรรมคนอื่นมาปรับปรุงแล้ว เมื่อกาลเวลาผ่านไปอัตลักษณ์ที่ยังใช้ได้ก็ยังคงอยู่ ซึ่งจะทำให้อัตลักษณ์ของตนไม่สูญหายไปนั่นเอง ในขณะเดียวกันการสร้างเรื่องราวเพื่อสนองตอบต่อคำอธิบายว่าห้ามทานเนื้อวันนั้นก็ยังคงตรงกับคำอธิบายของปฐม หงส์สุวรรณ (2556, น. 125) ที่บอกว่าเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ก็เป็นสิ่งที่ถูกใช้ในการอธิบายความคิด ความเชื่อ และเหตุผลในการประกอบพิธีกรรมด้วยเช่นกัน

ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามอาจเป็นตัวแทนเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้ได้อย่างชัดเจนว่าการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมสืบต่อมาจากคนรุ่นบรรพบุรุษ โดยที่มิได้ศึกษาถึงที่มาที่ไปของอัตลักษณ์หลายอย่างว่ามีที่มาอย่างไร สอดแทรกคติเรื่องใดอยู่ในนั้นบ้าง อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดได้ทั้งการสืบทอดที่ขาดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ อันนำมาสู่การผ่อนคลายความเข้มงวด จนกระทั่งนำมาสู่การให้คุณค่ากับอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่ลดลงในที่สุด

ผู้วิจัยประเมินจากผลการวิจัยว่า อัตลักษณ์ด้านนี้คงจะอยู่กับสังคมไทยต่อไปได้อย่างต่อเนื่องตามบริบททางสังคมที่นับถือศาสนาแบบผสมผสาน หากแต่จำนวนลูกหลานจีนที่จะรู้

ประวัติและศรัทธาในเทพเจ้าจีนอย่างถ่องแท้ลึกซึ้งนั้นอาจจะมีจำนวนไม่มากแล้วและมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ นอกเหนือจากเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ยังพบข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามรายหนึ่งที่สอดคล้องกับการศึกษาของภัทรกร สุวรรณจินดา, (2559, น. 331) ด้วยว่าปัจจุบันคนเชื้อสายจีนรับวัฒนธรรมไทยเข้ามามากขึ้นทำให้ความเชื่อดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายจีนค่อย ๆ หายไป ตัวอย่างหนึ่งในนั้นก็คือการนับถือเทพเจ้าในศาสนาพุทธแบบมหายานที่กลดน้อยลงไป ด้วย เพราะคนเชื้อสายจีนหันไปนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทกันมากขึ้น และยังสอดคล้องกับการศึกษาของเรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, (2558, น. 185) ที่พบว่าคนรุ่นพ่อแม่ขึ้นไปยังคงมีความเชื่อและศรัทธาในเทพเจ้าจีน ส่วนลูกหลานในบางครอบครัวไม่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้าจีนเลยนั่นเอง

5.2.17 อภิปรายผลการวิจัยอัตลักษณ์เรื่องมีความเชื่อในปิงตามนักซ์ตร และความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต

ผลของการวิจัยในเรื่องของความเชื่อปิงตามนักซ์ตรนั้น มีทั้งคนที่เชื่อและไม่เชื่อ สัดส่วนของผู้ที่เชื่อเป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีนมากกว่าผู้ไม่มีเชื้อสายจีน ความเชื่อของผู้ที่มีเชื้อสายจีนนั้นเป็นไปได้ว่าเชื่อตามสิ่งที่ครอบครัวปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ส่วนบางคนที่เพิ่งมาเชื่อตอนหลังนั้นเกิดจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นการเห็นการประชาสัมพันธ์หรือการโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะทางโซเชียลมีเดียที่เข้าถึงได้ง่าย สื่อเหล่านี้มักจะมีดารานักแสดงที่เป็นที่สนใจมาเป็นพรีเซนเตอร์หรือแขกรับเชิญพูดถึงเรื่องความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ว่าทำแล้วได้รับผลดีอย่างไร เลยลองไปปฏิบัติตามดูบ้าง หลังจากนั้นก็ปฏิบัติสืบมา แต่ก็มีคนบางส่วนที่มิได้มองความเชื่อเป็นที่ตั้ง แต่เลือกที่จะปฏิบัติเพราะรู้สึกสบายใจ ทำให้ระลึกถึงความไม่ประมาท ทุกวันนี้ก็เลยยังเลือกที่จะปฏิบัติตามอยู่ตามวาระและโอกาส บางคนเห็นว่าเนื้อหาของความเชื่อและแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ในการแก้ปิงขามีความใกล้เคียงกับความเชื่อบางอย่างของศาสนาพุทธซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยนั่นเอง (Yin Saijiao และภารดี มหาจันทร์, 2560, น. 136-138) บางคนเลือกปฏิบัติเพราะเห็นว่าเป็นการทำบุญตามกำลังศรัทธาให้วัดก็มี นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างความเชื่อในรูปแบบอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยเห็นได้จากประสบการณ์ของผู้ร่วมวิจัย คือทุกครั้งเวลาไปวัดมังกรกลาวยาส ก็ต้องทำบุญเสริมดวงชะตาที่ทางวัดจัดให้ โดยต้องบริจาคเงินตามรายชื่อ ชื่อละ 100 บาท ทางวัดก็จะอ่านชื่อตอนสวดมนต์เพื่อเป็นการเสริมดวงเสริมพลังบารมี

ส่วนมุมมองของผู้ไม่มีเชื้อสายจีนมีทั้งคนที่เคยปฏิบัติและไม่เคยปฏิบัติ คนที่เคยปฏิบัติส่วนมากจะทำเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่ได้ไปวัดหรือศาลเจ้าจีนที่จัดให้มีพิธีกรรมนี้ ส่วนมากเห็นว่าศาสตร์เหล่านี้ยังคงสำคัญและเป็นตัวแทนอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้แม้ในยุคปัจจุบัน เนื่องจากว่าคนกลุ่มนี้เคยรับรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนมาบ้างว่า จีนเป็นต้นกำเนิดที่ขึ้นชื่อของศาสตร์ลักษณะนี้มากมายหลายแขนง ไม่เพียงแต่เรื่องปิงตามนักขัตตและเรื่องสืงคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงศาสตร์อื่น ๆ ด้วย เช่น ฮวงจุ้ย โหงวเฮ้ง ศาสตร์ทางตัวเลข เป็นต้น

ส่วนเรื่องสืงคลนั้น การให้น้ำหนักของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งผู้ที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากมักเป็นไปในลักษณะของการปฏิบัติตนตามกาลเทศะมากกว่าจะเชื่อว่าสืมีอิทธิพลต่อชีวิต แม้จะมีบางส่วนถือเคล็ดอยู่บ้างว่าสีไหนเหมาะกับตนเองตามคำพยากรณ์ก็จะเลือกข้าวของเครื่องใช้สีนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้คติเรื่องสืงคลที่ปรากฏอยู่ตามเทศกาล เช่น สีแดงหรือสีทองในวันตรุษจีน ถึงแม้ว่าพวกเขาอาจจะไม่ได้รับรู้ถึงความหมายที่แท้จริงว่าสีแดงกล่าวหมายถึงอะไร แต่พวกเขาก็พอจะรับรู้ได้ว่าสีแดงเป็นสีแห่งวัฒนธรรมของจีนที่ยังคงแสดงถึงอัตลักษณ์เรื่องของจีนได้อย่างโดดเด่นเพราะได้หล่อหลอมกลมกลืนเข้ากับรูปแบบการดำรงชีวิตของคนเชื้อสายจีนมาอย่างยาวนาน (ยุทธชัย อนันตศักรานนท์, 2551) และยังมองว่าเป็นกุศโลบายที่ทำให้วันนั้นเป็นวันที่มีสีสันสดใส เพื่อตอบโจทย์กับวันขึ้นปีใหม่ซึ่งเป็นวันที่ดีของชนชาวจีน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยประเมินว่ามีปัจจัยอยู่ 4 ประการที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Yin Saijiao และภารดี มหาขันธ (2560, น. 129-150) บางส่วน ดังนี้

1. การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างชาติพันธุ์ ส่งผลต่อความเชื่อได้ทั้ง 2 ลักษณะ คือ คนไม่มีเชื้อสายจีนจากแต่เดิมไม่มีความเชื่อแบบจีนเลย แต่เมื่อแต่งงานกับคนเชื้อสายจีนก็ได้รับอิทธิพลความเป็นจีนมา นำมาซึ่งการก่อตัวของความเชื่อแบบจีนตามมา กับอีกลักษณะคือคนที่มิเชื่อจีน เมื่อแต่งงานกับคนที่มิหรือไม่มีเชื้อสายจีนแต่อาศัยอยู่ในสังคมไทย ส่งผลให้ความเชื่อแบบจีนคลาไคลตัวลง ในครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนรุ่นใหม่ไม่ได้เอาจารีตประเพณีจีนมาใช้ ทำให้การซึมซับความเชื่อดังเดิมถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมตะวันตก จึงทำให้นิเวศความเชื่อและวิธีการปฏิบัติเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ด้านการศึกษา ปัจจัยนี้เห็นได้ชัดจากบทสัมภาษณ์ทั้งในมุมมองของผู้ที่มีเชื้อสายจีนที่เคยเชื่อในเรื่องปิงและเรื่องสืงคลอย่างเข้มข้น แต่เมื่อได้ศึกษาพุทธธรรมมากขึ้นทำให้

มุมมองที่มีต่อความเชื่อแบบจีนนั้นเปลี่ยนไป กลายเป็นมองเรื่องความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น ในขณะที่ผู้ที่ไม่มีเชื้อสายจีนนั้นไม่เชื่อเรื่องสิ่งมงคลเลยเพราะมองว่าไม่สามารถพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ว่าสิ่งจะมีอิทธิพลกับชีวิตอย่างไร ดังนั้นการศึกษาจึงส่งผลต่อวิธีคิดเรื่องความเชื่อดังนี้ยังรวมถึงศาสตร์การศึกษาที่ปัจจุบันมีสาขาการเรียนรู้มากมายเกิดขึ้นตามโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้เด็กรุ่นใหม่มีทางเลือกในการศึกษามากขึ้น ตลอดจนเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้าถึงได้ง่ายก็ทำให้ลูกหลานจีนรุ่นหลังมีความคิดและโลกทัศน์ที่แตกต่างจากรุ่นพ่อแม่

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยพบว่าปัจจัยข้อนี้สอดคล้องอยู่บ้างกับสิ่งที่ Roger (1988, p. 357 อ้างถึงใน Yin Siajiao และภารตี มหาจันทร์, 2560, น. 148) กล่าวถึงความเชื่อของบุคคลว่าจะเปลี่ยนอย่างไรขึ้นอยู่กับความเชื่อนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร และบุคคลได้ใช้ความเชื่อนั้นไปเป็นแนวปฏิบัติในชีวิตมากน้อยเพียงใด เมื่อความเชื่อเปลี่ยนก็ทำให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนไปด้วย ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ความเชื่อเปลี่ยนมีทั้งประสบการณ์ตรง และวิทยาศาสตร์ที่บุคคลนั้นค้นพบว่าขัดแย้งกับความเชื่อเดิมของตน รวมไปถึงการรู้จักใช้เหตุผลวิเคราะห์ความเชื่อจนรู้ความเป็นจริง

3. ด้านการสืบทอดวัฒนธรรมของคนเชื้อสายจีนรุ่นก่อน ทั้งการเล่าให้ฟัง หรือปฏิบัติให้ดูนั้นทำให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตามคนรุ่นเก่า แต่อย่างไรก็ตามการสืบทอดนั้นอาจมีอุปสรรคได้ด้วยเช่นกันที่ทำให้ความเชื่อในด้านต่าง ๆ นั้นมีลูกหลานใส่ใจปฏิบัติตามน้อยลง

4. รูปแบบและหลักปฏิบัติที่ใกล้เคียงกัน สำหรับสังคมไทยแล้วมองว่าการแก้ปึงเป็นวัฒนธรรมจีนที่มีเนื้อหาและหลักปฏิบัติต่าง ๆ ใกล้เคียงกันกับความเชื่อของพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ทำให้เห็นว่าพิธีกรรมในการแก้ปึงเข้าใจได้ไม่ยาก ชาวไทยจำนวนไม่น้อยจึงน้อมรับความเชื่อและหลักปฏิบัตินั้นมาทำอย่างเต็มใจยินดี ทำให้ความเชื่อแบบจีนได้แพร่กระจายเข้าไปในสังคมไทยและดำรงอยู่ได้โดยไม่สูญหายไป

อย่างไรก็ตามความเชื่อของจีนที่เผยแพร่มายังสังคมไทยตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษนั้นมีมากมายหลากหลาย ไม่ใช่เรื่องผิดที่ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อ เพราะขึ้นอยู่กับความศรัทธา การปรับเปลี่ยนหลักปฏิบัติทางความเชื่อบางอย่างให้เข้ากับสังคมไทยจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดา ทุกวันนี้เราจึงเห็นคนจีนเริ่มที่จะเข้าวัดทำบุญตามประเพณีไทยมากขึ้น ในขณะที่การไปวัดเพื่อประกอบพิธีแบบจีนจะเลือกไปเฉพาะบางโอกาสเท่านั้น สิ่งสำคัญในด้านความเชื่อของอัตลักษณ์จีนจึงเหมือนกับอัตลักษณ์ด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกันนั่นคือปรับตัวตามสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ต่อให้เผชิญกับสภาพแวดล้อมในสังคมไทยอย่างไรก็ตามแต่ ผู้วิจัยก็ยังเชื่อว่า

“แก่นแท้” ของความเชื่อแบบจีนก็จะมีวันสูญหายไป คล้ายกับที่ผู้ตอบแบบสอบถามคนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ศาสตร์การพยากรณ์ของจีนเป็นเรื่องน่าสนใจดี และจีนก็ขึ้นชื่อเรื่องพวกนี้” นั่นเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นมุมมองของคนไทยทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนหลากหลายด้าน สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในลักษณะที่เกิดจากการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ตรงกับที่ Van der Berghe (1981) วิเคราะห์ถึงการกลืนกลายทางชาติพันธุ์ที่จะประสบความสำเร็จไว้ว่า จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดการเห็นพ้องต้องกันระหว่างความต้องการกลืนกลายและความต้องการถูกกลืนกลายของคนทั้งสองกลุ่มระหว่างคนไทยและคนจีน

ผลการวิจัยจึงเห็นถึงระดับความสำคัญในหลายอัตลักษณ์ที่คนยุคปัจจุบันได้ให้คุณค่าเอาไว้ ซึ่งไม่ว่าระดับของความสำคัญจะเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจีนตามชนบของคนรุ่นบรรพบุรุษมากน้อยเพียงใดก็ตาม ล้วนเป็นไปโดยมีเหตุผลของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ตรงหรืออย่างน้อยที่สุดก็เคยรับรู้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับอัตลักษณ์นั้น ๆ มาด้วยตนเอง ถึงแม้ชนบธรรมเนียมประเพณีจีนหลายอย่างที่ถูกหลานรุ่นพวกเราอาจไม่ได้มีความรู้อย่างลึกซึ้งเท่าญาติผู้ใหญ่ แต่เราก็น้อมรับและถือปฏิบัติตามบรรพบุรุษสืบต่อกันมา เพราะเมื่อคนจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทย ได้นำเอาแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนติดตัวมาด้วย แต่เมื่อเวลาผ่านแบบแผนเหล่านั้นก็ได้ประยุกต์ตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะในสังคมไทยขึ้นมา (สุชาติ ตังตะสุรฤกษ์, 2532, น. 78) ดังนั้นคนรุ่นพ่อแม่อาจมาที่ใกล้ชิดกับบรรพบุรุษจากจีนมากกว่าจึงมีความเคร่งครัดกว่า เราจึงเห็นว่าอัตลักษณ์ที่เป็นเชิงพิธีกรรมในปัจจุบันนี้อาจมีการลดรายละเอียดลงไปบ้างจากที่คนสมัยก่อนมักจะรักษาชนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ในขณะที่คนรุ่นใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทยและต่างชาติได้ปรับลดรูปแบบรายละเอียดและขั้นตอนของพิธีกรรมบางอย่างลง จนพิธีกรรมนั้นคลี่คลายออกไปในลักษณะที่ประนีประนอมกับกับอัตลักษณ์ดั้งเดิมตามชนบของคนรุ่นเก่า

นอกจากจะเป็นทั้งเป็นการให้เกียรติและการแสดงความกตัญญูแล้ว ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ลูกหลานน้อมรับเอาอัตลักษณ์นั้นไปสืบทอดปฏิบัติต่อยอดให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว ทุกอัตลักษณ์ล้วนมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมของพื้นที่ที่อัตลักษณ์นั้นเป็นสื่อกลางให้กลุ่มคนในพื้นที่ได้มา

ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงจึงมิใช่ตัวชี้วัดว่ารูปแบบอัตลักษณ์ที่คลี่คลายออกมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตอบรับกับปัจจัยที่เอื้ออำนวย ณ สภาพสังคมขณะนั้นมากกว่า

แน่นอนว่าอัตลักษณ์จีนที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยทุกวันนี้เมื่อกาลเวลาผ่านไปมันก็มีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงได้อีกเช่นกัน เพราะอัตลักษณ์ที่มีอยู่นั้นอาจใช้ได้ดีในยุคสมัยหนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปอัตลักษณ์เดิมอาจใช้ไม่ได้ผลแล้วเนื่องจากผู้คนมีการปรับตัว อัตลักษณ์ใหม่จึงอาจเกิดขึ้นมาทดแทนได้เสมอตามเงื่อนไขของเวลาและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป (ฉลาดชาयरมิตานนท์ (2542) เพราะกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นกลไกที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ผู้คนจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง (Victor Turner, 1967, p. 52) คนรุ่นหลังที่มีส่วนในการสืบทอดอัตลักษณ์นั้นจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญว่าพวกเขาพร้อมจะสืบทอดสิ่งที่บรรพบุรุษปฏิบัติกันมาเพื่อส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไปอย่างไรบนฐานคิดที่เราต้องเชื่อว่าอัตลักษณ์นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์จีนหลายอย่างจึงเป็นดังยุทธวิธีที่คนเชื้อสายจีนใช้ในการจัดวางตนเองตามบริบทเงื่อนไขและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นลักษณะบางประการจึงไม่อาจจะถึงอัตลักษณ์ได้อย่างตายตัว เช่น ภาษาจีนที่คนไม่มีเชื้อสายจีนกลับเริ่มเห็นความสำคัญเพิ่มมากขึ้นและพร้อมที่จะเรียนรู้ Barth (1969 อ้างถึงใน ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2547, น. 1-126)

อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นการเก็บข้อมูลจากคนเพียงบางส่วน แต่ผู้วิจัยก็เชื่อมั่นว่าผลจากการวิจัยน่าจะจุดประเด็นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยให้ต่อยอดต่อไปได้ อีกทั้งประโยชน์ของงานวิจัยก็ทำให้คนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลังทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนได้เข้าใจมุมมองต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนที่คนรุ่นนี้ได้สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน นอกจากจะทำให้คนต่างรุ่นเข้าใจในเรื่องความเป็นจีนซึ่งกันและกันแล้ว ยังสร้างความเข้าใจให้กับคนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนได้เข้าใจมุมมองต่ออัตลักษณ์ของคนรุ่นเดียวกันด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ความเป็นจีนในเมืองไทยนั้นจะมีผู้ที่ศึกษามาแล้วจำนวนหนึ่ง แต่ขอบเขตเชิงพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกันก็นำมาซึ่งผลการวิจัยที่ต่างกันอย่าง ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าคุณค่าของการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในเมืองไทยจะยังคงมีอยู่ตรา

เท่าที่สังคมไทยในปัจจุบันมีความผสมกลมกลืนระหว่างคนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนแต่ละรุ่นที่เพิ่มมากขึ้น ผลจากการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะทำให้เข้าใจมุมมองความเป็นจีนของคนในยุคนี้มากขึ้นแล้ว ยังเป็นการสร้างความเข้าใจเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันทั้งระหว่างคนที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน รวมถึงคนเชื้อสายจีนต่างรุ่นกันด้วย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์กับตัวผู้วิจัยและคุณครูในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่จะได้นำข้อมูลไปใช้ประกอบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเฉพาะเนื้อหาทางสังคม ประวัติศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรมจีนในการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไป

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะถ้าหากว่าในโอกาสหน้ามีผู้ที่ต้องการนำงานวิจัยเรื่องนี้ไปศึกษาต่อยอดในอนาคต โดยแบ่งเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในมุมมองของนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีน เนื่องจากนักเรียนรุ่นนี้ก็ถือเป็นคนรุ่นถัดไปที่จะมีโอกาสได้เผชิญกับความเป็นจีนในสังคมไทยในอีกรูปแบบหนึ่งที่มาพร้อมกับการคาดการณ์กันว่าบทบาทของจีนจะมีอิทธิพลต่อโลกมากขึ้น

2. ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขึ้น เช่น ชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดปทุมธานี เช่น ชุมชนตลาดเก่าคลองรังสิต ในอำเภอธัญบุรี ตลาดบางขันธ ในอำเภอลองหลวง เป็นต้น โดยใช้อัตลักษณ์ทั้ง 29 ข้อของงานวิจัยนี้เป็นแม่แบบ ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่มาจากลูกหลานเชื้อสายจีนของบรรพบุรุษที่คุ้นเคยกับอัตลักษณ์จีนอย่างเหนียวแน่นมาก่อน

3. ศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะทำให้พบข้อมูลที่ละเอียดและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างนี้เห็นได้ชัดเจนจากการศึกษาอัตลักษณ์เรื่องการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ที่ผู้วิจัยประเมินว่าหากนำข้อมูลด้านจำนวนพี่น้องหรือคนในครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถามมาร่วมวิเคราะห์ด้วยน่าจะทำได้ข้อสรุปที่สมบูรณ์ขึ้น

4. ศึกษาอัตลักษณ์จีนลักษณะอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลมา ซึ่งอัตลักษณ์อื่น ๆ ที่กล่าวถึงนี้ก็ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นมาเช่นกัน ตัวอย่างเช่น อัตลักษณ์ในด้านศิลปะเกี่ยวกับการเขียนพู่กันจีน ตัวอักษรจีน หรือเครื่องดนตรีจีน หรืออาจจะเป็นอัตลักษณ์จีนที่มีความร่วมสมัยและเท่าทันกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น เช่น อัตลักษณ์ที่ปรากฏในภาพยนตร์จีน เพลงจีน หรือด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยขยายขอบเขตองค์ความรู้เรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์จีนในเมืองไทยให้กว้างไกลออกไปได้อีกไม่มากนักน้อย เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ นำไปศึกษาต่อยอดตั้งเช่นแนวทางตามข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้นต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553). *ศาลเจ้า ศาลจีน ในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มิวเซียมเพรส.
- เกษียร เตชะพีระ. (2537). *แลลอดลายมังกร รวมข้อเขียนว่าด้วยความเป็นจีนในสยาม*. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- จี. วิลเลียม สกินเนอร์. (2548). *สังคมจีนในไทย (พรรณิ ฉัตรพลรักษ์ และคณะ แปล)*. กรุงเทพฯ : มุลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2547). “ทบทวนแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ข้ามยุคสมัยกับการศึกษาในสังคมไทย.” ใน *ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์*. (หน้า 1-126). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- เฉียดง. (2555). *มหาอำนาจจีนบนทางแพร่ง (กนิษฐา ลีลามณี และคณะ แปล)*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ถ้วนลีเจิง. (2529). *ประวัติศาสตร์ไทยในทัศนะของชาวจีน พลิกต้นตระกูลไทย*. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- ถาวร สิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้*. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- ถาวร สิกขโกศล. (2558). *ภาษา อักษร และคำคม สุภาษิตจีน*. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- บำรุง สุขพรรณ. (2524). *บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้ว มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). “การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง.” ใน *ว่าทกรรมอัตลักษณ์*. (หน้า 31-72). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). *วิถีจีน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). *ท้องถิ่นนิยม*. กรุงเทพฯ : กองทุนอินทร์.

- พิเชฐ สายพันธ์. (2547). การแปลงผ่านอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเวียดนามใน “ความเป็นไทย/ความเป็นไท”. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. 96-132.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2546). ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม. ใน *พัฒนาการวรรณคดี*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2536). *หน้ากระดานเรียง (1)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น.
- วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2560). *ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา*. กรุงเทพฯ : สารคดี.
- วิภาวรรณ สุนทรจามร และคณะ. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนในประเทศไทย : การศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- สุชาติา ตันตะสุรฤกษ์. (2532). *โพยก๊วน: การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ศรี ตันเสียงสม. (2553). *อารยธรรมตะวันออก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา. (2544). *ยวนลีคว์ ในชุมทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่า ความทรงจำ และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2547). บ่ บัด บ่ ยัง กัง วัฒนธรรมจีน ไม่รู้ต้องแสวงหา. กรุงเทพฯ : สีดา.
- อภิญา เพื่องฟู. (2556). *อัตลักษณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). การต่อสู้เพื่อความเป็นคนของคนชายขอบในสังคมไทย. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ). *อยู่ชายขอบมองลวดความรู้ (3-32)*. กรุงเทพฯ : ศิลปวัฒนธรรม.
- Barth, F. (1969). Pathan identity and its maintenance. In *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little Brown and Company.
- Berger, P. L. and Luckman, T. (1966). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the sociology of Knowledge*. Garden City, Newyork : Anchor Books.
- Hechter, M. (2001). *Social Norms*. USA: Russell Sage Foundation.
- Jenkins, R. (2004). *Social Identity*. Newyork: Roughtledge.
- Milton J. Esman. (2004). *An Introduction to Ethnic Conflict*. United States of America: Polity.

- Pierre L. Van den Berghe. (1981). *The Ethnic Phenomenon*. United States of America: Praeger.
- Schlesinger, P. (1993). Wishful Thinking: Cultural Politics, Media and Collective Identities in Europe. *Journal of Communication* 43.
- Sutee Chansri and Somsong Burusphat. (2017). Khab Tai Dam (Black Tai Folksongs): The Preservation and Adaptation of Musical Culture for the Maintenance of Ethnic Identity. *Silpakorn University Journal of Social Science, Humanities, and Arts*, 17 (3). 131-154.
- Turner, V. (1967). *The Forest of Symbol: Aspects of Ndembu Rituals*. United States of America : Cornell University.
- Woodward, K. (2004). *Questioning Identity: Gender, class, ethnicity*. London : Routledge.

บทความวารสาร

- ขวัญชนก นัยเจริญ และกฤษณา ชาญณรงค์. (2561). บทบาทหน้าที่ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, ปีที่ 11 (3). 329-344.
- จริงใจ. (2556). ภาพสะท้อนครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย. *วารสาร ศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, ปีที่ 8 (15). 1-12.
- จักรกฤษณ์ เกษกาญจนานุช. (2563). กระบวนการกลืนกลายของชนแบบฉบับแต่จีวประจำเทศกาลจีนในสังคมไทย. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยหัวนเรศวร*, ปีที่ 11 (2). 100-132.
- นพพล จันทร์กระจ่างแจ้ง และณัฐพงษ์ พิษภูมิ. (2563). หลักคุณธรรมความกตัญญูของขงจื้อที่สะท้อนผ่านความเชื่อและพิธีกรรมของชาว ไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาพื้นที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารการบริหารบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น สถาบันนวัตกรรมและการวิจัย*, ปีที่ 6 (2). 73-88.

- นริศา วรคำ, ประภาวี อรัญวงศ์ และวุฒินันท์ สุพร. (2563). การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้า ศาลผี ในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี (ออนไลน์), ปีที่ 1 (2)*. 21-31.
- บดีศร อัทธวงศ์ไพศาล และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแก้ปิ้งของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, ปีที่ 13 (2)*. 37-52.
- พัชรี กล่อมเมือง. (2562). คนชายขอบ: ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ปีที่ 8 (2)*. 1-10.
- วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล และสุรพงษ์ ยิ้มละมัย. (2553). อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองหาดใหญ่. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ปีที่ 2 (1)*. 26-41.
- วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล. (2552). อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม. *วารสารปาริชาติ, ปีที่ 22 (1)*. 140-152.
- สุภัทรา โยธินศิริกุล. (2561). สิริมงคลเงินกับความเชื่อตามศาสตร์ฮวงจุ้ยของชาวไทยเชื้อสายจีนในชุมชนเยาวราช. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 38 (5)*. 119-143.
- หลี่ เส้าฮุย และพรพันธุ์ เขมคุณาศัย. (2562). การสังเคราะห์องค์ความรู้อัตลักษณ์จีนในประเทศไทยในรอบ 22 ปี (พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2560). *อินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ 14 (2)*. 85-102.
- Ma Guitong. (2554). ศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ 6 (1)*. 195-218.
- Ma Qiang. (2555). ภาพสะท้อนคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์ไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ปีที่ 6 (2)*. 1-13.
- Yin Saijiao และภารดี มหาจันทร์. (2560). ความเชื่อเรื่องปิ้งของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 25 (48)*. 129-150.

วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย

กัญญ์ณัช ชะนะจิตร์. (2560). *การสร้างคำและความหมายของสแลงในเฟซบุ๊ก* (วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

เกษม ปราณีธาศัย. (2544). *ผู้ชายในครอบครัวจีน กรณีศึกษา: ครอบครัวคนจีนแต่จิวในตำบลมหาชัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชามานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เกษมดี พุทธภูมิพิทักษ์. (2545). *ความเป็นจีนตามนิยามของผู้มีเชื้อสายจีนในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2546). *ศาสนาและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์: กรณีศึกษากลุ่มชนกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2542). “แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไท”. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการเรื่อง “การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท”. วันที่ 22-23 มีนาคม 2544 ณ ห้องช้างกระ โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.

เฉลิม สุวรรณวัฒนา. (2553). *สืในวัฒนธรรมคติความเชื่อของไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เฉลิมชัย สุวรรณวัฒนา. (2553). *สืในวัฒนธรรมคติความเชื่อของไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ ภาควิชาการออกแบบนิเทศศิลป์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญยณัฐ สุขหาพจน์. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. (2562). *แนวคิดทฤษฎีการเล่าเรื่องกับค่านิยมคนไทยเชื้อสายจีนในละครโทรทัศน์เรื่อง เลือดข้นคนจาง*. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับนานาชาติ ครั้งที่ 10 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พิชณี สวัสดิ์ตยวงศ์. (2546). *อนาคตภาษาจีนในประเทศไทย*. เรื่องได้การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 41: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาลังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาคหกรรมศาสตร์ สาขามนุษยศาสตร์, 425-431.

- พิณวิไล ปรีปยุณะ. (2555). *การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย: กรณีศึกษาตัวละครคนจีนอพยพในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร การค้นคว้าอิสระ. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ภาควิชาภาษาตะวันตก, มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- เพ็ญญา หมอนสอาด, (2550). *ภาพลักษณ์ของคนจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ภัทรกร สุวรรณจินดา. (2559). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีน ย่านเยาวราช. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร ประจำปี 2559.*
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2558). *การสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 37 (1). 180-213.*
- วันดี สันติวุฒิเมธี. (2545). *กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า: กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแห่ จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- ศศิมา ตุ่มนิลกาล. (2560). *การนำเสนออัตลักษณ์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์อินสตาแกรมของเจนเอเรชั่น: การศึกษาความแตกต่างระหว่างเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ เจนเอเรชั่นวาย และเจนเอเรชั่นแซด. การค้นคว้าอิสระ. นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*
- สุจรรยา โชติช่วง. (2554). *การศึกษาสภาพการพัฒนาอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- สุชาวดี เกษมณี และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2554). *อัตลักษณ์จีนในสังคมไทยจากวรรณกรรมไทย. เรื่องเดิมการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 49 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 14-24.*
- สุทธิ กาบพิลา. (2558). *การสืบทอดอัตลักษณ์ของคนอีสานในชุมชนตำบลสะตอน อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี (ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. จันทบุรี.*

- เสกสรร สรรสพิสุทธิ์. (2546). *อัตลักษณ์ของไทยลื้อและการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม: กรณีศึกษาย่านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Lin Shiya และอิมจิรา อ่อนคำ. (2563). ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวแต้จิ๋ว: กรณีศึกษาย่านเยาวราช ประเทศไทย และจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, ปีที่ 15 (2). 28-45.
- Ma Guitong ศุภการ สิริไพศาล และอดิศร ศักดิ์สูง. (2561). วัฒนธรรมกวนซีกับการสร้างเครือข่ายทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกาในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย. *อินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ปีที่ 13 (2). 139-163.
- Qingya Li. (2561). *ชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว ชลบุรี*. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตรดุขบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *เทศกาลห้วยจ่าง 2564 เปิดตำนานบูชาเทพเจ้ามังกร*. สืบค้นวันที่ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/886794>
- คมชัดลึก. (2566). *สืบสานวัฒนธรรมจีน...แบบนี้ ใช้เลย*. สืบค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.komchadluek.net/news/lifestyle/151333>
- ชญาณิษฐ์ เจริญธรรม. (2563). *ทำไมลูกหลานจีนในประเทศไทยไม่พูดภาษาจีนเหมือนประเทศอื่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.klangpanya.in.th/tag/chayanitchoe>
- ณัฐนิชา คงประกอบ. (2560). *ข้อมูลอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน*. สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2564, จาก <http://nsnstudies.nsr.ac.th/?p=124>
- เด่นออนไลน์. (2562). *ผลวิจัยชี้ ครัวเรือน-เผ่ากระดาษาเงินกระดาษาทอง ก่อมลพิษหนักกว่า PM 2.5*. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_2125191

- ไทยโพสต์. (2564). พี เฟรชมาร์ท ร่วมฉลองตรุษจีนมังกรปีฉลู เปิดจองชุดไหว้หมามงคล พร้อมรับโชค 2 ต่อ. สืบค้นวันที่ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/91057>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). สาวเล่าชีวิตหลังแต่งงาน 5 ปี ร้องให้แทบทุกเดือน ป่วยหนักก็ถูกหาว่า แกล้ง. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1433876>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). รู้จัก 5 แซ่จีน ลูกหลานมังกรในไทย เปิดที่มาต้นกำเนิดนามสกุลจีน. สืบค้นวันที่ 12 กันยายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/culture/2030525>
- นัทธนัย ประสานนาม. (2550). เพศชาติพันธุ์ และปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในภาพยนตร์เรื่อง *Touch of Pink*. สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.midnighuniv.org/>
- นิวส์มอนิเตอร์. (2561). เปิดที่มา! ความสำคัญของตัวซุง ผู้สืบสกุลโดยชอบธรรมจารีตพันปี. สืบค้นวันที่ 16 มิถุนายน 2564, จาก https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news_1591255
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). อะเมซิง 8 ชุมชนจีนชื่อดัง อวลไออดีต เปี่ยมเสน่ห์จิตวิญญาณแห่งมังกร. สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9630000007510>
- มติชนสุดสัปดาห์. (2561). นักร้องเจ้าแม่กวนอิมแล้วทำไมต้องไม่ทานเนื้อวัว. สืบค้นวันที่ 15 มิถุนายน 2564, จาก <https://today.line.me/th/v2/article/xvyR8G>
- มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2563). ศาสนาขงจื้อ. สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2564, จาก <http://book.dou.us/doku.php?id=df404:8>
- มิวเซียมสยาม. (2561). สีแดง สีแห่งความ “มงคล” ของชาวจีน. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <https://m.museumsiam.org/da-detail2.php?MID=3&CID=176&CONID=2671>
- ยุทธชัย อนันตศักดิ์กรานนท์. (2551). ไชยปริศนา ทำไมคนจีนอะไร ๆ ก็ “สีแดง” ?. สืบค้นวันที่ 3 สิงหาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9510000015411>
- เรื่องเด่นเย็นนี้. (2558). 5 สกฤตแซ่ ที่มีผู้ใช้มากที่สุดในประเทศไทย. สืบค้นวันที่ 25 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=tgZ6S5bpVsc&t=2s>
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. ผู้ช่วยศาสตราจารย์. (2561). มองวัฒนธรรมจีนผ่าน “เลือดข้นคนจาง”. สืบค้นวันที่ 16 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/13320/>

- ศรีสิทธิ์ วงศ์วรจรรย์. (2562). ทำไมคนไทยเชื้อสายจีนถึงไม่กินเนื้อวัว. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.gqthailand.com/culture/article/why-chinese-thais-dont-eat-beef-follow-guanyin>
- ศิลปวัฒนธรรม. (2563). แซ่-ระบบตระกูลแซ่ สิ่งที่ทำให้โลกมีแต่ “จีนโพ้นทะเล”. สืบค้นวันที่ 11 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_50387
- สุธี จันทรศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2560). ไทดำ: พลวัตวัฒนธรรมกับการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านดนตรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2564, จาก <http://identity.bsru.ac.th/archives/3859>
- หยั่งราก ฝากใบ. (2551). เมื่อลูกหลานจีน... พูดภาษาจีนไม่เป็น (3-2). สืบค้นวันที่ 14 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/175657>
- blahblahboong. (2561). 7 ความอบอุ่นที่ลูกหลานคนจีนเท่านั้นจะสัมผัสได้. สืบค้นวันที่ 16 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.parentstone.com/in-family-we-trust/>
- Bodinberg. (2563). China's Soft Power อิทธิพลการศึกษาจีนต่างแดน. สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.blockdit.com/posts/5eb08396364b970c9de2349d>
- J. Mashare. (2564). “เซ็งเม้ง” ความเชื่อแต่โบราณ คนไทยเชื้อสายจีนปรับตัว ไหว้บรรพบุรุษแบบใหม่. สืบค้นวันที่ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/2060351>
- Line TV. (2564). 5 ด้านหลักของ “แม่สามี” หากจะเป็นลูกสะใภ้บ้านคนจีนต้องทำให้ได้. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <https://today.line.me/th/v2/article/a7enO3>
- MGR Online. (2550). กระดาษไหว้เจ้า : ธุรกิจ 300 ล้านบาท สินค้าขายดีในเทศกาลตรุษจีน. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/business/detail/9500000019881>
- MGR Online. (2557). ความหมาย “กงเต็ก” พิธีแก้กรรมแด่ผู้ล่วงลับ ตามคติความเชื่อจีน. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9570000125850>
- MGR Online. (2561). New China Insights: คนจีนยุคใหม่กับค่านิยมในการแต่งงาน. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://mgronline.com/china/detail/9610000002068>
- Mr.Drawing. (2551). วาดเส้นให้เป็นเงินทอง. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/Drawing/2008/01/15/entry-3>
- Mthai. (2561). สะใภ้จีนต้องเป็นแบบไหน? ทำไมลูกสาวถึงสำคัญน้อยกว่าลูกชาย. สืบค้นวันที่ 16 มิถุนายน 2564, จาก <https://today.line.me/th/v2/article/NZkL9O>

- Narumon Boonyanit. (2564). *การไหว้เจ้า-การไหว้บรรพบุรุษ*. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.snc.lib.su.ac.th/kmblog/?p=3480>
- Number24. (2564). *ความหมายของสีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลก ที่ชวนสงสัยและน่าค้นหา*. สืบค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2564, จาก <https://number24.co.th/article/color-symbolism-and-meanings-around-the-world-blog-thai>
- Pimtent99. (2564). *ทำความรู้จักเทศกาลไหว้บ๊ะจ่าง ประเพณีโบราณของชาวจีน*. สืบค้นวันที่ 28 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.shopat24.com/blog/trending/zongzi-festival-ancient-traditions-of-china/>
- Prachachat. (2563). *ไหว้ตรุษจีนเพิ่มฝุ่นพิษ แพทย์แนะใช้ธูปสั้น เผากระดาษเงินกระดาษทอง น้อยลง*. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/spinoff/lifestyle/news-413680>
- SistaCafe. (2563). *ตรุษจีนมาแล้ว! รู้มั้ยว่า “กระดาษเงินกระดาษทอง” แต่ละอย่างหมายความว่ายังไง*. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://today.line.me/th/v2/article/BWJpnw>
- Sopa. (2563). *124 ชื่อจีนความหมายดี ๆ มีให้ลูกสาวและลูกชาย*. สืบค้นวันที่ 11 กรกฎาคม 2564, จาก <https://momandbaby.net/lifestyle/chinese-name/>
- TipsDD. (2561). *“เลือดข้นคนจาง” กับบทบาทของลูกหลานในครอบครัวคนจีน*. สืบค้นวันที่ 13 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.tipsdd.com/family/เลือดข้นคนจาง/>
- Tulya. (2564). *ตั้งชื่อภาษาจีนพร้อมความหมาย ลูกชาย ลูกสาว 2021 ใช้แล้วเฮง รวย เจริญ*. สืบค้นวันที่ 11 กรกฎาคม 2564, จาก <https://th.theasianparent.com/chinese-name-that-mean-luck>
- Wongsatorn Lertjarad. (2564). *ชวนดูชนิดกระดาษ และผลกระทบของมลภาวะทางอากาศที่อาจเกิดจากการเผา*. สืบค้นวันที่ 17 กรกฎาคม 2564, จาก <https://thematter.co/quick-bite/joss-paper-pm-chinesenewyear/135426>
- Zcooby. (2562). *กงสีคืออะไร รู้จักระบบกงสีในครอบครัวใหญ่ของคนจีน*. สืบค้นวันที่ 26 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.zcooby.com/kongsi_financial_management_chinese_family/

ข้อมูลเสริม

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2563). หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่ง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฉบับปรับปรุง. คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุชาติ พวงสำลี. (2564). เป้าหมายการพัฒนาศมรรถนะผู้เรียน ผลลัพธ์การเรียนรู้ และผลการ

เรียนรู้ที่คาดหวัง. คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. ผศ.ดร. กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธุ์ : อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. ผศ.ดร. กิตติ คงตุก : อาจารย์ประจำคณะวิทยาการเรีนรู้และศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผศ.ดร. ไอยเรศ บุญฤทธิ์ : อาจารย์ประจำคณะวิทยาการเรีนรู้และศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคผนวก ข

หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

ภาพที่ 6.1

หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

หนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์
99 หมู่ที่ 18 ถนนพหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121
โทร. 0-2564-4440-79 ต่อ 1804, โทรสาร 0-2564-3937

รหัสโครงการวิจัยที่ 031/2564 **หนังสือรับรองเลขที่** 019/2564

ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย กรณีศึกษาครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชื่อผู้วิจัย อาจารย์ ปริญญ์ มงคลพาณิชย์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

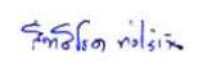
เอกสารที่รับรอง

1. โครงร่างการวิจัย ฉบับที่ 2 วันที่ 23 มีนาคม 2564
2. เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Information Sheet) ฉบับที่ 2 วันที่ 23 มีนาคม 2564
3. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent Form) ฉบับที่ 2 วันที่ 23 มีนาคม 2564

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาอนุมัติด้านจริยธรรมการวิจัยในคนให้ดำเนินการวิจัยข้างต้นได้

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ อนุเด)

ลงชื่อ.....
(อาจารย์ สติโชค ชาวไร่เงิน)

ประธานคณะกรรมการ
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง: วันที่ 24 มีนาคม 2564 **วันหมดอายุการรับรอง: วันที่ 24 มีนาคม 2565**

กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 24 มีนาคม 2565

ผู้วิจัยที่ได้รับการรับรองจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้:

1. ผู้วิจัยรับรองว่าเป็นการวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ
2. หากไม่รับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เพื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 30 วัน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับอาสาสมัครวิจัย หนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการฯ ต้องรายงานคณะกรรมการฯ ภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการฯ พิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย และบทคัดย่อผลการวิจัย เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น

ภาคผนวก ค

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญ

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง
การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทยใน
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- คำชี้แจง** ให้ท่านพิจารณาว่าประเด็นต่าง ๆ ในแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับอัตลักษณ์
ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทยตามที่กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ หรือไม่ โดยการ
พิจารณาให้น้ำหนักตามระดับความคิดเห็นดังนี้
- +1 คือ แน่ใจ ว่าประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเป็นจีน ฯ ตามที่
กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ
- 0 คือ ไม่แน่ใจ ว่าประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเป็นจีน ฯ ตามที่
กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ หรือไม่
- 1 คือ แน่ใจ ว่าประเด็นดังกล่าวไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ความเป็นจีน ฯ ตามที่
กำหนดไว้ในด้านต่าง ๆ

ข้อ	อัตลักษณ์	ระดับ			ข้อเสนอแนะ
		ความคิดเห็น			
		+1	0	-1	
ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล					
1	ใช้ “แซ่” เป็นนามสกุล				
2	ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล				
3	ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในครอบครัว เช่น อ้าวะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า				
4	ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่มีเชื้อชาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ แก้ว แก่ อาม่า อาแปะ อาเจ้ อาซ้อ เจ้าสัว				
5	อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน				

ข้อ	อัตลักษณ์	ระดับ ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
6	บริหารกิจการแบบกงสี				
ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป					
7	เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจาก ประเทศแม่				
8	ปลูกฝังเรื่องเล่าหรือวรรณกรรมจีน				
9	ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคน โตและหลานชายคนแรกของ ตระกูล				
10	ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาท หน้าที่มากกว่าลูกสาว				
11	สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัว ต้องปฏิบัติต่อพ่อแม่สามีเป็นอย่างดี				
12	ลูกหลานควรมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง				
13	ลูกหลานควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อ สายจีนเหมือนกัน				
14	ลูกหลานควรแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย น้อย เพื่อการมีทายาทไว้สืบสกุล				
ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต					
15	มีความกตัญญูต่อญาติผู้ใหญ่				
16	มีความขยัน ซื่อสัตย์ และสุจริต				
17	มีความมานะอดทน สู้ชีวิต				
18	มีความสามารถด้านการค้าขายเพื่อ ทำมาหากิน				
19	ยึดถือหลักคำสอนของขงจื้อ				

ข้อ	อัตลักษณ์	ระดับ			ข้อเสนอแนะ
		ความคิดเห็น			
		+1	0	-1	
ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและวัฒนธรรมจีน					
20	ท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน				
21	ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน				
22	ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้าที่ ไหว้สัมพะเวสี				
23	ให้ความสำคัญกับเทศกาลเช็งเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)				
24	ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนมไหว้พระจันทร์ในเทศกาล				
25	ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนมบ๊ะจ่าง				
26	ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนมบัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มีการไหว้ขนมบัวลอย				

ข้อ	อัตลักษณ์	ระดับ ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต					
27	เผากระดาษเงินกระดาษทอง และเสื้อผ้าในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ				
28	จัดงานงูเต็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต				
29	จัดงานเซียดให้ผู้อาวุโส				
30	จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา เปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍				
31	มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ ของจีน				
32	มีความเชื่อว่าหากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ทานเนื้อวัว				
33	มีความตั้งใจว่าหากมีโอกาสจะกลับไปบ้านเกิดเมืองนอนของตนอย่างประเทศจีนสักครั้งในชีวิต				
34	มีความเชื่อเรื่องปีชงตามนักษัตร				
35	มีความเชื่อเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต				

หมายเหตุ อัตลักษณ์แต่ละข้อ ผู้วิจัยรวบรวมและสังเคราะห์มาจากข้อมูลทั้งที่เป็นเอกสาร เว็บไซต์ และช่องทางออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในประเทศไทยที่ยังคงปรากฏให้เห็นสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

...../...../.....

ภาคผนวก ง

ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามโครงการวิจัยเรื่อง
การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทยใน
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ 6.1

ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน	ค่า IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
3	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
4	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
5	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
6	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
7	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
8	0	0	+1	1	0.33	ปรับปรุง
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
11	+1	-1	+1	1	0.33	ปรับปรุง
12	0	0	0	0	0.00	ปรับปรุง
13	0	0	0	0	0.00	ปรับปรุง
14	0	0	0	0	0.00	ปรับปรุง
15	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ผลรวมคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน	ค่า IOC	แปลผล
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3			
16	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
17	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
18	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
19	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้
20	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
32	0	0	0	0	0.00	ปรับปรุง
33	0	0	+1	1	0.33	ปรับปรุง
34	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง
35	+1	0	0	1	0.33	ปรับปรุง

ภาคผนวก จ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ
และได้ปรับปรุงเป็นรูปแบบออนไลน์เพื่อนำไปใช้กับอาสาสมัคร

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทยใน
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจและวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่อความเป็นจีนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนต่อไปนี้ ท่านคิดว่าในปัจจุบันมีความสำคัญอยู่ในระดับใด

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีค่าสำคัญและไม่ได้ปรากฏอยู่ในส่วนที่ 2 มีอะไรบ้าง

3. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด*

*หมายเหตุ เพราะผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนใน generation ปัจจุบัน ที่งานวิจัยนี้ต้องการเก็บข้อมูลเพื่อนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย และเพื่อใช้ประเมินเรื่องดังกล่าวใน generation รุ่นต่อไปได้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

- ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ

- ☐ 1. ต่ำกว่า 25 ปี ☐ 2. 25 – 30 ปี
☐ 3. 31 – 35 ปี ☐ 4. 36 – 40 ปี
☐ 5. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. ระดับการศึกษา

- ☐ 1. ปริญญาตรี ☐ 2. ปริญญาโท
☐ 3. ปริญญาเอก ☐ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. จำนวนพี่น้องในครอบครัว (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)

- ☐ 1. 1 – 2 คน ☐ 2. 3 – 4 คน
☐ 3. 5 – 6 คน ☐ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. บรรพบุรุษฝั่งบิดา (ปู่-ย่า) มีเชื้อสายจีนหรือไม่ (ไม่จำเป็นต้องยึดตามบัตรประชาชน)

- ☐ 1. เฉพาะปู่ที่มีเชื้อสายจีน ☐ 2. เฉพาะย่าที่มีเชื้อสายจีน
☐ 3. ทั้งปู่-ย่ามีเชื้อสายจีน ☐ 4. ทั้งปู่-ย่าไม่มีเชื้อสายจีน
☐ 5. ไม่ทราบข้อมูล

6. บรรพบุรุษฝั่งมารดา (ตา-ยาย) มีเชื้อสายจีนหรือไม่ (ไม่จำเป็นต้องยึดตามบัตรประชาชน)

- ☐ 1. เฉพาะตาที่มีเชื้อสายจีน ☐ 2. เฉพาะยายที่มีเชื้อสายจีน
☐ 3. ทั้งตา-ยายมีเชื้อสายจีน ☐ 4. ทั้งตา-ยายไม่มีเชื้อสายจีน
☐ 5. ไม่ทราบข้อมูล

7. บิดา-มารดามีเชื้อสายจีนหรือไม่ (ไม่จำเป็นต้องยึดตามบัตรประชาชน)

- ☐ 1. เฉพาะบิดาที่มีเชื้อสายจีน ☐ 2. เฉพาะมารดาที่มีเชื้อสายจีน
☐ 3. ทั้งบิดา-มารดามีเชื้อสายจีน ☐ 4. ทั้งบิดาและมารดาไม่มีเชื้อสายจีน
☐ 5. ไม่ทราบข้อมูล

8. ผู้ตอบแบบสอบถามมีเชื้อสายจีนหรือไม่ (ไม่จำเป็นต้องยึดตามบัตรประชาชน)

- ☐ 1. มีเชื้อสายจีน ☐ 2. ไม่มีเชื้อสายจีน

ส่วนที่ 2 อັตลัษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ายังมีความสำคัญในปัจจุบัน
คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความอย่างละเอียดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน □ ที่ตรงกับคำตอบของท่าน
 มากที่สุด โดยใช้เกณฑ์พิจารณาแต่ละระดับดังนี้

ท่านคิดว่าอັตลัษณ์เหล่านี้ของคนไทย เชื้อสายจีนในปัจจุบันมีความสำคัญอยู่ ในระดับใด	ระดับความสำคัญ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล					
1. ใช้นามสกุลที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อึ้งภากรณ์ (แซ่อึ้ง คือแซ่หวง 黃)					
2. ตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล					
3. ใช้สรรพนามแบบจีนเรียกกันในกลุ่มครอบครัว เช่น อี้วะ ลื้อ หม่าม้า ปะป๊า					
4. ใช้สรรพนามเรียกผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติพี่น้องเป็นภาษาจีน เช่น เฮีย เจ้ ถ้าแก่ อาม่า อาแปะ อาซ้อ เจ้าสัว					
5. อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีญาติพี่น้องอยู่รวมกันหลายคน					
6. บริหารกิจการแบบกงสี					
ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป					
7. เล่าเรื่องบรรพบุรุษที่มาจากประเทศแม่ รวมถึงนิทานหรือเรื่องเล่าที่มีคติสอนใจจีน					
8. ให้ความสำคัญกับการมีลูกชายคนโต และหลานชายคนแรกของตระกูล					
9. ลูกชายมีความสำคัญและมีบทบาท หน้าที่มากกว่าลูกสาว					

ท่านคิดว่าอัตลักษณ์เหล่านี้ของคนไทย เชื้อสายจีนในปัจจุบันมีความสำคัญอยู่ ในระดับใด	ระดับความสำคัญ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
10. สะใภ้ที่จะแต่งงานเข้ามาในครอบครัวต้อง ปฏิบัติต่อพ่อ-แม่สามีเป็นอย่างดี					
11. ลูกหลานจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง					
12. ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อ สายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย เช่น ไม่เกิน 30 ปี เพื่อจะได้รับมิตายาทไว้สืบ สกุล					
ด้านวิถีปฏิบัติในการดำเนินชีวิต					
13. มีความขยัน มานะ อดทนในการ ประกอบอาชีพ					
14. ยึดถือหลักคำสอนของขงจื้อ เช่น ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต					
ด้านการธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีและ วัฒนธรรมจีน					
15. ท่องเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึง เทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน					
16. ให้ความสำคัญกับเทศกาลตรุษจีน (春节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เจ้า ที่ให้อั่งเปาแก่ลูกหลาน					
17. ให้ความสำคัญกับเทศกาลสารทจีน (中元节) เช่น ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ เจ้าที่ ไหว้สัมผเวสี					
18. ให้ความสำคัญกับเทศกาลชิงเม้ง (清明节) เช่น ต้องเดินทางไปไหว้ บรรพบุรุษที่สุสาน (ฮวงซุ้ย)					

ท่านคิดว่าอัตลักษณ์เหล่านี้ของคนไทย เชื้อสายจีนในปัจจุบันมีความสำคัญอยู่ ในระดับใด	ระดับความสำคัญ				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
19. ให้ความสำคัญกับเทศกาลวันไหว้ พระจันทร์ (中秋节) เช่น ใช้ขนม ไหว้พระจันทร์ในเทศกาล					
20. ให้ความสำคัญกับเทศกาลบ๊ะจ่าง (端午节) เช่น มีการไหว้ขนม บ๊ะจ่าง					
21. ให้ความสำคัญกับเทศกาลไหว้ขนม บัวลอย (冬至 หรือ 冬节) เช่น มี การไหว้ขนมบัวลอย					
ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีและ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต					
22. จัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียม ประเพณีจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด					
23. เฝ้ากระดาดเงินกระดาดทอง และ เสื่อผ้าในเทศกาลสำคัญ					
24. จัดงานงเด็กให้คนในบ้านที่เสียชีวิต					
25. จัดงานแซยิดให้ผู้อาวุโส					
26. จัดพิธีแต่งงานแบบจีน เช่น ยกน้ำชา การแปะผลส้มด้วยตัวอักษรจีนที่เขียนว่า 囍					
27. มีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน เช่น หากนับถือเจ้าแม่กวนอิมจะต้องไม่ ทานเนื้อวัว					
28. มีความเชื่อในปี่ซงตามนักษัตร					
29. มีความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการ ดำเนินชีวิต					

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความสำคัญและไม่ได้ปรากฏอยู่ในส่วนที่ 2 มีอะไรบ้าง

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นลงในช่องว่างเป็นข้อ ๆ

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
- 10.....
- 11.....
- 12.....

ภาคผนวก ฉ

โครงร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

โครงร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
การศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย : กรณีศึกษาครูชาวไทยใน
โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. ท่านเคยใช้แซ่มาก่อนหรือไม่ ถ้าเคยสาเหตุที่เลิกใช้แซ่คืออะไร
2. ปัจจุบันมองว่าการใช้แซ่เป็นเรื่องล้าสมัยหรือไม่ และคิดว่าแซ่ยังคงเป็นอัตลักษณ์ของคนเชื้อสายจีนได้อยู่หรือไม่ในปัจจุบัน
3. คิดว่าการตั้งชื่อให้ลูกว่าอะไรนั้นควรจะมองปัจจัยอะไรมากที่สุด
4. ถ้าจะตั้งชื่อลูกเป็นภาษาจีน คิดว่าจะเป็นไปได้ด้วยเหตุผลอะไรบ้าง และชื่อลูกแบบจีนจะยังเป็นอัตลักษณ์แบบจีนได้อยู่หรือไม่ในยุคปัจจุบันและหลังจากนี้
5. ปัจจุบันมีการใช้สรรพนามเรียกกันในครอบครัวหรือไม่
6. เวลาเรียกคนที่มีเชื้อสายจีน ใช้สรรพนามแบบจีนในการเรียกหรือไม่
7. คิดว่าการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนยังมีความสำคัญอยู่หรือไม่ในปัจจุบัน
8. คิดว่าการอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ของคนไทยเชื้อสายจีนยังมีแนวโน้มจะเปลี่ยนอย่างไรบ้าง และจะยังถือเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่มั้ย
9. ท่านมีมุมมองต่อการบริหารกิจการแบบกงสีในปัจจุบันว่าอย่างไรบ้าง และมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าการเล่าเรื่องราวของบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนอพยพ ประวัติศาสตร์จีน หรือนิทานจีนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้ลูกหลานฟังยังมีความจำเป็น/ สำคัญหรือไม่อย่างไรในปัจจุบัน
11. หากท่านมีลูก ท่านจะเล่าเรื่องราวของบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนอพยพ ประวัติศาสตร์จีน หรือนิทานจีนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้ลูกหลานฟังหรือไม่ หากไม่ คิดว่าควรจะเล่าเรื่องราวในลักษณะใดที่จะส่งเสริมคุณธรรมให้เกิดแก่ลูกหลาน
12. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับค่านิยมที่ลูกชายและบทบาทของผู้ชายสำคัญว่าลูกสาว และคิดว่ายังเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่หรือไม่
13. ท่านคิดว่าแนวโน้มเรื่องค่านิยมที่ชาวจีนลูกชายและให้ความสำคัญกับบทบาทของลูกชายมากกว่าลูกสาวจะเปลี่ยนอย่างไรในอนาคต
14. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อสถานะของผู้หญิงในฐานะลูกสะใภ้บ้าง และคิดว่าเรื่องนี้สะท้อนความเป็นจีนจริงหรือไม่อย่างไร มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างหลังจากนี้
15. ท่านคิดว่าลูกหลานจีนในปัจจุบันและหลังจากนี้จำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้างหรือไม่ หากมี คิดว่าควรมีในระดับใด

16. ท่านคิดว่าทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนสำคัญต่อลูกหลานจีนทุกวันนี้และในอนาคตอย่างไรบ้าง
17. ท่านคิดว่าพ่อแม่ที่มีเชื้อสายจีนและมีทักษะภาษาจีนจำเป็นต้องถ่ายทอดหรือปลูกฝังทักษะภาษาจีนให้แก่ลูกหลานหรือไม่อย่างไร
18. ท่านคิดว่าสมัยนี้ยังจำเป็นต้องอยู่หรือไม่ที่ลูกหลานจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันและแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย
19. ท่านคิดว่าคิดว่าแนวโน้มการแต่งงานของลูกหลานจีนจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
20. ท่านคิดว่าคุณสมบัติเรื่องความขยัน มานะอดทนในการประกอบอาชีพยังคงเป็นอัตลักษณ์ความเป็นจีนของคนไทยเชื้อสายจีนได้อยู่หรือไม่อย่างไร
21. ท่านมองว่าคุณลักษณะเรื่องความขยัน มานะอดทนของคนเชื้อสายจีนโดดเด่นกว่าคนชาติอื่นอย่างไรบ้าง
22. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีนยังคงเป็นอัตลักษณ์จีนได้อยู่หรือไม่ การเปลี่ยนแปลงด้านนี้ในอนาคตจะเป็นอย่างไรในปัจจุบันมีปัจจัยเรื่องโรคระบาดเข้ามา
23. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลตรุษจีนว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง
24. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลสารทจีนว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง
25. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลเซ็งเม้งว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง
26. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง
27. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลไหว้นมบ๊ะจ่างว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง

28. ท่านเข้าใจคติเบื้องหลังของเทศกาลไหว้ขนมบัวลอยว่าอย่างไรบ้าง และคิดว่าจะสืบทอดการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลนี้หรือไม่อย่างไร รวมถึงจะส่งต่อความรู้สู่รุ่นลูกหลานหรือไม่ สาเหตุของการตัดสินใจว่าจะสืบทอดหรือไม่นั้นเป็นไปด้วยเหตุผลอะไรบ้าง
29. ท่านเคร่งครัดในการจัดของไหว้เจ้าตามประเพณีต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน
30. ท่านมีมุมมองต่อการจัดชุดของไหว้ที่ขายตามท้องตลาดตามสมัยนิยมอย่างไร จะส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดของไหว้ดั้งเดิมตามชนบอย่างไรบ้าง
31. ท่านคิดว่าการเผากระดาษในพิธีกรรมงเด็กยังมีความสำคัญในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร และคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีต่อพิธีกรรมนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
32. ท่านคิดว่าการจัดงานแซ่ฮิดให้ญาติผู้ใหญ่ยังมีความสำคัญในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร และคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีต่อพิธีกรรมนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
33. ท่านคิดว่าการพิธีแต่งงานแบบจีนยังมีความสำคัญในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร และคิดว่าการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่มีต่อพิธีกรรมนี้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง
34. ท่านมีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าเงินหรือไม่ เพราะเหตุใดจึงนับถือเทพเจ้าองค์นั้น และมีการจัดของไหว้เทพเจ้าองค์นั้นในวาระพิเศษอย่างไร
35. ท่านคิดว่าการบูชาเทพเจ้าเงินนับเป็นอัตลักษณ์จีนได้หรือไม่อย่างไร
36. ท่านมีความเชื่อเรื่องปีชงมากน้อยแค่ไหนอย่างไร มีมุมมองต่อเรื่องปีชงอย่างไรบ้าง
37. ท่านคิดว่าความเชื่อปีชงนั้นมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตอย่างไรบ้าง
38. ท่านมีความเชื่อเรื่องสีมงคลของจีนมากน้อยแค่ไหนอย่างไร มีมุมมองต่อความเชื่อเรื่องสีมงคลอย่างไรบ้าง
39. ท่านคิดว่าความเชื่อเรื่องสีมงคลของจีนนั้นมีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตอย่างไรบ้าง

ภาคผนวก ข

ผลการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของครูชาวไทย

ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตารางที่ 6.2

ผลการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของครูชาวไทยในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นามสมมุติที่ขึ้นต้นด้วย A หมายถึง เพศชาย, B หมายถึง เพศหญิง

ลำดับ	นาม สมมุติ	เชื้อ สาย จีน	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	ข้อ 5	ข้อ 6	ข้อ 7	ข้อ 8	ข้อ 9	ข้อ 10	ข้อ 11	ข้อ 12	ข้อ 13	ข้อ 14	ข้อ 15	ข้อ 16	ข้อ 17	ข้อ 18	ข้อ 19	ข้อ 20	ข้อ 21	ข้อ 22	ข้อ 23	ข้อ 24	ข้อ 25	ข้อ 26	ข้อ 27	ข้อ 28	ข้อ 29	
1	A01	มี	4	5	5	5	4	4	5	2	1	3	2	1	3	3	3	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3	2	3	3	3	
2	B01	มี	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	4	4	2	3	3	3	3	3	3	4	5	4	4	4	4	5	5	4
3	A02	มี	2	2	5	5	3	4	5	5	5	4	2	4	4	4	4	5	5	5	4	3	3	4	5	4	4	4	4	5	5	4
4	B02	มี	1	1	1	3	5	1	1	5	3	1	3	5	5	5	5	5	1	4	4	1	5	5	5	2	4	2	5	5	5	5
5	B03	ไม่มี	4	3	3	4	3	2	1	2	3	2	1	1	3	2	4	5	4	4	3	3	2	4	4	3	3	5	3	5	5	5
6	A03	มี	4	2	5	4	5	5	5	5	4	4	3	3	3	3	3	5	5	5	4	4	4	3	4	4	4	3	5	5	4	3
7	A04	มี	4	4	5	3	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	5	5	5	5	4	4	4	4	2	4	4	4	4	5	5	5
8	A05	ไม่มี	1	1	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
9	B04	มี	1	1	1	1	3	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	3	3	2	2
10	A06	ไม่มี	4	5	5	3	3	5	4	5	5	5	3	4	5	2	5	5	5	4	4	4	3	4	4	4	4	4	5	4	3	4
11	B05	ไม่มี	4	3	4	4	4	4	2	3	3	3	2	2	3	2	2	4	3	3	3	3	2	2	3	3	3	2	3	4	3	3
12	B06	มี	1	3	3	1	2	1	3	1	1	3	1	1	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3	4	4	4	4
13	A07	มี	4	3	4	5	2	2	2	2	4	4	2	2	5	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	5	3	3	4	4	2	2
14	A08	มี	4	1	5	1	1	1	4	1	3	5	5	1	5	5	3	5	5	4	3	3	3	4	5	2	1	1	3	2	1	1
15	B07	มี	3	5	5	5	2	3	3	2	2	2	3	1	4	1	4	5	5	5	2	2	2	2	5	1	1	5	3	5	2	2
16	A09	มี	5	5	5	5	3	3	3	3	3	3	3	1	2	2	2	4	4	4	4	3	2	3	4	4	4	4	2	2	2	2
17	A10	มี	5	4	3	5	4	3	2	3	5	4	3	2	4	4	4	5	5	5	5	5	5	4	5	4	4	3	4	4	2	2

ลำดับ	นาม สมมุติ	เชื้อ สาย จีน	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	ข้อ 5	ข้อ 6	ข้อ 7	ข้อ 8	ข้อ 9	ข้อ 10	ข้อ 11	ข้อ 12	ข้อ 13	ข้อ 14	ข้อ 15	ข้อ 16	ข้อ 17	ข้อ 18	ข้อ 19	ข้อ 20	ข้อ 21	ข้อ 22	ข้อ 23	ข้อ 24	ข้อ 25	ข้อ 26	ข้อ 27	ข้อ 28	ข้อ 29	
18	B08	ไม่มี	3	2	3	2	1	1	1	1	1	1	2	1	4	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
19	A11	มี	3	3	2	3	3	3	3	4	4	3	2	1	5	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
20	A12	ไม่มี	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	4	4	2	2	2	2	3	3	2	3	3	2	2
21	A13	ไม่มี	2	1	4	3	4	2	3	4	4	5	2	1	5	3	5	5	5	5	4	3	2	4	5	4	4	4	5	5	3	3
22	B09	ไม่มี	3	5	3	5	5	5	5	5	5	5	4	3	5	4	4	4	4	4	3	3	3	5	5	4	4	4	5	5	4	4
23	A14	มี	2	2	5	2	4	2	2	3	4	4	1	1	3	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	B10	มี	4	5	5	1	1	1	4	1	1	2	2	1	5	4	3	4	3	4	3	3	3	4	2	2	5	2	1	1	1	
25	A15	ไม่มี	4	4	3	4	3	3	4	4	4	4	4	3	5	4	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4
26	B11	ไม่มี	1	1	5	3	3	3	3	5	5	5	3	1	3	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	3	3	3
27	A16	ไม่มี	1	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	4	5	5	5	5	5
28	A17	ไม่มี	4	4	4	3	4	2	4	2	2	3	4	2	5	4	3	5	4	4	4	3	3	4	4	4	4	5	3	3	4	5
29	B12	มี	4	1	3	3	1	1	1	1	1	4	1	1	4	2	1	4	3	1	1	1	1	4	3	1	1	1	4	4	3	
30	A18	มี	2	3	3	3	4	3	4	5	4	3	2	1	4	4	4	4	3	3	2	3	2	2	2	2	2	3	3	5	4	4
31	B13	มี	4	4	4	4	4	4	2	2	4	4	2	2	5	4	4	5	5	4	3	3	3	4	3	1	2	5	5	4	2	
32	B14	ไม่มี	4	5	2	5	5	3	5	4	3	3	5	2	4	3	5	5	5	5	4	3	3	4	5	5	4	5	5	5	5	5
33	B15	ไม่มี	3	3	2	1	2	2	4	1	1	1	3	1	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	4	3	1	2	3
34	B16	ไม่มี	3	3	2	2	3	2	3	3	3	4	2	2	4	4	4	4	3	4	3	4	3	3	2	3	3	4	3	4	3	
35	A19	มี	4	2	2	2	1	3	3	2	2	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
36	A20	มี	3	3	1	1	1	1	3	1	2	1	1	1	2	3	2	5	5	4	2	2	1	3	5	5	4	3	3	3	4	
37	A21	มี	2	3	4	4	5	5	3	2	1	3	1	1	3	1	4	4	4	4	3	1	1	3	5	5	1	5	5	4	4	
38	B17	ไม่มี	5	5	5	5	3	4	4	3	3	2	4	2	2	3	4	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	5	4	2	2	
39	B18	ไม่มี	4	4	4	3	3	3	4	3	3	5	3	2	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4
40	B19	มี	2	4	3	2	3	1	1	2	1	4	1	1	4	4	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	5	2
41	B20	ไม่มี	1	1	3	3	3	3	5	2	2	1	3	1	3	2	3	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	3	3	3

ลำดับ	นาม สมมุติ	เชื้อ สาย จีน	ข้อ 1	ข้อ 2	ข้อ 3	ข้อ 4	ข้อ 5	ข้อ 6	ข้อ 7	ข้อ 8	ข้อ 9	ข้อ 10	ข้อ 11	ข้อ 12	ข้อ 13	ข้อ 14	ข้อ 15	ข้อ 16	ข้อ 17	ข้อ 18	ข้อ 19	ข้อ 20	ข้อ 21	ข้อ 22	ข้อ 23	ข้อ 24	ข้อ 25	ข้อ 26	ข้อ 27	ข้อ 28	ข้อ 29
42	B21	ไม่มี	3	3	4	4	4	2	2	3	2	3	2	1	4	4	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	3	4
43	B22	มี	1	1	1	1	1	1	2	1	1	5	3	1	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1	1
44	A22	ไม่มี	3	4	5	5	5	4	5	3	4	4	3	2	5	4	5	5	5	5	4	3	3	5	5	5	4	4	4	4	4
45	A23	มี	5	1	4	1	1	1	1	1	1	4	5	1	3	3	5	5	5	5	4	3	3	1	1	2	2	1	4	2	1
46	B23	มี	3	2	4	1	1	4	3	1	1	3	4	1	5	5	5	5	5	5	5	4	4	5	4	3	3	3	3	3	3
47	A24	มี	5	3	5	3	2	2	5	3	1	4	4	1	3	4	4	5	5	5	5	5	3	5	4	2	2	2	5	5	4
48	A25	มี	3	3	3	1	1	3	3	1	1	4	2	1	5	5	3	5	4	3	3	1	1	2	1	3	3	3	3	4	4
49	B24	มี	4	5	5	1	4	5	1	4	4	4	2	1	4	5	4	5	5	5	3	3	3	4	4	4	4	4	2	2	2
50	B25	มี	4	1	3	1	5	4	3	4	4	5	4	2	4	4	4	5	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	4	4
51	B26	มี	4	3	4	3	1	1	4	1	1	4	5	1	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	2	3	3	3	3	3	1
52	A26	มี	4	1	4	4	2	2	3	2	2	5	5	1	5	4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4
53	A27	มี	1	1	3	1	1	2	1	5	1	3	5	3	5	3	5	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3	3	4	4	1
54	A28	มี	4	2	4	4	5	3	3	4	4	4	2	1	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	3	5	5	3
55	A29	มี	4	1	2	2	1	1	1	1	3	3	2	1	5	5	5	3	3	3	2	1	1	3	2	2	1	1	1	1	1
56	A30	มี	4	3	4	4	4	4	4	4	4	5	5	2	4	5	3	4	4	2	3	3	3	5	4	4	4	4	5	5	5

ประวัติโดยย่อผู้วิจัย

1. ชื่อ -นามสกุล : อาจารย์ปริญญา มงคลพาณิชย์

2. สถานที่ติดต่อ

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะวิทยาการเรีนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail : parinya.mo@sed.tu.ac.th

3. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับ การศึกษา	วุฒิการศึกษา	สาขาเอก	ชื่อสถาบัน
2557	ปริญญาโท	ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต	ประวัติศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2549	ปริญญาตรี	วิทยาศาสตร์ บัณฑิต	วิทยาการ คอมพิวเตอร์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ประวัติโดยย่อผู้ร่วมวิจัย

4. ชื่อ -นามสกุล : อาจารย์ชุตินา เข้มเจริญ

5. สถานที่ติดต่อ

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail : chutima.kh@lsed.tu.ac.th

6. ประวัติการศึกษา

ปีที่จบ	ระดับการศึกษา	วุฒิการศึกษา	สาขาเอก	ชื่อสถาบัน
2558	ปริญญาโท	Master of Art	Linguistics & Applied Linguistics	Dalian University of Technology
2548	ปริญญาตรี	การศึกษาบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ 1)	วิทยาศาสตร์-เคมี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ